

6-13 april

Debatter m. m.

Tisdagen den 10 april

Sid.

Svar på interpellation av fru Svenson ang. återförande till hem- ortskyrkor av vissa på museer förvarade konstföremål	9
Interpellation av herr Svanström ang. åtgärder i syfte att stimu- lera näringslivet i Kalmar län och på Gotland, m. m.	12

Onsdagen den 11 april

Kungörelseförfarandet vid kyrkostämma	15
Skatteersättning till kommunerna i anledning av 1961 års ortsav- dragsreform	17
Kommuns, landstingskommuns och annan samfällighets utdebite- ring av skatt	21
Anslag under åttonde huvudtiteln:	
Bidrag till folkbibliotek	22
Bidrag till studieförbund	25
Bidrag till studiecirkelverksamhet	26
Utbildning av ungdomsledare	28
Bidrag till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationer	30
Bidrag till inackordering av skolbarn i elevhem eller enskilda hem	32
Bidrag till anordnande av skolskjutsar	35
Resor för blind- och dövskolelever jämte ledsagare	36
Elewantalet i realskolans högsta klass	37
Om inrättande av ett korrespondensgymnasium i Svea	39
Bidrag till vissa privatläroverk	46
Förläggningen av ett tekniskt läroverk i Kristianstads län	47
Bidrag till kostnader för granskning av utförda gesällprov	57
Bidrag till driften av folkhögskolor	61
Om inrättande i södra Sverige av ett seminarium för huslig ut- bildning	71
Bidrag till anordnande av skolmåltider	73
Inköp av obligationer i Förenta Nationernas obligationslån	79

	Sid.
Vissa anslag under femte huvudtiteln:	
Feriesesor	81
Bidrag till driften av semesterhem	83
Stipendier för underlättande av husmoderssemester	84
Åtgärder till förebyggande av tandsjukdomar	85
Organisationen av vården av gomdefekta barn	86
Om överförande till stat och kommun av kostnaderna för valsedlar vid allmänna val	87
Om anslag till S:t Lukasstiftelsen	88
Avskrivning å maskiner och inventarier i rörelse	94
Om avdrag vid beskattningen för lön till hemmavarande barn ..	103
Dispositionen av överskotten från riksbankens rörelse	106
Om jämställande i visst hänseende av fartygsinteckning med in- teckning i fast egendom	111
Tjänstebil för biskopen i Luleå stift, m. m.	113
Om arbetsvetenskaplig forskning	122
Om utredning för åstadkommande av en ny aktiebolagslag	126

Fredagen den 13 april

Svar på interpellation av herr Widén om förbättrade kommunika- tioner mellan Jämtland och övriga Norrland	129
Om avdrag vid beskattningen för avsättning till pensionsstiftelse	132
Interpellation av fröken Nordström ang. utredningen rörande ut- bildningen av sysselsättnings- och arbetsterapeuter	140

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 11 april

Konstitutionsutskottets utlåtande nr 10, ang. kungörelseförfarandet vid kyrkostämma	15
Statsutskottets memorial nr 59, ang. kamrarnas skiljatica beslut i fråga om kommunalt stöd för studentbostäder	17
— nr 60, ang. gemensam votering i fråga om anslag till Bokinköp och bokbindning vid statens psykologisk-pedagogiska bibliotek	17
— utlåtande nr 61, ang. ändrad lydelse av 2 och 3 §§ lagen med särskilda bestämmelser om kommuns, landstingskommuns och annan samfällighets utdebitering av skatt för åren 1958—1965, m. m.	17
Bevillningsutskottets betänkande nr 30, ang. ändrad lydelse av 2 och 3 §§ lagen med särskilda bestämmelser om kommuns, lands- tingskommuns och annan samfällighets utdebitering av skatt för åren 1958—1965, m. m.	21
Statsutskottets utlåtande nr 8, ang. utgifterna inom ecklesiastikde- partementets verksamhetsområde	22
— nr 48, ang. inköp av obligationer i Förenta Nationernas obliga- tionslån	79

	Sid
Statsutskottets utlåtande nr 49, ang. anslag till teckning av aktier i Aktiebolaget Ceaverken m. m.	81
— nr 50, ang. avtal om fortsatt drift av Institutet för metallforskning (Metallografiska institutet), m. m.	81
— nr 51, ang. avtal om fortsatt drift av Svenska träforskningsinstitutet, m. m.	81
— nr 52, ang. anslag till Ferieresor, m. m.	81
— nr 53, ang. åtgärder till förebyggande av tandsjukdomar	85
— nr 54, ang. organisationen av vården av gomdefekta barn ..	86
— nr 55, ang. anslag till Ersättning åt domare, vittnen och parter ..	87
— nr 56, om visst anslag till Sveriges koloniträdgårdsförbund ..	87
— nr 57, om överförande till stat och kommun av kostnaderna för valsedlar vid allmänna val	87
— nr 58, om anslag till S:t Lukasstiftelsen	88
Bevillningsutskottets betänkande nr 25, om ändring av kommunalskattelagens bestämmelser rörande avskrivning å maskiner och inventarier i rörelse	94
— nr 31, om avdrag vid beskattningen för lön till hemmavarande barn	103
Bankoutskottets utlåtande nr 12, ang. ändrad lydelse av 3 § förordningen om Sveriges allmänna hypoteksbank och om landshypoteksföreningar, m. m.	106
— nr 13, ang. användande av riksbankens vinst för år 1961, m. m.	106
Första lagutskottets utlåtande nr 20, om jämställande i visst hänseende av fartygsinteckning med inteckning i fast egendom ..	111
— nr 28, om processuell rättshjälp	112
— nr 30, ang. straff i vissa fall för oriktig ursprungsdeklaration m. m.	112
Andra lagutskottets utlåtande nr 19, ang. bestämmelserna om transport av animala livsmedel	112
— memorial nr 21, ang. överlämnande till statsutskottet av väckt motion om viss vidgning av rätten till ersättning från den allmänna sjukförsäkringen	112
Tredje lagutskottets utlåtande nr 17, ang. bidrag till restaurering av Uppsala domkyrka, m. m.	113
— nr 18, om upphävande av skyldigheten att utfärda särskilda lagfartsbevis m. m.	122
— nr 19, ang. lantbruksnämnds medverkan vid fastighetssammanläggning	122
— nr 20, om ändring i förordningen angående byggnadsforskningsavgift, m. m.	122
Jordbruksutskottets utlåtande nr 7, ang. reglering av priserna på fisk, m. m.	122
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 23, om åtgärder till skydd mot kräftpesten	122
— nr 24, om arbetsvetenskaplig forskning	122
— nr 25, om utredning för åstadkommande av en ny aktiebolagslag	126
— nr 26, om inrättande av ett statligt förlag för skolböcker m. m.	128
— nr 27, om utredning rörande massör- och sjukgymnastutbildning för blinda och synskadade	128

	Sid.
Fredagen den 13 april	
Bevillningsutskottets betänkande nr 23, ang. avdrag vid beskattningen för avsättning till pensionsstiftelse	132
Jordbruksutskottets utlåtande nr 9, ang. anslag till skogshögskolan	139
— memorial nr 12, ang. gemensam votering i fråga om anslag till Särskilt stöd åt det mindre jordbruket	139

Fredagen den 6 april

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Justerades protokollet för den 30 nästlidne mars.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökning:

Till riksdagens första kammare

Då jag som representant för Fria Fackföreningsinternationalen kommer att vistas i Kanada och Förenta staterna under tiden från och med den 7 april till och med den 19 april 1962, hemställer jag om befrielse från riksdagsarbetet under angivna tid.

Stockholm den 5 april 1962.

Arne Geijer

Den begärda ledigheten beviljades.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1962/63 inom försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna å driftbudgeten för budgetåret 1962/63 inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde; och

nr 142, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående medelsbehovet under anslaget Flygförvaltningen: Avlöningar för budgetåret 1962/63 m. m.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 133, angående tillsyn över skogar tillhörande allmänna inrättningar av kyrklig natur m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 139, angående vissa ändringar i statliga avlönings- och pensionsförfattningar, m. m.; samt

nr 141, angående nya gränser för Stekenjokks statsgruvefält m. m.

Vid föredragning av bankoutsrottets anmälan jämlikt § 21 riksdagsstadgan, att till utskottet inkommit framställning från styrelsen för riksdagsbiblioteket angående ändring i reglementet för riksdagsbiblioteket, hänvisades framställningen till bankoutsrottet.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet motionerna nr 670—674.

Anmäldes och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 122, med förslag till sjukvårdslag;
nr 136, med förslag till skollag m. m.;
nr 145, angående försäljning av en allmänna arvsfonden tillfallen fastighet, m. m.; samt

nr 147, med förslag till förordning om befrielse för stiftelsen Dag Hammar-skjöllds Minnesfond från arvsskatt och gåvoskatt, m. m.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 10, i anledning av väckt motion angående kungörelseförfarandet vid kyrkostämma;

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1962/63 inom ecklesiastikdeparte-

tementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner;

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag angående inköp av obligationer i Förenta Nationernas obligationslån;

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1962/63 till teckning av aktier i Aktiebolaget Ceaverken m. m.;

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal om fortsatt drift av Institutet för metallforskning (Metallografiska institutet), m. m.;

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal om fortsatt drift av Svenska träforskningsinstitutet, m. m.;

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1962/63 till Ferieresor, m. m., jämte i ämnet väckta motioner;

nr 53, i anledning av väckta motioner angående åtgärder till förebyggande av tandsjukdomar;

nr 54, i anledning av väckta motioner angående organisationen av vården av gomedfekta barn;

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1962/63 till Ersättning åt domare, vittnen och parter;

nr 56, i anledning av väckta motioner om visst anslag till Sveriges koloniträdgårdsförbund;

nr 57, i anledning av väckta motioner om överförande till stat och kommun av kostnaderna för valsedlar vid allmänna val;

nr 58, i anledning av väckta motioner om anslag till S:t Lukasstiftelsen;

nr 59, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om kommunalt stöd för studentbostäder;

nr 60, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för budgetåret 1962/63 till Bokinköp och bokbindning vid statens psykologisk-pedagogiska bibliotek; samt

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående

ändrad lydelse av 2 och 3 §§ lagen den 16 maj 1957 (nr 202) med särskilda bestämmelser om kommuns, landstingskommuns och annan samfällighets utdebitering av skatt för åren 1958—1965, m. m., jämte i ämnet väckta motioner, såvitt propositionen och motionerna hänvisats till statsutskottet;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 25, i anledning av väckta motioner om ändring av kommunalskattelagens bestämmelser rörande avskrivning å maskiner och inventarier i rörelse;

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 och 3 §§ lagen den 16 maj 1957 (nr 202) med särskilda bestämmelser om kommuns, landstingskommuns och annan samfällighets utdebitering av skatt för åren 1958—1965, m. m., såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet, jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 31, i anledning av väckta motioner om avdrag vid beskattningen för lön till hemmavarande barn;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 3 § förordningen den 4 mars 1955 (nr 110) om Sveriges allmänna hypoteksbank och om landshypoteksföreningar, m. m.; samt

nr 13, angående användande av riksbankens vinst för år 1961 samt utlåtande i anledning av dels framställning av fullmäktige i riksbanken angående dispositionen av överskotten från riksbankens rörelse, dels ock i ämnet väckta motioner;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 20, i anledning av väckta motioner om jämställande i visst hänseende av fartygsinteckning med inteckning i fast egendom;

nr 28, i anledning av väckta motioner om processuell rättshjälp; samt

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag om straff i vissa fall för oriktig ursprungsdeklaration m. m.;

andra lagutskottets utlåtanden och memorial:

nr 19, i anledning av väckta motioner angående bestämmelserna om transport av animala livsmedel; samt

nr 21, angående överlämnande till statsutskottet av väckt motion om viss vidgning av rätten till ersättning från den allmänna sjukförsäkringen;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 17, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till restaurering av Uppsala domkyrka m. m. jämte i anledning av propositionen väckta motioner, dels motioner om inrättande av särskilda studentprästbefattningar m. m., dels motioner om vidareutbildning av präster vid sjukhusen, dels ock motioner om tjänstebil för biskopen i Luleå stift;

nr 18, i anledning av motioner om upphävande av skyldigheten att utfärda särskilda lagfartsbevis m. m.;

nr 19, i anledning av motion angående lantbruksnämnds medverkan vid fastighetssammanläggning; samt

nr 20, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 22 april 1960 (nr 77) angående byggnadsforskningsavgift, m. m., dels ock i ämnet väckt motion;

jordbruksutskottets utlåtande nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av priserna på fisk under budgetåret 1962/63, m. m., jämte i ämnet väckta motioner; ävensom

allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 23, i anledning av väckta motioner om åtgärder till skydd mot kräftpesten;

nr 24, i anledning av väckta motioner om arbetsvetenskaplig forskning;

nr 25, i anledning av väckta motioner om utredning för åstadkommande av en ny aktiebolagslag;

nr 26, i anledning av väckt motion om inrättande av ett statligt förlag för skolarböcker m. m.; samt

nr 27, i anledning av väckta motioner om utredning rörande massör- och sjukgymnastutbildning för blindade och synskadade.

Anmälades och bordlades en av herr *Olsson, Ernst*, under sammanträdet till herr talmannen avlämnad, av honom och herr *Larsson, Nils Theodor*, under-tecknad motion, nr 675, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 138, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 2 och 4 §§ förordningen den 11 december 1959 (nr 575) med föreskrifter om vissa betalningsvillkor vid yrkesmässig försäljning av bilar, m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.14.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Tisdagen den 10 april

Kammaren sammanträdde kl. 16.00; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Justerades protokollen för den 3 och den 4 innevarande månad.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Till riksdagens första kammare

Härmed intygas att riksdagsmannen, doktor *Jonas Nordenson* på grund av magsårssjukdom fortfarande är arbetsoförmögen under tiden den 9/4—den 13/4 1962. (Föregående intyg utfärdat den 28/3 1962.)

Saltsjöbaden den 7/4 1962.

C. G. Danielson

Överläkare

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr Nordenson för den i läkarintyget angivna tiden.

Vidare upplästes två till kammaren inkomna ansökningar, vilka jämte därvid fogade läkarintyg voro så lydande:

Till riksdagens första kammare

Med stöd av bifogade läkarintyg får jag härmed anhålla om ledighet från riksdagsarbetet under tiden den 9/4—den 14/4 1962.

Björnsäter den 9 april 1962.

Carl Eskilsson

Härmed intygas att 06 07 30 *Eskilsson, Carl*, riksdagsman, Björnsäter, på grund av influensa är oförmögen att inställa sig till sitt arbete förrän tidigast den 14/4 1962.

Atvidaberg den 9/4 1962.

O. de Val.

Till riksdagens första kammare

Under återopande av bifogade läkarintyg får jag härmed vördsamt hemställa om ledighet från riksdagsgöromålen för tiden den 9—den 13 innevarande månad.

Kalmar den 9 april 1962.

Lars Schött

Härmed intygas, att häradsskrivare *Lars Schött* på grund av influensa med bronchit är i behov av ledighet från riksdagsgöromålen under tiden den 9—den 13 april.

Kalmar den 9/4 1962.

Per-Erik Ståhl

Stadsdistriktsläkare

De begärda ledigheterna beviljades.

Anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 143, i anledning av väckt motion angående rätt till reseersättning från den allmänna sjukförsäkringen efter hänvisning av barnmorska till sjukvårdsinrättning, och

nr 144, i anledning av väckt motion om rätt till ersättning från den allmänna sjukkassan för resa i samband med utbyte av ortopediskt hjälpmedel.

Anmäldes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser:

nr 155, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning, m. m., och

nr 156, till fullmäktige i riksgäldskon-toret i anledning av väckt motion om täckande av riksdagsledamöters kostnader i vissa mål.

Ang. återförande till hemortskyrkor av vissa på museer förvarade konstföremål

Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet EDENMAN, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara fru Svensons interpellation angående återförande till hemortskyrkor av vissa på museer förvarade konstföremål, erhöll ordet och anförde:

Herr talman! Fru Svenson har i en interpellation frågat om jag är beredd att medverka till att den sakrala konst som förvaras i våra museer — med vissa av interpellanten angivna förbehåll — i större utsträckning än hittills återställes till, alternativt deponeras i hemortskyrkorna.

Kyrkliga konstföremål förvaras i flera av landets större museer, men mera betydande samlingar av kyrklig konst — huvudsakligen från medeltiden — finns praktiskt taget endast i statens historiska museum, Lunds universitets historiska museum och Gotlands fornsal i Visby. Insamlandet av kyrkliga konstföremål har framför allt varit koncentrerat till 1800-talets senare del och 1900-talets första årtionden. De föremål som då kom till museerna hade i regel karaktären av överflödsgods i kyrkorna; det var saker som sedan länge upphört att ha praktisk eller dekorativ funktion och som förvarades i uthus eller på vindar. Museernas ingripanden var därför oftast rena räddningsaktioner, förutan vilka mycket av det som nu finns kvar skulle ha gått förlorat eller allvarligt skadats.

Även om antalet kyrkliga konstföremål i de nämnda tre museerna kan synas i och för sig stort utgör det dock procentuellt sett en mycket liten del av det samlade kyrkliga konstbestånd, som finns bevarat i vårt land. Accessionen av dylik konst i våra museer kan numera anses avslutad; om något föremål undantagsvis alltså överförs från en kyrka till ett museum, så sker det som regel därför att det måste erhålla museal vård och i sådana former att för-

samlingen bibehåller äganderätten till föremålet.

Formellt gäller att de föremål, som ägs av ett statligt museum, inte kan avföras ur museets inventarium annat än efter beslut av Kungl. Maj:t. För läns-museernas del krävs motsvarande tillstånd av riksantikvarien. Återställande av i museum deponerat föremål beslutas likaledes av riksantikvarieämbetet. Deposition i kyrka kan i allmänhet avslutas av museiledningen ensam.

Då fråga uppkommer om att återföra ett föremål från ett museum till en kyrka måste en rad synpunkter beaktas. Från museets sida är man angelägen att utröna, om föremålet kan återföras utan fara för sitt bestånd, om det kan få en lämplig och riskfri förvaringsplats i kyrkan och om det kommer att få någon verklig funktion — praktisk eller andaktsväckande — i den nuvarande kyrkointeriören.

Spörsmålet måste givetvis också bedömas mot bakgrunden av museernas kulturella betydelse i dagens samhälle. Museernas uppgift är att vårda de konst- och kulturföremål de har i sitt förvar och att söka göra samlingarna så fullständiga, att de ger en någorlunda riktig bild av vår kulturhistoria, och underhålla kunskapen om och förståelsen för denna. Museernas betydelse i detta avseende såväl för folkbildningen som för forskningen och den högre undervisningen är obestridlig. Det bör rimligen inte komma i fråga att i någon större utsträckning avhända museer, som har att belysa vår äldre kulturhistoria, ett så viktigt föremålsbestånd som den kyrkliga konsten, lika litet som detta skulle kunna ifrågasättas beträffande någon annan föremålsgrupp.

Sammanfattningsvis kan sägas, att den ganska komplicerade frågan om återförande till kyrkorna av deras i museerna förvarade inventarier måste bedömas såväl under beaktande av för-samlingarnas och andra lokala intressens berättigade och oftast mycket förståeliga anspråk som med hänsyn till allmänt kulturella samt museala och därmed sammanhängande synpunkter. Att anlägga något generellt betraktelse-

Ang. återförande till hemortskyrkor av vissa på museer förvarade konstföremål

sätt på dessa frågor torde inte vara möjligt, utan varje fall måste bedömas för sig.

Som redan framhållits kommer det numera mycket få konstföremål från kyrkorna till museerna; i stället går rörelsen i motsatt riktning. Det är min uppfattning, att man från riksantikvarieämbetets och museernas sida nu intar en helt annan och positivare inställning än tidigare till de framställningar, som görs om att återfå äldre kyrkoinventarier, och att det endast är sakligt välgående skäl i det enskilda fallet, som anses kunna motivera en avvisande hållning.

Jag finner det för egen del naturligt att man söker så långt det går, utan att vitala allmänt kulturella och museala intressen trädas för nära, tillmötesgå de lokala önskemålen. Den ökade benägenheten härtill från museihåll har jag noterat med tillfredsställelse. Att påverka denna utveckling med några generella föreskrifter synes mig varken behövt eller lämpligt.

Härmed, herr talman, anser jag mig ha besvarat interpellationen.

Fru SVENSON (cp):

Herr talman! Till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet ber jag att få framföra mitt tack för det positiva svaret på min interpellation angående den sakrala konst som förvaras i våra museer.

Jag är införstådd med att en noggrann avvägning måste ske mellan å ena sidan församlingarnas anspråk på att få tillbaka av museerna omhändertagna kyrkliga konstföremål och å andra sidan de kulturella och museala intressena. Jag förstår också att en generalisering kan vara mindre lämplig. Gentemot dessa synpunkter vill jag dock invända att bl. a. den alltmer ökade förståelsen för värdet av ifrågavarande konstskatter och insikten om vikten av att de vårdas på ett betryggande sätt har gjort att sådana konstföremål som återlämnas till den församling, där de hör hemma, säkerligen kommer att vär-

das med all den pietet och omsorg som fordras för att bevara dessa skatter till kommande generationer.

Jag vill därför uttrycka förhoppningen att den restriktiviteten, som i många fall tillämpats och som resulterat i avslag på framställningar från församlingar om att återfå sakrala föremål vilka omhändertagits av museer, inte kommer att tillämpas i fortsättningen, när det gäller församlingar som kan lämna betryggande garantier för konstföremålens vård. Det skulle därvidlag vara av stort värde om respektive museum vid återlämnandet av sakral konst bifogade skriftliga anvisningar om föremålens rätta skötsel. Präster, kyrkvårdar och kyrkvaktmästare, på vilka härvidlag ett stort ansvar vilar, är i allmänhet synnerligen ambitiösa och intresserade av att bevara ifrågavarande kulturskatter.

Möjligheten till muntlig rådgivning och instruktion av experter skall inte heller förbises i detta sammanhang.

Slutligen, men inte minst viktigt, bör undervisningen i hithörande ämnen utvidgas vid utbildningen av blivande präster och vid stifts- eller kontraktsdagar för de äldre.

Jag konstaterar också med tillfredsställelse vad herr statsrådet i interpellationssvaret sagt, nämligen att om något föremål i fortsättningen undantagsvis överförs från en kyrka till ett museum för museal vård, sker det under sådana former att församlingen bibehåller äganderätten till föremålet i fråga.

Till sist vill jag endast än en gång tacka för det positiva svaret på min interpellation och uttala min övertygelse att återförandet av sakrala konstskatter till kyrkorna kommer att skapa ökad förståelse och kunskap om de traditioner som byggt upp vår kultur på detta område.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 122, med förslag till sjukvårdslag.

Föredrogs och hänvisades till särskilda utskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 136, med förslag till skollag m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 145, angående försäljning av en allmänna arvsfonden tillfallen fastighet, m. m.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 147, med förslag till förordning om befrielse för stiftelsen Dag Hammar-skjölfs Minnesfond från arvsskatt och gåvoskatt, m. m.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet motionen nr 675.

Föredrogs och bordlades ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 10, statsutskottets utlåtanden nr 8 och 48—58, memorial nr 59 och 60 samt utlåtanden nr 61, bevillningsutskottets betänkanden nr 25, 30 och 31, bankoutskottets utlåtanden nr 12 och 13, första lagutskottets utlåtanden nr 20, 28 och 30, andra lagutskottets utlåtande nr 19 samt memorial nr 21, tredje lagutskottets utlåtanden nr 17—20, jordbruksutskottets utlåtande nr 7 ävensom allmänna beredningsutskottets utlåtanden nr 23—27.

Anmäldes och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 70, rörande ratifikation av Internationella arbetsorganisationens konvention (nr 100) angående lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde, m. m.;

nr 143, med förslag till lag om räntereglering och emissionskontroll (ränteregleringslag);

nr 146, angående viss garanti för eventuella förluster på grund av över-

enskommelse om nordiska centralbankskrediter;

nr 149, med förslag till lag angående ändring i lagen den 28 maj 1937 (nr 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar;

nr 152, med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Europarådets rådgivande församling år 1961 och 1962 vid dess trettonde ordinarie möte fattade beslut;

nr 154, angående godkännande av samarbetsöverenskommelse mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige; samt

nr 157, angående besiktningsveterinärernas vid kontrollslakterier anställningsförhållanden m. m.

Anmäldes och bordlades bevillningsutskottets betänkande nr 23, i anledning av väckta motioner rörande avdrag vid beskattningen för avsättning till pensionsstiftelse; samt

jordbruksutskottets utlåtande och memorial:

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till skogshögskolan för budgetåret 1962/63 jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 12, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag till Särskilt stöd åt det mindre jordbruket.

På framställning av herr förste vice talmannen beslöts att å föredragningslistan för morgondagens sammanträde konstitutionsutskottets utlåtande nr 10, statsutskottets memorial nr 59 och 60 samt utlåtande nr 61, bevillningsutskottets betänkande nr 30 ävensom statsutskottets utlåtande nr 8 skulle i nu angiven ordning uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden.

Interpellation ang. åtgärder i syfte att stimulera näringslivet i Kalmar län och på Gotland, m. m.

Herr SVANSTRÖM (cp) erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Sysselsättningsmöjligheterna och därmed befolkningsutvecklingen i vissa delar av vårt land är ägnade inge allvarliga farhågor. Detta gäller i mycket hög grad vårt lands bägge största öar, Gotland och Öland. Under 50-talet har Gotlands folkmängd minskat med cirka 9 procent. Trots en relativt gynnsam utveckling i Kalmar läns fastlandsdel redovisas för samma tid en total befolkningsminskning för länet med ungefär en halv procent. I jämförelse med motsvarande utveckling för landsortsområdena i övrigt ter sig siffrorna ännu mera skrämmande.

Utdebiteringen för kommunala behov är naturligtvis till viss del beroende av skatteunderlaget per invånare. År 1960 var antalet skattekronor för Gotlands län cirka 31 och för Kalmar län cirka 33 i jämförelse med riksmedeltalet 42, allt räknat per invånare.

Kommunikationerna inom de bägge berörda länen och mellan öarna och fastlandet måste självfallet ägnas uppmärksamhet bl. a. från statsmakternas sida i syfte att få till stånd förbättringar och förbilligande i ännu högre grad än vad hittills skett.

I det av ö-utredningen år 1958 avgivna betänkandet om Gotland föreslås olika åtgärder från statens sida för att stimulera och stärka näringslivet på ön.

Liknande åtgärder har i olika sammanhang efterlysts för Kalmar läns vidkommande. Bland aktuella frågor ägnade att inge oro för kommande sysselsättning kan nämnas förhållandena vid Oskarshamns varv. Det till mellersta Kalmar län planerade atomkraftverket dröjer fortfarande, men stora förhoppningar knytes i länet till dess snara tillkomst.

Möjligheterna att till ostkusten, förslagsvis Kalmar län, planera ännu en större petrokemisk industri, motsvarande den som håller på att uppföras vid

Stenungssund, borde allvarligt prövas. Samma gäller snara åtgärder att stimulera passande industriföretag till förläggning på Gotland och Öland.

Med stöd av det sålunda anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för socialdepartementet få framställa följande frågor:

Är herr statsrådet beredd att lämna kammaren en redogörelse för av statsmakterna vidtagna och planerade åtgärder i syfte att stimulera näringslivet i Kalmar län och på Gotland?

Anser herr statsrådet att det från bl. a. arbetsmarknads- och boendesynpunkt kan vara berättigat att med statliga medel ytterligare befrämja kommunikationerna mellan fastlandet och Gotland resp. Öland?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågakarande spörsmål finge framställas.

Anmälades och bordlades följande under sammanträdet till herr förste vice talmannen avlämnade motioner:

nr 676, av herr *Bengtson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 62, angående vissa anslag för budgetåret 1962/63 till stöd åt konstnärlig, litterär och musikalisk verksamhet;

nr 677, av herr *Geijer, Lennart*, och herr *Larsson, Lars*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 62, angående vissa anslag för budgetåret 1962/63 till stöd åt konstnärlig, litterär och musikalisk verksamhet;

nr 678, av herr *Källqvist m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 62, angående vissa anslag för budgetåret 1962/63 till stöd åt konstnärlig, litterär och musikalisk verksamhet;

nr 679, av herr *Edström m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 104, angående ökad utbildning av läkare, tandläkare, m. m.;

nr 680, av herr *Lundström m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 104, angående ökad utbildning av läkare, tandläkare, m. m.;

nr 681, av herr *Sundin m. fl.*, i an-

ledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 105, angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1961/62;

nr 682, av herr *Sundin m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 105, angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1961/62;

nr 683, av herr *Hilding* och herr *Jacobsson, Gösta*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 107, angående vidgad vuxenutbildning;

nr 684, av herr *Hilding* och herr *Jacobsson, Gösta*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 107, angående vidgad vuxenutbildning;

nr 685, av herrar *Jonasson* och *Svanström*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 107, angående vidgad vuxenutbildning;

nr 686, av herr *Andersson, Torsten, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 108, angående ny organisation av totalförsvarets högsta ledning m. m.;

nr 687, av herr *Jacobsson, Gösta*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 124, angående inrättande av ett institut för långfristig kreditgivning till mindre och medelstora näringsföretag, m. m.;

nr 688, av herr *Jacobsson, Per*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 124, angående inrättande av ett institut för långfristig kreditgivning till mindre och medelstora näringsföretag, m. m.;

nr 689, av herr *Mattsson* och herr *Andersson, Torsten*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 124, angående inrättande av ett institut för långfristig kreditgivning till mindre och medelstora näringsföretag, m. m.;

nr 690, av herr *Virgin*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 124, angående

inrättande av ett institut för långfristig kreditgivning till mindre och medelstora näringsföretag, m. m.;

nr 691, av herrar *Kronstrand* och *Stefanson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 114, med förslag till förordning om ändring i förordningen den 30 november 1951 (nr 763) angående beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst, m. m.;

nr 692, av herr *Sundin m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 114, med förslag till förordning om ändring i förordningen den 30 november 1951 (nr 763) angående beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst, m. m.;

nr 693, av herr *Virgin m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 114, med förslag till förordning om ändring i förordningen den 30 november 1951 (nr 763) angående beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst, m. m.;

nr 694, av herr *Akesson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 134, med förslag till lag angående ändring i lagen den 3 juni 1955 (nr 416) om sparbanker, m. m.; samt

nr 695, av herr *Nilsson, Ferdinand, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 138, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 2 och 4 §§ förordningen den 11 december 1959 (nr 575) med föreskrifter om vissa betaltingsvillkor vid yrkesmässig försäljning av bilar, m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.24.

In fidem
K.-G. Lindelöw

Onsdagen den 11 april

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Härmed intygas att riksdagsledamoten *Per Erik Ringaby* född den 16/2 1916, på grund av övre luftvägsinfektion är sjukskriven i hemmet från och med den 7/4 och på grund härav för närvarande förhindrad att närvara i riksdagen och uppskattningsvis minst till och med den 14/4.

Frövi den 9/4 1962.

Bo Saldeen

Provinsialläkare

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades för den tid, varunder herr Ringaby på grund av den i läkarintyget omförmälda sjukdomen vore oförmögen till arbete.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 70, rörande ratifikation av Internationella arbetsorganisationens konvention (nr 100) angående lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde, m. m.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 143, med förslag till lag om räntereglering och emissionskontroll (ränteregleringslag); samt

nr 146, angående viss garanti för eventuella förluster på grund av överenskommelse om nordiska centralbankskrediter.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 149, med förslag till lag angående

de ändring i lagen den 28 maj 1937 (nr 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar.

Föredrogs och hänvisades till utrikesutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 152, med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Europarådets rådgivande församling år 1961 och 1962 vid dess trettonde ordinarie möte fattade beslut; samt

nr 154, angående godkännande av samarbetsöverenskommelse mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 157, angående besiktningsveterinärernas vid kontrollslakterier anställningsförhållanden m. m.

Föredrogs och hänvisades motionerna nr 676—686 till statsutskottet samt

motionerna nr 687 och 688 till bankoutskottet.

Vid föredragning av motionerna nr 689 och 690 hänvisades desamma, såvitt de avsåge anvisande av anslag, till statsutskottet samt i övrigt till bankoutskottet.

Föredrogs och hänvisades motionerna nr 691—693 till bevillningsutskottet samt

motionerna nr 694 och 695 till bankoutskottet.

Ang. kungörelseförfarandet vid kyrkostämma

Föredrogs och bordlades ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 23 samt jordbruksutskottets utlåtande nr 9 och memorial nr 12.

Ang. kungörelseförfarandet vid kyrkostämma

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 10, i anledning av väckt motion angående kungörelseförfarandet vid kyrkostämma.

I en inom andra kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 69, av herr *Staxäng*, hade hemställts, att riksdagen måtte för sin del besluta sådan ändring i lagen den 2 juni 1961 om församlingsstyrelse, att det icke bleve erforderligt att delgiva envar röstberättigad kungörelse om sammanträde med kyrkostämma.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen i anledning av förevarande motion för sin del måtte antaga i utlåtandet infört förslag till lag angående ändrad lydelse av 37 § lagen den 2 juni 1961 (nr 436) om församlingsstyrelse.

Reservation hade avgivits av herrar *Elmgren*, *Damström*, *Georg Pettersson*, *Erik Olsson*, *Andersson* i Linköping, *Adamsson*, *Bengtsson* i Halmstad och *Andersson* i Billingsfors, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att förevarande motion ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr DAMSTRÖM (s):

Herr talman! Den fråga vi nu har till behandling gäller ändrad lydelse av en detalj i den nya församlingsstyrelselagen, som träder i kraft den 1 januari 1963. Den berör kallelse till kyrkofullmäktige och kyrkostämma. Den text som lagstiftningen fått är i vissa fall kanske lite oklar, och reservanterna anser i likhet med motionären att den kan ge anledning till missförstånd. Men vi har

också sagt att departementschefen i propositionen angett att det aldrig kan bli tal om att delgivningen skall ske personligen när man kallar till kyrkostämma. Kallelsen skall alltså inte utfärdas personligen till kyrkostämmans medlemmar.

Det har aldrig tidigare förekommit att man ändrat en lagstiftning som ännu inte trätt i kraft. Därför menar reservanterna att lagtexten bör förbli oförändrad tills lagstiftningen trätt i kraft den 1 januari 1963.

Vi tror nämligen att förtroendemännen skall anse att det är orimligt att kalla personligt till kyrkostämma. Därför hänvisar jag till vad som här angivits och yrkar bifall till den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Som herr *Damström* framhöll gäller detta utlåtande från konstitutionsutskottet en detalj i församlingsstyrelselagen. När riksdagen förra året antog den lag om församlingsstyrelse som skall träda i kraft den 1 januari 1963, insmög sig, trots den granskning som skedde vid lagens utformning, vid granskning i konstitutionsutskottet och i riksdagen, ett litet fel i 37 § som ingen menat skulle varit med.

Vi måste erkänna att det vid behandlingen av detta lagförslag inte var någon som upptäckte att man enligt lagtexten skall använda samma kungörelseförfarande vid hållande av kyrkostämma som vid kyrkofullmäktigesammanträde. Enligt lagens bokstav skall personlig kallelse skickas till varje röstberättigad i den socken där man har kvar kyrkostämma och inte infört kyrkofullmäktige.

Vi som utgör utskottets majoritet har samma uppfattning som reservanterna, att ett sådant förfarande aldrig varit avsett. Det skulle säkert också vara omöjligt att tillämpa. Skillnaden mellan utskottsmajoritetens och reservanternas uppfattningar är att vi som biträtt motionen anser att det enklaste sättet att klarlägga hur det bör vara är att man ändrar den paragraf det gäller, nämligen

Ang. kungörelseförfarandet vid kyrkostämma

gen 37 § församlingssstyrelselagen. Då lagen ännu inte trätt i kraft är detta enligt vår mening lätt att göra.

Jag kan mycket väl hålla med om att vad reservanterna anfört i reservationen ger besvärinstanserna det stöd som behövs för att man skall veta hur lagparagrafen bör tolkas. Lagen skall emellertid tolkas av lekmän ute i socknarna. Oavsett vilken författning det gäller bör denna inte vara onödigt tillkrånglad. Säkert är det ofta ute i kommunerna och socknarna besvärligt för många att tolka lagar och författningar, även om de är skrivna på det sätt som man har menat. Att medvetet ha kvar den lagparagraf det nu gäller och i år gå omvägen att fatta ett beslut, som skall utgöra en anvisning om hur det beslut som fattades förra året skall tolkas, kan inte vara riktigt. Det måste vara både enklare och bättre att göra som vi, som denna gång utgör utskottets majoritet, föreslår, nämligen att ändra den lagparagraf det gäller i riktning mot vad alla har avsett.

Herr Damström framhöll att det är ovanligt att göra en ändring i en lag som ännu inte trätt i kraft. Det är kanske riktigt, men om motiveringen för en ändring är så självklar som här är fallet bör den också komma till stånd. I motsats till reservanterna menar vi att när det har förekommit ett fel så föreligger det ett faktiskt behov av en ändring redan nu, även om lagen som sagt inte trätt i kraft.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **PETTERSSON, GEORG**, (s):

Herr talman! Det kan ifrågasättas om man nu skall börja företa någon ändring av församlingssstyrelselagen. Förhållandet är ju det att man, när man fattade beslut om den nya lagen om församlingssstyrelse, sammanförde flera lagar för att på det sättet få det mera överskådligt och lätthanterligt. Det är ju också på det sättet att det förarbete och de uttalanden som gjorts är vägledande för tolkningen av lagen. I propositionen uttalade departementschefen mycket starkt att det aldrig skulle kunna tänkas ifrågakomma

personlig kallelse till kyrkostämma. Då kan det ju tyckas att det i denna fråga inte skall behöva uppkomma några missuppfattningar. Det är väl att vara alltför rädd när man inte tror att den, som har att syssla med dessa saker, inte bara läser lagtexten utan också tar del av förarbetena till denna lagtext. Det gäller bara de församlingar där det finns kyrkostämma. Att nu företa en lagändring, innan man vet om det finns någon som kommer att missuppfatta det hela, är väl att ingripa alltför tidigt.

Om det nu företas en lagändring, intas den i Svensk författningssamling, och alla vet hur besvärligt det kan vara när man skall försöka leta i Svensk författningssamling efter de lagändringar som har genomförts under årens lopp.

Jag vill således, herr talman, yrka bifall till reservationen, som innebär att förevarande motion inte skall föranleda någon riksdagens åtgärd.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på godkännande av den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att ha va upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Damström* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad konstitutionsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen änyo upplästes, verkställdes till en början

Ang. skatteersättning till kommunerna i anledning av 1961 års ortsavdragsreform omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nej-propositionen.

Då emellertid herr *Sveningsson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 65;

Nej — 66.

Därjämte hade 6 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Föredrogs ånyo och lades till handlingarna statsutskottets memorial nr 59, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om kommunalt stöd för studentbostäder.

Föredrogs ånyo statsutskottets memorial nr 60, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för budgetåret 1962/63 till Bokinköp och bokbindning vid statens psykologisk-pedagogiska bibliotek.

På gjord proposition godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Herr talmannen yttrade, att under förutsättning att denna voteringsproposition bleve godkänd även av andra kammaren, enligt överenskommelse med nämnda kammars talman gemensam omröstning i ämnet komme att anställas vid kamrarnas sammanträden den 25 innevarande månad. Nämnda dag komme, fortsatte herr talmannen, därest godkänd voteringsproposition då föreläge, gemensam omröstning att äga rum jämväl rörande särskilt stöd åt det mindre jordbruket.

Ang. skatteersättning till kommunerna i anledning av 1961 års ortsavdragsreform

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angå-

ende ändrad lydelse av 2 och 3 §§ lagen den 16 maj 1957 (nr 202) med särskilda bestämmelser om kommuns, landstingskommuns och annan samfällighets utdebitering av skatt för åren 1958—1965, m. m., jämte i ämnet väckta motioner, såvitt propositionen och motionerna hänvisats till statsutskottet.

I propositionen nr 69 hade Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 16 februari 1962, föreslagit riksdagen att *dels* antaga vid propositionen fogade förslag till 1) lag angående ändrad lydelse av 2 och 3 §§ lagen den 16 maj 1957 (nr 202) med särskilda bestämmelser om kommuns, landstingskommuns och annan samfällighets utdebitering av skatt för åren 1958—1965 samt 2) förordning angående ändrad lydelse av 4 § 2 mom. och anvisningarna till 12 § förordningen den 16 maj 1958 (nr 295) om sjömansskatt, *dels*, med godkännande av i statsrådsprotokollet angivna allmänna grunder för statsbidrag till kommunerna i anledning av 1961 års ortsavdragsreform beträffande vissa skatteunderlagsgraderade statsbidrag för speciella ändamål och vissa kommunala bidrag till statliga utgifter, bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda härför erforderliga föreskrifter, *dels ock* till Skatteersättning till kommunerna i anledning av 1961 års ortsavdragsreform för budgetåret 1962/63 under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 420 000 000 kronor.

I propositionen hade föreslagits full kompensation åt kommunerna för det bortfall av skatteunderlag som den vid höstriksdagen 1961 genomförda ortsavdragsreformen medförde. Full kompensation skulle även givas för det skattebortfall som föranleddes av det tidigare beslutade sloandet av ortsgrupp II. Efter mönster av skatteersättningen i anledning av 1957 års ortsavdragsreform hade kompensationen föreslagits utformad som ett statsbidrag med tillskjutet skatteunderlag. Det föreslagna bidragssystemet, som avsåges skola tillämpas för åren 1962—1965, beräknades med-

Ang. skatteersättning till kommunerna i anledning av 1961 års ortsavdragsreform för en årlig utgift för staten av för närvarande 280 miljoner kronor.

Propositionen hade hänvisats till bevillningsutskottet, såvitt anginge de vid propositionen fogade författningsförslagen, och i övrigt till statsutskottet.

I anledning av propositionen hade väckts två likalydande motioner, den ena inom första kammaren av herr *Hagberg m. fl.* (I: 564) och den andra inom andra kammaren av herr *Heckscher m. fl.* (II: 690), i vilka motioner hemställdes, att riksdagen måtte *dels* i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att Kungl. Maj:t måtte, med beaktande av de i motionerna anförda synpunkterna, efter företagen utredning för 1963 års riksdag framlägga förslag om en överflyttning från och med ingången av år 1964 av kostnader för landstingens respektive icke-landstingsstädersnas uppgifter motsvarande minst de belopp som enligt proposition nr 69 skulle tillfalla dessa kommuner, *dels ock* avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 69.

Till behandling i detta sammanhang hade utskottet jämväl upptagit två vid riksdagens början väckta likalydande motioner, den ena inom första kammaren av herr *Hagberg m. fl.* (I: 327) och den andra inom andra kammaren av herr *Heckscher m. fl.* (II: 402), i vilka motioner föreslagits, att riksdagen skulle besluta, att kommuns skyldighet att svara för kommunandel av lärarlön i det obligatoriska skolväsendet skulle borttagas från och med den 1 januari 1963 och att driftbidragen till kommunerna i vad de avsåge Bidrag till driften av folkskolor m. m. skulle beräknas på 100 procent av lärarlönerna.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på återopade grunder hemställt,

1. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 564 och II: 690,

a) med godkännande av i statsrådsprotokollet över finansärenden för den 16 februari 1962 angivna allmänna grunder för statsbidrag till kommunerna i

anledning av 1961 års ortsavdragsreform beträffande vissa skatteunderlagsgraderade statsbidrag för speciella ändamål och vissa kommunala bidrag till statliga utgifter, bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda härför erforderliga föreskrifter,

b) till Skatteersättning till kommunerna i anledning av 1961 års ortsavdragsreform för budgetåret 1962/63 å driftbudgeten under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 420 000 000 kronor;

2. att motionerna I: 327 och II: 402 icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade anförts av fröken *Andersson* samt herrar *Ragnar Bergh*, *Bohman* och *Palm*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

1. med avslag å Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 564 och II: 690 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte, med beaktande av de i motionerna anförda synpunkterna, efter företagen utredning för 1963 års riksdag framlägga förslag om en överflyttning från och med ingången av år 1964 av kostnader för landstingens respektive icke-landstingsstädersnas uppgifter motsvarande minst de belopp som enligt proposition nr 69 skulle tillfalla dessa kommuner;

2. med bifall till motionerna I: 327 och II: 402 besluta, att kommuns skyldighet att svara för kommunandel av lärarlön i det obligatoriska skolväsendet skulle borttagas från och med den 1 januari 1963 och att driftbidragen till kommunerna i vad de avsåge bidrag till driften av folkskolor m. m. skulle beräknas på 100 procent av lärarlönerna.

Herr talmannen anförde, att i samband med överläggningen angående det nu förevarande utlåtandet finge beröras jämväl frågor, som behandlats i bevillningsutskottets betänkande nr 30. Yrkanden i anledning av sistnämnda betänkande skulle dock, fortsatte herr talmannen, framställas först efter det jämväl detta betänkande föredragits.

Ang. skatteersättning till kommunerna i anledning av 1961 års ortsavdragsreform

Fröken ANDERSSON (h):

Herr talman! I den reservation som är fogad till detta utskottsutlåtande yrkas dels avslag på proposition nr 69, dels att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att efter företagen utredning förslag framlägges för 1963 års riksdag om en överflyttning av kostnaderna för vissa av kommunernas uppgifter till ett belopp som minst svarar mot de belopp, som enligt propositionen skulle tillfalla dessa kommuner.

Alla är ju eniga om att ortsavdragsreformen inte får medföra några utdebiteringshöjningar. Avslagsyrkandet går inte heller ut på att undandra kommunerna ersättning till någon del. Vi tror emellertid inte att bidragsvägen är den riktiga eller den lämpligaste att gå fram på. Vi anser det i stället vara bättre att minska kommunernas utgifter. Det finns grundad anledning att utreda möjligheterna att från kommunerna avlasta sådana utgifter som beror på ålägganden från statens sida. Utskottsmajoriteten anser att ersättningen bör lämnas på samma sätt som gäller enligt reglerna för 1957 års ortsavdragshöjning och avvisar alltså förslaget att minska utgifterna för kommunerna i detta sammanhang. Utskottsmajoriteten hänvisar också till att de förslag som framföres i reservationen ligger, som det heter, »inom ramen för skatteutjämningskommitténs överväganden». Ja, det är riktigt, men det gäller ju också de facto om propositionens förslag och de utvägar som där föreslås. Det rör sig väl att märka endast om ett provisorium och det borde därför kunna vara motiverat att pröva nya medel ägnade att skapa rättvisa beträffande bördornas fördelning.

I reservationen finns exempel på uppgifter för vilka kostnaderna lämpligen kan och bör överflyttas på staten. Vi nämner där bl. a. lärarlönerna inom det obligatoriska skolväsendet. Kostnaderna för dem är ju som bekant helt beroende av statliga beslut. Kommunerna skulle på den vägen kunna avlastas kostnader på 60—70 miljoner kronor. Avlastningen skulle bli större efter hand som grund-

skolan utbygges, det ligger i sakens natur.

Ett annat exempel som vi tar upp är invalidpensionerna eller, som det nu skall heta, förtidspensionerna. Även kostnaderna för dem borde, menar vi, helt vila på staten. Detta skulle leda till en väsentlig lättnad för kommuner med hög invaliditetsfrekvens och låg skattekraft, t. ex. i Norrland. Det skulle på den vägen bli en utgiftsminskning för kommunerna med cirka 175 miljoner kronor.

I motionerna ges det ytterligare exempel på uppgifter för vilka staten i större eller mindre grad lämpligen kunde övertaga kostnaderna. Vi nämner som exempel arbetsvärden för partiellt arbetsföra, yrkesundervisningen m. m.

De förslag som vi har lagt fram i motionerna och reservationen skulle bli till större fördel för kommunerna än propositionens kompensationsförslag. Propositionens förslag innebär ingen ändring reellt sett för åren 1962 eller 1963. Vårt förslag beträffande lärarlönernas överflyttning går ut på att överflyttningen skall ske redan från början av 1963. Under 1963 skulle alltså förskotten å lärarlönerna bli högre, vilket innebär en motsvarande förbättring för kommunerna. Förtidspensioneringen skall träda i kraft från ingången av år 1963. Kommunernas bidrag skulle uttagas första gången i början av år 1964, alltså samtidigt med att propositionens kompensationsförslag skulle börja verka.

Mot denna bakgrund kan man fråga sig varför det är så orimligt bråttom med att redan nu fatta beslut. Det vore fullt tillräckligt att fatta beslut vid vårriksdagen 1963. Det finns alltså god tid för utredning rörande verkningarna av de förslag som innefattas i reservationen, vilken jag, herr talman, ber att få yrka bifall till.

Herr HAGBERG (h):

Herr talman! Fröken Andersson har ju utförligt redogjort för innebörden av den reservation som vi nu bl. a. har att ta ställning till. Jag kan därför inskränka

Ang. skatteersättning till kommunerna i anledning av 1961 års ortsavdragsreform mig till att på ett par punkter helt kort komplettera hennes framställning.

Jag vill då först understryka vad redan påpekats, nämligen att det i den grundläggande frågan icke föreligger några meningsskiljaktigheter. Det grundläggande är givetvis att denna fortsättning på den tidigare ortsavdragsreformen, om jag får uttrycka mig på det sättet, icke får förorsaka några utdebiteringshöjningar för kommunerna. Vi är alla med andra ord ense därom att kommunerna skall ha full ersättning för det intäktsbortfall som förorsakas dem av ortsavdragsreformen. Den saken är helt klar. Däremot går meningarna isär om den väg man bör gå, bidragsvägen eller den andra vägen, som går ut på att från kommunerna avlyfta vissa kostnadskrävande uppgifter, vilka de icke har något reellt inflytande över utan som bestäms och utformas av statsmakterna utan kommunernas hörande. Vi på vårt håll har engagerat oss för den sistnämnda vägen, som vi anser vara den mest rationella. Jag vill dock icke bestrida, att det kan finnas vissa argument som talar för den i propositionen angivna linjen, efter vilken detta problem kan lösas, nämligen den direkta bidragsmetoden. Den innebär ju att staten åtar sig att svara för skatten på ett »tillskjutet skatteunderlag», som det heter, uträknat på grundval av det skatteunderlag kommunerna förlorar genom ortsavdragsreformen. En fördel med ett sådant system, som alltså rekommenderas av propositionen, är ju att det på sitt sätt är enkelt. Det innebär vidare en fortsatt tillämpning av den ordning för utgivande av kompensation till kommunerna som genomfördes i samband med ortsavdragsreformen 1957.

Å andra sidan finns en ganska väsentlig nackdel i detta system med direkta bidrag, därigenom att denna kompensation skall grundas på de aktuella utdebiteringssatserna. Vi menar, att detta inte är ägnat att stimulera sparsamhetsintresset hos de kommunalt beslutande.

Mitt uttalande får givetvis inte tolkas så, att jag skulle vilja i något som helst hänseende ifrågasätta sparsamhetsintresset i kommunerna. Tvärtom kan man nog säga,

att det runt om i landet finns föredömliga exempel på ett sådant sparsamhetsintresse. Dock skulle det vara oriktigt att förtiga att också motsatsen kan förekomma, det vet var och en som sitter i denna kammare. Vi menar emellertid att ett bidragssystem som bygger på den aktuella skattesatsen inte är ägnat att stimulera detta redan för handen varande, ofta betydande sparsamhetsintresse. Därför finner vi det vara riktigare att gå den andra vägen, som innebär att man avlyfter från kommunerna vissa av de utgifter, som nu belastar dem och som är beroende av ålägganden från statens sida.

Jag vill också understryka vad redan påpekats, nämligen att denna sak inte särskilt brådskar. Om kammarens ledamöter möjligen hade för sig, att det av någon anledning är nödvändigt att just i dag fatta beslut, vill jag erinra om att det inte förhåller sig på det viset. För såväl 1962 som 1963 utgår förskott till kommunerna på kommunalskatten i förhållande till ett skatteunderlag som är grundat på de tidigare kommunala ortsavdragen. Jag skall inte vidare utveckla den sidan av saken, det har ju redan fröken Andersson gjort.

Däremot skulle jag ur »säkerhetssynpunkt», eller hur jag skall uttrycka mig, vilja göra ett annat påpekande. Det kan möjligen under fortsättningen av denna överläggning från utskottsmajoritetens sida göras gällande att reservanternas förslag ger ett likvidmässigt sämre resultat för kommunerna 1964/65. Därest ett sådant påstående skulle komma att framföras, vill jag redan nu gentemot ett sådant eventuellt påstående framhålla följande: Vårt förslag är under provisorietiden — det som föreslås i propositionen är ju ett provisorium — och ännu mera därefter, alltså totalt sett, gynnsammare för kommuner och landsting än propositionen. Jag tror, att det näppeligen går att bestrida mitt påstående. Redan nästa år, 1963, får kommunerna mindre kostnader för lärarlönerna, ca 50 milj. kr. mindre. 1964/65 blir förskottet något mindre med vårt förslag. Det må vara riktigt, men detta uppvägs mer än väl i fortsättningen, den saken torde stå klar

Ang. kommuns, landstingskommuns och annan samfällighets utdebitering av skatt för var och en som verkligen vill tränga in i denna angelägenhet.

Ja — 117;

Nej — 18.

Herr talman! Med hänvisning till vad fröken Andersson anfört och till innehållet i min korta kommentar ber jag att få förena mig med henne i yrkandet om bifall till reservationen.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Herr BOMAN (fp):

Herr talman! Med hänvisning till utskottets skrivning ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Fröken *Andersson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 61, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid fröken *Andersson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ang. kommuns, landstingskommuns och annan samfällighets utdebitering av skatt

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 och 3 §§ lagen den 16 maj 1957 (nr 202) med särskilda bestämmelser om kommuns, landstingskommuns och annan samfällighets utdebitering av skatt för åren 1958—1965, m. m., såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet, jämte i ämnet väckta motioner.

I detta betänkande hade utskottet — vilket förutsatte, att riksdagen i princip godkände de i Kungl. Maj:ts proposition nr 69 angivna, av statsutskottet i dess utlåtande nr 61 behandlade, allmänna grunderna för statsbidrag till kommunerna i anledning av 1961 års ortsavdragsreform — hemställt,

A) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 69, såvitt densamma hänvisats till bevillningsutskottet, antaga de vid propositionen fogade förslagen till

1) lag angående ändrad lydelse av 2 och 3 §§ lagen den 16 maj 1957 (nr 202) med särskilda bestämmelser om kommuns, landstingskommuns och annan samfällighets utdebitering av skatt för åren 1958—1965; samt

2) förordning angående ändrad lydelse av 4 § 2 mom. och anvisningarna till 12 § förordningen den 16 maj 1958 (nr 295) om sjömansskatt; ävensom

B) att de likalydande motionerna I: 564, av herr Hagberg m. fl., och II: 690, av herr Heckscher m. fl., såvitt desamma hänvisats till bevillningsutskottet, måtte av riksdagen lämnas utan åtgärd.

I de likalydande motionerna I: 564 och II: 690 hade, såvitt nu vore i fråga,

Ang. bidrag till folkbibliotek

hemställts att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 69.

Vid betänkandet hade reservation avgivits av herrar *Hagberg*, *Yngve Nilsson*, *Magnusson* i Borås och *Björkman*, vilka, under åberopande av innehållet i motionerna I: 564 och II: 690, ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 564 och II: 690, avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 69, såvitt densamma hänvisats till bevillningsutskottet.

Herr HAGBERG (h):

Herr talman! Genom det beslut som kammaren nyss har fattat i anledning av statsutskottets utlåtande nr 61 har underlaget bortfallit för reservationen vid bevillningsutskottets betänkande nr 30, varför jag i det uppkomna läget avstår från att yrka bifall till denna reservation.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu föredragna betänkandet hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1962/63 inom ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—4

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 5**Ang. bidrag till folkbibliotek**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till folkbibliotek för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 7 667 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av frö-

ken *Andersson* (I: 39) och den andra inom andra kammaren av fröken *Olsson* (II: 82),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Gunnar Berg m. fl.* (I: 40) och den andra inom andra kammaren av herr *Alemyr m. fl.* (II: 74),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Erik Olsson m. fl.* (I: 55) och den andra inom andra kammaren av herr *Alemyr m. fl.* (II: 70),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Söderberg m. fl.* (I: 123) och den andra inom andra kammaren av herr *Hammarberg m. fl.* (II: 136),

dels och två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Svanström m. fl.* (I: 210) och den andra inom andra kammaren av herr *Gustafsson* i Borås *m. fl.* (II: 254).

I de likalydande motionerna I: 39 och II: 82 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att det årliga anslaget till Sigtunastiftelsens bibliotek från och med budgetåret 1962/63 skulle höjas från 6 500 kronor till 10 000 kronor, och sålunda till Bidrag till folkbibliotek för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 7 670 500 kronor.

I de likalydande motionerna I: 40 och II: 74 hade föreslagits, att riksdagen måtte besluta, att anslaget till tidskriften Biblioteksbladet skulle för budgetåret 1962/63 fastställas till 15 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 210 och II: 254 hade anhållits, att riksdagen måtte för budgetåret 1962/63 höja det anslag, som under åttonde huvudtiteln utginge till Seriekommittén, med 5 000 kronor, så att bidraget till kommittén från och med nästa budgetår utginge med 10 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt,

I. att motionerna I: 55 och II: 70, såvitt nu vore i fråga, icke måtte av riksdagen bifallas;

II. att riksdagen måtte, med avslag å

motionerna I: 39 och II: 82, besluta att icke för budgetåret 1962/63 höja bidraget till Sigtunastiftelsens bibliotek;

III. att riksdagen måtte, med avslag å motionerna I: 40 och II: 74, besluta att icke för budgetåret 1962/63 höja bidraget till tidskriften Biblioteksbladet;

IV. att riksdagen måtte, med avslag å motionerna I: 123 och II: 136, besluta att icke för budgetåret 1962/63 höja bidraget till vandringsbiblioteksverksamhet m. m. vid stifts- och landsbiblioteken;

V. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 210 och II: 254, besluta att för budgetåret 1962/63 höja bidraget till Seriekommittén med 5 000 kronor;

VI. att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 210 och II: 254 ävensom med avslag å motionerna I: 39 och II: 82, till Bidrag till folkbibliotek för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 7 672 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Boman* och *Ragnar Bergh*, fröken *Ljungberg*, herr *Staxäng*, fröken *Elmén*, herr *Nilsson* i Göingegården samt fröken *Olsson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under II och VI hemställa,

II. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 39 och II: 82, besluta att för budgetåret 1962/63 höja bidraget till Sigtunastiftelsens bibliotek med 3 500 kronor;

VI. att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 210 och II: 254 ävensom med bifall till motionerna I: 39 och II: 82, till Bidrag till folkbibliotek för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 7 675 500 kronor.

Fröken LJUNGBERG (h):

Herr talman! I reservationen vid denna punkt begäres att mom. II i utskottets hemställan i stället skall få den lydelsen att riksdagen bifaller motionerna I: 39 och II: 82, vilket innebär en höjning av statsbidraget till Sigtunastiftelsens bib-

Ang. bidrag till folkbibliotek

liotek för nästkommande budgetår med 3 500 kronor och till följd därav också en höjning av anslaget i dess helhet med samma belopp.

Utskottet har otvivelaktigt skrivit positivt, eftersom det förutsätter att Kungl. Maj:t framdeles kommer att beakta behovet av att höja detta bidrag. Utskottets majoritet vill dock samtidigt göra gällande att kommunen, d. v. s. Sigtuna stad, kanske borde vara litet mera generös innan staten höjer sitt bidrag. Nu höjdes ju faktiskt bidraget från Sigtuna stad år 1957, medan statsbidraget har utgått med samma belopp alltsedan år 1954.

Jag vill, herr talman, bara med några ord understryka den särställning som Sigtunastiftelsens bibliotek trots allt har. Det talas i motionerna om de många funktioner som biblioteket fyller. Det tjänar, så enskilt bibliotek det är, en hel del offentliga ändamål. Det utnyttjas av lärare och elever vid skolorna i staden. Det tjänar också som ett slags stadsbibliotek. Biblioteket uppfyller dessutom ännu en funktion. Där finns nämligen ett utomordentligt värdefullt klipparkiv, till vilket forskare av olika slag söker sig. Det anses vara ett av de mest fullständiga klipparkiv som finns i Norden.

Sigtunastiftelsens bibliotek med sina många funktioner fyller otvivelaktigt en viktig uppgift för det allmänna, medan det allmänna i både statens och kommunens gestalt har ganska små utgifter för biblioteket.

Herr talman! Med denna korta motivering ber jag att få yrka bifall till den vid punkten 5 av statsutskottets utlåtande nr 8 fogade reservationen av herrar *Boman*, *Ragnar Bergh* m. fl. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr MÅRTENSSON (s):

Herr talman! Sigtunastiftelsens bibliotek intar onekligen en särställning i vårt land. Bibliotekens verksamhet bedrivs ju annars i regel i kommunal regi med hjälp av kommunala medel och bidrag av staten. Fröken *Ljungberg* har redan antytt att statsutskottet är positivt till en eventuell höjning av statens bidrag. Då utskottet ändå har velat ha ett uppskov

Ang. bidrag till folkbibliotek

med ställningstagandet är motivet härför att utskottet anser att det kan vara skäl att undersöka huruvida det kommunala bidraget är tillräckligt stort i proportion till statens bidrag. Utskottet är därför icke berett att nu tillstyrka bifall till motionerna utan anser att saken bör bli föremål för en översyn.

Med dessa ord, herr talman, hemställer jag om bifall till statsutskottets yrkande.

Herr BERG, GUNNAR, (s):

Herr talman! En motion om en blygsam anslagsförstärkning till tidskriften Biblioteksbladet har statsutskottets majoritet, trogen sin vana, inte ansett sig kunna tillstyrka. Detta är ett förhållande som jag såsom motionär givetvis beklagar.

Emellertid har utskottet skrivit mycket välvilligt och uttalat en förhoppning om att Kungl. Maj:t till nästa budgetår skall anse sig ha möjlighet att ge den förstärkning av bidraget till tidskriften Biblioteksbladet som föreslås i motionen.

Jag har begärt ordet, herr talman, utslutande för att varmt understryka den förhoppning som statsutskottet uttalat. Jag tillägger — och jag tror att jag kan tala också på mina medmotionärers vägnar — att min förhoppning är så stark att jag tror det skall vara möjligt för ecklesiastikministern att förvandla förhoppningen till en realitet.

Jag har, herr talman, inget yrkande.

Fröken ANDERSSON (h):

Herr talman! Eftersom jag är motionär på denna punkt skall jag tillåta mig säga några ord. Fröken Ljungberg har redan givit bakgrunden, och jag kan därför fatta mig mycket kort.

Utskottets talesman sade att det här biblioteket intar en särställning i vårt land. Ja, det kan man säga. Det tjänstgör som kommunalt bibliotek och har lägre anslag än övriga folkbibliotek i samma läge. Enligt vad som har beräknats — jag minns inte om fröken Ljungberg sade det — skulle detta bibliotek efter vanli-

ga grunder ha ett anslag av 10 000 kronor per år, men nu har det bara 6 500. Kammarens ledamöter behöver alltså inte vara förskräckta över någon svindlande ökning på budgeten, eftersom det rör sig om summa summarum 3 500 kronor.

Här nämndes det låga kommunala bidraget. Det har under hand blivit mig bekant att man har förhoppningar om att det kommer att höjas, men även om så sker kommer Sigtunastiftelsen ändå att få stå för en årlig kostnad av cirka 50 000 kronor för detta bibliotek. Mot den bakgrunden är det rätt egendomligt att utskottet går emot en så här liten höjning.

Inte minst vi i femte avdelningen drar ju gärna fram principiella betänkligheter, så jag förstår i dubbel måtto de betänkligheter som utskottets talesman anförde i det här sammanhanget. Jag vill dock understryka vad fröken Ljungberg nämnde om klipparkivet, som är bekant och välkänt långt utanför landets gränser, och jag är övertygad om att detta bibliotek gör en sådan insats att det är väl värt den lilla ökning om 3 500 kronor som det rör sig om.

Nu har utskottet skrivit välvilligt. Jag brukar säga att jag tycker det är bättre med en hänsynslös skrivning och bifall till motionen än med en välvillig skrivning och avslag, men kanske finns det ändå ett litet hopp för framtiden, om det mot förmodan inte skulle gå att få igenom reservationen i dag — utskottets förslag innebär ju nästan en rekommendation till höjningar i framtiden.

Jag instämmer i yrkandet om bifall till reservationen.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas först särskilt beträffande mom. I och III—V av utskottets i den nu förevarande punkten gjorda hemställan samt därefter särskilt rörande mom. II och VI.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i mom. I och III—V hemställt.

I fråga om mom. II och VI, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Fröken *Ljungberg* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 8 punkten 5 mom. II och VI, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid fröken *Ljungberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 88;

Nej — 46.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 6—8

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 9

Ang. bidrag till studieförbund

I denna punkt hade utskottet på åberopade grunder hemställt,

Ang. bidrag till studieförbund

I. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 100, av herr Nils-Eric Gustafsson m. fl., och II: 150, av herr Mattsson m. fl., i vad de avsåge medelsanvisningen, till Bidrag till studieförbund för budgetåret 1962/63 anvisa ett anslag av 2 945 000 kronor;

II. att motionerna I: 100 och II: 150, i vad de avsåge skrivelse till Kungl. Maj:t, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

I de likalydande motionerna I: 100 och II: 150 hade hemställts, att riksdagen måtte a) till Bidrag till studieförbund för budgetåret 1962/63 anvisa ett anslag av 3 745 000 kronor samt b) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att behovet av ökade bidrag till studieförbund särskilt måtte uppmärksammas vid upprättande av förslag till stat för budgetåret 1963/64 i enlighet med vad i motionerna anförts.

Herr GUSTAFSSON, NILS-ERIC, (cp):

Herr talman! Det är med anledning av de vid denna punkt väckta motionerna som jag ber att ett litet ögonblick få ta kammarens tid i anspråk.

Till att börja med skulle jag vilja säga att det fria och frivilliga folkbildningsarbetet enligt min mening är en av de säkraste garantierna för en fortsatt levande demokrati i detta land. Jag tycker att detta faktum är så pass betydelsefullt att ett ordentligt stöd till denna verksamhet måste anses fullt befogat. Om det kulturella framåtskridandet i vårt land skall fortsätta behöver det fria och frivilliga folkbildningsarbetet sådana betingelser för sin verksamhet att en utveckling såväl numerärt som kvalitativt blir möjlig. I ett samhälle där fritiden ökar och påfrestningarna på människorna stiger är det mycket viktigt att man ger individerna de andliga resurser som krävs för att på ett fruktbart sätt utnyttja den ökade fritiden och de nya möjligheter den ger till utvecklad personlighet och mognad. Frivilligt studie- och bildningsarbete spelar härvid-

Ang. bidrag till studiecirkelverksamhet
lag enligt min mening en mycket stor roll.

Det är av dessa skäl som vi motionärer här i kammaren och i medkammaren begärt en uppräknings med en miljon kronor av anslaget för bidrag till studieförbund.

I statsverkspropositionen har ecklesiastikministern föreslagit en uppräknings av anslaget med 200 000 kronor, men i själva verket innebär detta inte någon reell ökning av statens bidrag, eftersom höjda löner, ökade porto- och telefonkostnader, högre omsättningsskatt etc. förbrukar hela anslagshöjningen. Med hänsyn till vad som kan förutses om de ökade behoven i samband med förbundens större insatser måste den föreslagna höjningen betraktas som helt otillfredsställande.

Skall förbunden kunna klara de uppgifter, som de är satta att lösa, och samtidigt höja kvaliteten på sitt omfattande arbete så måste bidraget till deras verksamhet ökas avsevärt. Remissvaren från olika instanser beträffande 1960 års folkbildningssakkunnigas förslag och äskanden visar tydligt att stora behov föreligger; man är enig om att de av utredningen förordade uppräkningsarna, som totalt rör sig om cirka tre miljoner kronor, är tilltagna i underkant. Vi har tagit dessa remissvar till intäkt för vår uppfattning att staten här borde kunna lämna något större bidrag.

Statsutskottet har, på förslag av andra avdelningen, inte ansett sig kunna förorda bifall till motionerna, men jag skulle vilja beteckna utskottets skrivning som positiv. Utskottet synes ha klart för sig att det här gäller en viktig angelägenhet. Trots detta vill man emellertid vänta något.

Herr talman! Jag beklagar att det inte varit möjligt att för nästa budgetår få en större ökning av bidraget till studieförbund än Kungl. Maj:ts förslag innebär, men med hänsyn till utskottets i viss mån positiva skrivning och efter mitt understrykande nu av folkbildningsverksamhetens värde och betydelse har jag för dagen intet yrkande.

Herr MÅRTENSSON (s):

Herr talman! Det skulle kanske varit onödigt att från utskottets sida ta till orda, eftersom det inte framställts något yrkande. Jag vill emellertid begagna tillfället att redovisa inte bara för hur utskottet ser på denna fråga om bidrag till studieförbund utan också för den synpunkt utskottet har på studieverksamhet och ungdomsverksamhet i övrigt.

Jag önskar framhålla att med anledning av det utredningsresultat, som kom 1961 på hösten och i vissa avseenden med anledning av remissinstansernas ställningstagande har utskottet under såväl denna punkt som under ett par följande punkter, som berör bidrag till studieförbund, studiecirkelverksamhet, ungdomsledarverksamhet o. s. v., varit rätt kritiskt och ansett att det bör ske en allmän översyn i enlighet med vad departementschefen har tänkt sig.

Utskottet är synnerligen positivt på alla dessa punkter och hoppas, som redan har understrukits av föregående talare, att det skall kunna bli en snar lösning av dessa problem till fromma för studieverksamhet och ungdomsverksamhet.

Låt mig till sist bara, herr talman, få tala om att under dessa punkter som nu har berörts har dock departementschefen gjort en uppskrivning av anslagen, vilken inte understiger två miljoner kronor. Det rör sig om närmare 2,3 miljoner, om jag inte missminner mig.

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt.

Punkten 10

Ang. bidrag till studiecirkelverksamhet

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till studiecirkelverksamhet för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 14 800 000 kronor, vilket innebar en anslagshöjning med 1 300 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehått två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Sveningsson* och *Holmberg* (I:423) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Cassel* och *Björkman* (II:489), i vilka hemställts, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen vid behandlingen av förevarande punkt måtte a) besluta, att bidrag till allmän studiecirkel skulle utgå med högst 40 procent av kostnader för handledararvode och studiemateriel, dock med högst sex kronor för studietimme, b) besluta, att antalet deltagare i allmän studiecirkel samt ungdomscirkel vid varje sammankomst skulle utgöra minst sju, c) besluta, att bidrag skulle utgå i mån av tillgång på medel, d) till Bidrag till studiecirkelverksamhet för budgetåret 1962/63 anvisa ett anslag av 12 000 000 kronor samt e) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att utredning snarast måtte verkställas om hur kontroll skulle utövas över de statliga bidrag, som ställdes till den fria folkbildningens förfogande.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt,

I. att motionerna I: 423 och II: 489, i vad de avsåge ändring av statsbidragsbestämmelserna för studiecirkelverksamheten, icke måtte av riksdagen bifallas;

II. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 423 och II: 489, i vad de avsåge medelsanvisningen under förevarande anslag, till Bidrag till studiecirkelverksamhet för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 14 800 000 kronor;

III. att motionerna I: 423 och II: 489, i vad de avsåge skrivelse till Kungl. Maj:t, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herr *Ragnar Bergh*, fröken *Ljungberg* samt herrar *Staxäng* och *Nilsson* i Göingegården, vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

Ang. bidrag till studiecirkelverksamhet

I. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 423 och II: 489, såvitt nu vore i fråga, besluta, att bidrag till allmän studiecirkel skulle utgå med högst 40 % av kostnaderna för handledararvode och studiemateriel, dock med högst sex kronor för studietimme, att antalet deltagare i allmän studiecirkel och ungdomscirkel vid varje sammankomst skulle utgöra minst sju samt att bidrag skulle utgå i mån av tillgång på medel;

II. att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 423 och II: 489, såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till studiecirkelverksamhet för budgetåret 1962/63 anvisa ett anslag av 12 000 000 kronor;

III. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 423 och II: 489, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att utredning snarast måtte verkställas om hur kontroll skulle utövas över de statliga bidrag, som ställdes till den fria folkbildningens förfogande.

Herr **BERGH, RAGNAR**, (h):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den reservation som är fogad till denna punkt. Den innehåller bl. a. ett förslag om att man något skall sänka bidragsprocenttalet. Avsikten med detta förslag är att animera vederbörande till en något rationellare ekonomisk organisation av den verksamhet det här är fråga om.

Herr **MÅRTENSSON** (s):

Herr talman! Jag kan hänvisa till utskottets positiva skrivning i det tidigare ärendet och kort och gott deklarerar att vi anser att det inte skulle vara lyckligt att börja skära ner anslagen till studiecirkelarna. Dessa betyder ju ändå så oerhört mycket i vårt samhälle, och statsmakterna bör nog visa ett intresse även när det gäller anslag. Herr talman! Jag hemställer om bifall till utskottets framställning.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i före-

Anslag till utbildning av ungdomsledare

varande punkt hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 11 och 12

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 13***Anslag till utbildning av ungdomsledare**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Utbildning av ungdomsledare för budgetåret 1962/63 anvisa ett reservationsanslag av 1 700 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Nyström m. fl.* (I: 109) och den andra inom andra kammaren av herr *Svanberg m. fl.* (II: 159), i vilka hemställts, att riksdagen måtte för budgetåret 1962/63 under punkten Utbildning av ungdomsledare anvisa 400 000 kronor till specialledarutbildning;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Nyström m. fl.* (I: 110) och den andra inom andra kammaren av herr *Svanberg m. fl.* (II: 160), i vilka anhållits, att riksdagen måtte för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 1 250 000 kronor för främjande av ungdomsorganisationernas ungdomsgruppsverksamhet;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Hilding* och *Per-Olof Hanson* (I: 328) samt den andra inom andra kammaren av herr *Källstad m. fl.* (II: 317);

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Thorsten Larsson* och *Torsten Andersson* (I: 414) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Boo* och *Mattsson* (II: 488), i vilka hemställts, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen måtte a) besluta, att bidrag till utbildning

av ungdomsledare från och med den 1 juli 1962 skulle utgå med 12 kronor per deltagare och dag, b) för budgetåret 1962/63 till Utbildning av ungdomsledare anvisa ett reservationsanslag av 1 875 000 kronor, c) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att den i statsverkspropositionen nämnda utredningen rörande ungdomsfrågorna skyndsamt måtte komma till stånd och härav föranledda förslag föreläggas 1963 års riksdag;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Sveningsson* och *Holmberg* (I: 423) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Cassel* och *Björkman* (II: 489), i vilka föreslagits, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen vid behandlingen av förevarande punkt skulle a) besluta, att statsbidrag icke skulle utgå för utbildning av ungdomsledare för politiska organisationer, b) till Utbildning av ungdomsledare för budgetåret 1962/63 anvisa ett reservationsanslag av 1 520 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt,

I. att motionerna I: 328 och II: 317, i vad de avsåge ändring av statsbidragsbestämmelserna för ungdomsledarkurser, icke måtte av riksdagen bifallas;

II. att motionerna I: 414 och II: 488, i vad de avsåge ändring av statsbidragsbestämmelserna för ungdomsledarkurser, icke måtte av riksdagen bifallas;

III. att motionerna I: 423 och II: 489, i vad de avsåge ändring av statsbidragsbestämmelserna för ungdomsledarkurser, icke måtte av riksdagen bifallas;

IV. att motionerna I: 110 och II: 160 icke måtte av riksdagen bifallas;

V. att motionerna I: 414 och II: 488, i vad de avsåge skrivelse till Kungl. Maj:t, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

VI. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 109 och II: 159, I: 328 och II: 317, I: 414 och II: 488 samt I: 423 och II: 489, sistnämnda sex motioner såvitt nu vore i fråga, till Utbild-

ning av ungdomsledare för budgetåret 1962/63 anvisa ett reservationsanslag av 1 700 000 kronor.

Vid punkten hade reservation avgivits av herr *Ragnar Bergh*, fröken *Ljungberg* samt herrar *Staxäng* och *Nilsson* i Göingegården, vilka ansett, att utskottet bort under III och VI hemställa,

III. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 423 och II: 489, såvitt nu vore i fråga, besluta, att statsbidrag icke skulle utgå för utbildning av ungdomsledare för politiska organisationer;

VI. att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 423 och II: 489, såvitt nu vore i fråga, ävensom med avslag å motionerna I: 109 och II: 159, I: 328 och II: 317 samt I: 414 och II: 488, sistnämnda fyra motioner såvitt nu vore i fråga, till Utbildning av ungdomsledare för budgetåret 1962/63 anvisa ett reservationsanslag av 1 520 000 kronor.

Herr **BERGH, RAGNAR**, (h):

Herr talman! Den grupp jag tillhör anser fortfarande att den partipolitiska propagandan inte bara bör ombesörjas utan också finansieras av partierna själva och att fördenskull något anslag av statsmedel inte bör ställas till förfogande. Med den motiveringen ber jag få yrka bifall till reservationen under punkt 13.

Herr **NYSTRÖM** (s):

Herr talman! Under senare år har frågan om det statliga stödet till det fria och frivilliga bildnings- och ungdomsarbete varit under debatt och har också aktualiserats genom motioner här i riksdagen. Riksdagen har dock på rekommendation av statsutskottet avslagit motionerna med hänvisning till 1960 års folkbildningsutredning. Motionärerna har år efter år låtit sig nöja därmed, eftersom de helt naturligt har förväntat en snar lösning av frågan om utökad bidragsgivning. Statsrådet Edenman kan emellertid inte grunda någon ytterligare anslagsgivning på folkbildningsutredningens betänkande angående folkbild-

ningsarbetet och ungdomsverksamheten. Betänkandet har ju mött alltför stark kritik, vilket föranlett statsrådet Edenman att uttala sig för en särskild utredning för en allsidig översyn av det statliga stödet till ungdomsverksamheten. Statsutskottet har därför i år inte ansett det vara lämpligt att föregripa det förväntade utredningsresultatet och har inte kunnat förorda några anslagsförändringar med resultat, att motion nr 109 i denna kammare och motion nr 159 i medkammaren avstyrkts. Motionerna avsåg bidrag till utbildningen av ungdomsledare. Så är också fallet, herr talman, i punkten nr 14 beträffande bidrag till ungdomens fritidsverksamhet liksom även i punkten nr 15 avseende bidrag till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationer, vilka frågor ytterligare har aktualiserats i motionerna nr 107, 108 och 110 i denna kammare och nr 158, 160 och 161 i andra kammaren.

Man måste nog fastslå, herr talman, att den statliga bidragsgivningen till ungdomsverksamheten är nödvändig, och de flesta torde nog också vara överens därom. Allt bör göras för att åstadkomma en statlig anslagsgivning, som motsvarar behoven inom organisationslivet. Jag förstår emellertid lika väl som herr Gustafsson här, att det inte är så lätt att utan ett allsidigt utredningsmaterial kunna avgöra storleken av en ökning av den nuvarande bidragsgivningen och i vilka former det statliga stödet skall utgå i fortsättningen.

Det är bara därför, herr talman, som jag, med förhoppning om att den av statsrådet Edenman förordade särskilda utredningen skall kunna ge resultat budgetåret 1963/64, inte har något yrkande i punkten nr 13 och ej heller då det gäller punkterna nr 14 och 15, trots att man i dag helt naturligt skulle ha velat föreslå något som vore annorlunda.

Herr **LARSSON, THORSTEN**, (cp):

Herr talman! Jag har en gång haft äran att tillhöra den utredning som kom med förslag om dessa anslag till ungdomsverksamheten. Jag får säga att vi

Ang. bidrag till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationer

väl har blivit positivt överraskade av den anslutning som dessa grupper och cirklar har fått. Denna anslutning har blivit så stor, att det är uppenbart att det här behövs ännu mera hjälp från statens sida för att verksamheten skall kunna flyta vidare.

Alla som litet grand har sysslat med ungdomsverksamhet vet att resultatet är oerhört mycket beroende på huruvida man kan få ungdomar att åtaga sig ledarsysslor. Kan man få det problemet löst, är det inte så svårt att vinna intresse bland så gott som all ungdom. Det är alldeles givet att de ungdomsledare som det här är fråga om behöver uppmuntras. De offerar tid och bekvämlighet, och vi skall inte vara för njugga, så att intresset för denna verksamhet slappnar av. Man främjar inte heller den här verksamheten genom att hänvisa till en ny utredning. Departementet anser att den utredning som gjorts inte varit till fyllest och vill ha den här frågan utredd igen.

Jag är av den uppfattningen att de siffror som redovisas i de olika motionerna talar för att departementschefen omgående borde ha kunnat göra en något kraftigare ekonomisk upprustning. Det gäller att vi ser till att intresset för ungdomsarbetet inte svalnar. Jag tror att vi mycket hellre ser att dessa ungdomsgrupper arbetar än att vi skall behöva ta hand om ungdomen på ett annat sätt, som kanske kostar staten ännu mer.

Ja, herr talman, jag har bara helt enkelt velat göra några reflexioner kring den här punkten utan att ställa något särskilt yrkande. Jag har velat fästa uppmärksamheten på det njugga anslaget från departementets sida, och samtidigt har jag menat mitt anförande som en replik till herr Bergh, vars intresse aldrig tycks svalna för att vara motståndare till denna ungdomsverksamhet.

Herr MÄRTENSSON (s):

Herr talman! Det är ju tidigare redovisat att utskottet har ett positivt intresse för att de här frågorna löses snarast möjligt. Jag vill bara i anledning av herr Thorsten Larssons yttrande säga att 1960

års utredning ju inte beloppsmässigt föreslog några höjningar av anslagen till ungdomsverksamheten. Jag är fullt på det klara med att det är önskvärt att åstadkomma en lösning snarast, men det finns nog ändå anledning att låta Kungl. Maj:t se över dessa problem. Utskottet hyser också förhoppningen — det poängteras i utskottets skrivning — att det skall ske en snar lösning.

Mot bakgrunden av det positiva intresse som har deklarerats från alla andra partier tror jag inte att jag behöver orda så mycket i anledning av högermotionen, som ju innebär att man skall skära ned anslaget för utbildning av ungdomsledare. Jag tror att det förslaget har ventilerats tillräckligt tidigare här i kammaren, och jag nöjer mig, herr talman, med att yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande mom. I och II samt IV och V av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan samt särskilt rörande mom. III och VI.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i mom. I och II samt IV och V hemställt.

Sedermera gjordes enligt de angående mom. III och VI framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 14

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 15**Ang. bidrag till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationer**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationer för

Ang. bidrag till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationer

budgetåret 1962/63 anvisa ett oförändrat anslag av 771 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Nyström m. fl.* (I: 108) och den andra inom andra kammaren av herr *Svanberg m. fl.* (II: 161),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Hilding* och *Per-Olof Hanson* (I: 328) samt den andra inom andra kammaren av herr *Källstad m. fl.* (II: 317),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Per-Olof Hanson* (I: 410) och den andra inom andra kammaren av herr *Björkman* (II: 487),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Per-Olof Hanson m. fl.* (I: 412) och den andra inom andra kammaren av herr *Lindkvist m. fl.* (II: 497),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Thorsten Larsson* och *Torsten Andersson* (I: 414) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Boo* och *Mattsson* (II: 488),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Sveningsson* och *Holmberg* (I: 423) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Cassel* och *Björkman* (II: 489),

dels ock en inom andra kammaren av herr *Rimmerfors m. fl.* väckt motion (II: 598).

I de likalydande motionerna I: 423 och II: 489 hade hemställts, såvitt här vore i fråga, att riksdagen måtte a) besluta, att statsbidrag icke skulle utgå till instruktörsverksamhet vid politiska organisationer, b) till Bidrag till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationer för budgetåret 1962/63 anvisa ett anslag av 689 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på återopade grunder hemställt,

I. att motionerna I: 328 och II: 317 samt II: 598, i vad de avsåge ändring

av bestämmelserna om statsbidrag till avlöning av instruktör inom ungdomsorganisationer, icke måtte av riksdagen bifallas;

II. att motionerna I: 414 och II: 488, i vad de avsåge ändring av bestämmelserna om statsbidrag till avlöning av instruktör inom ungdomsorganisationer, icke måtte av riksdagen bifallas;

III. att motionerna I: 412 och II: 497, i vad de avsåge instruktörsbidraget till Sveriges ungdomsorganisationers landsråd, icke måtte av riksdagen bifallas;

IV. att motionerna I: 328 och II: 317, i vad de avsåge statsbidrag till instruktörs rese- och traktamentskostnader, icke måtte av riksdagen bifallas;

V. att motionerna I: 423 och II: 489, i vad de avsåge ändring av statsbidragsbestämmelserna, icke måtte av riksdagen bifallas;

VI. att motionerna I: 410 och II: 487 icke måtte av riksdagen bifallas;

VII. att motionerna I: 412 och II: 497, i vad de avsåge bidrag till administrationskostnader för Sveriges ungdomsorganisationers landsråd, icke måtte av riksdagen bifallas;

VIII. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 108 och II: 161, I: 328 och II: 317, I: 414 och II: 488 samt I: 423 och II: 489, sistnämnda sex motioner såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationer för budgetåret 1962/63 anvisa ett anslag av 771 000 kronor.

Reservation hade anförts av herr *Ragnar Bergh*, fröken *Ljungberg* samt herrar *Staxäng* och *Nilsson* i Göingegården, vilka ansett, att utskottet bort under V och VIII hemställa,

V. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 423 och II: 489, såvitt nu vore i fråga, besluta, att statsbidrag icke skulle utgå till instruktörsverksamhet vid politiska organisationer;

VIII. att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 423 och II: 489, såvitt nu vore i fråga, ävensom med av-

Ang. bidrag till inackordering av skolbarn i elevhem eller enskilda hem

slag å motionerna I: 108 och II: 161, I: 328 och II: 317 samt I: 414 och II: 488, sistnämnda fyra motioner såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationer för budgetåret 1962/63 anvisa ett anslag av 689 000 kronor.

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! Under hänvisning till den motivering som jag redan har förebragt ber jag att få yrka bifall till reservationen på denna punkt.

Herr MÄRTENSSON (s):

Herr talman! Jag hemställer om bifall till utskottets framställning.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas först särskilt beträffande mom. I—IV samt VI och VII av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan samt därefter särskilt angående mom. V och VIII.

Därefter bifölls på gjord proposition vad utskottet i mom. I—IV samt VI och VII hemställt.

Härpå gjordes i enlighet med de rörande mom. V och VIII förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 16—28

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 29**Ang. bidrag till inackordering av skolbarn i elevhem eller enskilda hem**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till inackordering av skolbarn i elevhem eller enskilda hem för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 1 900 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Bengtson m.fl.* (I: 94) och den andra inom andra kammaren av herr *Hedlund m.fl.* (II: 137), i vilka hemställts, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen måtte a) besluta, att bidrag till inackordering av skolbarn i elevhem eller enskilda hem skulle utgå med 4 kronor per elev och dag vid inackordering i enskilt hem samt med 3:70 kronor per elev och dag vid inackordering i elevhem, samt b) till Bidrag till inackordering av skolbarn i elevhem eller enskilda hem för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 2 275 000 kronor,

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sörlin m.fl.* (I: 125) och den andra inom andra kammaren av herr *Lundmark m.fl.* (II: 149).

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt,

I. att motionerna I: 125 och II: 149, såvitt nu vore i fråga, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

II. att riksdagen måtte

a) i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i anledning av motionerna I: 94 och II: 137 i punkten anfört;

b) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 94 och II: 137, såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till inackordering av skolbarn i elevhem eller enskilda hem för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 1 900 000 kronor.

Vid punkten hade reservation avgivits av herrar *Bengtson, Nils Theodor Larsson, Larsson* i Hedenäset och *Andersson* i Knäred, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under II hemställa, att riksdagen måtte

a) med bifall till motionerna I: 94 och II: 137, såvitt nu vore i fråga, bemyndiga Kungl. Maj:t att för budgetåret 1962/63 lämna bidrag till inackordering

Ang. bidrag till inackordering av skolbarn i elevhem eller enskilda hem av skolbarn i elevhem eller enskilda hem enligt de grunder reservanternas förordat;

b) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 94 och II: 137, såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till inackordering av skolbarn i elevhem eller enskilda hem för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 2 275 000 kronor.

Herr LARSSON, NILS THEODOR, (cp):

Herr talman! Under denna punkt behandlas bl. a. också motionsparet I: 94 och II: 137. I dessa motioner har föreslagits en höjning av bidraget till inackordering av skolbarn från 3: 25 kronor per elev och dag till 4 kronor vid inackordering i enskilt hem och från 3 kronor till 3: 70 kronor vid inackordering i elevhem. Motionärernas förslag sammanfaller helt med skolöverstyrelsens äskande och förslag.

I propositionen uttalar departementschefen att han medger, att statsbidraget här i relation till kostnaderna uppenbarligen undergått en värdeminskning som kunde motivera en uppräknings, men han önskar avvakta och eventuellt återkomma i ett större sammanhang.

Vad utskottet sagt på denna punkt tycker jag är ganska märkligt. Enligt utskottets mening är det »ofrånkomligt, att en uppräknings måste ske snarast möjligt, så att statsbidragets realvärde återställs». Vidare säger utskottet: »Enligt utskottets mening kan det ifrågasättas om anledning föreligger att uppskjuta denna uppräknings i avvaktan på resultatet av 1958 års skatteutjämningskommittés arbete.» Utskottet är likväl icke berett att biträda yrkandena i motionerna. Utskottet motiverar alltså mycket starkt ett bifall till vad motionärerna och skolöverstyrelsen föreslagit, men utan någon motivering avstyrker man ändå deras förslag. Jag tycker att det är en ganska märklig prestation av statsutskottets majoritet.

Herr talman! Statsbidraget till inackorderingskostnaderna har betydelse också för den fråga som behandlas i nästa punkt av utskottets utlåtande, punkt

nr 30 som gäller bidrag till skolskjutsarna. Statsbidraget till inackorderingskostnaderna är nämligen en tröskel på det sättet att statsbidraget till skolskjutsarna utgår med 80 procent, men det stipuleras att statens kostnader icke får överstiga vad det skulle ha kostat att inackordera barnen i hemmen.

Herr talman! Jag tycker att statsutskottet borde ha tagit konsekvenserna av sin starka motivering för ett bifall till motionärernas och skolöverstyrelsens förslag. Jag ber därför att få yrka bifall till reservationen vid punkt 29.

Herr PERSSON, EINAR, (s):

Herr talman! Som var och en i denna kammare förstår är detta utskottsutlåtande i förevarande punkt en kompromisskrivning, och då kan det kanske bli som herr Larsson relaterat.

Detta är ju ingen ny fråga. Den återkommer varje år genom motioner i riksdagen. Men det är väl så att både statsutskottet och reservanternas är ganska eniga om att en uppräknings av dessa statsbidrag bör komma till stånd, även om statsutskottet inte är berett att nu gå in för bifall till motionerna. Man kan dock säga att statsutskottets skrivning är synnerligen positiv, vilket också herr Larsson medgav. Jag tror emellertid, att framför allt om man skall lösa detta problem för de skattetyngda kommunerna, får man se till att lösa det på en annan väg, där man tar hänsyn till samtliga skatteutgifter för dessa särskilt skattetyngda kommuner. Jag tror inte man kan lösa detta problem genom att bara plocka ur en fråga här och där, utan man måste se förhållandena i ett större sammanhang. Jag tror att man löser denna fråga bäst i sammanhang med en allmän skatteutjämning, och jag vill också erinra om att vi inom en snar framtid här i riksdagen kommer att få behandla en proposition som just tar hänsyn till detta. Det är propositionen nr 111 om provisorisk skatteutjämning. I denna föreslår man ju en väsentligt högre skatteutjämning än som tillämpats tidigare. Det kan ju i vissa norrlandskom-

Ang. bidrag till inackordering av skolbarn i elevhem eller enskilda hem

muner bli på det sättet, att man genom denna skatteutjämning faktiskt kan sänka den kommunala utdebiteringen med 4—5 kronor, och under sådana förhållanden tror jag att detta kommer att ge mer än ett bifall till motionerna eller reservationen i detta avseende.

Man har ju här från utskottets sida förklarat att man borde invänta 1958 års skatteutjämningskommittés förslag. Jag tror att det är klokt att i detta sammanhang invänta vad denna kommitté kommer att föreslå. Det framgår ju tydligt och klart av statsverkspropositionen, att kommittén även har att ta hänsyn till kommunernas utgifter för skolväsendet, och även om det kommer att dröja några år, tror jag som sagt, att det är klokt att invänta vad kommittén kommer att säga.

Jag ber alltså att med dessa ord få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr LARSSON, NILS THEODOR,
(cp):

Herr talman! Det framgick av vad utskottets talesman här sade, att man fortsätter att argumentera i positiv riktning och understryker hur bl. a. många norrlandskommuner har det särskilt betungande, sådana som förhållandena nu är. Men herr Einar Persson underlåter ändå att dra konsekvenserna av detta. Han vill alltså uppskjuta frågan och avvakta 1958 års skatteutjämningskommittés arbete. Men det säger inte utskottet, ty utskottet ifrågasätter starkt, om man verkligen skall avvakta denna kommittés betänkande. Det stämmer alltså inte riktigt, herr Einar Persson! Jag har velat fästa uppmärksamheten på detta och vidhåller mitt yrkande.

Herr PERSSON, EINAR, (s):

Herr talman! Med anledning av herr Larssons senaste yttrande vill jag påpeka, att det står att det »kan ifrågasättas». Det står inte så där bestämt utan endast att det »kan ifrågasättas». Jag vidhåller mitt yrkande.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vartdera momentet av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i mom. I hemställt.

Sedermera gjorde herr talmannen enligt de rörande mom. II framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Larsson, Nils Theodor*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 8 punkten 29 mom. II, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Larsson, Nils Theodor*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunns vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 103;

Nej — 32.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

*Punkten 30***Ang. bidrag till anordnande av skolskjutsar**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till anordnande av skolskjutsar för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 56 000 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Bengtson m.fl.* (I: 94) och den andra inom andra kammaren av herr *Hedlund m.fl.* (II: 137), i vilka hemställts, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen måtte a) besluta, att bidrag till s. k. självskjutsar skulle utgå med 95 öre per elev och dag, om skolvägen vore längre än 7 km, och med 75 öre per elev och dag i övriga fall, samt b) till Bidrag till anordnande av skolskjutsar för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 56 110 000 kronor,

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sörlin m.fl.* (I: 125) och den andra inom andra kammaren av herr *Lundmark m.fl.* (II: 149).

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt,

I. att motionerna I: 125 och II: 149, såvitt nu vore i fråga, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

II. att riksdagen måtte,

a) i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i anledning av motionerna I: 94 och II: 137 i punkten anför;

b) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 94 och II: 137, såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till anordnande av skolskjutsar för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 56 000 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Bengtson, Nils Theodor Larsson, Larsson* i Hedenäset och *Andersson* i Knäred, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under II hemställa, att riksdagen måtte

a) med bifall till motionerna I: 94 och II: 137, såvitt nu vore i fråga, bemyndiga Kungl. Maj:t att för budgetåret 1962/63 lämna bidrag till s. k. självskjutsar med 95 öre per elev och dag i fall, då skolvägen vore längre än 7 km, samt med 75 öre per elev och dag i övriga fall;

b) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 94 och II: 137, såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till anordnande av skolskjutsar för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 56 110 000 kronor.

Herr **LARSSON, NILS THEODOR**, (cp):

Herr talman! Under punkten 30 behandlas bidrag till anordnande av skolskjutsar. Under punkten förekommer samma motionspar, som jag omnämnde i debatten under föregående punkt. Här har man ställt förslag om att bidraget för självskjutsar skulle höjas från nuvarande högst 50 öre till högst 95 öre per dag och elev, om skolvägen är längre än 7 km och i annat fall från högst 40 öre till högst 75 öre. Detta förslag finns också upptaget i sin helhet i skolöverstyrelsens äskande. Kungl. Maj:t har emellertid icke biträtt överstyrelsens förslag, och det har inte heller utskottet gjort.

Herr talman! Jag skall inte framlägga någon ytterligare motivering utan ber att få hänvisa till vad jag anförde under föregående punkt, vilket har relevans även här. Jag inskränker mig alltså till att nu yrka bifall till den vid punkten fogade reservationen.

Herr **PERSSON, EINAR**, (s):

Herr talman! Det finns väl ingen anledning att ta upp någon längre debatt på denna punkt. Jag kan därför nöja mig med att hänvisa till vad jag anförde under föregående punkt och yrkar bifall till statsutskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt

beträffande vartdera momentet av utskottets i den nu ifrågavarande punkten gjorda hemställan.

Sedermera bifölls på gjord proposition vad utskottet i mom. I hemställt.

I fråga om mom. II, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Larsson, Nils Theodor*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 8 punkten 30 mom. II, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Larsson, Nils Theodor*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 101;

Nej — 31.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 31—39

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 40

Ang. resor för blind- och dövskolelever jämte ledsagare

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Resor för blind- och dövskolelever jämte ledsagare för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 213 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fröken *Nordström* (I: 416) och den andra inom andra kammaren av herr *Elmwall* (II: 491), i vilka hemställes, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära, att de fria resorna för barnen vid Manilla och Tomtebodas samt övriga institutioner för handikappade barn, som berördes av i motionerna angivna bestämmelser, måtte utsträckas från tre till fyra gånger om året.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten hemställt, att riksdagen måtte

a) till Resor för blind- och dövskolelever jämte ledsagare för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 213 000 kronor;

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i anledning av motionerna I: 416 och II: 491 i punkten anfört.

I sitt yttrande över motionerna hade utskottet bland annat anfört, att det förutsatte, att Kungl. Maj:t komme att överväga det i motionerna berörda spörsmålet och för 1963 års riksdag framlägga det förslag, vartill övervägandet kunde föranleda.

Fröken *NORDSTRÖM* (fp):

Herr talman! Jag skall be att få uttrycka min glädje över att utskottet hos Kungl. Maj:t begär förslag till utökande av antalet fria resor för barn vid Manilla och Tomtebodas samt övriga institutioner för handikappade barn från sex till åtta enkla resor per år. Antalet resor kan kanske t. o. m. komma att bli ännu högre. De fria resorna gäller inte bara barnen utan också deras vårdare.

Utskottet har således ställt sig positivt

till vad som avsetts i min motion I: 416. Jag hade där begärt att antalet resor omedelbart skulle ökas från sex till åtta, men jag är lika nöjd med att utskottet nu uttalar sig för en utredning, som kanske i praktiken kan komma att utsträcka reserätten ändå längre även om det dröjer något.

Jag känner stor tillfredsställelse för att utskottet så starkt understrukit, att varje tillfälle för anstaltsbarnen till anpassning till normalt familje- och samhällsliv bör tillvaratas. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan under punkten 40.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt.

Punkten 41

Ang. elevantalet i realskolans högsta klass

1. besluta, att samrealskolorna i Halls-angivna orsaker hemställt,

I. att riksdagen måtte

1. besluta, att samrealskolorna i Hallsberg, Spånga, Vetlanda och Ånge från och med budgetåret 1962/63 eller den senare tidpunkt, Kungl. Maj:t bestämde, skulle ombildas till högre allmänna läroverk med den linjeorganisation Kungl. Maj:t bestämde; och skulle utbildningen tillgå sålunda, att första ringen vid utbildningen omedelbart upprättades och sedan ytterligare en ring per år, till dess gymnasierna vore i sin helhet färdigbildade;

2. besluta, att det kommunala gymnasiet i Hultsfred från och med budgetåret 1962/63 eller den senare tidpunkt, Kungl. Maj:t bestämde, skulle successivt ombildas till statligt allmänt gymnasium med den linjeorganisation, Kungl. Maj:t bestämde; allt under villkor att Hultsfreds köping åtog sig de skyldigheter, som enligt läroverksstadgan ankomme på läroverkskommun;

3. bemyndiga Kungl. Maj:t att, i enlighet med vad departementschefen anfört, besluta om avvikelser från gällande

Ang. elevantalet i realskolans högsta klass linjeorganisation vid allmänna gymnasier;

4. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för de allmänna läroverken, som föranleddes av vad departementschefen förordat;

II. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 409, av herrar Ragnar Bergh och Svenningsson, och II: 501, av fröken Wetterström,

1. godkänna under punkten införd avlöningsstat för de allmänna läroverken, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1962/63;

2. till Allmänna läroverken: Avlöningar för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 230 155 000 kronor;

III. att motionen II: 29, av herr Helén, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

I motionen II: 29 hade hemställts, att riksdagen måtte genom återkallande av särskild bestämmelse i regleringsbrev nr 1961: 143: VI låta läroverksstadgans § 44 mom. 3 angående delningstal för realskoleklass gälla även realskolans högsta klass.

Vid punkten hade reservation avgivits, utom av annan, av herrar *Boman*, *Ragnar Bergh* och *Per Jacobsson*, fröken *Ljungberg*, herr *Staxäng*, fröken *Elmén* samt herr *Nilsson* i Göingegården, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den avfattning, reservationen visade, samt att utskottet bort under III hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av motionen II: 29, besluta, att i § 44, mom. 3 läroverksstadgan angivna bestämmelser om elevantalet i realskolans högsta klass skulle äga tillämpning från och med budgetåret 1962/63.

Herr ANDERSSON, AXEL JOHANNES, (fp):

Herr talman! Vi får väl rätt allmänt vara överens om att en av de mest angelägna reformerna på skolans område är att försöka få ner antalet elever i klasserna så mycket som det över huvud ta-

Ang. elevantalet i realskolans högsta klass

get är möjligt dels för att göra det möjligt att få en vettig undervisning och dels för att göra det lättare att upprätthålla disciplinen i klasserna.

När det gäller realskolan är delningstalet satt till 30. Detta är redan i och för sig ett alldeles för högt tal, men när det gäller realskolans högsta klass finns det dessutom en undantagsbestämmelse som säger att det just för denna klass fordras 36 elever för att delning skall kunna ifrågakomma.

Från många håll har man gjort anmärkning mot detta och krävt att denna undantagsbestämmelse skulle slopas — detta har framförts från realskoleutredningen, från Läroverkslärarnas riksförbund och inte minst från skolöverstyrelsen, som också i sina petita för i år framfört kravet på nytt att denna undantagsbestämmelse skulle slopas. Kungl. Maj:t har emellertid inte följt skolöverstyrelsen utan ansett att undantagsbestämmelsen bör stå kvar.

Utskottets majoritet har gått på Kungl. Maj:ts förslag och motiverar sin ståndpunkt med att realskolan befinner sig på avskrivning och att det därför inte finns någon anledning att slopa denna bestämmelse. Jag tycker emellertid att det är en mycket dålig motivering, som utskottets majoritet anför, ty det betyder ju ändå att de elever, som fortfarande finns kvar i realskolan och som undan för undan kommer upp i den högsta klassen, kommer att få finna sig i att arbeta under väsentligt sämre villkor än som gäller för andra skolelever.

Med hänvisning till vad jag anfört, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den reservation, som avgivits vid denna punkt.

Herr PERSSON, EINAR, (s):

Herr talman! Det är alldeles riktigt, som herr Axel Johannes Andersson säger, att vi bör sträva efter att minska klasserna, och detta har vi också gjort när det gäller den nya grundskolan, som nu kommer. Men när det gäller realskolan hade vi även vid förra årets riksdag att ta ställning till en liknande motion

som den som behandlas i detta sammanhang, och då avtog riksdagen yrkandet i motionen med hänvisning till att realskolorna skulle avvecklas. Det finns väl då ingen anledning att i dag bifalla denna reservation, eftersom datum för realskolans avveckling har kommit ytterligare ett år närmare jämfört med förra året.

Jag ber alltså att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande varje moment av utskottets i den nu föredragna punkten gjorda hemställan.

På särskilda propositioner bifölls här efter vad utskottet i mom. I och II hemställt.

Därefter gjorde herr talmannen i enlighet med de rörande mom. III förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Boman m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att ha va upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Andersson, Axel Johannes, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 8 punkten 41 mom. III, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Boman m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositio-

Om inrättande av ett korrespondensgymnasium i Sveg

nen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Andersson, Axel Johannes*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 89;

Nej — 45.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 42—44

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 45

Om inrättande av ett korrespondensgymnasium i Sveg

I denna punkt hade utskottet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 126, av herr Wikner m. fl., och II: 148, av herr Lindström m. fl., till Bidrag till vissa kommunala gymnasier m. m. för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 1 208 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 126 och II: 148 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att ett korrespondensgymnasium skulle få inrättas i Svegs köping från och med höstterminen 1962 samt att statsbidrag skulle beviljas enligt för korrespondensgymnasium gällande grunder.

Herr WIKNER (s):

Herr talman! Trots att jag i min motion, vari jag hemställer att riksdagen måtte besluta att ett korrespondensgymnasium får inrättas i Svegs köping från och med höstterminen 1962, ej blivit bönhörd får jag ändå tacka utskottet för den välvilliga skrivning som det har

presterat. Jag hoppas att denna fråga åter kommer upp vid nästa års riksdag.

Jag vill, när jag nu tagit till orda i denna kammare, tala om hur besvärligt vi har det i Härjedalen i fråga om gymnasiestudier. Kostnaden för detta korrespondensgymnasium uppgår endast till 60 000 kronor. Man hade kanske kunnat vänta att utskottet hade tagit denna kostnad för detta för Härjedalen så viktiga korrespondensgymnasium.

Härjedalen är, som kanske de flesta känner till, en typisk glesbygd. Vi har vid flera tillfällen uppvaktat och även i övrigt försökt att få ett normalgymnasium förlagt till Härjedalen, men vi har fått avslag. Glesbygderna är missgynnade då det gäller gymnasieutbildning, detta kan ingen bestrida. Det gäller framför allt de ungdomar som har slutat realskolan eller grundskolan, och vi hoppas att det så småningom kommer att bli en lösning.

Under hösten 1961 gjorde vi en undersökning bland Härjedalens målsmän, om det fanns något intresse för ett korrespondensgymnasium i Sveg och om man ville få till stånd detta redan från och med höstterminen 1962. Av de svar som avlämnades visade det sig att intresset var mycket stort. Enligt inkomna uppgifter skulle man hösten 1962 kunna räkna med maximalt 41 sökande och hösten 1963 med 45 sökande. Elevunderlaget för ett korrespondensgymnasium bedömde vi i och med detta svar vara säkrat.

Jag vill här ytterligare kommentera motionens innehåll och nämna vad som föranlett mig att begära detta gymnasium.

Vi lever i en tid då utbildningsfrågan bör få inta första platsen. Vi måste satsa ännu mera på utbildningen och framför allt även komma ihåg glesbygderna. Den nuvarande situationen för gymnasieinriktad ungdom i Jämtlands län är tämligen dyster, även om en förbättring inträtt sedan Strömsund fått gymnasium och Östersund såväl tekniskt gymnasium som handelsgymnasium. Enligt inhämtade uppgifter uppgår för närvarande antalet gymnasister i länet till

Om inrättande av ett korrespondensgymnasium i Sveg

15 procent av en årskull, medan riksmedeltalet ligger på 20 procent. Det rör sig alltså fortfarande om en stor eftersläpning. En undersökning skulle säkert visa att eftersläpningen inom länet är störst för Härjedalens vidkommande.

De gymnasiemöjligheter som nu står till buds utanför länsgränsen för Härjedalens ungdom är Mora, Ljusdal och Ånge. Ånge kan praktiskt taget lämnas ur räkningen, då förbindelserna Sveg—Ånge är så dåliga, att hembesök över söndagsdygnet blir alltför kortvariga. Till Mora finns järnväg, 136 kilometer, och till Ljusdal landsvägsbuss, 112 kilometer. Hemresor över söndagsdygnet, låt vara långa och dyra, är i dessa två fall möjliga. Gymnasierna i Ljusdal och Mora löser emellertid ingalunda gymnasiefrågan för Härjedalens ungdom. Från dessa orter kan nämligen i praktiken endast studerande med hem i Svegs köping resa hem över söndagsdygnet. I detta sammanhang kan erinras om att samrealskolan innevarande läsår till knappt en tredjedel av elevantalet rekryteras från köpingen. Det övervägande antalet elever har sina hem i andra kommuner i det vidsträckta landskapet.

Av enkätsvaren framgår bl. a. att många i köpingen bosatta målsmän av ekonomiska skäl ej har möjlighet att låta sina barn fortsätta i gymnasium därest ej sådant finns i Sveg. Det finns fler än man är böjd att tro, som inte orkar med inackorderingskostnaden. Det ställer sig betydligt dyrare att ha sina barn inackorderade än att ha dem hemma under skoltiden.

En annan intressant slutsats kan man dra av denna undersökning. I sådana klassavdelningar vid samrealskolan, där flertalet elever är dagligt resande, önskar nästan alla gymnasieinriktade elever fortsätta på ett korrespondensgymnasium i Sveg. De dagliga resorna, som förvisso är ansträngande, avskräcker sålunda icke.

Ett korrespondensgymnasium i Sveg fyller ett verkligt behov och torde vara enda lösningen på berörda svårigheter för ungdomen i Härjedalens glesbygder.

Om statsmakterna omgående ville upprätta ett sådant, skulle en stor ungdomsskara, som säkert har möjlighet att genomföra gymnasiestudier men som under nuvarande förhållanden icke ens anser sig kunna söka till något gymnasium, få fortsatt utbildning efter realexamen eller genomgång av högstadium. Flertalet elever skulle vara antingen hemmahörande i köpingen eller dagligt resande, medan ett mindre antal måste inackordera sig. Alla skulle dock ha möjlighet att komma hem under söndagsdygnet — en grundprincip för gymnasieplaneringen. Jag anser därför att alla i ett demokratiskt land bör få något så när lika möjligheter till studieutbildning.

I avvaktan på pågående gymnasieutredning har skolöverstyrelsen i årets *petita ej* velat föreslå inrättandet av nya korrespondensgymnasier i landet. Man har svårt att undertrycka en viss förvåning. Vi anser ju att ett korrespondensgymnasium dock är mycket lätt att starta när behov föreligger och lätt att avveckla när behov inte längre finns.

Jag har velat säga detta inför denna kammare, då jag hoppas att denna fråga skall beaktas när nästa års statsverksproposition göres upp, så att då också dessa kostnader kommer med och korrespondensgymnasiet kommer till stånd. Även utskottet har ju föreslagit ett allvarligt övervägande av frågan om att inrätta ett korrespondensgymnasium i Sveg med tanke just på de dåliga kommunikationerna, avstånden m. m.

Herr talman! Jag ber således till sist att få uttala den förhoppningen, att denna för Härjedalen så viktiga fråga tages upp till behandling och kommer med i nästa års statsverksproposition, så att vi får möjlighet att starta ett korrespondensgymnasium i Sveg hösten 1963. Jag har intet annat yrkande.

Herr PERSSON, EINAR, (s):

Herr talman! Eftersom herr Wikner inte ställde något yrkande har jag ingen anledning att dra upp en debatt. Jag vill bara säga att vi i utskottet och avdel-

ningen har förståelse för de synpunkter, som framfördes av herr Wikner. Det framgår också av utskottets skrivning, och med hänvisning till denna ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt.

Punkten 46

Ang. bidrag till vissa privatläroverk

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, i enlighet med vad departementschefen anfört, besluta om statsbidrag från detta anslag till ett internatgymnasium vid Osby samskola, dels ock till Privatläroverk: Bidrag till vissa privatläroverk för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 12 220 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fröken *Nordström m. fl.* (I: 53) och den andra inom andra kammaren av herr *Helén m. fl.* (II: 77), i vilka hemställts, att riksdagen måtte a) bemyndiga Kungl. Maj:t att besluta om statsbidrag från nedannämnda anslag även till gymnasiet vid Franska skolan; b) till Privatläroverk: Bidrag till vissa privatläroverk för budgetåret 1962/63 anvisa avrundat 130 000 kronor utöver det i statsverkspropositionen upptagna förslagsanslaget om 12 220 000 kronor;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Dahl m. fl.* (I: 97) och den andra inom andra kammaren av herr *Mattsson m. fl.* (II: 151), i vilka anhållits att riksdagen till Bidrag till vissa privatläroverk måtte anvisa en höjning av anslaget med 30 000 kronor att användas såsom bidrag till beredande av friplatser åt stipendiater vid Restenässkolan.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, i en-

lighet med vad departementschefen anfört, besluta om statsbidrag från detta anslag till ett internatgymnasium vid Osby samskola;

b) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 53 och II: 77 samt I: 97 och II: 151, till Privatläroverk: Bidrag till vissa privatläroverk för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 12 220 000 kronor.

Reservation hade anförts, utom av annan, av herrar *Boman, Ragnar Bergh* och *Per Jacobsson* samt fröken *Elmén*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under b hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom med bifall till motionerna I: 53 och II: 77 samt med avslag å motionerna I: 97 och II: 151, till Privatläroverk: Bidrag till vissa privatläroverk för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 12 350 000 kronor.

Fröken NORDSTRÖM (fp):

Herr talman! När jag i går underrättade Franska skolan om att statsutskottet hade avslagit vår motion om statsbidrag till skolans gymnasium för läsåret 1962/1963, förstod jag att meddelandet innebar en stor besvikelse för skolans ledning. Jag vill här inskjuta, att skolan har statsbidrag till sin elementarskola och att frågan nu endast gäller statsbidrag till gymnasiet, som inrättades 1954. För närvarande finns det 87 elever i detta gymnasium.

Vår motion i denna fråga är så fylligt skriven, att det inte torde finnas något bärande argument för vår uppfattning, som inte kan återfinnas där.

Låt mig dock erinra om att man på departementet enligt uppgift, som lämnats mig från skolan och som det väl inte finns någon anledning att betvivla, under hand har meddelat skolan att statsbidrag skulle kunna utgå från och med läsåret 1958/59, alltså året efter det att den första studentkullen lämnat gymnasiet. I varje fall skulle skolan ha kun-

Ang. bidrag till vissa privatläroverk

nat få bidrag från 1959/60. Här har tilllämpats den praxis exempelvis för Höglandsskolan, som kom i gång med sitt gymnasium ett år före Franska skolan, och för alla kommunala gymnasier, innan de övertagits av staten, att de fått statsbidrag året efter det att de släppt ut sin första studentkull.

Utskottet hänvisar till den pågående gymnasieutredningen, och det må vara hänt. Man frågar sig dock osökt, varför man inte i avvaktan på denna utredning skulle kunna följa hittills tillämpade regler i all synnerhet som utskottets skrivning är så ytterst välvillig, att den väl närmast har karaktären av en beställning hos Kungl. Maj:t att redan till nästa år framlägga ett förslag. Utskottet skriver på s. 34: »Utskottet finner emellertid, att i och för sig starka skäl föreligger för att medge statsbidrag till gymnasiet vid Franska skolan och utgår från att Kungl. Maj:t snart och helst för nästa års riksdag skall finna möjlighet att framlägga förslag om sådant bidrag.» En mera positiv inställning till sakfrågan kan väl utskottet över huvud taget inte deklarerat.

Det har berättats för mig långt innan jag kom in i denna kammare att riksdagsman Johansson i Öckerö skulle ha tröstats av några kammarkamrater, då han fått en motion om hyggande av en ny fyr avstyrt, med uppmaningen att han skulle glädja sig över att han fått en fin utskottsskrivning. Han skulle då på sitt fyndiga och oförlikneliga sätt ha förklarat, att han tyvärr inte kunde komma hem och säga till fiskarena på Västkusten att de »skulle segla efter en välvillig skrivning». I samma situation befinner jag mig nu i förhållande till Franska skolan, som helt säkert kan hoppas på statsbidrag till sin gymnasielinje i en framtid. Jag kunde dock inte i går och lär inte kunna göra det i dag heller tala om för Franska skolan, var den skall ta pengarna nästa år och hur den skall kunna klara sig utan de 130 000 kronor, som det begärda statsbidraget skulle innebära och som skolan har räknat med.

Franska skolans situation är så myc-

ket mera märklig som den under åren 1954—1962 har sparat in åt staten mellan 300 000 och 350 000 kronor genom att man då man inrättade gymnasiet tagit bort två parallellavdelningar i elementarskolan som, enligt vad jag nyss sade, är statsbidragsberättigad.

Franska skolan har på ett påtagligt sätt förbättrat undervisningen för en stor grupp av sina ungdomar, vilket är helt i linje med statsmakternas allmänna strävan. Skolöverstyrelsen är mycket positivt inställd till de examensresultat som man vunnit vid skolan. Och så lönar man skolan på detta sätt!

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen under punkt 46 av herr Boman m. fl.

Herr statsrådet EDENMAN:

Herr talman! Jag har begärt ordet för att omedelbart få korrigera ett par påstående som är uppenbara misstag.

Något löfte till Franska skolan om statsbidrag har mig veterligen aldrig givits. Möjligen har man trott att privata skolor — i detta fall ett privat gymnasium — behandlas på samma sätt som kommunala gymnasier när det gäller statsbidrag. Då gäller regeln att man först måste föra fram en studentkull till studentexamen, varefter statsbidrag utgår för första, därefter andra och så tredje ring. Riksdagen har ju dessutom under senare år haft en så snabb takt när det gäller förstatligandet av kommunala gymnasier, att man i praktiken kunnat räkna med en femårsperiod. Men detta gäller som sagt kommunala gymnasier och icke privata gymnasier. I fråga om de privata gymnasierna kan man väl snarare säga att praxis har varit att statsbidrag icke givits till några nya sådana. Vi har en stor grupp gamla privatskolor, väl intarbetade och med högt anseende. Kammarrens ärade ledamöter har väl i färskt minne alla de många debatter vi haft om nya statsbidrag till privata skolor. Jag kan nämna Restenässkolan, som har bidrag, Mariannelundsskolan etc. År efter år har dessa frågor varit uppe. Franska skolan intar inte nå-

gon särställning, såvida man inte anser att det är en ovanligt exklusiv och förnäm skola, ty då är den onekligen i en klass för sig. Man kan dock inte jämföra den med Kristofferskolan eller Höglandsskolan. De bägge sistnämnda är pedagogiska experimentskolor på hög nivå, vilket man väl inte kan göra gällande i fråga om Franska skolan.

Jag har, herr talman, velat säga detta för att korrigera den sista ärade talarens påstående att Franska skolan skulle ha »räknat med statsbidrag», »hittills gällande praxis o. s. v.

Det avgörande för min ståndpunkt i år har varit att särskilda utskottet skall dra upp riktlinjerna för den framtida politiken när det gäller privata skolor, i första hand internatskolor men även privatskolor av den typ som Franska skolan representerar. Det finns inte heller någon direkt anledning att behandla Franska skolans begäran som någon-ting aldeles särskilt i jämförelse med de framställningar från andra skolor som också ligger eller legat på riksdagens bord.

Fröken NORDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag har från Franska skolan fått den upplysningen, att den under hand skulle ha fått detta besked från departementet, och jag har inte anledning att tro att Franska skolan medvetet har vilselett mig med denna upplysning.

Jag tycker liksom ecklesiastikministern inte att Franska skolan bör ha någon särställning, men i motsats till ecklesiastikministern tycker jag inte att den är så exklusiv. Det finns väl en och annan förälder som faller för frestelsen att skicka sitt barn till skolan därför att man tror att det skulle vara fint, men jag vet att de flesta föräldrar låter sina barn gå just i den skolan enbart därför att den är, som statsrådet också sade, en förnämlig skola. Franska skolans gymnasium innebär en avlastning av de statliga och kommunala gymnasierna här i Stockholm, på vilka det f. n. ställs mycket stora kvantitativa anspråk.

Ang. bidrag till vissa privatläroverk

Herr PERSSON, EINAR, (s):

Herr talman! Efter statsrådet Edemans klargörande inlägg på denna punkt finns det ingen anledning för mig att förlänga debatten ytterligare. Jag vill bara helt kort redovisa, att anledningen till att utskottet inte kunnat tillstyrka den här framställningen är att dessa skolor kommer att behandlas av det särskilda utskott som skall ta ställning till proposition nr 54. Det har varit anledningen till att vi avstyrkt denna motion.

Jag ber att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr DAHL (s):

Herr talman! Här föreligger ett motionspar beträffande anslag till stipendier vid Restenässkolan.

Det har sagts här, att de privata gymnasiernas ställning i utbildningsorganisationen kommer att bli föremål för prövning av gymnasieutredningen. Vi vet alla att så blir fallet, och det är naturligtvis riktigt med hänsyn till den organisation av hela skolväsendet, som vi är inne i. Men å andra sidan finns det bland de 21 privata gymnasierna och internatskolorna en del, som klart visat sig bestå provet och på ett utomordentligt sätt har fyllt sin uppgift. Inte minst gäller detta Restenässkolan. Västkusten med dess säregna förhållanden, dess många öar och dåliga kommunikationer har faktiskt behov av ett gymnasium, som är inrättat såsom en internatskola av detta slag. Om inte ekonomiska möjligheter ges åt alla bland skärgårdens befolkning, som vill studera vidare, att komma dit, utan det beror på vederbörandes ekonomiska förutsättningar, så utvecklas naturligtvis skolor av detta slag till någon sorts public schools för bättre situerade människor på samma sätt som i England. Jag tycker, att det borde vara ett gott grepp att hindra en sådan utveckling och genom att ställa stipendier till förfogande ge möjlighet åt öarnas befolkning att skicka sina barn till en skola av det här slaget.

Skolan har hos skolöverstyrelsen hemställt om 30 000 kronor till stipendier,

Ang. bidrag till vissa privatläroverk

och skolöverstyrelsen har biträtt förslaget. Kungl. Maj:t har emellertid med hänvisning till den utredning som pågår inte velat gå med på denna framställning. Vi som har erfarenhet av hur det ligger till på detta område på Västkusten tycker emellertid, att man, oberoende av vilket resultat gymnasieutredningen kan komma till, då det gäller de här gymnasiernas inordning i skolsystemet, bör kunna ge en så liten summa som 30 000 kronor för att skapa möjlighet för de mindre bemedlade i kustbandet att komma till ett internatgymnasium för att fullfölja sina studier.

Jag yrkar bifall till motionerna nr 97 i första kammaren och 151 i andra kammaren.

Fröken LJUNGBERG (h):

Herr talman! Jag begärde ordet med anledning av vad herr Persson sade nyss.

Herr Persson talade om att den här frågan om Franska skolan kommer upp också i sammanhang med särskilda utskottets behandling av proposition nr 54. Jag har litet svårt att förstå vad herr Persson åsyftar därvidlag, och jag vill gärna ta upp denna sak nu, när departementschefen är närvarande.

Vad departementschefen säger på sid. 369 i proposition nr 54 angår verkligen i hög grad Franska skolan. Där talas om att bland andra Enskilda läroverkens förbund och Stockholms stad har hemställt om en särskild utredning rörande de befintliga privatskolornas organisation och ekonomiska förhållanden m. m., men departementschefen säger bestämt ifrån, att han inte har för avsikt att föranstalta om någon särskild utredning i frågorna. Han menar att de allmänna direktiv som angivits i det föregående i propositionen skall vara tillräckliga för kommun och stat för att bedöma, på vad sätt stödet från det allmänna skall ges.

Jag tycker nog, herr talman, att det är litet beklagligt just i det här läget, att departementschefen inte vill beakta detta önskemål om en utredning eller åtminstone hänskjuta frågan till den sit-

tande gymnasieutredningen. Utskottet har i sin skrivning förmodat att så skall ske. Det står där, att de privata gymnasiernas ställning torde bli föremål för prövning av gymnasieutredningen, men jag har svårt att hoppas det med tanke på vad departementschefen skriver här.

I den här speciella frågan, herr talman, har jag inte biträtt reservationen, av det skälet att det tycks råda stor tvetsamhet om hur det allmänna skall bete sig i förhållande till privatskolorna. Jag är övertygad om att dessa fyller en stor funktion så länge gymnasieplatserna är begränsade och trängseln i gymnasierna fortfarande är mycket stor. Jag tror, att det ifrån det allmännas sida är en ganska god metod att i ett speciellt kritiskt läge, när eleverna just i gymnasieåldrarna är mycket mångtaliga, stödja befintliga privatskolor för att tillmötesgå den utbildningsdrift, som departementschefen ofta med rätta talar om och som är så enormt stor i vår tid — mycket större än någon egentligen har kunnat beräkna.

Jag har alltså inte, herr talman, avslutit mig till reservationen, men vid omröstningen i statsutskottet avstod jag ifrån att rösta. I nuvarande läge kommer jag också att göra det vid omröstningen här. Men det är angeläget att få besked om huruvida det som statsutskottet här skriver är riktigt, nämligen att man kan förmoda, att någon sorts prövning av denna fråga mera allmänt kommer att ske, eller om departementschefens uttalande i propositionen innebär, att statsutskottets skrivning faktiskt är felaktig.

Jag har inget yrkande, herr talman.

Herr statsrådet EDENMAN:

Herr talman! Vad jag väntar på är att särskilda utskottet och riksdagen skall ge en principiell plattform att stå på när det gäller ett fortsatt agerande på detta område, som är mycket komplicerat.

I första hand gäller det hur privatskolorna skall kunna bära upp ett fullständigt högstadium. Det har varit

många kontakter mellan departementet och representanter för privatskolor, och jag är helt medveten om det dilemma de befinner sig i, inte minst internatskolorna, och det är hela den problematiken jag har antytt. Men innan man tar upp det till en konkret utredning, fråga efter fråga, har vi ju kvar den stora debatten om privatskolorna över huvudet taget. Skolberedningen hade en i princip mycket välvillig inställning till privatskolor. Jag har fört detta vidare till särskilda utskottet, men det är fortfarande många i princip dunkla frågor, som måste få ett svar.

Skall vi låta den privata sektorn expandera? I propositionen står det klart, i skollagen likaså, att en svensk medborgare har rätt — och självfallet bör ha rätt — att sätta sina barn i vilken skola som helst. Ja, till och med enskild undervisning i hemmen är tillåten. Men, herr talman, den fråga vi diskuterar är om skattebetalarna och det allmänna skall bidra till den formen av undervisning. Här menar jag, att en naturlig och sund restriktivitet är på sin plats. Vi har från många länder, framför allt från katolska länder men även från Amerika, mycket dystra erfarenheter när det gäller kampen mellan statliga och kommunala samhällsliga skolor å ena sidan och privata skolor å den andra. Vi har i vårt land varit förskonade från detta. I samband med en stor skolreform vet man emellertid inte riktigt, herr talman, vad som kan hända, och det är mot den bakgrunden jag har velat få den principiella debatten om privatskolorna först. Den bör ju givetvis inte komma i dag i samband med ett anslag till Franska skolan, utan i samband med särskilda utskottets utlåtande över propositionen om grundskolan.

Fröken LJUNGBERG (h):

Herr talman! Vad beträffar den fråga som departementschefen här berörde om motsättningar som man har i andra länder, motsättningar som ofta blivit ytterst beklagliga, vill jag säga, att jag

Ang. bidrag till vissa privatläroverk

delar departementschefens uppfattning, att vi inte gärna vill ha någonting sådant här i landet. Men frågan är om inte just det samarbete, som här begärs mellan de existerande privatskolorna och det allmänna, i detta fall staten, är ett av de hjälpmedel, som underlättar möjligheterna att bibehålla privatskolor av en sådan karaktär, som man också ur statens synpunkt är belåten med.

Det är ju alltid så, att med statsbidragen följer vissa villkor. Vad jag är intresserad av att få veta i detta fall, herr talman, är alltså om statsutskottets skrivning på denna punkt verkligen är riktig; att döma av det som departementschefen nu har sagt drar jag den saken i tvivelsmål. Jag syftar alltså på tredje meningen upp till på s. 34, som börjar med orden: »De privata gymnasiernas ställning i utbildningsorganisationen...» etc.

Herr PERSSON, EINAR, (s):

Herr talman! Jag har begärt ordet för att replikera herr Dahl med anledning av hans yrkande om bifall till motionen beträffande Restenässkolan. Jag kan göra det mycket kort och behöver endast hänvisa till vad utskottet skriver i näst sista stycket av sitt utlåtande, alltså att detta problem behandlas i propositionen nr 54 och just nu är föremål för särskilda utskottets prövning.

Med denna motivering ber jag att få yrka bifall till statsutskottets hemställan även på den punkten.

Herr DAHL (s):

Herr talman! Jag förstår mycket väl de synpunkter utskottet lagt på denna begäran om 30 000 kronor till stipendier, och det finns väl inte så stora utsikter att mot ett enhälligt statsutskott vinna bifall till ett sådant yrkande.

Men jag har med mitt anförande velat fästa uppmärksamheten — gärna också skolutskottets uppmärksamhet — på den verksamhet som bedrivs vid Restenässkolan och som är unik på det

Ang. bidrag till vissa privatläroverk

sättet att den tillgodoser öarnas och skärgårdens behov av ett internatgymnasium. Kommunikationerna är ju sådana att de elever, som bor ute på öarna, helt enkelt inte kan fara dagligen mellan hemmet och skolan. Vi motionärer har därför ansett det vara helt enkelt nödvändigt att man gör någonting på detta område. Som förhållandena nu är, blir det de mer eller mindre besuttna som kan låta sina barn studera vid Restenässkolan, medan andra ungdomar, som kanske äger goda förutsättningar för vidare studier, inte har möjlighet att utnyttja skolan därför att de saknar ekonomiska resurser. Skolan själv har också varit medveten om detta och begärt 30 000 kronor till stipendier.

Jag vill även peka på en annan omständighet. Barnen kan ofta när hemmen är splittrade, eller av andra orsaker, behöva komma bort från hemmet och vistas vid en internatskola. Vid Restenässkolan har man exempelvis placerat barn som varit i behov av annan miljö och som i internatet funnit den ro och den tillfredsställelse som möjliggjort deras vidare studier och utveckling under normala förhållanden.

Jag har alltså med dessa ord velat framhålla vikten av att man vid behandlingen av detta ärende tänker på de av mig nämnda omständigheterna och gör vad man kan för att tillgodose det behov av utbildning vid sådana här skolor som finns ute i skärgårdsområdena.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vardera momentet av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i mom. a hemställt.

I fråga om mom. b, fortsatte herr talmannen, komme propositioner att framställas först särskilt i vad gällde utskottets hemställan rörande motionerna I: 97 och II: 151 samt därefter särskilt rörande mom. b i övrigt.

Därefter gjordes enligt de beträffande utskottets hemställan i mom. b i vad avsåge motionerna I: 97 och II: 151 framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på bifall till nämnda motioner; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Vidkommande utskottets hemställan i mom. b i vad detta moment ej förut behandlats, anförde nu herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Boman m. fl. vid punkten avgivna reservationen i motsvarande del.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan i denna del vara med övervägande ja besvarad.

Fröken *Nordström* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 8 punkten 46 mom. b, i vad detta moment ej förut behandlats, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Boman m. fl. vid punkten avgivna reservationen i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid fröken *Nordström* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ang. förläggningen av ett tekniskt läroverk i Kristianstads län

Ja — 87;

Nej — 49.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 47—52

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 53

Ang. förläggningen av ett tekniskt läroverk i Kristianstads län

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels besluta, att i Hässleholm, Kiruna och Stockholm skulle från och med budgetåret 1962/63 eller den senare tidpunkt, Kungl. Maj:t bestämde, successivt upprättas högre tekniska läroverk under villkor, att städerna åtog sig tillhandahålla för läroverken erforderliga undervisningslokaler jämte inredning och möbelutrustning, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för de högre tekniska läroverken, som föranleddes av vad departementschefen förordnat, dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för de högre tekniska läroverken, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1962/63, dels ock till Högre tekniska läroverk: Avlöningar för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 26 920 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr Åke Larsson *m. fl.* (I: 51) och den andra inom andra kammaren av herr Petterson i Degerfors *m. fl.* (II: 84),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr Erik Olsson *m. fl.* (I: 113) och den andra inom andra kammaren av herr Lindström *m. fl.* (II: 147),

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr Nils Elowsson *m. fl.* (I: 130) samt den andra inom andra kammaren av herrar Jönsson i Gärds Köpinge och Nelander (II: 257).

I de likalydande motionerna I: 130 och II: 257 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att det i propositionen föreslagna högre tekniska läroverket i Kristianstads län skulle förläggas till Kristianstad från och med höstterminen 1962.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt,

I. att motionerna I: 51 och II: 84, i vad de avsåge inrättande av ett högre tekniskt läroverk i Karlskoga, icke måtte av riksdagen bifallas;

II. att motionerna I: 113 och II: 147 icke måtte av riksdagen bifallas;

III. att motionerna I: 130 och II: 257, i vad de avsåge förläggning av högre tekniskt läroverk till Kristianstad, icke måtte av riksdagen bifallas;

IV. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 51 och II: 84 samt I: 130 och II: 257,

a) besluta, att i Hässleholm, Kiruna och Stockholm skulle från och med budgetåret 1962/63 eller den senare tidpunkt, Kungl. Maj:t bestämde, successivt upprättas högre tekniska läroverk under villkor, att städerna åtog sig tillhandahålla för läroverken erforderliga undervisningslokaler jämte inredning och möbelutrustning;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för de högre tekniska läroverken, som föranleddes av vad departementschefen förordnat;

c) godkänna under punkten införd avlöningsstat för de högre tekniska läroverken, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1962/63;

d) till Högre tekniska läroverk: Avlöningar för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 26 920 000 kronor.

Reservation hade avgivits, utom av annan, av herr Karlsson i Olofström, som ansett, att utskottet — under erinran om att länsstyrelsen i Kristianstads län, överstyrelsen för yrkesutbildning och Sveriges industriförbund förordat Kristianstad som förläggningsort för det nya

Ang. förläggningen av ett tekniskt läroverk i Kristianstads län

tekniska läroverket — bort under III och IV a hemställa,

III. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 130 och II: 257, besluta, att det föreslagna nya högre tekniska läroverket i Kristianstads län skulle förläggas till Kristianstad;

IV. att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 130 och II: 257 ävensom med avslag å motionerna I: 51 och II: 84,

a) besluta, att i Kristianstad, Kiruna och Stockholm skulle från och med budgetåret 1962/63 eller den senare tidpunkt Kungl. Maj:t bestämde, successivt upprättas högre tekniska läroverk under villkor, att städerna åtog sig tillhandahålla för läroverken erforderliga undervisningslokaler jämte inredning och möbelutrustning.

Herr ELOWSSON, NILS, (s):

Herr talman! Det gäller här frågan om placierandet av ett tekniskt gymnasium i Kristianstads län.

När beslutet fattades om att ett sådant läroverk skulle inrättas i länet, hälsades det givetvis med stor tillfredsställelse där nere. Det hade redan av Kristianstads stad gjorts en utredning, som tog sikte på att staden skulle försöka få ett tekniskt gymnasium. När man slutligen kom underfund med då propositionen avlämnades vid detta års riksdag, att läroverket enligt departementschefens mening i stället borde placeras i Hässleholm, väckte detta en viss besvikelse och kanhända en ännu större undran.

När man närmare undersöker anledningen till att departementschefen har stannat för Hässleholm, trots den tvekan som uppenbarligen har rätt när det gäller att ta ståndpunkt i saken, finner man, att departementschefen har stött sig på den utredning som en tjänsteman inom skolöverstyrelsen har gjort. Denne utredningsman tjänstgjorde en tid som folkskoleinspektör på länsskolnämnden i Kristianstads län, och det var under den tiden han gjorde denna utredning.

Jag är inte närmare insatt i hur man

i allmänhet går till väga inom skolöverstyrelsen när man gör sådana här utredningar. I detta fall gick man till väga på det sättet, att man frågade sig, hur lång tid man kan räkna med att en elev vid ett tekniskt läroverk skall kunna använda för att resa mellan sitt hem och skolan varje dag. Utredningsmannen gick ut ifrån att man i allmänhet inte kan resa längre tid än 60 minuter på morgonen, d. v. s. en timme, och lika lång tid på eftermiddagen. Han utgick även ifrån att man, om man räknade med detta såsom riktigt, skulle kunna arrondera de bägge regionerna kring Hässleholm och kring Kristianstad med utgångspunkt från detta och därmed komma till det enligt hans mening riktigaste resultatet.

Gör man en utredning enligt dessa linjer kommer man till det resultatet att den tätast befolkade delen av länet, den omkring Kristianstad, kommer att få skicka sina elever till den glesast befolkade delen, d. v. s. till Hässleholm. Att man över huvud har kommit upp till så högt befolkningstal för Hässleholmsregionens vidkommande beror ju på att man med denna metod har kunnat utsträcka den regionen ned i Malmöhus län ända till Höör. Man har vidare gått ända bort till Klippan och därmed tagit bort en del av det uppsamlingsområde, som Hälsingborgs tekniska gymnasium har. Man har gått upp till Örkelljunga, som också replierar till Hälsingborg. Man har vidare gått upp i Kronobergs län till Markaryd och Älmhult samt slutligen till Olofström och Sölvesborg i Blekinge län.

Det är givet att tar man ett så väldigt svep och till denna region också lägger den tätbefolkade delen omkring Kristianstads stad, blir det inte svårt att komma upp till ett högt befolkningstal för Hässleholmsregionen. När vi tänkte oss ett tekniskt gymnasium i nordöstra Skåne gick vi dock inte ut ifrån att det också skulle tillgodose behoven i andra län, såsom Blekinge, Kronobergs och Malmöhus län, utan vi gick givetvis ut ifrån att det i första hand skulle tillgodose de behov som fanns i

Ang. förläggningen av ett tekniskt läroverk i Kristianstads län

vårt hörn av Skåne och därför inriktade vi oss självfallet också på det.

Vidare har otvivelaktigt arronderingen av de bägge regionerna blivit gjord efter något underliga linjer. Man har fört Olofström i Blekinge till Hässleholmsregionen, trots att det är 89 kilometers järnvägsresa mellan Olofström och Hässleholm. Man har även fört Sölvesborg dit, trots att det är 6 mil mellan Sölvesborg och Hässleholm. Där emot har man inte till Kristianstadsregionen lagt hela Perstorp, som ligger väster om Hässleholm, trots att det inte är mer än 5 mil mellan Kristianstad och Perstorp. Man har heller inte tagit med hela södra delen av Kristianstads län, den del som brukar kallas Österlen. Man har bara tagit med halva Simrishamn, trots att det inte är mer än 7 mil mellan Simrishamn och Kristianstad, men 9,5 mil mellan Simrishamn och Malmö. Man har ändock räknat med att ungdomen i Simrishamn eller trakten däromkring hellre skulle resa till Malmö än Kristianstad.

Vi för vår del utgår emellertid ifrån att den del av Kristianstads län, som ligger i sydöstra delen av Skåne, rimligen borde räknas till Kristianstadsdelen. Tar vi med dessa förändringar skulle naturligtvis befolkningsantalet, även med den regionsdragning man gjort upp för Hässleholmsregionen, komma att få ett helt annat utseende.

Nu är det mellertid inte anledning att fästa så stort avseende vid det förhållandet, huruvida en elev kan resa så och så långt inom en timmes tid. Gjorda undersökningar har nämligen visat att eleverna vid de tekniska gymnasierna överallt i vårt land — med undantag av Stockholm — inte reser så mycket, utan antingen bor de på skolorten eller också är de inackorderade där. Det är en mycket liten procent som reser till och från skolan, och man kan utgå ifrån att de som reser har förhållandevis kort resväg. Följden blir att antalet elever, som kan tänkas resa så lång tid varje dag som 60 minuter i vardera riktningen, blir ytterligt ringa. När man finner att det förhåller sig på det

sättet, måste man ovillkorligen fråga sig: Finns det då någon anledning att göra en regionsgränsdragning till förfång för den tätast befolkade delen av det område där läroverket skall förläggas?

Ja, detta är det ena som utredningsmannen särskilt har tagit fasta på, och genom att han har gjort denna gränsdragning mellan å ena sidan Hässleholmsregionen och å den andra Kristianstadsregionen har över huvud taget allt, som det sedan kan komma i fråga att diskutera i sammanhanget, kommit att bli bedömt därefter. Det gäller bl. a. en slutsats, som utredningsmannen kommit till, nämligen att Kristianstadsregionen är ett område, där man har att räkna med en fortsatt uttunning av befolkningen, under det att tendensen beträffande Hässleholmsregionen i det avseendet är positiv.

När man skall utreda den här saken, är det nog nödvändigt att man inte bara är tjänsteman i Stockholm och kommer ner och gör en utredning därnere, utan man bör litet grand känna till förhållandena i den trakt utredningen gäller — jag menar de *aktuella* förhållandena.

Om man gör det, så vet man att den befolkningsuttunning som har skett i nordöstra Skåne i stort sett hänger samman med minskningen av antalet småbruksdelar, en minskning som har pågått och alltjämt pågår i hela vårt land. Den har naturligtvis varit den viktigaste orsaken, men för Kristianstadsområdets vidkommande har också bidragit att brännerirörelsen har rationaliserats, så att en mängd brännerier har lagts ner. Samma är förhållandet med stärkelseindustrien. Under den tid som denna procedur pågått har det skett en befolkningsuttunning i bägge regionerna, men den har varit starkast i Kristianstadsregionen. Eftersom den proceduren åtminstone i vissa avseenden nu är slutförd, är de siffror som länsstyrelsens utredningsexpert räknat fram av intresse. Han har fortsatt att undersöka siffrorna efter 1959, alltså efter den tid där materialet till den prognos som gjorts av skolöverstyrelsens ut-

Ang. förläggningen av ett tekniskt läroverk i Kristianstads län

redningsman slutar; denne har nämligen räknat med siffrorna under hela 50-talet. Han kan påvisa exempelvis att inom Kristianstadsområdet har minskningen gått ner från 400 å 500 år 1959 till 250 år 1961, medan minskningen för Hässleholmsområdets vidkommande har hålit sig ungefär konstant men ändå gått upp till 326. Utflyttningen är alltså för närvarande större från Hässleholmsområdet än från Kristianstadsområdet.

Skolöverstyrelsens utredningsman har med utgångspunkt från 1950-talets siffror gjort sin prognos för befolkningsutvecklingen under tiden från 1959 till 1974. Han har alltså utgått ifrån att nedgången i befolkningssiffrorna skulle fortsätta i samma takt som under 1950-talet, men det visar sig ju redan nu att så inte är fallet. Vid sina beräkningar av antalet elever till gymnasier i denna del av Skåne kommer han fram till, eftersom han utgår från 1950-talets siffror, att det skulle bli något mindre antal gymnasister i Kristianstadsområdet än det skulle bli i Hässleholmsområdet, men enligt de siffror som nu framräknats av länsstyrelsens expert kommer den prognosen inte att hålla.

Följden har naturligtvis blivit att vi ser inte saken på samma sätt som skolöverstyrelsens utredningsman i fråga om befolkningsutvecklingen. Länsstyrelsens utredningsexpert säger också att det kan antagas att under en tioårsperiod kommer båda städerna att öka med i runt tal 4 000 personer vardera, men han framhåller också samtidigt att prognosen är gynnsammare för Kristianstad än vad den är för Hässleholm.

Det är emellertid inte bara de lokala myndigheterna — och till dem räknar jag i detta sammanhang givetvis också länsstyrelsen — som har kommit fram till att Kristianstadsområdet är ett tätare bebyggt och tätare bebott område än Hässleholmsområdet. Statistiska centralbyrån har gjort upp en beräkning över någonting som man kallar för tidnings-spridningsområdena, d. v. s. de områden till vilka tidningar kan spridas med det kommunikationsnät som finns i landet, och då har man för Kris-

tianstadsområdets vidkommande kommit fram till att det finns ett invånarantal inom det området på 91 842, under det att det i Hässleholmsområdet finns 50 181. Samma ämbetsverk har också gjort en utredning rörande antalet ungdomar i åldern 15—20 år, d. v. s. de åldrar när man normalt studerar vid gymnasium, och har då kommit fram till siffran 7 637 för Kristianstadsområdet, under det att den för Hässleholmsområdet stannar vid 4 059.

Vad som därutöver visar behovet av ett tekniskt gymnasium i just Kristianstad är att man i högre allmänna läroverket i Kristianstad tar in flera elever än i Hässleholm. Man tar också i handelsgymnasiet in så många man kan, men det blir ändå så att man på bägge ställena måste avvisa godkända elever. Vid Kristianstads läroverk togs 1961 496 elever in vid 18 avdelningar med en minimipoäng om 18 på allmänna linjen och 19,5 på reallinjen. Då fick man avvisa 41 elever. Vid Hässleholms gymnasium togs alla in vid de 14 avdelningar som finns där, eller 399 elever, d. v. s. nära 100 färre än i Kristianstad, och utan några som helst poängkrav. I handelsgymnasiet i Kristianstad togs det in 64 elever, och ändå måste man avvisa 43 godkända.

Man kan då fråga sig: Vad är det som gör att allting för närvarande pekar på att det är gynnsammare att nu förlägga ett tekniskt gymnasium till Kristianstad än till Hässleholm? Jo, en sak som man uppenbarligen inte fäster tillräckligt avseende vid, nämligen att kommunikationerna är betydligt bättre i Kristianstads- än i Hässleholmsområdet. Till Hässleholm går det fem järnvägar med personförande trafik, och till Kristianstad sex järnvägar med personförande trafik. Järnvägarna spelar emellertid inte så stor roll. Vad som spelar en avgörande roll är att det i Hässleholmsområdet finns 8 omnibuslinjer, medan det finns inte mindre än 21 omnibuslinjer som går till Kristianstad. Det är uppenbart att detta i synnerligt hög grad underlättar för befolkningen att komma in till denna stad.

Ang. förläggningen av ett tekniskt läroverk i Kristianstads län

Jag vill inte på något sätt klandra utredningsmannen för de prognoser han kommit fram till på grundval av de siffror, som han hade tillgängliga, ty det låg nära till hands att tro, att utvecklingen skulle leda dit han ansåg med utgångspunkt från de siffror han hade till sitt förfogande. Med de siffror som nu föreligger och med hänsyn till de nuvarande förhållandena i övrigt där nere ligger det emellertid inte längre till på samma sätt som när utredningen gjordes. Ett helt nytt läge har inträtt.

Detta framgår inte minst om man tar hänsyn till förhållandena på näringslivets område. I fråga om det har gjorts gällande — och det görs också gällande i utredningen — att utvecklingen skulle vara gynnsammare för Hässleholm än för Kristianstad. När man skall bedöma denna fråga är det emellertid en sak, som man måste komma ihåg, och den hör samman med de regionala förhållandena. Man har en yllefabrik i Kristianstad, Skånska yllefabriken, vilken i början av 1950-talet sysselsatte 700 personer. Under hela 1950-talet minskade den emellertid sin drift för att slutligen gå i vad man kan kalla för likvidation, i varje fall en avveckling. Vid det laget var den nere i 300 anställda. Det är klart att om man ur näringslivet i ett område pumpar ut så mycket som 400 anställda, betyder det en avtappning, som ger en ogynnsam procentsats för det område det gäller. Sedan dess har emellertid Skånska yllefabriken tagits om hand av annan företagare, och nu har man kommit upp till ett antal anställda av i det närmaste 500. Fabriken har utökats också på det sättet, att man till den har knutit en tillverkning av textilmaskiner, och eftersom man säljer på export har man behov av ytterligare utrymme samt är i färd med att bygga ut fabriken. Man håller alltså på att reparera den skada, som i detta avseende vållades under 1950-talet. Under de senaste fem åren har i runt tal 500 personer anställts inom industrien i Kristianstad.

Om man skall jämföra förhållandena på de båda orterna, bör man lämpligen

göra det genom att undersöka hur många företag som nyetablerats och hur många som lagts ner inom de bägge områdena under senare år. Då finner man att det under åren 1954—59 var 19 företag med i genomsnitt 216 anställda som nyetablerades i Kristianstadsområdet, under det att 12 företag med i genomsnitt 77 anställda nedlades. Det innebär en nettoökning med 139. I Hässleholm har under samma tid nyetablerats 14 företag med i genomsnitt 295 anställda, medan 10 nedlagts med i genomsnitt 188 anställda. Nettoökningen var 107. Det är inga stora siffror, men de är anmärkningsvärda som en tendens. De säger också något om hur pass man kan lita på prognoser.

Länsstyrelsens utredningsman har kommit till detta resultat inte bara på grundval av egna uträkningar. Han har också tillfrågat vederbörande företagare i de bägge områdena för att få reda på vilken syn de har på den framtida utvecklingen av de båda regionerna. Företagarna har då för Kristianstadsområdets vidkommande svarat i sådan utsträckning, att svaren omfattar 70 procent av de anställda inom industrien där. Utredningsmannen kommer fram till att det under tre år kommer att bli en nyanställning av 500 personer. Man har gjort en liknande undersökning i Hässleholmsområdet, och där svarade företagare med 75 procent av de anställda — alltså 5 procent mera än i Kristianstad — att de räknade med en ökning med 300 anställda under tre år, d. v. s. 100 per år, alltså sammanlagt 200 mindre än i Kristianstadsområdet.

Till detta får man lägga att Kristianstad är en stad med 26 000 invånare, under det att Hässleholm har något över 11 000 invånare färre, att man inom Kristianstadsområdet har det största antalet industrier med mer än 25 arbetare, att man inom detta område har 7 företag med över 200 anställda med sammanlagt 4 354 personer, och att tre av dessa företag ligger i själva staden. Hässleholm har inte något företag med minst 200 anställda. Det finns två sådana företag som ligger inom regionen, men de har

Ang. förläggningen av ett tekniskt läroverk i Kristianstads län

sammanlagt inte mer än 1 665 personer anställda.

När man tar del av detta och finner, att företagarna själva inom dessa bögge områden bedömer det på ett annat sätt än utredningsmannen gjorde med utgångspunkt från de siffror han hade till sitt förfogande, kan man inte säga annat än att Kristianstad erbjuder de största möjligheterna för att ett tekniskt läroverk skall kunna utnyttja de industrier, som kan vara användbara i undervisningen, och de personer som finns där när det gäller att skaffa timlärare till läroverket.

Emellertid säger departementschefen i propositionen, att vad som också talar för Hässleholm är att man där redan har en teknisk skola. Han säger därvid bl. a.: »Upprättandet av ett tekniskt läroverk i anslutning till Hässleholms tekniska skola bör emellertid icke få till konsekvens, att den hittillsvarande verksamhetsformen vid denna skola utan vidare upphör eller i mera avsevärd mån minskar.»

Utredningsmannen liksom departementschefen har fäst stort avseende vid att man i Hässleholm redan har en teknisk skola, en erfaren lärarkår, utrustning etc. och menar att man därigenom skulle få en billigare start än om man anlade ett nytt läroverk på en annan plats. Det skulle naturligtvis kunna vara sant, men i detta fall blir det en sanning med modifikation, om man inte skall utnyttja vare sig lokalerna eller lärarkrafterna så att den tekniska skolans verksamhet i Hässleholm icke i avsevärd mån minskar. Då kan man inte heller i någon större utsträckning ställa vare sig lokaler eller lärare till förfogande i tekniska skolan och därför kan inte heller detta skäl väga särskilt tungt.

Nu har emellertid departementschefen tänkt sig att man skulle kunna lösa detta problem på det sättet, att man anordnar parallellkurser vid läroverket i Kristianstad jämsides med att man inrättar ett tekniskt läroverk i Hässleholm. Då skulle man få det enligt vår mening i viss mån underliga arrangemanget, att den tekniska skolan i Hässleholm, som en-

ligt alla uppgifter är inte bara väl utrustad utan också väl skött, skulle få sin verksamhet begränsad, trots att den enligt vad som nu från sakkunnigt håll med bestämdhet påstås behövs i allra högsta grad. Skulle man samordna den tekniska skolan med ett tekniskt läroverk i Hässleholm, skulle man i Hässleholm inte få tillräckligt utrymme för de elever, som skulle vilja komma dit, och då skulle dessa elever hänvisas till Kristianstad i stället.

Vi i Kristianstad har sagt oss, att det nog ur undervisningssynpunkt vore förständigare att man bibehöll den tekniska skolan i Hässleholm, gav den ökat statsbidrag — såsom f. ö. begärts i motioner vid denna riksdag — och lät den fortsätta sin verksamhet som den gjort hittills och ograverad fylla sin uppgift. I stället skulle man förlägga ett tekniskt gymnasium i Kristianstad, där man ju har ett överskott på gymnasister — eller i varje fall sådana som skulle kunna tänkas bli gymnasister — och där gymnasiet alltså skulle ligga närmare till för den större delen av de elever som kan tänkas söka sig dit.

När jag kommit så långt i detta resonemang är jag väl medveten om att man säger, att det är alldeles givet att man talar för den plats där man bor. Jag är, herr talman, på det klara med att jag talar mot vinden när jag här talar för Kristianstad. Men det finns faktiskt andra ting än rent lokala, som talar för att man skall förlägga det tekniska gymnasiet dit. Lantmäteristyrelsen, som har behov av mätningstekniker, håller på att dela upp landet i tre distrikt, det norra, det mellersta och det södra, för att i dessa distrikt utbilda mätningstekniker. Lantmäteristyrelsen har ansett lämpligt att förlägga dessa kurser till Kristianstads län, beroende på att detta län ur skilda synpunkter erbjuder så många fördelar i lantmäteritekniskt avseende. Om man upprättade ett tekniskt gymnasium i Kristianstad, skulle man i detta gymnasium kunna infoga denna linje för mätningstekniker, och det skulle med all säkerhet bli förmånligare för statsverket än om lantmäteristyrelsen skulle behöva

Ang. förläggningen av ett tekniskt läroverk i Kristianstads län

ordna sådana kurser själv. Detta talar enligt vår mening också för att det blir förmånligare att förlägga läroverket till Kristianstad än till Hässleholm.

Det resonemang, som förs i utredningsmannens redogörelse om förhållandena i Kristianstadsområdet och enligt vilket detta område kan beräknas bli mer och mer uttunnat såväl i befolknings- som i näringshänseende etc., är utredningsmannen såvitt jag kan finna egentligen ensam om. Det visar sig nämligen, att varken statens verk eller den privata och kooperativa företagsamheten företräder samma mening. Statens järnvägar utreder för närvarande något som kallas för godscentraler, och den utredning, som haft att klargöra var man bör förlägga en godscentral för nordöstra Skåne, har stannat för att föreslå Kristianstad. Televerket avser att upprätta ett nytt distrikt, som skulle sträcka sig från Brösarp och Perstorp i Skåne, upp till Växjö samt bortåt Bräkne-Hoby i Blekinge. Centralen för detta distrikt förlägges i Kristianstad, vilket betyder att ett åttiotal befattningshavare kommer att nyanställas där.

När det gäller handeln finner man, att Epa sedan länge haft ett jämförelsevis stort varuhus i Kristianstad. Detta har i dagarna fördubblats. Tempo skall i början av maj börja bygga ett nytt varuhus, som kommer att omfatta ett helt kvarter. Domus, d. v. s. kooperativa förbundets varuhus, har köpt saluhallen i Kristianstad för att bygga om den för 5 miljoner kronor till ett varuhus. I en HSB-fastighet — också omfattande ett helt kvarter — som skall uppföras i staden, kommer ytterligare ett varuhus att inrymmas i hela bottenvåningen.

Vad sedan gäller industrien finner vi, att Scania-Vabis exempelvis byggt en serviceanläggning i Hässleholm. Företaget har senare emellertid byggt en dubbel så stor anläggning i Kristianstad och har dessutom förlagt kontoret för båda anläggningarna till denna stad.

Kooperativa förbundet, som tidigare haft lagercentraler förlagda till Karlskrona, Kristianstad och Ystad, har dragit in lagercentralerna i Karlskrona och

Ystad och utbytt dem mot lagerhallar samt koncentrerat hela lagringsverksamheten till Kristianstad. Förbundet skall vidare bygga ett bageri och en paketeringsfabrik i Kristianstad samt dessutom förlägga sin grönsakscentral till staden.

Man måste således finna, att de olika företagen bedömer Kristianstads framtida möjligheter på annat sätt än vad utredningsmannen har gjort. Man kan fråga sig, varför företagsamheten på sätt som skett räknar med Kristianstad som en central ort. Utan tvivel hör detta samman med den allmänna dragning söderut, som för närvarande karakteriserar näringslivet i vårt land och som har medfört att isynnerhet den västra delen av Skåne har fått en uppsjö på företag, som har velat förlägga sin verksamhet dit i förväntan på att det skall bli förmånligare att bedriva verksamheten där.

Kristianstad äger hamnen i Åhus. Att staden har en hamn till sitt förfogande, är naturligtvis ett betydande plus när det gäller att erbjuda möjligheter att utveckla näringslivet. Kristianstads stad har under de senaste tre åren byggt ut hamnen för 3 miljoner kronor. Man har fördjupat en ny inseglingsränna till 8,5 meter. Man har anskaffat över 200 000 kvadratmeter nytt kajutrymme. Det har betytt att lantbrukarnas lagerhusförening skall bygga en ny spannmålssilo, att en privat importör gör detsamma och att AB Cementa kommer att bygga ny cementsilo.

Om man lägger samman alla dessa ting, kommer man onekligen till slutsatsen att Kristianstads möjligheter att hävda sig i fortsättningen ter sig annorlunda än vad utredningsmannen gjort gällande. Självklart har detta inneburit att vi från Kristianstads sida menar, att det vore föga förmånligt att förlägga det tekniska läroverket till Hässleholm på grundval av den prognos, som utredningsmannen har framlagt.

Med hänvisning till det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som har fogats till denna punkt av statsutskottets utlåtande, i förhoppning att kammaren kommer att följa reservationen.

Ang. förläggningen av ett tekniskt läroverk i Kristianstads län

I detta yttrande instämde herr *Elofsson, Gustaf*, (cp) och herr *Nilsson, Yngve*, (h).

Herr PERSSON, EINAR, (s):

Herr talman! Jag kan lova kammaren att jag inte skall hålla en lika lång näringsgeografisk föreläsning som herr Nils Elowsson här gjort, men när vi nu här av herr Elowsson har fått höra hur mycket det finns i Kristianstad av olika näringar, tycker jag att vi kan dra den slutsatsen, att man där nere borde kunna dela med sig i någon mån även till någon annan ort.

Jag vill inledningsvis säga, att avdelningen i statsutskottet har ägnat denna fråga en mycket grundlig behandling. Det är sällan vi har gått så grundligt till väga som just när det gällt förslaget om ett tekniskt läroverk i Skåne. Vi har inom avdelningen haft uppvaktningar från olika håll från alla de berörda orterna, både från Kristianstad och från Hässleholm — vi har f.ö. haft precis samma problem också när det gäller tekniska läroverk i Norrland.

Det kan emellertid sägas att vi inte tagit någon större hänsyn till dessa uppvaktningar. Vad vi i avdelningen och utskottet framför allt har stött oss på är den utredning, som länskolnämnden i Kristianstads län gjort i denna fråga. Såvitt vi kunnat bedöma det inom avdelningen, är denna utredning fullt objektiv. Även om länskolnämnden inte sagt någon bestämd mening i sitt slutliga ställningstagande, framgår det av utredningens andemening, att det är lämpligt att förlägga detta tekniska läroverk till Hässleholm.

Anledningen till att de flesta remissmyndigheterna har stannat för Hässleholm — jag skall inte säga de flesta, ty det finns några remissmyndigheter som förordat Kristianstad — är framför allt den positivare befolkningsutvecklingen i Hässleholm, och detta är en av orsakerna till att även avdelningen stannat just för denna ort när det gäller förläggningen av det tekniska läroverket. Läns-

styrelsen i Kristianstads län framhåller ju också denna positivare befolkningsutveckling, trots att myndigheten föreslagit att Kristianstad skulle bli förläggningssort. Det är synnerligen svårt att här förstå länsstyrelsens slutsatser av sitt resonemang, när man i utlåtandet säger att till förmån för Hässleholm talar en mer positiv befolkningsutveckling i staden och regionen och en något mer positiv utveckling inom industrien. Jag tycker att detta resonemang bör väga tungt i detta sammanhang, eftersom det här gäller en skola som inte inrättas för dagen — det är ju framför allt för morgondagen som det nya tekniska läroverket i Skåne kommer till. Då måste man, som jag nyss sade, ta synnerligen stor hänsyn till befolkningsutvecklingen inom berörda orter.

Jag kan här citera något av vad länskolnämnden i Kristianstads län har sagt. Länskolnämnden har framhållit att antalet invånare inom rekryteringsområdet kring ett tekniskt gymnasium i Hässleholm är större än kring ett tekniskt gymnasium i Kristianstad samt att befolkningsutvecklingen inom Hässleholmsområdet under 1950-talet är mera positiv än inom Kristianstadsområdet, särskilt inom de regioner, där eleverna ej behöver vara inackorderade.

Herr Elowsson sade att man inte behövde ta alltför stor hänsyn till de elever, som måste vara inackorderade på skolorten. Men det är väl ändå på det sättet, att man måste ta en viss hänsyn till hur många elever det är som kan företa resor mellan hemmet och skolan dagligen och därför inte behöver inackorderas på läroverksorten. I detta fall ligger Hässleholm en god hästlängd före. Vi måste väl också i någon mån ta hänsyn till de kommunikationer, som redan finns. När det gäller restiden säger länskolnämnden bl. a. följande: »Till Hässleholm ankommer tåg och bussar vid sådan tid att skolan kan börja kl. 8.10 och läsdagen avslutas omkring kl. 15.00. Till Kristianstad ankommer flertalet tåg och bussar vid sådan tid att skolan kan börja först kl. 9.10 och läsdagen avslutas omkring kl. 16.00.»

Ang. förläggningen av ett tekniskt läroverk i Kristianstads län

Jag tror att det är sådana omständigheter, som inte utan vidare kan förbises. En mycket stor hänsyn måste tas till lästiden, och kan det ordnas så för eleverna, att de flesta kan bo i hemorten, tycker jag att man skall göra det.

Jag nämnde nyss befolkningsutvecklingen i Hässleholm i jämförelse med i Kristianstad. Om vi ser på denna utveckling finner vi att Hässleholm år 1950 hade en befolkning på 10 748 personer och år 1959 på 13 198 personer. Det blir alltså ett index på 123, om man som index tal tar siffran 100. I Kristianstad uppgick befolkningen år 1950 till 24 016 och år 1959 till 25 482, alltså ett index på 106. Av dessa siffror framgår alltså klart och tydligt, att Hässleholm i detta avseende ligger bättre till än Kristianstad.

Tar vi hela Hässleholmsregionen, skall vi finna att totalbefolkningen där under en tioårsperiod ökat med i runt tal 5 000 personer, under det att befolkningen inom Kristianstadsregionen minskat med 1 000 personer under samma tid. Även detta talar för att det tekniska läroverket bör förläggas till Hässleholm.

När det sedan gäller investeringsbehovet, som också herr Elowsson var inne på, är det otvivelaktigt på det sättet att man måste räkna med betydligt lägre investeringskostnader för ett läroverk i Hässleholm än för ett läroverk i Kristianstad på grund av att det för närvarande finns en teknisk skola i Hässleholm. Det har i avdelningen från visst håll sagts, att investeringsbehovet för läroverket i Hässleholm skulle bli ungefär 2 miljoner kronor mindre än om det tekniska läroverket skulle byggas i Kristianstad. Man kan nog inte heller helt förbigå dessa synpunkter när man skall starta ett nytt tekniskt läroverk. Även om man inte kan använda alla lokaler gemensamt, finns det dock vissa lokaler som kan användas gemensamt av den tekniska skolan och ett kommande tekniskt läroverk. Jag tror därför man får lov att ta en rätt stor hänsyn till att man kan nedbringa kostaderna när det gäller investeringarna med tanke på vilka väldiga investeringar som väntar på

oss i framtiden, när vi skall bygga upp det nya skolväsendet.

Överstyrelsen för yrkesutbildning har visserligen tillstyrkt Kristianstad, men om man läser styrelsens remissyttrande finner man att den gjort detta med ganska stor tveksamhet. När den i sina petita för budgetåret 1961/62 behandlade denna fråga, tillstyrkte den Hässleholm, men vid det slutliga ställningstagandet tillstyrkte den Kristianstad, dock utan att ange några skäl.

Jag tror inte det finns anledning ta upp allt som här har sagts av herr Elowsson. Jag tror att det för närvarande räcker med vad jag nu anfört, och jag ber att få yrka bifall till statsutskottets hemställan, som praktiskt taget är enhällig — på denna punkt finns ju bara en enda reservant.

Herr **BOHEMAN** (fp):

Herr talman! Jag skall inte mycket förlänga debatten. Då jag genom omständigheternas makt under senare år har kommit i nära beröring med näringslivet i Kristianstads län, skulle jag i avslutning till vad herr Elowsson framfört endast vilja intyga, att såvitt jag kan bedöma är det ett övervägande företagarintresse i länet att det tekniska läroverket förlägges till Kristianstad.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr **ELOWSSON, NILS**, (s):

Herr talman! Man brukar ju säga att av två onda ting väljer man vanligen det minst onda. Här i riksdagen är det ofta så, att av två tveksamma ting väljer man det som departementschefen företräder. Detta har utskottet gjort också i det här fallet. Utskottet har troget följt utredningen, men som jag tidigare nämnt bygger utredningen på ett gammalt siffermaterial, och det tycker jag utskottet borde tagit hänsyn till. Hade man gjort det, hade man naturligtvis kommit underfund med att den prognos beträffande befolkningsutvecklingen som utredningsmannen framlagt inte

Ang. förläggningen av ett tekniskt läroverk i Kristianstads län

är hållbar. Och är den inte det, för-
rycks ju alltsammans, då föreligger fak-
tiskt ett nytt läge.

Jag är alldeles överens med utred-
ningsmannen när han säger, att om man
skall vidta en sådan serviceanordning,
som ett gymnasium är, skall man inte
förlägga det till ett område där befolk-
ningstalet kan tänkas bli vikande. Men
här kan man inte säga att befolknings-
talet i Hässleholm är ständigt ökande
och i Kristianstad ständigt vikande, när
allt talar för motsatsen.

När det ligger till på det sättet, borde
naturligtvis utskottet ha tagit hänsyn
till detta nya läge och inte känt sig så
bundet av utredningsmannens resultat,
som kommit till på grundval av det sif-
fermaterial han hade till sitt förfogande
och som kommit fram under 1950-talet.

Herr Persson hänvisade till vad läns-
styrelsen sagt. Men länsstyrelsen måste
ju helt naturligt komma till samma re-
sultat som utredningsmannens beträffan-
de utvecklingen under 1950-talet — det
var ju samma siffror man arbetade med,
så därom är ingenting att säga. Men det
förhållandet, att det har uppstått ett
nytt läge, som jag sagt tidigare, menar
jag att statsutskottet borde tagit större
hänsyn till än det gjort.

Man säger sig ha velat ta hänsyn till
dem som vill resa, och det är alldeles
riktigt; det gör man ju alltid när man
kan. Men det gjordes under läsåret 1959
—1960 en undersökning av i vilken ut-
sträckning eleverna vid de tekniska lä-
roverken reste. Om vi bortser från
Stockholm, Göteborg och Malmö och
går över till landsortsstäderna, finner
vi följande resultat av den undersök-
ningen: Av 144 elever i Norrköping var
det bara 12 som reste, och det kan an-
tagas att det inte var så värst många av
dem som reste ens tillnärmelsevis så
länge som en timme. Av 114 elever i
Hälsingborg var det bara 17 som reste.
Av 50 elever i Uppsala var det inte
mera än 10 som reste. Av 50 elever i
Västerås reste 6. Sådana är siffrorna
genomgående för hela landsorten. När
man ser dessa siffror förstår man ju, att
resorna inte har någon betydelse i det

här sammanhanget, eftersom man kan
gå ut ifrån att de som reser färdas rela-
tivt korta sträckor. Att därför utsträcka
regionen på det sätt som skett här och
därigenom helt och hållet förrycka hela
utredningsresultatet är ett grundläggande
fel, och jag menar att kammaren bor-
de försöka rätta till det.

Herr PERSSON, EINAR, (s):

Herr talman! Jag skall inte förlänga
debatten mycket mera, men när herr
Elowsson säger, att vi bara tagit hänsyn
till vad Kungl. Maj:t sagt i denna fråga,
måste jag påpeka att vi inte bara gjort
det. Vi har också haft tillgång till gans-
ka färskt utredningsmaterial — det
har man skött om att vi fått både från
Kristianstad och Hässleholm. När vi ta-
git del av detta färska utredningsmate-
rial har vi kommit till den ståndpunk-
ten, att allting har talat för att förlägga
detta tekniska läroverk till Hässleholm.

När sedan herr Elowsson fortfarande
envist håller fast vid att inte resorna
har någon större betydelse för närva-
rande, så kan jag dela denna uppfatt-
ning. Jag tror det har en mycket stor
betydelse om man kan komma till ett
tekniskt läroverk inom en restid av en
timme. När vi nu får en ny trafikstadga,
som tillåter hastigheter på bussarna upp
till 70 km i timmen, blir restiden ännu
kortare för många elever. Det gör också
att fler elever kan resa fram och till-
baka på dagen till detta tekniska läro-
verk om det förläggs till Hässleholm.

Sedan överläggningen ansetts härmed
slutad, yttrade herr förste vice talman-
nen, som för en stund övertagit ledning-
en av kammarens förhandlingar, att med
anledning av vad under överläggningen
yrkats propositioner komme att fram-
ställas först särskilt beträffande mom.
III och IV a av utskottets i förevarande
punkt gjorda hemställan och därefter
särskilt rörande utskottets hemställan i
övrigt.

Därefter gjorde herr förste vice tal-
mannen i enlighet med de angående ut-
skottets hemställan i mom. III och IV a

förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Karlsson i Olofström vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Elowsson, Nils*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 8 punkten 53 mom. III och IV a, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Karlsson i Olofström vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Elowsson, Nils*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 112;

Nej — 18.

Därjämte hade 7 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Sedermera bifölls på gjord proposition utskottets hemställan i övrigt i denna punkt.

Punkterna 54—69

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 70

Ang. bidrag till kostnader för granskning av utförda gesällprov

I förevarande punkt hade utskottet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 420, av herr Stefanson, och II: 499, av herr Nordgren, till Bidrag till kostnader för granskning av utförda gesällprov för budgetåret 1962/63 anvisa ett anslag av 25 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 420 och II: 499 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att för Bidrag till kostnader för granskning av utförda gesällprov för budgetåret 1962/63 anvisa ett anslag av 40 000 kronor.

Reservation hade anförts av herrar *Boman, Ragnar Bergh, Per Jacobsson, Bengtson, Nils Theodor Larsson och Edström*, fröken *Ljungberg*, herr *Stazäng*, fröken *Elmén* samt herrar *Nilsson* i Göingegården, *Larsson* i Hedenäset och *Andersson* i Knäred, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 420 och II: 499, till Bidrag till kostnaderna för granskning av utförda gesällprov för budgetåret 1962/63 anvisa ett anslag av 40 000 kronor.

Herr STEFANSON (fp):

Herr talman! I den punkt som vi nu går att behandla tillstyrker utskottet departementschefens förslag om en förenkling av bidragsgivningen för granskning av utföra gesällprov. Den har tidigare handhåfts av kungl. överstyrelsen för yrkesutbildning, som fördelat bidragen till distrikt av Sveriges hantverks- och industriorganisationer och de yrkesförbund som omhänderhaft granskningen. Nu föreslås en sådan förenkling av bidragsgivningen att detaljkontrollen och utbetalningen av bidragsbeloppen skall överflyttas från kungl. överstyrelsen för yrkesutbildning till Sveriges hantverks- och indu-

Ang. bidrag till kostnader för granskning av utförda gesällprov

striorganisation. Ett schablonmässigt beräknat belopp skall ställas till Sveriges hantverks- och industriorganisationers förfogande. Jag vill som ordförande i denna organisation uttrycka min tacksamhet för det förtroende som därmed visats organisationen. Samtidigt vill jag passa på tillfället att mycket koncentrerat säga några ord om gesällprovets betydelse.

Gesällprovet är en yrkesexamen som avläggs efter en flerårig kvalificerad utbildning i ett hantverksyrke. Denna yrkesexamen avläggs av elever som fått en fullständig utbildning inom näringslivet, således hos en företagare i något av hantverksyrkena. Gesällprovet avläggs dessutom av många yrkesskoleelever vilka genomgått en fullständig utbildning i en yrkesskola. Denna avgångsexamen utgör vidare ett kompetensbevis, en kvalifikation, för yrkeslärarutbildningen. Många yrkesmän som önskar utbilda sig till yrkeslärare avlägger gesällprov för att lättare få tillträde till de utbildningsbanor som finns för denna lärarkategori.

Jag vill betona att gesällprovet är en examen anpassad till tidens krav. En elev som avlägger denna yrkesexamen har fått sin utbildning i modern arbetsteknik. Utbildningen är tidsenligt utformad och upplagd efter de tekniska rön som gjorts inom de olika yrkena. Det är dessutom en väl planlagd utbildning. Inom de allra flesta yrken förekommer läroplaner och arbetsinstruktioner till stöd för mästarna och eleverna. Dessa läroplaner kompletteras inom många yrken med årsprov för att kontrollera att mästarna verkligen fullgjort sin uppgift som utbildare och att eleverna fått de kunskaper som krävs enligt läroplanen. Ovanpå denna utbildning kommer så avslutningsprovet, yrkesexamen, som vi kallar för gesällprov. Det är här alltså endast namnet som är en kvarleva från gammal tradition. Jag vill betona detta eftersom många fortfarande tycks tro att gesällprovet uteslutande har med gammal hantverkstradition att göra, vilket alls inte är fallet. Hantverksyrkena har för-

ändrats både vad gäller arbetsuppgifter och arbetsmetoder. Yrkesutövningen har anpassats till modern teknik och vår tids krav. Även utbildningen har följt med i denna utveckling. Vi anser att den yrkesexamen som vi kallar för gesällprov är lika berättigad för de praktiska yrkena som slutexamen är inom de teoretiska utbildningsområdena.

I samband med den utredning som företagits inom kungl. överstyrelsen för yrkesutbildning om detta anslags bibehållande har man frågat LO och Sveriges hantverks- och industriorganisation om deras uppfattning om gesällprovets betydelse. Vad Sveriges hantverks- och industriorganisation skulle svara är väl alldeles klart. Vi gläder oss emellertid åt att kunna konstatera att också Landsorganisationen har givit denna examen, detta slutprov på en kvalificerad yrkesutbildning, sitt stöd. Kungl. överstyrelsen för yrkesutbildning skriver med anledning av den utredning som den företagit följande: Det kan enligt överstyrelsen icke nog kraftigt understrykas hur angeläget det är att den praktiska utbildningen inte bara så vitt möjligt blir likställd med den teoretiska utan även blir betraktad som sådan. Läringsutbildningen bör liksom teoretisk utbildning avslutas med en examen, på vilken vederbörande erhåller ett skriftligt bevis. Vid de vanliga skolorna bäres de kostnader, som är förenade med en examen, av det allmänna. Det finns ingen anledning att införa en annan ordning inom den praktiska utbildningen.

Jag har, herr talman, uttryckt Sveriges hantverks- och industriorganisationers liksom min personliga tacksamhet och glädje över det förtroende vi fått. Men denna glädje grumlans något av det faktum att när vi övertar denna uppgift är våra medel för verksamheten i fråga synnerligen begränsade. Vi övertar redan vid starten, när budgetåret utlöper i och med instundande juni, en brist på cirka 15 000 kronor. Bristen är redan nu uppe i 13 480 kronor. Det föreslagna anslaget uppgår till 25 000 kronor. Det betyder att vi vid nästa budgetårs in-

Ang. bidrag till kostnader för granskning av utförda gesällprov

gång tvingas börja verksamheten med en behållning på endast 10 000 kronor.

KÖY beräknar i sin petitaframställning anslagsbehovet för nästa budgetår till 30 000 kronor. Om man följer KÖY:s beräkning betyder det alltså att anslaget skulle vara slut under första tredjedelen av året. Sedan skulle vi återigen ha en bristsituation och vara nödsakade säga till våra förtroendemän, som handhar granskningen av gesällprov och som nedlägger ett omfattande arbete, baserat på en ideell inställning till yrkesutbildningen, att de måste vänta till nästa budgetårs inträde innan de kan få sin ersättning, såvida vi inte själva förskotter pengarna.

När Hantverks- och industriorganisationen på ett tidigt stadium gjorde departementschefen uppmärksam på den bristsituation som här skulle uppstå och när KÖY i sin petitaframställning har framfört samma synpunkter och när vi dessutom i motioner — jag i denna kammar och herr Nordgren i andra kammaren — framställt ett förslag om att denna brist i budgeten skulle täckas med en ökning av anslaget med 15 000 kronor från 25 000 till 40 000, så anser jag att det är mycket rimliga anspråk vi ställer, och jag yrkar bifall, herr talman, till reservationen vid denna punkt.

I detta anförande instämde herr *Larsson, Nils Theodor*. (cp) och herr *Svanström* (cp).

Herr BENGTSO (cp):

Herr talman! Granskningen av utförda gesällprov är en betydelsefull sak, vilket i princip har fått sitt erkännande därigenom att kungl. överstyrelsen för yrkesutbildning tidigare har haft hand om den och därigenom att det också har givits ett anslag till granskningen. Herr Stefanson har här omvittnat den betydelse gesällproven har, och jag kan instämma i allt vad han sagt i sitt anförande. Jag vill bara understryka de synpunkter som förts fram.

Jag menar att här man givit ett sådant erkännande åt betydelsen av ge-

sällproven, borde man också ta nästa steg och betala de kostnader som är förenade med granskningen. Det är egendomligt om man just inom detta område skall vägra att betala de relativt ringa kostnaderna i samband med en examen. Det är ingen större summa det gäller — det föreslås en höjning från 25 000 till 40 000 kronor — och det vore rimligt att anslå dessa ytterligare 15 000 kronor för att verkligen ge täckning för kostnaderna för granskning av examensproven. Jag är förvånad över att man inte har kunnat gå med på en sådan sak. När man i princip har erkänt betydelsen av proven borde man också kunna ge anslaget.

Jag har ingenting emot den förändring som har skett och som innebär ytterligare ett erkännande till Sveriges hantverks- och industriorganisation, vilken fått förtroendet att ombesörja granskningen, men har man visat ett sådant förtroende måste man också se till att organisationen har de nödvändiga resurserna för den betydelsefulla sak som granskningen av utförda gesällprov innebär.

Med instämmande i vad herr Stefanson sade ber jag att få yrka bifall till den vid denna punkt i utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr PERSSON, EINAR, (s):

Herr talman! Jag kan hålla med herr Stefanson i mycket av vad han sade här när han talade för reservationen. Det är också min uppfattning att gesällproven har stor betydelse, men när det gäller beloppet kan jag inte följa med längre. Kungl. Maj:t har föreslagit en uppräknings med 5 000 kronor till 25 000, vilket belopp Kungl. Maj:t menar skall räcka.

Jag vill betona att detta är och i alla tider har varit ett bidrag. Det är inte sagt någonstans att staten skall betala hela kostnaden för gesällproven, och anslaget har hela tiden utgått som bidrag. Under budgetåret 1960/61 utgjorde detta bidrag 5 000 kronor, och nu två år senare har det höjts till 25 000 kro-

Ang. bidrag till kostnader för granskning av utförda gesällprov

nor. Det innebär alltså en stegring med 400 procent under två år. Under sådana förhållanden kan jag inte finna skäl för ett bifall till reservationen, och jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr STEFANSON (fp):

Herr talman! Utskottets värderade talesman sade att bidraget för några år sedan var 5 000 kronor. Herr Persson känner väl till att petitaframställningen det året från KÖY på 5 000 tillkom på grund av en felbedömning av det erforderliga beloppets storlek. Herr Persson och utskottet vet också mycket väl att det är på grund av denna felkalkyl som den bristsituation som nu råder har uppstått — det har KÖY framhållit, och det har, om jag inte missminner mig, sagts i årets eller fjolårets statsverksproposition. Man räknade det året med ett överskott av medel så att anslaget på 5 000 kronor skulle räcka. I stället uppstod det då en brist på 15 000 kronor, och det är den felräkningen som vi vill ha rättad. Det känner utskottet och herr Persson väl till.

Sedan anser jag det är fel att främställa detta såsom ett bidragsbelopp som inte skall täcka hela kostnaderna.

Gången har i alla år varit att våra distriktsorganisationer och en del yrkesförbund, som centralt handhar denna gesällprovsgranskning, skickat in reseräkningar och räkningar på dagtraktamenten till SHIO. Inom parentes sagt rör det sig om 20 kronor per dag därest provet utföres på annan ort än hemorten, jämte andra klass resa; det är alltså fråga om synnerligen blygsamma belopp. SHIO har förgranskat räkningarna, som sedan skickats in till kungl. överstyrelsen för yrkesutbildning för slutgranskning. Därefter har beloppet utbetalats till hantverksorganisationen för fördelning eller direkt till de organisationer som handhar gesällprovsgranskningen. Man kan således inte tala om att detta tidigare har varit ett bidrag som endast delvis täckt kostnaderna.

Herr talman! Jag tycker det är all anledning att man rättar den felkalkyl som på ett tidigare stadium givit anledning till den bristsituation som nu uppstått, och jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr förste vice talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Stefanson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter givna varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 8 punkten 70, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Stefanson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 72;

Nej — 61.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Punkten 71

Utskottets hemställan bifölles.

Punkten 72

Ang. bidrag till driften av folkhögskolor

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Folkhögskolor: Bidrag till driften av folkhögskolor för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 19 590 000 kronor.

Av berörda anslag hade 152 000 kronor beräknats för statsbidrag till ytterligare en folkhögskola.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Källqvist m. fl.* (I: 102) och den andra inom andra kammaren av herr *Hammar m. fl.* (II: 135), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta, att under budgetåret 1962/63 statsbidrag skulle utgå till ytterligare två folkhögskolor utöver de av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen föreslagna samt att riksdagen till Folkhögskolor: Bidrag till driften av folkhögskolor skulle anvisa ett förslagsanslag av 19 894 000 kronor;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Thorsten Larsson m. fl.* (I: 104) och den andra inom andra kammaren av herr *Svensson i Stenkyrka m. fl.* (II: 163), i vilka anhållits, att riksdagen, i syfte att ytterligare tre folkhögskolor skulle erhålla driftbidrag verksamhetsåret 1962/63, måtte besluta att till Bidrag till driften vid folkhögskolor för budgetåret 1962/63 anvisa ett anslag av 19 894 000 kronor;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Söderberg m. fl.* (I: 121) och den andra inom andra kammaren av herr *Jacobs-son i Sala m. fl.* (II: 140), i vilka föreslagits, att riksdagen skulle besluta, att under budgetåret 1962/63 statsbidrag skulle utgå till ytterligare tre folkhögskolor och att till Folkhögskolor: Bidrag till driften av folkhögskolor för sagda

Ang. bidrag till driften av folkhögskolor budgetår anvisa ett förslagsanslag å 19 894 400 kronor;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fröken *Andersson m. fl.* (I: 202) och den andra inom andra kammaren av herr *Nilsson i Svalöv m. fl.* (II: 261), i vilka hemställts, att riksdagen måtte till Folkhögskolor: Bidrag till driften av folkhögskolor för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 19 742 000 kronor, innebärande att statsbidrag från och med nästa budgetår skulle utgå för ytterligare två folkhögskolor;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Källqvist* (I: 205) och den andra inom andra kammaren av herr *Hammar m. fl.* (II: 255);

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Svanström* (I: 209) och den andra inom andra kammaren av herr *Johnsson i Skoglösa m. fl.* (II: 315), i vilka anhållits, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa om utfärdande av sådana föreskrifter, att folkhögskola ägde rätt att giva elev betyg i det eller de ämnen, där sådana erfordrades för inträde i fortbildningsanstalter av olika slag.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på åberopade grunder hemställt,

I. att motionerna I: 209 och II: 315 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

II. att riksdagen måtte, med avslag å motionerna I: 205 och II: 255, besluta att icke anslå medel till kvalificerad ungdomsledarutbildning;

III. att riksdagen måtte, med avslag å motionerna I: 102 och II: 135, I: 104 och II: 163 samt I: 121 och II: 140, besluta att icke för budgetåret 1962/63 medgiva statsbidrag till ytterligare två folkhögskolor utöver Kungl. Maj:ts förslag;

IV. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 202 och II: 261, besluta att för budgetåret 1962/63 medgiva statsbidrag till ytterligare en folkhögskola utöver Kungl. Maj:ts förslag;

V. att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I:

Ang. bidrag till driften av folkhögskolor 102 och II: 135, I: 104 och II: 163 samt I: 121 och II: 140 ävensom med bifall till motionerna I: 202 och II: 261, samtliga motioner i vad de avsåge medelsanvisningen, till Folkhögskolor: Bidrag till driften av folkhögskolor för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 19 742 000 kronor.

Vid punkten hade reservation avgivits av herrar *Gillström, Einar Persson, Bergman, Fritz Persson, Bengt Gustavsson, Herbert Larsson, Pettersson i Degerfors, Gustafsson* i Stockholm och *Mellqvist*, fru *Lewén-Eliasson* samt herr *Johansson* i Norrköping, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den avfattning, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under IV och V hemställa,

IV. att riksdagen måtte, med avslag å motionerna I: 202 och II: 261, besluta att icke för budgetåret 1962/63 medgiva statsbidrag till ytterligare en »folkskola» utöver Kungl. Maj:ts förslag;

V. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 102 och II: 135, I: 104 och II: 163, I: 121 och II: 140 samt I: 202 och II: 261, samtliga motioner i vad de avsåge medelsanvisningen, till Folkhögskolor: Bidrag till driften av folkhögskolor för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 19 590 000 kronor.

Herr PERSSON, EINAR, (s):

Herr talman! Jag skulle vilja börja med att föreslå en ändring på s. 73, i den reservation som jag kommer att tala för. Där står nämligen i hemställan under IV: »statsbidrag till ytterligare en folkskola». Som var och en förstår skall det i stället stå: »statsbidrag till ytterligare en folkhögskola».

Såsom kammarens ledamöter finner har till denna punkt i statsutskottets utlåtande fogats en reservation av herr *Gillström* m. fl. angående statsbidrag till folkhögskolor, och det är med anledning av denna reservation jag vill framhålla några synpunkter.

Enligt min mening finns det ingen anledning att nu dra upp en längre de-

batt om folkhögskolans framtid — alla är väl fullt överens om den stora betydelse folkhögskolan haft i det svenska samhället. Den gärning folkhögskolan under årens lopp utfört framför allt för ungdomen i vårt land har rönt stor och allmän uppskattning. Jag tror också att folkhögskolan i det framtida utbildningssamhället kommer att få minst lika stor betydelse som den har i dag. Frågan om folkhögskolans framtida ställning får vi tillfälle att diskutera när särskilda utskottets utlåtande ligger på kammarens bord.

Den fråga kammaren nu har att ta ståndpunkt till är hur många folkhögskolor som skall erhålla statligt s. k. driftsbidrag utöver det antal folkhögskolor som nu åtnjuter sådant bidrag.

Kungl. Maj:ts förslag innebär, som vi säkert alla vet, att detta driftsbidrag skall utgå till ytterligare en folkhögskola från och med budgetåret 1962/63. I den väckta motionen i denna kammare och i medkammaren föreslås att sådant statsbidrag skall utgå till ytterligare två eller tre folkhögskolor utöver vad Kungl. Maj:t har föreslagit i statsverkspropositionen. Statsutskottets majoritet föreslår att statsbidrag skall beviljas till ytterligare två folkhögskolor. Vi reseranter önskar att statsbidraget, i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag, skall utgå till ytterligare en folkhögskola, då vi menar att detta under nuvarande förhållanden är det mest realistiska.

När denna fråga behandlades vid 1961 års riksdag anförde statsutskottet bl. a., vilket också blev riksdagens beslut, om vad som tidigare sagts i denna fråga, att statsbidrag i fortsättningen må kunna medgivas i något större utsträckning än vad som varit fallet de senaste åren, detta i syfte att förhjälpa de folkhögskolor, som påbörjade sin verksamhet arbetsåret 1958/59, till statsbidrag, i förlitande på ett uttalande, som gjordes 1957.

De folkhögskolor som det nu i första hand gäller och som alltså är aktuella är Oskarshamns folkhögskola med Växjö stift som huvudman, Skara stifts folk-

högskola och Storumans folkhögskola med Västerbottens landsting som huvudman. Det är alltså dessa folkhögskolor, som har startat sin verksamhet under året 1958/59.

Statsutskottet uttalade emellertid vid 1961 års riksdag att detta ej skulle kunna tas som en uppmuntran att starta nya folkhögskolor, men därest folkhögskolornas kapacitet befanns påkalla detta syntes, enligt statsutskottets uttalande, detta lämpligen kunna komma till stånd genom dubblering av kurser och inrättande av filialklasser. Statsutskottet menar med detta uttalande att man här så småningom skulle komma fram till en begränsning av startandet av nya folkhögskolor. Trots detta uttalande av statsutskottet har dock en ny folkhögskola startats under budgetåret 1961/62. Enligt tidningspressen planerar man att starta ytterligare en ny folkhögskola, nämligen Svenska scoutförbundets folkhögskola, som skulle börja sin verksamhet 1964. Den folkhögskola som startades under 1961/62 var Jämskögs folkhögskola med Lunds stifts ungdomsförbund som huvudman.

Detta statsutskottets uttalande hade emellertid föga eller ingen effekt, och man kan ju se att det trots detta har beslutats om inrättande av flera nya folkhögskolor. I nu föreliggande utlåtande från statsutskottet upprepar utskottet sitt uttalande från 1961. Utskottet säger nämligen, att det vill inskräpa, att det icke frångått sin uppfattning att upprättandet av nya folkhögskolor icke bör uppmuntras. Om detta uttalande är statsutskottet fullständigt enigt.

Mot bakgrunden av detta uttalande hade det varit fullt logiskt, tycker åtminstone jag, att statsutskottet hade biträtt Kungl. Maj:ts förslag, som innebar statsbidrag till ytterligare en folkhögskola. Jag har nämligen den uppfattningen att ett bifall till statsutskottets förslag kan uppfattas som en uppmuntran att starta nya folkhögskolor, då statsutskottets förslag innebär ett frångående av Kungl. Maj:ts förslag.

En annan anledning till att vi reser-

Ang. bidrag till driften av folkhögskolor vanter ej kan biträda statsutskottets hemställan utan här måste handla med försiktighet för närvarande är den proposition med nr 54 angående en reformering av den obligatoriska skolan m. m., som nu som bäst behandlas av riksdagens särskilda utskott och som bl. a. tar ställning till folkhögskolans framtida uppgift. Jag tror det är mycket viktigt att invänta särskilda utskottets utlåtande vad gäller folkhögskolans framtida uppgifter innan riksdagen nu sträcker sig längre än vad Kungl. Maj:t har föreslagit angående statsbidrag till folkhögskolorna.

Herr talman! Med hänsyn till vad jag nu har anfört är det min bestämda uppfattning att det vore klokt och logiskt med tanke på såväl statsutskottets utlåtande vid 1961 års riksdag beträffande startandet av nya folkhögskolor som det uttalande som nu föreligger från utskottet att följa reservanternas förslag som har följande lydelse:

»Utskottet finner i och för sig starka skäl tala för att statsbidrag till folkhögskolor borde utgå i snabbare takt än vad nu är fallet. Med hänsyn till att frågan om folkhögskolans framtida ställning kommer att behandlas i samband med den till årets riksdag avlätna propositionen nr 54 angående reformering av den obligatoriska skolan m. m., anser sig utskottet icke böra biträda de i nyssnämnda motioner framförda yrkandena. Utskottet förväntar emellertid, att Kungl. Maj:t, sedan större säkerhet vunnits om folkhögskolans framtid, om så befinnes lämpligt för nästa års riksdag framlägger förslag innebärande att statsbidrag i fortsättningen medges i större omfattning än vad som varit fallet de senare åren.»

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den vid utskottsutlåtnandet under denna punkt fogade reservationen.

Herr LARSSON, THORSTEN, (cp):

Herr talman! Det är som bekant på det sättet — vilket herr Persson också mycket riktigt redogjort för — att ut-

Ang. bidrag till driften av folkhögskolor
skottsmajoriteten har stannat för att lämna bidrag till två nya folkhögskolor i stället för en. Utskottet har därvidlag egentligen stött sig på det förslag som skolöverstyrelsen har gjort i ärendet.

Skolöverstyrelsen har konstaterat att det har startats tre folkhögskolor arbetsåret 1958/59 samt ytterligare två arbetsåret 1960/61. Dessa folkhögskolor har givetvis tagit fasta på just det som herr Persson här nämnde om, nämligen det departementsuttalande som gjordes 1957 — det godkändes även av riksdagen — i vilket ställdes i utsikt en vidgad bidragsram till detta ändamål. Det är alldeles givet att när departementschefen och även reservanterna nu anser att det borde vara tillräckligt med bidrag till en ny folkhögskola, blir faktiskt de folkhögskolor bedragna som startade 1958/59 på detta löfte. Utskottsmajoriteten har ju ansett att löftet borde infrias men har dock nöjt sig med att sträcka sig till ett bidrag till två nya folkhögskolor.

I reservationen sägs: »Utskottet förväntar emellertid, att Kungl. Maj:t, sedan större säkerhet vunnits om folkhögskolans framtid, om så befinnes lämpligt för nästa års riksdag framlägger förslag innebärande att statsbidrag i fortsättningen medges i större omfattning», etc. Där stöder man sig just på det som herr Persson var inne på när han talade om proposition nr 54, som nu behandlas av det särskilda utskottet, nämligen att här skulle ske någonting vid behandlingen av denna proposition som redan skulle effektuera bidragen till de folkhögskolor som startade 1958/59. Nu tillåter vi oss att betvivla detta, ty även om det råder ett stort intresse inom riksdagen för en utredning av folkhögskolornas framtida organisation kan man nog inte förutsätta att denna utredning sker så snabbt att det är motiverat att hålla inne driftsbidragen till dessa för så många år sedan startade folkhögskolor.

Sedan vill jag också säga att det inte heller är säkert hur folkhögskolan kommer att se ut i fortsättningen, ty även fackskolorna kommer här in i bilden, och på många håll anser man att det

finns en viss parallellitet mellan dem och folkhögskolorna när det gäller ett par av kurserna. Nu anser vi att riksdagen bör visa sig litet mera välvillig och ge driftsbidrag till dessa folkhögskolor som har hållit på med sin verksamhet så länge. Jag tyckte att jag kunde utläsa av herr Einar Perssons yttrande att han var lite fundersam över att det trots detta startas nya folkhögskolor; han nämnde Jämshög. Det är alldeles givet att innan vi rekommenderar startande av nya folkhögskolor vill vi veta hur folkhögskolans möjligheter ser ut i framtiden — det kan jag gärna hålla med om — men jag vill ändå understryka betydelsen av att vi slår vakt om folkhögskolorna. Jag tror också att den folkhögskola som startats i Jämshög har sitt berättigande. Folkhögskolorna har ju haft och har alltjämt — därom behöver vi kanske inte diskutera — en mycket stor bildningsuppgift i det svenska samhället och för den svenska ungdomen.

Med detta, herr talman, vill jag mycket kraftigt understryka behovet av att vi höjer detta driftsbidrag med de 152 000 kronor som utskottet har föreslagit. Jag tror att vi orkar med detta; det är säkert det minimum som behövs.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

I herr Thorsten Larssons yttrande instämde herr *Larsson, Nils Theodor*, (cp) och herr *Pettersson, Harald*, (cp).

Herr SVANSTRÖM (cp):

Herr talman! Under punkt 72 i statsutskottets utlåtande nr 8, som avser bidrag till driften av folkhögskolor, har utskottet också tagit upp till behandling ett motionspar, nr 209 i denna kammare och 315 i andra kammaren, som innehåller förslag angående en riksdagsskrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om utfärdande av sådana föreskrifter att folkhögskola må äga rätt att ge elev betyg i det eller de ämnen där sådana erfordras för inträde i fortbildningsanstalter av olika slag. Samtidigt som jag ber att få på det livligaste instämma i de synpunkter som herr Thorsten Larsson anförde be-

träffande möjligheterna att på det sätt som utskottet föreslagit ytterligare stödja den svenska folkhögskolan i ett aktuellt läge ber jag att få ägna några ord åt det motionspar som jag nyss nämnde.

Frågan om betyg eller icke betyg i folkhögskola är ingalunda ny. Senast diskuterades den i denna kammare under höstriksdagen i fjol. Det var 1957 års folkhögskolestadga som uttryckligen förbjöd utfärdande av vitsord i annan utsträckning än vad som i samma stadga föreskrevs, nämligen i form av s. k. omdömen. Det är ingalunda på det sättet att man före 1957 hade en i princip betygsfri svensk folkhögskola. Det var tvärtom så att ungefär hälften av folkhögskolorna utfärdade vitsord i de ämnen där sådana begärdes av eleverna. Som en kuriositet kan jag nämna att enligt uppgifter som jag har fått under hand tycks man för mycket länge sedan ha diskuterat frågan om betyg eller inte betyg i den svenska folkhögskolan. Från Högalids folkhögskola har jag en uppgift om att man 1875 allvarligt övervägde att dra in landstingsanslaget till skolan därför att rektorn vägrade att utfärda betyg. Det slutade också med att man tillsatte en ny rektor som var mera villig på den punkten.

De »omdömen» som i enlighet med 1957 års stadga har utfärdats vid folkhögskolorna har i många sammanhang blivit kritiserade, och det råder för närvarande olika meningar inom den svenska folkhögskolan om hur man lämpligen skall kunna övervinna de svårigheter som det onekligen har medfört för eleverna vid folkhögskolor, när de söker sig vidare till fortbildningsanstalter av olika slag. När de då inte har tillgång till mera konventionella betyg möts de många gånger hos de mottagande skolorna av ett frågande ansikte och orden: Vad är dessa omdömen för någonting?

Vetskapen om dessa svårigheter har gjort sig mycket märkbart gällande, och kungl. skolöverstyrelsen har därför under fjolåret hemställt att Kungl. Maj:t måtte förordna om en utredning beträf-

Ang. bidrag till driften av folkhögskolor fande dessa svårigheter. Enligt vad som framgår av utskottets skrivning har Kungl. Maj:t den 2 november 1961 anbefallt skolöverstyrelsen att själv utreda den här frågan. I avvaktan på denna utredning anser utskottet att det inte finns någon anledning att vidta några åtgärder. Jag har stor förståelse för dessa synpunkter, men jag hoppas att det skall bli möjligt att sedan dessa utredningar verkställts på ett eller annat sätt överbrygga de här svårigheterna, ty enligt min mening får det inte vara på det sättet att folkhögskoleelever skall hindras i sin vidareutbildning på grund av en — som jag betraktar det — olycklig bestämmelse om förbud mot utfärdande av betyg i folkhögskola.

Det är egentligen detta förbud som vi motionärer vill komma åt. Det är inte så att vi generellt vill göra en betygsskola av folkhögskolan. Jag har den största respekt för den fria ställning som folkhögskolan haft och enligt min mening även i fortsättningen bör ha.

Jag skall som herr Fritz Persson antydde inte gå in på folkhögskolans kommande uppgifter och inte på dess framtid. Men det är uppenbart att folkhögskolan under rätt många övergångsår fortfarande kommer att ta emot elever i varierande åldrar — från vanlig folkskola, sådan den tillämpats i vårt land upp till sju år, från enhetsskola, sådan den försöksmässigt tillämpas och från och med nästa år från grundskola o. s. v.

Vi har i denna motion tänkt oss vissa begränsningar av betygsgivningen. Första årskursen skulle inte alls få några betyg. För den andra skulle betygen endast ges till elever som så önskar och där det fordras vid inträde i kommande utbildningsanstalter. Dessutom skulle varje folkhögskola ha frihet att själv avgöra om den vill utfärda betyg eller inte. Med dessa begränsningar tror jag, herr talman, att man mycket väl skulle ha kunnat tillstyrka den motion som nu föreligger, varigenom man kommit fram till snabbara och positivare åtgärder i enlighet med motionens syfte.

Med anknytning till vad jag sålunda

Ang. bidrag till driften av folkhögskolor

anfört i denna fråga, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motionerna I: 209 och II: 315.

Häri instämde fru *Svenson* (cp).

Herr **PERSSON, EINAR**, (s):

Herr talman! Till herr Svanström vill jag säga att vi, som han själv också påpekade i höstas, hade en stor debatt om folkhögskolan och betygen därifrån, och det finns därför nu ingen anledning att ta upp en längre debatt i detta ämne. Jag förmodar också att vi kan återkomma till denna fråga när utlåtandet från särskilda utskottet ligger på kammarens bord någon gång fram i maj.

När det gäller svårigheterna för folkhögskoleeleverna att komma in i andra skolor — som herr Svanström påstår — därför att de inte har några betyg, så har ju Kungl. Maj:t anbefallt skolöverstyrelsen att utreda dessa svårigheter. Jag tycker att vi inte behöver ha så kolossalt bråttom i denna angelägenhet som herr Svanström vill, utan vi kan åtminstone invänta denna utredning och se vilket ställningstagande man där kommer fram till. Jag har för min del en känsla av att det inom den svenska folkhögskolan inte finns något allmänt önskemål om att införa betyg. Jag tror att om man delar upp landet i norr och söder, så kanske det framgår att man framför allt i Skåne och kanske i ytterligare några sydligare landskap vill att betyg skall införas vid folkhögskolorna. Men om man kommer upp till Norrland hör man aldrig något i den vägen. Som sagt, det skall bli en utredning på denna punkt, och därför tycker jag att man skall invänta vad den kommer fram till. På denna punkt ber jag alltså att få yrka bifall till reservationen.

Till herr Larsson, som svarade på mitt första inlägg, vill jag säga att statsrådet Edenman i dag har svarat på en interpellation och därvid förklarat att det inte skulle bli alltför långt dröjsmål, innan de nuvarande folkhögskolorna skall få statsbidrag. Därtill kommer att frågan om nedläggande av en

folkhögskola är aktuell. Nedläggandet skall ske ganska snart, och på så sätt kan man till en ny folkhögskola överföra det statsbidrag som utgått till den nedlagda folkhögskolan. Det kommer alltså att bli ytterligare två folkhögskolor som får statsbidrag under den närmaste tiden.

Herr **SÖDERBERG**, (s):

Herr talman! Jag delar den uppfattning som har framförts här att det finns all anledning att vara försiktig när det gäller att ge anslag till nya folkhögskolor, innan man fått klarhet om folkhögskolans framtida ställning i vårt skolväsen, men det innebär ju inte att det finns anledning frånga det beslut som riksdagen fattade förra året med anledning av statsutskottets utlåtande. Statsutskottet begärde då hos Kungl. Maj:t att statsbidrag till redan startade folkhögskolor skulle utbetalas i snabbare takt än vad dittills varit fallet.

Om jag inte helt tar fel biträdde väl också herr Einar Persson såväl i statsutskottet som i riksdagens första kammar denna uppfattning och menade att man hos Kungl. Maj:t borde begära att statsbidrag till folkhögskolorna skall utbetalas snabbare än vad som dittills varit fallet.

Nu har herr Persson ändrat uppfattning, och har, då Kungl. Maj:t inte funnit sig böra komma med förslag till några fler statsbidragsrum, här ansett att man skall frånträda det uttalande som statsutskottet och riksdagen gjorde i fjol.

Här säger emellertid reservanterna även i år att de »finner i och för sig starka skäl tala för att statsbidrag till folkhögskolor borde utgå i snabbare takt än vad nu är fallet».

Så kommer man in på frågan om folkhögskolans framtida ställning. Då vill jag fråga: Vad har det att göra med de skolor som tillkommit med anledning av 1957 års riksdags positiva inställning till folkhögskolorna? Kungl. Maj:t och riksdagen har faktiskt ställt sig

synnerligen välvilliga till folkhögskolorna, och det har fått till följd att det tillkommit nya sådana. Nu får dessa inte statsbidrag.

Jag har begärt ordet, herr talman, för att säga att det besvärliga är inte bara att de inte får statsbidrag utan också att de elever som nu går i dessa folkhögskolor är utestängda från de statliga stipendierna. Det blir alltså en extra belastning för eleverna i de folkhögskolor som riksdagen varit med om att stimulera och sedan inte vill ge statsbidrag och vilkas elever inte heller får stipendium. Det är en sak som inte kan vara riktigt rättvis och rättfärdig. Därför har jag, herr talman, i statsutskottet anslutit mig till dem som anser att man nästa budgetår i varje fall bör utöka med ytterligare ett statsbidragsrum.

Jag vill, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ANDERSSON, AXEL JOHAN-
NES, (fp):

Herr talman! Jag skulle kunna helt instämma i vad herr Söderberg nyss sade.

Herr Persson, som talade för reservanterna, sammanfattade deras motive-
ring i två punkter. Den första punkten var att han fruktade, att ett bifall till utskottets förslag skulle innebära en uppmuntran att starta nya folkhögskolor. Inför detta hot var det säkrast, menade han, att följa reservanterna och alltså i år bara ge bidrag till ytterligare en folkhögskola. Nu säger emellertid också utskottet klart och tydligt ifrån att det inte alls är fråga om att uppmuntra till skapande av nya folkhögskolor: »Utskottet vill dock inskräpa, att utskottet därmed icke frångått sin uppfattning, att upprättandet av nya folkhögskolor icke bör uppmuntras...»

Såsom herr Söderberg framhållit är det emellertid inte fråga om detta, utan det gäller de folkhögskolor som redan är i gång. Det är alltså helt enkelt en rättvisefråga: Hur länge skall dessa folkhögskolor behöva vänta? Har de inte haft rätt att lita på det uttalande som statsutskottet och riksdagen har gjort,

Ang. bidrag till driften av folkhögskolor utan skall de få bära sin svåra ekonomiska börda ytterligare ett år utöver vad riksdagen egentligen tänkt sig? Det är detta som är kärnpunkten. Denna fråga har ingenting att göra med folkhögskolans framtida uppgift, utan det är som jag sade helt enkelt en rättvisefråga.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr PERSSON, EINAR, (s):

Herr talman! Till herr Söderberg och i någon mån till herr Axel Johannes Andersson skulle jag vilja säga att jag alls inte ändrat uppfattning sedan förra årets riksdag. Jag har precis samma uppfattning nu som då, och det måste väl också statsutskottet ha, eftersom utskottet skärper det uttalande som utskottet gjorde 1961. När statsutskottet då gjorde sitt uttalande var det väl menat som en åtgärd mot skapandet av nya folkhögskolor här i landet. Men det har faktiskt startats en ny folkhögskola sedan dess, och det planeras ytterligare en. Därför menar jag att man måste ta litet mera allvarligt på detta uttalande. Det gör vi reservanter i år. Genom att man följer reservationen säger man ifrån att man verkligen menar allvar med att det inte skall startas nya folkhögskolor.

Herr LARSSON, THORSTEN, (cp):

Herr talman! Denna diskussion gäller de skolor som startades 1958/59. De startades på den rekommendation som departementet och riksdagen gav. Jag vill livligt hoppas att det inte skett någon sinnesändring i departementet sedan dess när det gäller folkhögskolan. Det tycker jag skulle vara beklagligt.

Herr Persson var förgrymmad över de folkhögskolor som startats på senare tid. Hur vi skall göra med dem får vi ta ställning till när deras ansökningar i tur och ordning skall behandlas. I dag gäller det faktiskt de folkhögskolor som startat innan riksdagen gjorde det av herr Persson åberopade uttalandet.

Ang. bidrag till driften av folkhögskolor

Herr statsrådet EDENMAN:

Herr talman! Jag har tidigare någon gång i denna kammare bett om ursäkt för att jag deltar i en debatt som jag inte kunnat följa, men jag utgår ifrån att den i stort sett gått efter samma linjer som i andra kammaren, och jag vet därför ungefär efter vilka linjer kammaren har debatterat.

När det gäller folkhögskolan kommer vi ju att få tillfälle att i samband med särskilda utskottets förslag behandla denna skolform. Men eftersom det har uppstått en del missförstånd på denna punkt tar jag mig friheten att i någon mån gå händelserna i förväg genom att göra ett par deklarationer. Man har ofta förbisett att folkhögskolan var den skolform som först av alla blev föremål för en grundlig och definitiv — höll jag på att säga — översyn. Redan 1957 års riksdag fastställde ju riktlinjerna för den framtida verksamheten, och vi fick då en ny folkhögskolestadga. Det var en av anledningarna till att skolberedningen tog ganska lätt på problemet folkhögskolan. Man ansåg att det var en skolform som var säkrad, som hade en given framtid och som inte behövde utredas och diskuteras annat än möjligen rent kvantitativt sett — jag skall återkomma till detta.

Efter det missförstånd som onekligen uppstod i den offentliga debatten om skolberedningens förslag, ansåg jag mig skyldig att i skolpropositionen vara betydligt utförligare, och jag vill hänvisa alla ärade opponenter att läsa de sidor där som berör regeringens inställning till folkhögskolans framtid. Jag tror att ingen skall kunna påstå annat än att vi räknar med denna skolform såsom en levande skolform, och detta av tre skäl. Folkhögskolans ursprungliga uppgift att ge medborgarbildning kan ingen annan skolform ersätta. Folkhögskolan måste emellertid höja sig upp till en högre nivå av det enkla skälet att vi får en helt annan grundskola; man får elever med minst nioårig skolgång bakom sig, under det att man nu i många fall endast haft sjuårig folkskola att falla tillbaka på. Uppgiften att ge verklig med-

borgarbildning i vid bemärkelse är och förblir folkhögskolans.

En annan stor uppgift, som vi säkerligen kan vänta mycket av, är att försöka i fortsättningen göra folkhögskolorna till verkliga replikpunkter för det folkliga bildningsarbetet ute i bygderna. Det är många inom folkhögskolans värld som till och med anser att detta är en av de stora uppgifterna för denna skolform i framtiden.

Slutligen är och förblir folkhögskolan den enda skolform som ger bildning och utbildning åt — jag får väl använda det uttrycket — vuxen ungdom. Vi skall inte inbilla oss att fackskolorna kommer att ha alltför stor dragningskraft på elever alltför högt uppe i dessa åldrar. Fackskoleutbildningen kommer omedelbart eller ett år efter grundskolan och kommer förmodligen att betraktas som en mycket bunden skolform i jämförelse med folkhögskolan.

Det är därför all anledning att hela den värld som slår vakt om folkhögskolan inte nu ängsligt söker anpassa denna skolform till allt det nya och att man inte lever i den föreställningen att det är genom en anpassning till någonting nytt som folkhögskolan skall kunna överleva. Blir den anpassningen total och hundra procentig, försvinner folkhögskolan som skolform.

Herr talman! Det är emellertid på en punkt som vi är oense, och det gäller kvantiteten, alltså själva omfattningen av skolformen. Många har sagt att det vid en del folkhögskolor — och det finns även folkhögskolor av olika kvaliteter och på olika nivåer — som har relativt unga elever, finns elever som är helt inställda på att folkhögskolan skall ge dem något slags yrkesutbildning och som nu kommer att föredra fackskolorna. Detta vet vi ingenting om, men det är möjligt att rekryteringsunderlaget på vissa håll kommer att svikta eller i varje fall minska. Men därmed är inte folkhögskolan som skolform hotad. Vi vet emellertid inte hur stor folkhögskolesektorn kommer att bli.

Det är mot den bakgrunden som jag anser att det är angeläget att gå försik-

tigt fram när det gäller att bevilja nya statsbidrag. Det är att observera att det här är fråga om fem skolor, d. v. s. tre plus två som tillkommit under de allra senaste åren. I stort sett har man vetat vad det hela har gällt, och man har friskt och frejdigt satsat på denna skolform. Det finns ingenting som säger att det inte — som jag nyligen anförde i ett interpellationssvar till herr Wachtmeister i medkammaren — skulle bli möjligt att utan alltför långt dröjsmål tillgodose dessa folkhögskolor i statsbidragshänseende. För nästa år kommer enligt mitt förslag en ny folkhögskola jämte ytterligare en folkhögskola att få bidrag, den senare med hänsyn till att ett huvudmannaskap kommer att byta plats. Det står nämligen i bestämmelserna att i den mån huvudman för en folkhögskola upphör att driva denna, bör huvudman för annan folkhögskola kunna tilldelas motsvarande bidrag. Ett sådant fall är i dag aktuellt, och det är därför i praktiken två nya statsbidragsrum som står till förfogande.

Jag vill till sist bara understryka att här är det inte fråga om god eller mindre god vilja utan om en naturlig försiktighet när det gäller att bevilja nya bidrag. Om en folkhögskolas underlag skulle bli för litet finns det möjligheter att lägga ned verksamheten. Men detta är alltid besvärligt för huvudmännen. Det finns emellertid en annan möjlighet, och det är att använda internatet och lokalerna till en fackskola. Vi kommer säkerligen att behöva även fackskolor i internatform, men då, ärade kammarledamöter, är det inte fråga om en folkhögskola utan om en fackskola, som drives i en gammal folkhögskolas byggnader — och det är någonting helt annat.

Vi bör inte fästa alltför stor vikt vid talet fem folkhögskolor. Det vore mig fjärran att vilja påstå att man nu med någon säkerhet kan säga att det är just ytterligare fem folkhögskolor som bör få bidrag. Det blir kanske bara två eller tre, men det kan lika gärna bli sju eller tio. En skolforms egen inneböende kraft kan endast mätas i ökad elevtillström-

Ang. bidrag till driften av folkhögskolor ning. Det är elevtillströmningen till skolformen som är avgörande. Mitt i den pågående omställningsprocessen är det, än en gång sagt, herr talman, viktigt att skynda litet långsamt. Två nya statsbidragsrum för folkhögskolan är dock en ganska god takt. Utskottet har i praktiken föreslagit tre nya statsbidragsrum, men redan departementets förslag innebär ju att två nya bidragsrum tillkommer.

Herr LARSSON, THORSTEN, (cp):

Herr talman! Det skulle givetvis vara intressant att liksom statsrådet här ta upp en debatt om folkhögskolans uppgift i framtiden. Om jag tolkar statsrådets anförande rätt så är han mycket intresserad av att folkhögskolan i framtiden kan bibehållas vid sin uppgift att utgöra en speciell bildningsform för en del av våra ungdomar. Nu har faktiskt folkhögskolorna bedrivit vissa andra kurser vid sidan av den nu åsyftade bildningsverksamheten. Det må väl förlåtas mig om jag utgår från en folkhögskola vars förhållanden jag känner ganska väl till. Där har man just denna kombination av fackskole- och folkhögskolekurser. Vi befinner oss mitt i ett enhetsskoldistrikt. Vi har redan fått lägga ner en kurs, därför att ungdomen får god utbildning inom enhetsskolan. Det siar enligt mitt förmenande om att folkhögskolorna i varje fall kvantitativt i framtiden kommer att bli klämda av fackskolorna. Nu erkänner ju statsrådet detta genom att säga att vi i sådant fall kan ombilda folkhögskolor till fackskolor. Det är klart att vi kan göra detta. Jag förstår emellertid å andra sidan inte varför man på den grunden sätter sig emot en ökning av statsanslaget, ty det gäller ju i dag — vilket jag tidigare pekat på för reservanternas talesman — bidrag till skolor som startat under året 1958/59. Det är inte fråga om skolor som startas sedan idén om fackskolor lanserades av skolberedningen. Debatten gäller alltså i dag de skolor som startat efter det löfte som gavs år 1957, vilket statsrådet för övrigt själv berör-

Ang. bidrag till driften av folkhögskolor
de. Från den utgångspunkten kan jag inte förstå statsrådets motivering för att skära ned anslaget till de redan tidigare startade skolorna.

Vi får senare i särskilda utskottet och givetvis här i riksdagen ta ställning till det resonemang som statsrådet nu förde in i debatten. Just i dag har vi emellertid inte anledning att ta ställning till annat än de driftbidrag det här är fråga om. Därför kan jag, herr talman, inte inse att statsrådets anförande gjort någon ändring i de förhållanden, vilka vi nu har att besluta om.

Herr statsrådet **EDENMAN**:

Herr talman! Jag förstår inte riktigt logiken i det senaste anförandet. Om utskottsmajoriteten vill ge statsbidrag till de fem skolor som har startats efter riksdagsbeslutet 1957, bör man väl föreslå bidrag till hela gruppen på en gång. Därmed blir vi ju av med denna grupp, och sedan blir det inte fler folkhögskolor, som enligt denna tolkning skulle komma i fråga för bidrag. Jag är däremot på längre sikt mycket positivare till folkhögskolan. Jag vill inte i dag binda mig för just denna grupp av fem skolor och har följaktligen nöjt mig med att nu begära bidrag för ytterligare en folkhögskola samt att av riksdagen få bemyndigande att flytta över bidrag från huvudman som upphör att driva folkhögskola till annan huvudman för folkhögskola. Därefter blir det endast tre tidigare folkhögskolor kvar utan bidrag.

Enligt min mening bör man inte betrakta talet fem som heligt. Det blir kanske flera folkhögskolor som får bidrag. Den försiktighet som även utskottsmajoriteten lägger i dagen måste väl tyda på att man i praktiken resonerar på samma sätt som jag. Då är det, herr talman, inte fråga om annat än att man så att säga bjuder över. Någon annan principiell grund att stå på än propositionen och reservationen har man inte. Den enda principiellt avvikande grunden skulle nämligen vara att nu utan prut ge bidrag till hela gruppen och sedan säga nej i fortsättningen. Det gör man emellertid inte.

Herr **LARSSON, THORSTEN**, (cp)
kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara säga till herr statsrådet att vi nog har gjort den erfarenheten att principen att ta allt på en gång aldrig är gångbar här i riksdagen. Kan vi möjligen någon gång anvisa 100 000 kronor utöver vad ett statsråd har föreslagit, har vi faktiskt anledning att vara tacksamma.

Jag skall inte polemisera ytterligare, då ju herr statsrådet måste lämna kammaren. Jag vill emellertid påpeka för kammaren, att enligt huvudtiteln och reservationens förslag skulle anvisas 19 590 000 kronor. Utskottsmajoritetens förslag, som innebär att driftbidrag kan utgå till ytterligare en folkhögskola, är 19 742 000 kronor. Om jag har räknat rätt, skulle detta endast betyda en ökning av medelsanvisningen med 152 000 kronor.

Fröken **LJUNGBERG** (h):

Herr talman! Jag vill bara i korthet deklarera min glädje över det uttalande som departementschefen gjorde beträffande folkhögskolans idé. Det står helt i överensstämmelse med den hållning som utskottet intagit och är mycket mera positivt. Däremot står väl utskottets sätt att handla mera i överensstämmelse med vad departementschefen talar om bl. a. just i proposition nr 54, där han säger att i varje fall under hela 1960-talet och en betydande del av 1970-talet kommer det att finnas människor i för folkhögskolan aktuella åldrar med enbart folkskoleutbildning, vilka för fortsatt yrkesutbildning behöver bättra på sina kunskaper i grundläggande ämnen. För dem är folkhögskolan sålunda en utomordentlig form.

Det är alldeles tydligt att statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet har en positiv vilja att låta folkhögskolan i sin riktiga och fria idé leva kvar och anser att den kommer att behövas. Jag tycker emellertid att utskottets avvägning härvidlag är riktigare än den som Kungl. Maj:t har gjort. Skall dessa folkhögskolor kunna kämpa vidare så behöver de nog det driftbidrag som de

Om inrättande i södra Sverige av ett seminarium för huslig utbildning

kan få. Det är ju inte alltid som det levande i en skola tar sig sådana uttryck som departementschefen ville göra gällande, nämligen att skolan drar till sig ett stort antal elever. Det behövs också förutsättningar i fråga om timliga möjligheter att bygga under med.

Jag vill, herr talman, yrka bifall till skottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, och det av herr Persson, Einar, anmärkta tryckfelet rättats, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad under överläggningen yrkats propositioner komme att framställas först särskilt angående mom. I av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan, därefter särskilt rörande mom. II och III samt vidare särskilt beträffande mom. IV och V.

Härefter gjordes enligt de rörande mom. I förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till motionerna I: 209 och II: 315; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

På gjord proposition bifölls härpå vad utskottet i mom. II och III hemställt.

Sedermera gjorde herr talmannen i enlighet med de beträffande mom. IV och V framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Persson, Einar, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 8 punkten 72 mom. IV och V, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen änyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Persson, Einar, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 66;

Nej — 64.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 73—82

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 83**Om inrättande i södra Sverige av ett seminarium för huslig utbildning**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen, att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för seminarierna för huslig utbildning, som föranleddes av vad departementschefen anförde, dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för seminarierna för huslig utbildning att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1962/63, dels ock till Seminarier för huslig utbildning: Avlöningar för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 4 637 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehått två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru Svenson och herr Thorsten Larsson (I: 260) samt den andra inom andra kammaren av herr Johnsson i Skoglösa m. fl. (II: 314), i vilka hemställts, att riksdagen i skrivelse till

Om inrättande i södra Sverige av ett seminarium för huslig utbildning

Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt framläggande av förslag till inrättande av ytterligare ett seminarium för huslig utbildning, förlagt till södra Sverige.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt,

I. att riksdagen måtte

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för seminarierna för huslig utbildning, som föranleddes av vad departementschefen anfört;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för seminarierna för huslig utbildning, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1962/63;

c) till Seminarier för huslig utbildning: Avlöningar för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 4 637 000 kronor;

II. att motionerna I: 260 och II: 314 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Fru SVENSON (cp):

Herr talman! Under punkt 83 i statsutskottets utlåtande nr 8 finns en motion i denna kammare, undertecknad av herr Thorsten Larsson och mig, och i andra kammaren en motion av herr Harald Johnsson m. fl. I motionerna framhålles den svåra brist på hushållslärare, som redan 1957 påtalades i lärarinneutbildningskommitténs betänkande. Den ringa ökning av utbildningskapaciteten som åstadkoms genom beslutet om fyra statliga seminarier på det husliga området har inte kunnat minska bristen. Bristen ter sig i dag minst lika svår. Den omnämnda kommittén hade föreslagit att fem seminarier skulle inrättas, och enligt riksdagens beslut lämnades frågan om det femte seminariet öppen. I beslutet sägs att om behovet bevisas vara större än vad som framgick av kommittébetänkandet, skulle ett femte seminarium inrättas och förläggas till södra Sverige.

Redan när propositionen till 1960 års riksdag behandlades uttalade statsutskottet som sin mening att det syntes allvarligt kunna övervägas, om icke semi-

narieorganisationen borde omfatta fem permanenta seminarier. När motionen i fråga behandlades av 1961 års riksdag bifölls statsutskottets utlåtande, vari bl. a. framhölls önskvärdheten av nya prognoser rörande utbildningsbehovet och att ställning till lärarutbildningens volym vid olika seminarier tas senast i samband med behandlingen av de utbyggnadsprojekt, som finns för de redan inrättade seminarierna.

En utbyggnad av befintliga seminarier skulle enligt min mening inte fylla samma funktion som ett seminarium lokaliserat exempelvis till Skåne, eftersom rekryteringen har visat sig påverkas i ogynnsam riktning där rekryteringsområdet är alltför stort. Man kan redan nu konstatera vilken betydelse seminariet i Umeå har haft för rekryteringen från de nordligaste länen. Med det stora befolkningsunderlag som sydligaste Sverige har och med den betydelse landsdelen har som livsmedelsproducent och som centrum för Sveriges livsmedelsindustri skulle ett husligt seminarium fylla ett mycket stort behov. När det gäller industrien är att märka att lärarinneutbildningskommittén vid sitt förslag om fem seminarier ej tagit hänsyn till dess ökande behov.

Den ökade efterfrågan på kvalificerade hushållslärare inom grundskolan och yrkesskolan gör sig redan gällande, och det är av vikt att tjänsterna kan tillsättas och tillsättas med examinerade hushållslärare. Man har avvaktat 1957 års skolberednings förslag i fråga om omfattningen av undervisningen i olika övningsämnen i den nioåriga skolan. Betänkandet är nu avlämnat, och i det finns intet som motsäger önskemålet om ytterligare utbyggnad av utbildningsvolymen på detta område. Även för hushållningssällskapens kurser behövs ett ökat antal lärare på det husliga området, och inom livsmedelsindustrien finns, som redan nämnts, ett stort behov av hushållstekniskt och även pedagogiskt skolad personal för produktionsutveckling, konsulent- och demonstrationsverksamhet samt för utbildning av anställda inom olika led av livsmedelsframställning och livsmedelshantering. Med det ökade an-

Ang. bidrag till anordnande av skolmältider

talet förvärvsarbetande husmödrar kommer säkerligen utvecklingen av hel- och halvfabrikat av livsmedel liksom färdig barnmat att bli alltmer betydelsefull ur såväl familjeekonomisk som nationalekonomisk synvinkel. Det är därför av vikt att livsmedelsindustriens behov icke åsidosättes, så att risken för sänkt standard och bristande konsumentundervisning kan elimineras.

Jag har med tacksamhet noterat statsutskottets positiva inställning och vill i likhet med utskottet kraftigt understryka vikten av att prognosarbetet bedrivs med skyndsamhet, så att underlag erhålles för beslut i frågan om inrättande av ett husligt seminarium i södra Sverige med det snaraste.

Herr talman! Jag har intet yrkande.

Fröken NORDSTRÖM (fp):

Herr talman! Från folkpartihåll föreligger inte i år någon motion om inrättande av ett femte seminarium. Vi nöjde oss fastän med viss tvekan med departementschefens förklaring till dröjsmålet med utredningen. Jag vill dock oreserverat ansluta mig till de synpunkter som här har framförts av fru Svenson, och jag kan till yttermera visso hänvisa till mitt inlägg i denna fråga i remissdebatten i år. Jag redovisade då en del siffror, som jag fått från länsarbetsnämnderna i tre av de fyra sydligaste länen, och jag kan inte underlåta att återigen föredraga dem.

I Kronobergs län redovisade man förra året 41 lediga platser för hushållslärarinnor, varav 31 tillsattes, 12 med examinerade lärarinnor och 19 med utbildad personal. Kristianstads läns länsarbetsnämnd hade 42 lediga platser, varav 26 tillsattes. Av dessa lärarinnor hade bara 8 fått någon utbildning. I Halland tillsattes 21 platser, varav 11 med examinerade lärarinnor och nästan lika många, 10, med oexaminerade.

Alla vi som har praktiska och bittra erfarenheter av läget i fråga om tillgången på hushållslärarinnor — jag tänker närmast på mina kolleger i arbetsmarknadsstyrelsen, skolöverstyrel-

sen, överstyrelsen för yrkesutbildning och lantbruksstyrelsen, som liksom jag på riksplanet sysslar med huslig utbildning — anar utan vare sig utredningar eller prognoser att tillkomsten av ett femte seminarium inte innebär att vi förbygger oss.

Jag har liksom fru Svenson inget yrkande — då det inte tjänar något till att framställa ett sådant på detta stadium — men jag vill uttala den förhoppningen att vi snarast måtte få utredningen färdig så att åtminstone det femte seminariet kommer till stånd utan alltför långt dröjsmål. Om det sedan behövs ytterligare seminarier, får väl vi, som har verkligt intresse av en god undervisning i hemkunskap, återkomma med nya krav.

Herr PERSSON, EINAR, (s):

Herr talman! Då föregående talare inte framställt något yrkande kan jag nöja mig med att yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 19.30.

Punkterna 84—102

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 103**Ang. bidrag till anordnande av skolmältider**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till anordnande av skolmältider för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 20 000 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr Bengtson m. fl. (I: 94) och den andra in-

Ang. bidrag till anordnande av skolmältider

om andra kammaren av herr *Hedlund m. fl.* (II: 137), i vilka hemställt, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen måtte a) besluta, att bidrag för anordnande av skolmältider skulle utgå i enlighet med vad i motionerna anförts, samt b) till Bidrag för anordnande av skolmältider anvisa ett förslagsanslag av 60 000 000 kronor;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Widén m. fl.* (I: 424) och den andra inom andra kammaren av herr *Gustafsson i Skellefteå m. fl.* (II: 492), i vilka föreslagits, a) att riksdagen skulle besluta, att statens bidrag till kommunernas kostnader för skolmältider från och med budgetåret 1962/63 skulle utgå i enlighet med vad de sakkunniga för översyn av vissa statsbidrag på skolväsendets område föreslagit med 20 som normalbidragsprocent, samt b) att anslaget för budgetåret 1962/63 under rubriken Bidrag till anordnande av skolmältider skulle höjas från av Kungl. Maj:t föreslagna 20 000 000 kronor till 43 130 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt,

I. att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 94 och II: 137 samt I: 424 och II: 492, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i punkten anført rörande statsbidragsgivningen till skolmältider;

II. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 94 och II: 137 samt I: 424 och II: 492, samtliga motioner såvitt de avsåge medelstillelningen, till Bidrag till anordnande av skolmältider för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 20 000 000 kronor.

I sitt yttrande över motionerna hade utskottet bland annat understrukit, att det vore av synnerlig vikt, att frågan om kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna beträffande skolmältiderna utan dröjsmål bringades till en lösning.

Reservation hade avgivits av herrarna *Boman, Per Jacobsson, Bengtson, Nils Theodor Larsson och Edström*, fröken *Elmén* samt herrarna *Larsson* i Hedenäset och *Andersson* i Knäred, vilka ansett, att utskottets yttrande bort lyda så, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa,

I. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 94 och II: 137 samt i anledning av motionerna I: 424 och II: 492, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, bemyndiga Kungl. Maj:t att för budgetåret 1962/63 lämna statsbidrag till skolmältider enligt de grunder reservanterna förordat;

II. att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom motionerna I: 94 och II: 137 samt I: 424 och II: 492, samtliga motioner såvitt de avsåge medelstillelningen, till Bidrag till anordnande av skolmältider för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 40 000 000 kronor.

Reservanterna hade, i enlighet med vad som förordats i motionerna I: 94 och II: 137, tillstyrkt, att statsbidraget till skolmältider från och med nästkommande budgetår skulle utgå efter en normalbidragsprocent av 40.

Herr ANDERSSON, AXEL JOHANNES, (fp):

Herr talman! I denna krets, där alla är intresserade av och säkert också ofta verksamma i det kommunala arbetet, känner man så väl till utvecklingen när det gäller statsbidragen till skolmältiderna att det inte kan vara nödvändigt med någon längre utläggning. Alla vet att det ursprungliga förhållandet mellan statens och kommunernas bidrag har ställts fullständigt på huvudet. Medan statens bidrag till kostnaderna för skolmältiderna år 1948, då detta anslag tillkom, uppgick till 70 procent och kommunernas andel utgjorde 30 procent, var man redan fyra, fem år senare inne i det rakt motsatta förhållandet. Kommunerna fick lämna 70 procent, medan statens bidrag inskränkte sig till 30 procent. Utvecklingen har sedan fortsatt på

Ang. bidrag till anordnande av skolmåltider

samma sätt. Enligt 1961 års siffror är statens bidrag nere i 13 procent, medan kommunernas bidrag har vuxit till 87 procent. Det måste stå klart för alla att vi inte kan fortsätta på detta sätt, utan vi måste göra någonting för att ställa det hela till rätta.

Utskottets majoritet har inte velat göra detta utan vidare, utan nöjer sig med en from skrivning. Det innebär att det är tredje gången som man protesterar och bönfaller. Vid 1960 års riksdag förklarade statsutskottet, att man ville understryka önskvärdheten av att i detta avseende förbättra kostnadsrelationerna mellan staten och kommunerna. Man ville att Kungl. Maj:t snarast möjligt skulle lägga fram ett förslag i anslutning till det förslag som en utredning hade framlagt. Det hände emellertid ingenting. Vid 1961 års riksdag förklarade utskottet, att utskottet fann det med hänsyn till önskvärdheten av att i detta avseende förbättra kostnadsrelationerna mellan staten och kommunerna angeläget, att Kungl. Maj:t så snart ske kunde för riksdagen framlade förslag i anslutning till vad de sakkunniga för översyn av vissa statsbidrag på skolväsendets område hade föreslagit rörande statsbidrag till skolmåltider. Utskottet förutsatte, att Kungl. Maj:t till nästa års riksdag skulle finna möjlighet förelägga riksdagen förslag i ämnet i anslutning till ovan nämnda betänkande. Det hände fortfarande ingenting trots vad utskottet hade skrivit.

Nu menar utskottet i år, att man denna gång kan klara av det hela genom att utskottet skriver, att det vill »ytterligare understryka, att det är av synnerlig vikt att frågan om kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna beträffande skolmåltiderna utan dröjsmål bringas till en lösning».

Jag är övertygad om att om vi kommer till nästa års riksdag och Kungl. Maj:t då inte heller har gjort någonting åt saken, så kommer statsutskottets majoritet att för fjärde gången nöja sig med en sådan här skrivning. Jag vet faktiskt inte vilka kraftuttryck utskottet skall hitta på när det inte räcker med

»ytterligare understryka» och »utan dröjsmål» för att man skall kunna få till stånd den effekt som dock tycks utebli.

Vi reservanter anser att efter allt vad som hänt i denna fråga och då alla påstötningar från utskottets och riksdagens sida inte tycks leda till något resultat i form av ett förslag från Kungl. Maj:t finns det ingen anledning för riksdagen att vänta längre, utan riksdagen bör enligt vår mening nu själv kunna ordna denna sak. Därför föreslår vi också i reservationen att man nu skall försöka göra något för att få till stånd en något så när vettig relation mellan statens bidrag och det belopp som kommunerna själva skall betala.

Jag ber, herr talman, att med det anförda få yrka bifall till reservationen vid punkten 103.

Häri instämde herr *Edström* (fp).

Herr **LARSSON, THORSTEN**, (cp):

Herr talman! Det har ju under flera år hävdats från kommunhåll, att statsbidragsandelen till kommunerna under senare år kraftigt försämrats, och ett av de värst drabbade områdena är faktiskt skolmåltiderna. Statens andel har sedan 1948 sjunkit från 70 till 13 procent. Samtidigt har kommunernas kostnader stigit från 6,7 till 150 miljoner kronor. Skolmåltidsverksamheten har i praktiken blivit en helt kommunal uppgift, och många kommuner har börjat diskutera, huruvida de inte måste hålla upp med denna verksamhet. Kommer nu detta att ske, då kommer främst de familjer att drabbas där båda föräldrarna är förvärvssysselsatta. De dubbelarbetande husmödrarna får ännu större arbetsbörda. Lika illa blir förhållandet för de flesta landsbygdshem, och där tillkommer som ytterligare argument de långa resvägarna. Det är ingenting ovanligt på landsbygden att skoleleverna åker hemifrån klockan 7 på morgonen och kommer hem vid 5-tiden. De eleverna har säkerligen behov av ett mål lagad mat under dagen.

Skolöverstyrelsen har föreslagit en uppräknings av bidragsprocenten, men

Ang. bidrag till anordnande av skolmåltider

på grund av anbefalld sparsamhet har den inte velat gå lika långt som de sakkunniga. Det har inneburit att de sakkunnigas förslag prutas med ungefär hälften, eller till en höjning med 23 miljoner.

Det förslaget är ju ingenting nytt, och såsom herr Axel Andersson framhöll här för en stund sedan har riksdagen nu i tre år begärt en höjning av bidraget. Det har man gjort genom en välvillig utskottsskrivning, och jag tror att vi har varit rätt ensamma om reservationer, men jag förstår av herr Axel Anderssons medverkan i reservationen och hans yttrande här, att även folkpartiet nu har tröttnat på att jämt och ständigt tro på välvilliga utskottsskrivningar. Jag hoppas att också kammaren i övrigt gör det och att den följer detta exempel.

Departementet har här faktiskt hänvisat till en viss adressat, som jag vågar påstå kostar kommunerna oerhört mycket pengar, nämligen 1958 års skatteutjämningskommitté. Det vore intresseant att räkna efter, vad den adressaten nu har kostat på grund av hänvisningar från departementet och välvilliga utskottsuttalanden, som riksdagsmajoriteten många gånger har biträtt.

Jag vill gärna tro att 1958 års skatteutjämningskommitté har en kommunvänlig inställning, men får regeringen tillämpa sina hittillsvarande metoder några år till, och följer riksdagsmajoriteten med den i dess principuttalanden, vill det ganska radikala krafttag till för att i någon mån återställa de miljoner som kommunerna har förlorat.

Herr talman! Här föreligger redan ett utredningsförslag. Det vore på tiden att riksdagen sade klart ifrån, att kommunerna bör ha kompensation för eftersläpningen av statsbidraget. Jag yrkar bifall till föreliggande reservation.

Herr PERSSON, EINAR, (s):

Herr talman! Jag kan inte nu lämna några uppgifter om vad utskottet kommer att säga nästa år — det får vi göra när vi kommer fram till den tidpunkten.

Det har väckts åtskilliga motioner i

den här frågan vilka inte har följts upp med reservationer. Centerpartiet har en motion som går ut på 60 miljoner, och folkpartiet har en som gäller drygt 43 miljoner, men i den reservation som är fogad till utskottets utlåtande nöjer man sig med betydligt mindre belopp. Man har talat litet ringaktande om utskottets positiva skrivningar, men det förekommer många gånger att även centerpartiet och folkpartiet är med om dessa positiva skrivningar år efter år.

Utskottet har väl knappast tidigare åstadkommit en skrivning som varit lika bestämd som den här gången. Departementschefen framhåller dock att den här frågan måste lösas i ett större sammanhang. Samma sak sade jag tidigare i dag när vi behandlade punkt 29, och jag tror fortfarande med bestämdhet att den enda riktiga metoden att få denna fråga ur världen är att lösa den i ett betydligt större sammanhang än så här punktvís.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr CARLSSON, ERIC, (cp):

Herr talman! Jag tänkte inte i dag ta till orda i denna fråga. Den har ju diskuterats i många sammanhang tidigare. Utskottets ärade talesman föranledde mig emellertid att begära ordet när han sade, att utskottets skrivning i år innebär den skarpast formulerade beställning som någonsin gjorts av utskottet, men sedan inte fullföljde sitt resonemang utan avslutningsvis förklarade att denna fråga är av sådan storleksordning, att den får lov att lösas i ett större sammanhang. Det innebär alltså — om jag tolkar utskottets ärade talesman rätt — att oavsett vad utskottet kommer att skriva nästa år skall vi vänta med lösningen till ett större sammanhang, när nu det skall komma. Jag förmodar att det skall ske i sammanhang med att 1958 års skatteutjämningskommitté lämnar sitt betänkande. Visst kan man göra sådana beställningar, men för varje gång som man urholkar statsbidragsbestämmelserna och försämrar kommunernas ställning försvårar man också

Ang. bidrag till anordnande av skolmåltider

möjligheterna för 1958 års skatteutjämningskommitté att den dagen få tillräckligt med medel till sitt förfogande för att kunna rätta till den urholkning som skett. Jag tror att det finns anledning att göra detta påpekande — liksom herr Larsson gjorde — och jag tror också att det finns fog för detta resonemang inte minst med hänsyn till hur vi handlar här i riksdagen.

Jag vill erinra utskottets ärade talesman herr Persson om att det förslag, som nu ligger på riksdagens bord också grundar sig på en statlig utredning, nämligen ett betänkande som lämnades år 1958, i vilket hemställdes om en uppjustering av statsbidragen till skolmåltiderna för att återställa kostnadsrelationerna.

Jag kan instämma i vad herrar Andersson och Larsson har anfört, men jag skulle vilja framhålla att statsutskottet har gjort beställningar i denna fråga både år 1959, 1960 och 1961. Det är alltså nu fjärde gången som utskottet hemställer om en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om ett förslag. Det är glädjande att man på en del håll har tröttnat på dessa hemställningar och sagt, att nu måste någonting ske. Man hade väl också trött att sedan fjolårets riksdag i så bestämda ordalag hade anmodat Kungl. Maj:t att framlägga ett förslag till justering av statsbidragen till skolmåltider, någonting skulle ske. Det var många som med besvikelse tog del av departementschefens förslag, som innebär att det inte finns några möjligheter att nu justera upp bidragen och att vi bör avvakta förslag av 1958 års skatteutjämningskommitté.

Får jag också erinra om att hans excellens statsministern i årets remissdebatt gjorde ett gästspel här i kammaren, där han förklarade med vilken välvilja Kungl. Maj:t såg på kommunerna och att åtgärder borde vidtagas för att förbättra deras ekonomiska möjligheter. Jag hade i remissdebatten tillfälle att säga, att kontakterna kanske borde vara bättre inom regeringen, eftersom statsministerns lovsång i fråga om åtgärder för att förbättra kommunernas ekonomi tyd-

ligen inte hade föranlett någon handling inom ecklesiastikdepartementet när det gällde statsbidrag till kommunerna för skolmåltidsverksamheten. Man hade väl ändå hoppats att när riksdagen i fjol i så bestämda ordalag sade ifrån att någonting måste göras när det gäller ifrågavarande statsbidrag till kommunerna, det mäktiga statsutskottet och dess andra avdelning, vars talesman herr Persson är i dag, ändock skulle framlägga ett förslag i frågan. Vi ser emellertid att så inte har blivit fallet. Utskottets majoritet nöjer sig med motiveringen att det är av synnerlig vikt att frågan om kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna beträffande skolmåltiderna utan dröjsmål bringas till en lösning. Nog måste det väl ändå börja kännas lite trist för utskottet, när Kungl. Maj:t varje gång bara vinkar med kalla handen och förklarar, att det inte finns utrymme för utgiftshöjningar av denna storleksordning. Nåja, ett gammalt ordspråk säger ju att trägen vinner, och det är kanske en sådan uppfattning som har gjort att utskottet tydligen med mod och tillförsikt ser kommande dagar an.

Som framhållits i debatten har dock problemet även en annan sida, och den gäller kommunernas ekonomi, som stadigt har försämrats. Får jag i det sammanhanget erinra inte bara om hur man övervältrar kostnader från staten till kommunerna — statens 70 procent av de verkliga kostnaderna för skolmåltiderna år 1948 har ju förvandlats till 13 procent år 1960 — utan även därom att de kommunala skatterna under samma tid stegrats med drygt 50 procent, från knappa 10 kronor till drygt 15 kronor. Detta ger också en bild av den utveckling som försiggått på det här området.

Ecklesiastikministern nämner att den förbättrade bidragsgivningen skulle medföra en kostnadsökning av cirka 23 miljoner för staten. En sådan reform innebär ju inte några ändringar i skatteuttaget som sådant. Skillnaden blir bara att pengarna tas ut av staten och att man slipper ta ut dem på kommunernas ojämna skatteunderlag. Det måste vara riktigt att man landet över får solidariskt

Ang. bidrag till anordnande av skolmåltider

bära dessa kostnader efter skattekraft; på det sättet uppnås en i viss mån skatteutjämnande effekt. Men några nya kostnader blir det alltså inte fråga om, vilket bör sägas ut i klarhetens intresse.

Får jag sedan, herr talman, tillägga att det glädde mig att ta del av utskottsutlåtandet i år och finna, att högern äntligen kommit fram till uppfattningen att det är samhällets sak att klara kostnaderna för skolmåltiderna. Denna omsvängning är så pass glädjande att jag inte tycker att vi skall låta den passera helt i tysthet. Vi skall ge högern ett erkännande för den och vara tacksamma för den. Nästa gång frågan kommer upp, hoppas jag också att vi skall bli ännu flera som söker se till att kommunerna nära nog ensamma slipper stå för dessa kostnader.

Riksdagen har, herr talman, skrivit till Kungl. Maj:t tre år i följd, utan att regeringen gjort något annat än vinkat med kalla handen åt kommunerna. Att då skriva ännu en gång lär inte tjäna mycket till — det enda man har att göra är att, som både herr Andersson och herr Larsson sagt, besluta en ändring av nu utgående statsbidrag i enlighet med den reservation som avgivits av centerpartiet och folkpartiet.

Jag ber, herr talman, att få ansluta mig till reservationsyrkandet.

I detta anförande instämde herr *Nils-son, Ferdinand*, (cp).

Herr **ANDERSSON, AXEL JOHAN- NES**, (fp):

Herr talman! Herr Einar Persson påstod nyss att här hade talats ringaktande om s. k. välvilliga skrivningar, och samtidigt konstaterade han att folkpartiet vid åtskilliga tillfällen hade anslutit sig till sådana skrivningar. I varje fall jag vet mig inte tidigare ha talat ringaktande om det sättet att skriva. Vad jag sade var att Kungl. Maj:t ibland ringaktade dessa välvilliga skrivningar i så hög grad, att de inte ledde till några som helst resultat.

Det var, om jag inte minns fel, Leo Tolstoy som yttrade att en vanlig hygglig

människa egentligen bara har tre möjligheter att försöka göra sig hörd här i världen, och det är att protestera, protestera och protestera. Nu har vi faktiskt följt hans exempel och protesterat tre gånger, men man kan inte fortsätta hur länge som helst med protesterandet; det blir litet långrandigt. Efter tre protester förefaller det mig tydligt, herr talman, att man inte längre bör vara intresserad av välvilliga skrivningar utan i stället av att handla.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Andersson, Axel Johannes*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 8 punkten 103, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Andersson, Axel Johannes*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröst-

Ang. inköp av obligationer i Förenta Nationernas obligationslån

ningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 82;
Nej — 47.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 104—107

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 108 och 109

Lades till handlingarna.

Ang. inköp av obligationer i Förenta Nationernas obligationslån

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag angående inköp av obligationer i Förenta Nationernas obligationslån.

I propositionen nr 81 hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de åtgärder som erfordrades för inköp av obligationer intill ett värde av 30 000 000 kronor i Förenta Nationernas obligationslån, dels ock till Inköp av FN-obligationer å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1961/62 under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 30 000 000 kronor.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de åtgärder som erfordrades för inköp av obligationer intill ett värde av 30 000 000 kronor i Förenta Nationernas obligationslån;

b) till Inköp av FN-obligationer å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1961/62 å kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 30 000 000 kronor.

Herr **BOHEMAN** (fp):

Herr talman! När jag begär ordet i denna fråga är det inte på något sätt för

att anmäla en avvikande mening i den tillstyrkan som statsutskottet har gjort till Kungl. Maj:ts proposition i detta avseende. Det har dock förefallit mig att denna fråga är av den betydelsen och har sådana konsekvenser och att den över huvud taget har den vikten, att det syntts mig vara stötande om hela denna fråga inte med ett ord skulle beröras vid riksdagens behandling av densamma.

Den proposition som här har avgivits och det statsutskottsutlåtande som nu ligger på kammarens bord utmärker sig ju ingalunda för den yvighet som i allmänhet brukar karakterisera riksdagstrycket. Denna fråga berör i mycket hög grad, såvitt jag kan förstå, hela Förenta Nationernas framtid. I själva verket torde man väl kunna säga, att om inte Förenta Nationernas ekonomiska svårigheter löses på ett sätt som ger vissa garantier för framtiden, kan hela verksamheten mycket snart komma i mycket stor fara. Den ordinära budgeten för Förenta Nationerna går någorlunda ihop, även om där finns vissa luckor som åstadkommits genom att en del stater inte har kunnat fullgöra sina betalningsskyldigheter. Men i fråga om den extraordinära budgeten, den som berör Förenta Nationernas politiska aktioner i Gaza, Kongo och på vissa andra ställen, blir situationen så mycket sämre.

För närvarande uppgår Förenta Nationernas skuldbelopp, skulle jag tro, till 120 eller 130 miljoner dollar. Det obligationslån som nu läggs upp syftar till att tillföra Förenta Nationerna 200 miljoner dollar, vilken penningssumma med nuvarande utgiftsskala förmodligen inte skulle komma att räcka längre än till innevarande års höst, när församlingen ånyo sammanträder. Denna brist har uppkommit därigenom att vissa stater — eller de flesta stater — inte har inbetalat någon-ting till dessa utgifter. I själva verket är det inte mer än något över 20 stater som över huvud taget har bidragit t. ex. till finansieringen av aktionen i Kongo. Man kan där peka på det enligt min mening ytterst stötande förhållandet att en stormakt, som vid åtskilliga tillfällen i hög grad sökt influera på besluten i

Ang. inköp av obligationer i Förenta Nationernas obligationslån

kongofrågan och som dessutom vid åtskilliga tillfällen inlagt sitt veto och ofta yrkat på bestämda aktioner från Förenta Nationernas utsända stridskrafter, inte med ett enda öre har bidragit till denna aktions finansiering.

För närvarande är Förenta Nationerna — och det är vad jag skulle vilja understryka för kammarens ledamöter — i ekonomiskt hänseende så gott som helt och hållet beroende av Förenta staterna. President Kennedy har av kongressen begärt att Förenta staterna skulle bidra med 100 miljoner av dessa 200 miljoner dollar. Om — och det förefaller kanske sannolikt — man på ett eller annat sätt åstadkommer ett beslut i denna riktning, betalar alltså Förenta staterna hälften av bidraget till alla dessa aktioner. I själva verket måste de säkerligen betala mycket mer, ty det är ganska otroligt att de övriga staterna kan uppbringa dessa 100 miljoner dollar som fattas. Hittills har ungefär 50 miljoner dollar ställts i utsikt. Förenta staterna har dessutom bidragit till kongoaktionen exempelvis genom att ställa transportmedel till förfogande och lämna annan service till aktionen till ett belopp av mellan 75 och 100 miljoner dollar, för vilket de inte har begärt någon ersättning. Härav följer att det ligger i Förenta staternas hand att i vilket ögonblick som helst stoppa hela Förenta Nationernas verksamhet i detta avseende, vilket i och för sig måste anses vara en ytterst osund situation. Det är glädjande så länge Förenta staterna visar detta utomordentliga intresse och denna välvilja för Förenta Nationerna, men det är från institutionens synpunkt ytterst otillfredsställande att helt och hållet vara beroende av en nations välvilja.

Som nyss sagts, kommer denna summa — om den nu kan uppbringas i sin helhet — förmodligen inte att räcka längre än till innevarande års höst, och det finns ingen anledning att anta att behovet för nästa år på minsta sätt kommer att förminska. Det förefaller mig utomordentligt otroligt att man skulle kunna dra tillbaka eller minska de internationella trupper som nu finns i Kongo eftersom, ärade kammarledamöter, hit-

tills inga som helst åtgärder vidtagits för att genomföra de resolutioner som fattats av Förenta Nationernas säkerhetsråd om att en av huvuduppgifterna i Kongo skulle vara att utbilda och disciplinera de inhemska trupperna, så att de skulle kunna överta ansvaret för ordningens upprätthållande. Inga åtgärder har i det avseendet hittills vidtagits, och därför är det ytterst antagligt att det även i fortsättningen kommer att erfordras lika stora summor, i all synnerhet som det ekonomiska läget i Kongo inte undergått någon förbättring utan tvärtom.

Mot denna bakgrund förefaller det mig vara av en ganska stor vikt att det i den svenska riksdagen uttalas att riksdagen ger regeringen och dess ombud allt stöd i den strävan, som måste bli en av Sveriges uppgifter i Förenta Nationerna, nämligen att med hjälp av andra länder söka åvägabringa en bättre ordning för finansieringen av Förenta Nationernas verksamhet. Det är ingen lätt uppgift, men enligt mitt förmenande bör ett nära samarbete upprätthållas och vidmakthållas med stater med liknande inställning, ty om så inte sker, svävar Förenta Nationerna i en utomordentligt stor fara att inom kort få upphöra med en stor del av den verksamhet som vi alla omfattar med sådant intresse. Det skulle vara i allra högsta grad önskvärt, om en rad stater, som i hög grad prisar Förenta Nationerna, förklarar sitt förtroende för organisationen och understryker dess betydelse särskilt för de mindre länderna, också på annat sätt än med ord kunde visa detta intresse.

Jag har ansett, herr talman, att det kan vara av viss betydelse att detta sägs ut inom den svenska riksdagen. Det kan kanske i viss mån stärka de ombuds ställning, som har att företräda Sveriges intressen, och jag kan inte annat än säga att dessa intressen sammanfaller med världsorganisationens i denna fråga.

Jag har inget yrkande.

Herr HAGBERG (h):

Herr talman! Jag ber endast att i korthet få ansluta mig till de uttalanden,

som herr Boheman här har gjort. Jag föreställer mig, att detta anförandes allvarsmättade prägel har gjort intryck på kammaren. Det är — det vet vi alla — en lång erfarenhet på det internationella planet, som ligger bakom de meningar, som herr Boheman just framfört. Jag tror inte, att det här finns någon, som vill ifrågasätta riktigheten av de synpunkter som den ärade talaren har gjort sig till tolk för. Det är i själva verket, ett väsentligt problem för världsfreden, ett väsentligt problem inte minst för de små nationerna, som han presenterat inför kammaren.

Det är rätt tragiskt att nödgas konstatera, att de stora och för världsfreden avgörande pacificeringsföretag, som Förenta Nationerna har i gång och i vilka vårt eget land varit och är på ett intimt sätt implicerat, icke finansieras av mer än ett relativt litet antal medlemmar av Förenta Nationerna. Detta här berörda faktum vittnar inte högt om den solidaritet, som samtliga medlemsstater dock bör visa i enlighet med Förenta Nationernas grundläggande dokument, nämligen dess »Charter».

Herr Boheman slutade med att uttrycka en förhoppning om att man från riksdagens sida måtte ge regeringen och vår delegation vid Förenta Nationerna allt stöd i deras strävanden att i görligaste mån — våra möjligheter härvidlag är självklart begränsade — söka bidra till skapandet av en bättre tingens ordning. Jag vill, som jag redan sagt i mina inledningsord, understryka angelägenheten av att en sådan enig uppslutning från riksdagens sida måtte komma till stånd.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1962/63 till teckning av aktier i Aktiebolaget Ceaverken m. m.;

Anslag till ferieresor

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal om fortsatt drift av Institutet för metallforskning (Metallografiska institutet), m. m.; och

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal om fortsatt drift av Svenska träforskningsinstitutet, m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1962/63 till Ferieresor, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

Punkten 1

Anslag till ferieresor

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr 1 föreslagit riksdagen att dels godkänna av föredragande statsrådet i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari 1962 förordade ändringar av grunderna för bidrag till ferieresor m. m., att tillämpas från och med den 1 maj 1962, dels och till Ferieresor för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 1 200 000 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Sveningsson* och *Ebbe Ohlsson* (I: 217) samt den andra inom andra kammaren av herr *Hamilton m. fl.* (II: 267) hade, såvitt nu vore i fråga, hemställts, att riksdagen måtte till Ferieresor för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 1 040 000 kronor.

Motionärernas förslag avsåg, att de enskildas avgifter för ferieresor skulle höjas med 10 kronor för resa.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å mo-

Anslag till ferieresor

tionerna I: 217 och II: 267, såvitt nu vore i fråga,

a) godkänna de av föredragande statsrådet i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari 1962 förordade ändringarna av grunderna för bidrag till ferieresor m. m., att tillämpas från och med den 1 maj 1962;

b) till Ferieresor för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 1 200 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herr Boman, fröken Andersson, herrar Per Jacobsson, Birke, Edström och Staxäng, fröken Elmén samt herrar Nilsson i Göingegården och Svensson i Ljungskile, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 217 och II: 267, såvitt nu vore i fråga,

a) godkänna av reservanterna förordade ändringar av grunderna för bidrag till ferieresor m. m.;

b) till Ferieresor för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 1 040 000 kronor.

Herr BIRKE (h):

Herr talman! Vid statsutskottets utlåtande nr 52 finns tre reservationer, som gäller anvisningar om besparingar på inte mindre än 2,5 miljoner kronor årligen. Först gäller det ferieresorna. Där kan man konstatera, att de under senare åren successivt minskat. Detta gäller särskilt resor för barn och vårdare. Orsaken till detta torde vara de ekonomiska möjligheterna för familjerna att själva ordna sina semestrar. Med hänsyn till den allmänna standardutvecklingen anser reservanterna att en höjning av den egna avgiften med 10 kronor inte skulle vara betungande för den enskilde.

Bidraget till driften av semesterhem utgår med 2 kronor och 50 öre. Reservanterna anser att statsbidraget har en ganska ringa betydelse för husmödrarnas möjligheter att vistas på semesterhem. Reservanterna anser att man kan

slopa ett bidrag av denna storleksordning.

Vidare finns det stipendier för underlättande av husmoderssemester. Där är som alla känner till det högsta bidraget 200 kronor och det minsta 50. Även om man skulle utdela det högsta beloppet, tror reservanterna inte att det skulle möjliggöra en semestervistelse för en husmor, då ekonomiska svårigheter eljest lägger hinder i vägen. Då bör det vara möjligt att kommunerna träder emellan med sådana bidrag där en husmor verkligen behöver hjälp.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen vid punkten 1 av herr Boman m. fl.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Det är ju inga nya frågor som vi nu står inför. Vi har ofta diskuterat om man skall göra besparingar eller inte beträffande både ferieresorna och husmoderssemestrarna. Varje år har vi haft delade meningar i riksdagen. En del ledamöter har som herr Birke och hans medreservanter önskat spara genom att lägga kostnaderna på dem som skall ha dessa semestrar och göra dessa resor.

Utskottet har i sitt utlåtande på s. 4 uttalat, att en förenkling av det administrativa handhavandet av denna bidragsgivning framstår som angelägen. Vidare håller socialpolitiska kommittén på att göra en översyn av hela det statliga systemet beträffande ferieresor. Utskottet har ansett att man i avvaktan på resultatet av denna utredning inte bör göra de ingrepp som reservanterna vill genom att lägga kostnaderna på de människor som skall åtnjuta stöd eller lägga över dem från staten till kommunerna.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid

punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Birke begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 52 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Birke begärde röst-räkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 90;

Nej — 42.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkten 2

Ang. bidrag till driften av semesterhem

I denna punkt hade utskottet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 217, av herrar Sveningsson och Ebbe Ohlsson, samt II: 267, av herr Hamilton m. fl., såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till driften av semesterhem för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 500 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 217 och II: 267 hade, såvitt nu vore i fråga, hem-

Ang. bidrag till driften av semesterhem ställts, att riksdagen måtte avslå förslaget om ett anslag för budgetåret 1962/63 till Bidrag till driften av semesterhem av 500 000 kronor.

Reservation hade anförts av herr Boman, fröken Andersson, herrar Per Jacobsson, Birke, Edström och Staxäng, fröken Elmén samt herrar Nilsson i Göingegården och Svensson i Ljungskile, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den avfattning, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 217 och II: 267, såvitt nu vore i fråga, avslå Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

Fru SVENSON (cp):

Herr talman! Beträffande reservationerna vid punkterna 2 och 3 till detta utskottsutlåtande kan jag, trots allvarligt begrundande, inte förstå vilka erfarenheter som ligger bakom reservationerna. De går ju ut på att fördyra semestervistelsen för de statsbidragsberättigade husmödrarna, vilka enligt nu gällande grunder söker och får en tids vila och avkoppling vid semesterhem eller i enskilt ordnad semestervistelse.

Vederbörande reserwanter menar eller tror väl inte t. ex. att en stipendiesumma på upp till 200 kronor plus ett bidrag till inackorderingen med 25 kronor för tio dagar — med landstingsbidraget 40 kronor — är betydelselöst då det gäller att öka möjligheten till semester för en husmor med, enligt gällande föreskrifter, en statligt beskattningsbar familjeinkomst av högst 5 700 kronor? I så fall måste jag, som alltsedan den statsunderstödda husmoderssemesterens tillkomst på olika sätt arbetat med och följt verksamheten i fråga, deklarerera en motsatt uppfattning. Är det något som är avogt, är det den ekonomiska spärren, vilken trots fortgående penningvärdeförsämring varit densamma i många år, vilket sålunda för vederbörande inneburit en betydlig inskränkning. Då detta ämne för närvarande är föremål för utredning, har jag i dag inte anledning att uppehålla mig härvid — men faktiska förhållanden

Ang. stipendier för underlättande av husmoderssemester

synes klart ge vid handen, att en ekonomisk försvagning skett.

Då det gäller dagens ärende måste jag än en gång uttala min förvåning över de synpunkter som anförts i reservationen och som enligt min uppfattning snarast verkar som ett minne från de år då besparingsutredningen med ljus och lykta sökte efter alla möjligheter att spara en slant — om än aldrig så liten — för att lätta trycket på en ansträngd statsbudget. I nuvarande stund bygger dessa synpunkter inte på en reell verklighet. Rent statistiskt har inkomstläget förbättrats för de flesta, men tar man då i betraktande den försvagning som skett genom penningvärdeförsämringen och den fortfarande gällande spärregeln beträffande högsta inkomst för de bidragsberättigade, finns det många hem, särskilt inom jordbruk och småhantverk och inom andra grupper med låga inkomster, som är i sämre läge än tidigare och där stödet så innerligen väl behövs. Inom dessa grupper med låga inkomster kan man väl knappast tänka sig, att husmödrarna skall kunna för egen räkning avsätta en så stor summa som åtgår till utrustning och inackordering på ett semesterhem, även om avgifterna där — tack vare understöd från kvinnoorganisationer och liknande — är ganska låga. Jag säger *stor* summa, därför att den i de låga inkomstgrupperna verkligen är stor — även om den för vissa utomstående betraktare kan förefalla relativt liten.

Man får nämligen inte glömma att hemmet under husmoderns rekreationstid saknar husmoderns arbetskraft och omsorger och att detta för med sig bl. a. ökade kostnader för familjen. Mot detta kan måhända invändas, att då husmodern kommer hem och är utvilad, kan hon ta igen det arbete som blivit efter under semestern. Detta kan nog i vissa fall vara rätt, men man får inte glömma att semestervistelsen varit en ofta mycket nödvändig uppbyggnad av hälsan och att det i dessa låga inkomstgrupper inte finns några reserver att lita till. Hårtill får man också ta i betraktande, att det är av synnerligen stor betydelse, att dessa husmödrar i tid kan få tillfälle till

en semestervistelse. Annars går det ofta så, att hälsan får repareras genom sjukhusvård och sjukhusvistelse, d. v. s. att den betydligt dyrbarare sjukvården i stället kan få träda till.

Under sådana förhållanden anser jag att det skulle vara inte bara oriktigt utan hjärtlöst, om kammaren nu skulle bifalla reservanternas förslag och därmed beröva ifrågavarande husmödrar det behövliga stödet.

Herr talman! Jag ansluter mig därför till utskottsmajoritetens förslag.

Herr BIRKE (h):

Herr talman! Med hänvisning till vad jag tidigare yttrat ber jag att få yrka bifall till reservationen av herr Boman m. fl. vid denna punkt.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på godkännande av den vid punkten angivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 3**Ang. stipendier för underlättande av husmoderssemester**

I förevarande punkt hade utskottet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 217, av herrar Sveningsson och Ebbe Ohlsson, samt II: 267, av herr Hamilton m. fl., såvitt nu vore i fråga, till Stipendier för underlättande av husmoderssemester för budgetåret 1962/63 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 217 och II: 267 hade, såvitt nu vore i fråga, hem-

Ang. åtgärder till förebyggande av tandsjukdomar

ställt, att riksdagen måtte avslå förslaget om ett anslag för budgetåret 1962/63 till Stipendier för underlättande av husmoderssemester av 1 000 000 kronor.

Vid punkten hade reservation avgivits av fröken *Andersson* samt herrar *Birke*, *Staxäng* och *Nilsson* i Göingegården, vilka ansett, att utskottets yttrande bort lyda så, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 217 och II: 267, såvitt nu vore i fråga, avslå Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

Fru SVENSON (cp):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr BIRKE (h):

Herr talman! Jag yrkar bifall till den vid punkten avgivna reservationen av fröken *Andersson* m. fl.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter enligt därunder förekomna yrkanden gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på godkännande av den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 4

Utskottets hemställan bifölls.

Ang. åtgärder till förebyggande av tandsjukdomar

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 53, i anledning av väckta motioner angående åtgärder till förebyggande av tandsjukdomar.

Till statsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 60, av herr *Svanström* m. fl., och II: 165, av herr *Dahlgren* m. fl.; samt

2) de likalydande motionerna I: 262, av herr *Bengtson* m. fl., och II: 329, av herr *Hedlund* m. fl.

I motionerna I: 60 och II: 165 hade hemställts, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en snar prövning och förslag angående tillskapandet av en statlig forskningsinstitution i enlighet med förslag av 1957 års folktandvårds-sakkunniga.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

I. att motionerna I: 262 och II: 329 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

II. att motionerna I: 60 och II: 165, såvitt nu vore i fråga, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr SVANSTRÖM (cp):

Herr talman! Om det inte hade varit på det sättet att herr *Birger Andersson*, när vi sist behandlade denna fråga, uttryckligen uppmanade mig att vänta till debatten i dag, skulle jag inte ha begärt ordet. När jag ändå gör det, är det för att konstatera — och jag konstaterar detta med tacksamhet — att utskottet varit mycket välvilligt i sin skrivning när det gäller de här berörda motionerna. Jag noterar detta liksom det positiva intresse, som tydligen föreligger från inrikesdepartementets sida, och jag hoppas på en ökad aktivitet av medicinalstyrelsen och förväntar mig snara åtgärder. I förvissning också om en välvillig behandling av de förslag, som snart kommer att föreläggas riksdagen angående en eventuell ändring av möjligheterna till artificiell fluortillsats i vattenledningsvattnet, vill jag, herr talman, endast med notering av denna välvilliga skrivning uttrycka den förhoppningen, att vi snart nog skall få till stånd förbättrade förhållanden i fråga om kariesprofylax här i landet.

Ang. organisationen av vården av gomdefekta barn

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt.

Ang. organisationen av vården av gomdefekta barn

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 54, i anledning av väckta motioner angående organisationen av vården av gomdefekta barn.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fröken *Nordström m. fl.* (I: 356) och den andra inom andra kammaren av fröken *Elmén m. fl.* (II: 432) hade hemställts, att snabba åtgärder måtte vidtagas för säkerställandet av en effektiv vårdorganisation för de gomdefekta barnen med hänsyn till deras utomordentligt stora behov av adekvat vård.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att motionerna I: 356 och II: 432 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anmälts av fröken *Elmén*, som dock ej antytt sin mening.

Fröken **NORDSTRÖM** (fp):

Herr talman! Den motion angående organisationen av vården av gomdefekta barn, som jag avlämnade vid riksdagens början, har i statsutskottets utlåtande nr 54 avstyrkts. I en sådan situation brukar det väl vara vanligt, att en motionär tar till orda för att uttala sin bedrövelse. Jag är däremot fullt nöjd med utskottets utlåtande, och jag vill deklarera detta, men jag vill också i anslutning till fröken *Elmén*s blanka reservation göra en erinran.

Min motion har blivit föremål för en synnerligen välvillig skrivning. Det har sagts att mina propäer är riktiga, och jag har fått en kort men innehållsrik redogörelse för vad som är på gång och planeras för de gomdefekta barnen. Man har t. o. m. hunnit ta upp vissa förslag

i proposition nr 104 om tandläkarhögskolan i Umeå, som vi fick bara för en vecka sedan. Förslagen i den innebär en väsentlig förbättring för de gomdefekta barnen i Norrland.

Jag har i den redogörelse, som intagits i statsutskottets utlåtande, fått mycket och välbehövlig information, som ökat mitt vetande på detta område.

Min motion har kommit till efter propäer från lasarettstandläkare inom karolinska sjukhusets upptagningsområde; de har alldeles särskilt påpekat de långa väntetiderna men också påvisat vissa administrativa missförhållanden — eller skall jag säga vissa besvärligheter på det administrativa planet. Jag är liksom utskottet väl medveten om att det göres ett gott arbete vid karolinska sjukhuset för de gomdefekta barnen — jag har aldrig ifrågasatt någonting annat. Men jag ser också med tillfredsställelse att utskottet tagit fasta på sjukhusets svårigheter att vårda de opererade barnen, som alltid kräver en långvarig vårdtid, och att utskottet säger sig ha erfarit att det dock föreligger »vissa möjligheter att finna en tillfredställande lösning på denna fråga».

Låt mig, herr talman, få uttala den förhoppningen, att dessa möjligheter också kommer att utnyttjas i avvaktan på den signalerade generalplanen!

De gomdefekta barnen har det ju alldeles särskilt besvärligt — de har ätsvårigheter, de har talsvårigheter, de måste genomgå långvariga och smärtsamma, ideligen upprepade behandlingar och operationer och de har ofta deformerade utseenden. Det är väl inte mer än rätt och riktigt att varje liten unge, som har fått ett sådant svårt lyte, får all den hjälp han behöver och som vi med nuvarande medicinska erfarenheter kan ge, och också får den hjälpen så snabbt som möjligt, så att hans lidande inte förlängs i onödan.

Jag uttalar den förhoppningen, att min motion i någon mån måtte ha bidragit till att de gomdefekta barnens problem aktualiserats. Jag har, herr talman, intet yrkande.

Om överförande till stat och kommun av kostnaderna för valsedlar vid allmänna val

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1962/63 till Ersättning åt domare, vittnen och parter; samt

nr 56, i anledning av väckta motioner om visst anslag till Sveriges koloniträdgårdsförbund.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om överförande till stat och kommun av kostnaderna för valsedlar vid allmänna val

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 57, i anledning av väckta motioner om överförande till stat och kommun av kostnaderna för valsedlar vid allmänna val.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Bengtson m. fl.* (I: 514) och den andra inom andra kammaren av herr *Jönsson i Ingemarsgården m. fl.* (II: 631) hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning för att i motionernas syfte undersöka på vilket sätt statsverket och kommunerna borde övertaga valsedelskostnaderna vid allmänna val.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 514 och II: 631 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i utlåtandet anfört.

I yttrandet över motionerna hade bland annat anförts, att utskottet för sin del icke vore berett att nu intaga någon bestämd ståndpunkt i förevarande fråga. I anledning av vad motionärerna

anfört ansåge utskottet dock, att frågan om och i så fall på vilket sätt staten och kommunerna skulle svara för kostnaderna för valsedlarna vid de allmänna valen borde upptagas till förutsättningslös prövning.

Reservation hade avgivits av fröken *Andersson* samt herrar *Birke*, *Staxäng* och *Nilsson* i Göingegården, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att motionerna I: 514 och II: 631 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr *BIRKE* (h):

Herr talman! Reservanterna anser att utskottet borde ha avstyrkt dessa motioner, ty skulle det allmänna bekosta valsedlar, kommer det att innebära att statens och kommunernas medverkan skulle komma att utsträckas på ett principiellt betydelsefullt sätt. Vi yrkar därför avslag på motionerna.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen av fröken *Andersson* m. fl.

Herr *ANDERSSON, BIRGER*, (s):

Herr talman! Som väl alla känner till gäller motionsyrkandet en utredning av frågan om staten bör påtaga sig kostnaderna för vissa valsedlar. Staten har ju redan tidigare påtagit sig kostnaderna för äktamakekuvert m. m. Motionärerna menar att konsekvenserna härav bör vara, att staten vid de större valen även skulle täcka de kostnader det medför att tillhandahålla valsedlar.

Utskottet har inte förordat något annat än en förutsättningslös prövning av detta förslag. Vi har inte tagit ställning för eller emot förslaget. Jag är förvånad över att herr *Birke* och hans partivänner inte vill biträda detta.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först

Om anslag till S:t Lukasstiftelsen

på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på godkännande av den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Om anslag till S:t Lukasstiftelsen

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 58, i anledning av väckta motioner om anslag till S:t Lukasstiftelsen.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Söderquist m. fl.* (I: 219) och den andra inom andra kammaren av herr *Källstad m. fl.* (II: 331) hade hemställts, att riksdagen måtte besluta om ett anslag till S:t Lukasstiftelsen å 50 000 kronor för budgetåret 1962/63.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att motionerna I: 219 och II: 331 icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade anförts av herr *Boman*, fröken *Andersson*, herrar *Ivar Johansson*, *Per Jacobsson*, *Bengtson*, *Birke*, *Edström* och *Staxäng*, fröken *Elmén* samt herrar *Nilsson* i Göingegården, *Svensson* i Ljungkile, *Larsson* i Hedenäset och *Andersson* i Knäred, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 219 och II: 331 till Bidrag till S:t Lukasstiftelsen för budgetåret 1962/63 å driftbudgeten under elfte huvudtiteln anvisa ett anslag av 30 000 kronor.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! S:t Lukasstiftelsens egentliga namn är Institutet för självård och psykisk rådgivning. Som namnet anger gäller det här inte något vanligt familjerådgivningsinstitut. Detta framgår även därav att styrelsen för institutet består av en av vårt lands för-

nämsta psykologer, en av vårt lands förnämsta religionsfilosofer, en av vårt lands förnämsta psykiatrer samt en präst. Rådgivningsverksamheten förestås vidare av en annan av vårt lands förnämsta psykiatrer, assisterad av en mängd framstående forskare, psykologer och läkare.

S:t Lukasstiftelsens rådgivnings- och hjälpverksamhet är därför uppbyggd efter andra linjer än den familjerådgivning, som ges vid vanliga familjerådgivningsbyråer, vilkas arbete närmast avses i gällande statsbidragskungörelse. Familjerådgivningsfallen utgör endast en del av det mycket vida register av olika problemfall, som ingår i verksamheten och i vilken den psykiska rådgivningen dominerar.

Den av stiftelsen bedrivna psykiska rådgivningsverksamheten utgör ett värdefullt komplement till samhällets psykiska vård. Även om vi må erkänna, att vår samhällseliga psykiska vård under senare år blivit alltmer fullständigt utbyggd, finns dock fortfarande mycket att göra. När det gäller problem av denna art är ju människorna mer än eljest individualister. Det är därför synnerligen angeläget, att familjerådgivningsregistret kan vidgas utöver de vanliga formella gränserna.

Många gånger remitteras fall från sjukhus och privatpraktiserande läkare till S:t Lukasstiftelsens institut. Detta visar att verksamheten är allmänt erkänd, vilket ju också framgår av de remissyttranden, som avgivits framför allt i tidigare sammanhang av medicinalstyrelsen, socialstyrelsen, den tidigare pensionsstyrelsen och Svenska kyrkans diakonistyrelse.

Samtidigt vill jag emellertid även understryka, att medicinalstyrelsen, som i övrigt varmt gillar detta institut, ej anser sig kunna tillstyrka statsbidrag enligt nu gällande statsbidragskungörelse. Därför är utskottets motivering — att man vill avbida Kungl. Maj:ts ställningstagande till en av stiftelsen gjord framställning om bidrag till verksamheten — skäligen vag, enär det är mycket osannolikt att Kungl. Maj:t med stöd av nu-

varande kungörelse skall kunna medgiva sådant statsbidrag.

Det kan ytterligare nämnas, att S:t Lukasstiftelsen utgör ett utbildningsinstitut i människovårdens tjänst. Det är främst präster, läkare och socialarbetare, som utbildas där. Vi behöver inte minst tillgång till socialarbetare i mycket större utsträckning än vi har för närvarande. Allt som på detta område kan göras är av värde.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att riksdagen måtte bifalla den vid utlåtandet fogade reservationen.

Herr SÖDERQUIST (fp):

Herr talman! Jag är motionär i denna fråga, och jag instämmer givetvis i det yrkande om bifall till reservationen, som herr Edström nyss har ställt. Låt mig vidare få instämma i herr Edströms anförande i övrigt — han har tillräckligt utförligt och riktigt redogjort för S:t Lukasstiftelsens verksamhet såsom ett värdefullt komplement till samhällets psykiska vård.

Jag kan därför vara mycket kortfattad, herr talman, och ber att få yrka bifall till reservationen, liksom herr Edström gjorde, ett bifall som jag finner synnerligen väl motiverat.

I detta yttrande instämde herrar *Källqvist* (fp) och *Boman* (fp) samt fröken *Ljungberg* (h).

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Det är ju inte första gången vi här i kammaren diskuterar S:t Lukasstiftelsen. Under en följd av år har vi på grund av olika motioner haft tillfälle att framföra olika synpunkter på detta ärende.

Efter en del handläggningar och motionsyrkanden kom vi på sin tid fram till att man på något sätt skulle kunna sammankoppla anslagsfrågan till S:t Lukasstiftelsen med familjerådgivningen. Till den ändan föreslog statsutskottets tredje avdelning med godkännande av statsutskottet och även av riksdagen att göra sådana ändringar i bestämmel-

serna, att institutioner utanför de statliga och kommunala skulle kunna erhålla statsbidrag för familjerådgivning under vissa förutsättningar. En av förutsättningarna var att rådgivningen skulle vara kostnadsfri.

Den rådgivning som S:t Lukasstiftelsen ger är emellertid inte kostnadsfri, och det har väl varit det egentliga hindret som gjort att anslag inte har kunnat beviljas. På begäran av dem som är intresserade av att ge denna verksamhet bidrag har emellertid förslaget i år ändrats dithän, att det nu inte längre är fråga om bidrag till familjerådgivningen utan till verksamheten i sin helhet. Mot detta förslag har vi inom avdelningen helt naturligt ställt oss något försiktiga, ty anslag till nya ändamål är alltid riskabla när man egentligen inte vet hur det hela i och för sig verkar.

S:t Lukasstiftelsen är, som herr Edström nämnde, ett institut för själavård och psykisk rådgivning med huvudverksamheten förlagd till Stockholm. Av Stockholms stads erhåller S:t Lukasstiftelsen anslag med 20 000 kronor om året och av länet med 5 000 kronor, förmodligen beroende på att det väsentliga i verksamheten är knutet till Stockholm. Jag vet mycket väl att det även finns avdelningar ute i landet, men det är sannolikt den lilla delen av verksamheten, som är spridd över landet.

Utskottets majoritet har ansett att statligt stöd till stiftelser bör bedömas med utgångspunkt från de generella bidragsgrunder, som riksdagen har fastställt, och det har ju ställts ett belopp av 100 000 kronor till förfogande för olika institutioner för just familjerådgivning. När nu inte S:t Lukasstiftelsen har uppfyllt villkoren för denna bidragsgivning är detta i och för sig ledsam, men vi har intet kunnat göra däråt.

Hos inrikesdepartementet ligger för närvarande en framställning om bidrag, som är ingiven av S:t Lukasstiftelsen. Den har avstyrkts av medicinalstyrelsen. Ingen vet emellertid om denna avstyrkan från medicinalstyrelsen kom-

Om anslag till S:t Lukasstiftelsen

mer att innebära att också departementet kommer att gå emot det hela.

Man får väl hoppas att saken klaras ut på ett eller annat sätt så att vi slipper återkomma till frågan år efter år. Att vi nu avvisat framställningen beror inte i och för sig på bristande intresse vare sig för själavård eller för människovård, utan helt enkelt på att vi har ansett, att om det skall anvisas anslag bör det ske på sätt som är brukliga och vedertagna och efter de villkor som riksdagen har fastställt. Efter dessa linjer fastställde vi det anslag på 100 000 kronor, som alltså skulle kunna utgå för familjerådgivning om vederbörande uppfyllde villkoret att lämna familjerådgivning gratis.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag vill komplettera avdelningsordförandens redogörelse för verksamheten med att S:t Lukasstiftelsen inte bara har sin verksamhet förlagd till institutet i Stockholm, där naturligtvis en stor del av klientelet kommer från Stockholms stad och Stockholms län. Även ett hundratal klienter från andra delar av landet har dock sökt sig dit; S:t Lukasstiftelsen bedriver därjämte åtskilliga institut ute i landet, inte minst i Västsverige. Verksamheten är alltså inte främst begränsad till Stockholm, som det tycktes framgå av den redogörelse som ordföranden i avdelningen framlade, utan det rör sig här om en riksomfattande verksamhet.

Eftersom det här rör sig om ett nytt område, ett svårarbetat område och ett gränsområde, där den psykiska rådgivningen dominerar familjerådgivningen, skulle vi vinna på att få mera praktiska erfarenheter. Därför bör det vara samhället i högsta grad angeläget att stödja verksamheten, därför borde statsmakterna vara generösa när det gäller att hjälpa denna verksamhet framåt, liksom den vanliga familjerådgivningen.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Jag har inte mycket att

lägga till den komplettering herr Edström gav. Det är riktigt att verksamheten också bedrivs ute i landet, men faktum är i alla fall att det väsentliga bedrivs i Stockholm.

Herr Edström nämnde att det förekom en hel del i Västsverige. Trots att jag är västsvensk har jag inte i Västsverige hört något om verksamheten utan jag fick läsa om den på ett papper i statsutskottet. Så den verksamheten kan nog inte vara särskilt utbredd.

Jag läste i dag stiftelsens årsberättelse, och även om den i många ting var mycket upplysande, så vet jag att detta är ett område inför vilket i varje fall en lekman är mycket främmande. När det gäller psykiska sjukdomar bör herr Edström vara — och är det säkerligen också — mycket mera fackman än jag, men när jag läste verksamhetsberättelsen för en stund sedan blev jag litet konfunderad — man blir det ibland — då jag såg att S:t Lukasstiftelsen i Jönköping som en mycket stor sak enligt avdelningens förmenande haft ett föredrag med rubriken »Helande beröring». Jag vet inte vad det innebär. Jag förmodar att en docent i medicin i Lund är mera kunnig i det än jag.

Strax därefter såg jag ute i tidningsrummet i en av eftermiddagstidningarna någonting om modern själavård, som innebar att en människa av en själavårdare av misstag kommit på ett mentalsjukhus. Nu tror jag inte S:t Lukasstiftelsen ordnar sådana misstag, men många olika saker gör att vi är främmande för mycket på detta område. Och fördenskull bör vi vara försiktiga och inte gå alltför långt när det gäller att lämna anslag.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Av herr Anderssons anförande verkar det som om han vore ganska främmande för S:t Lukasstiftelsens verksamhet. Jag vill nämna, att även i hans eget landskap har vi en rådgivningsbyrå, i Borås. Jag vet inte, i vad mån herr Birger Andersson kommit i kontakt med det klientel som där behöver hjälp, men verksamheten är i

varje fall i full gång. Jag är därför led- sen över att våra kontakter med den del av samhället, som behöver denna verksamhet, är olika.

Om det har förekommit några sådana föredrag, som herr Birger Andersson nämnt, vill jag inte uppträda till försvar därför, men jag har inte hört talas där- om. Emellertid kan även den bästa or- ganisation någon gång medverka i mindre lyckliga sammanhang. Det hind- rar dock inte, att S:t Lukasstiftelsens verksamhet som sådan är synnerligen förtjänstfull och förtjänar allt stöd från statsmakternas sida.

Herr SÖDERQUIST (fp):

Herr talman! Jag vill komplettera herr Edströms redogörelse med att nämna vad som också framhålls i vår motion och i reservationen, att denna stiftelse också tjänstgör som utbildningsinstitut för vissa socialarbetare, präster, läkare o. s. v. och märk väl även socialarbete- re, som inte direkt kan tänkas eller be- höver vara anslutna till något religiöst samfund. Denna del av verksamheten är i varje fall i Stockholms län och jag tror även i Stockholms stad erkänd så- som mycket värdefull.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt därun- der förekomna yrkanden gjorde propo- sitioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hem- ställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid ut- låtandet avgivna reservationen; och för- klarade herr talmannen, sedan han upp- repat propositionen på bifall till utskot- tets hemställan, sig finna denna propo- sition vara med övervägande ja besva- rad.

Herr Söderquist begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter giv- nen varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 58, röstar

Ja;

Om anslag till S:t Lukasstiftelsen

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en bör- jan omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-pro- positionen.

Då emellertid herr Söderquist begär- de rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och be- funnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 70;

Nej — 60.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkänna- givit, att de avstode från att rösta.

På framställning av herr talmannen beslöts att handläggningen av återståen- de ärenden på föredragningslistan skul- le uppskjutas till aftonsammanträdet.

Anmäldes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställ- ningar rörande utgifterna för budgetåret 1962/63 inom ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väck- ta motioner;

nr 147, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag angående inköp av obligationer i Förenta Nationernas obligationslån;

nr 148, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budget- året 1962/63 till teckning av aktier i Aktiebolaget Ceaverken m. m.;

nr 149, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal om fortsatt drift av Institutet för metallforskning (Metallografiska institu- tet), m. m.;

nr 150, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal om fortsatt drift av Svenska träforskningsinstitutet, m. m.;

nr 151, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1962/63 till Ferieresor, m. m.;

nr 152, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1962/63 till Ersättning åt domare, vittnen och parter;

nr 153, i anledning av väckta motioner om överförande till stat och kommun av kostnaderna för valsedlar vid allmänna val; samt

nr 154, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 och 3 §§ lagen den 16 maj 1957 (nr 202) med särskilda bestämmelser om kommuns, landstingskommuns och annan samfällighets utdebitering av skatt för åren 1958—1965, m. m., såvitt propositionen hänvisats till statsutskottet.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning beträffande vart och ett av dem, att andra kammaren i avseende å motsvarande utskottsbetänkande fattade samma beslut som första kammaren.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 145, till Konungen i anledning av väckta motioner om förbud mot flerårsavtal vid försäkring.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 146, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1962/63 till främjande av bostadsförsörjningen m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

Anmälades och bordlades Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade proposition

nr 144, angående försäljning av viss kronoegendom, m. m.

Anmälades och bordlades statsutskottets utlåtanden:

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa frågor rörande totalförsvarets upplysningsverksamhet m. m.;

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag, avseende ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde; och

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för vissa beredskapsåtgärder under budgetåret 1962/63 m. m.; ävensom

bevillningsutskottets betänkande nr 33, i anledning av väckta motioner angående avdragsrätt för studieunderstöd samt för amortering av studieskuld m. m.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna

Protokoll, hållet vid sammanträde med herr talmannen och herrar vice talmän i riksdagens första kammare samt de kammarens ledamöter, som blivit utsedda att jämte dem tillsätta beslutsfattningshavare hos kammaren, den 10 april 1962.

Herrar deputerade beslöto att i erforderlig utsträckning skulle anställas tillfällig skrivhjälp, och skulle härtill anlitas den talmannen i samråd med kammarens sekreterare anställde.

År och dag som ovan.

In fidem
K.-G. Lindelöw

Anmälades och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 696, av herr *Öhman m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 140, angående viss ändring i gällande bestämmelser rörande försäljning av

obeskattade varor på tullflygplats, m. m.;
och

nr 697, av herr *Hagberg m.fl.*, i an-
ledning av Kungl. Maj:ts proposition nr
106, angående vissa frågor rörande lä-
rarutbildning.

Justerades protokollsutdrag för detta
sammanträde, varefter kammaren åt-
skildes kl. 16.50.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Onsdagen den 11 april eftermiddagen

Kammaren sammanträdde kl. 19.30.

Ang. avskrivning å maskiner och inventarier i rörelse

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 25, i anledning av väckta motioner om ändring av kommunalskattelagens bestämmelser rörande avskrivning å maskiner och inventarier i rörelse.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 364, av herr *Stefanson*, och II: 435, av herr *Kollberg m. fl.*, vari bland annat hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte — i syfte att underlätta skatteberedningens arbete och skyndsammare nå resultat — anhålla, att särskilda sakkunniga måtte utses för teknisk utredning angående rätt till avskrivning på återanskaffningsvärde av maskiner och inventarier; samt

2) de likalydande motionerna I: 462, av herr *Hagberg m. fl.*, och II: 540, av herr *Heckscher m. fl.*, vari föreslagits, att riksdagen skulle besluta, att värdeminskningsavdrag i fråga om maskiner och inventarier, avsedda för stadigvarande bruk i rörelse eller jordbruk som deklarerades enligt bokföringsmässiga principer, skulle medgivas i förhållande till återanskaffningsvärdet, schablonmässigt bestämt till 120 procent av anskaffningsvärdet.

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet av angivna orsaker hemställt, att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 364, av herr *Stefanson*, och II: 435, av herr *Kollberg m. fl.*, angående företagsbeskatt-

ningen, såvitt motionerna avsåge frågan om avskrivning av maskiner och inventarier, samt

2) de likalydande motionerna I: 462, av herr *Hagberg m. fl.*, och II: 540, av herr *Heckscher m. fl.*, angående avdrag vid beskattningen för värdeminskning å maskiner och inventarier,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

I) av herrar *Hagberg*, *Gösta Jacobsson*, *Nilsson* i Svalöv och *Magnusson* i Borås, vilka under åberopande av innehållet i de likalydande motionerna I: 462 och II: 540 ansett, att utskottet bort under 2 hemställa, att riksdagen måtte antaga i reservationen infört förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

II) av herrar *Lundström*, *Billman*, *Gustafson* i Göteborg och *Christenson* i Malmö, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte anse motionerna I: 364 och II: 435 — såvitt gällde frågan om avskrivning på återanskaffningsvärde å maskiner och inventarier — samt motionerna I: 462 och II: 540 besvarade med vad reservanterna anförde.

I det yttrande, som föreslagits i reservationen II, hade reservanterna bland annat förutsatt, att den av Kungl. Maj:t den 4 september 1959 tillsatta värdesäkringskommittén, vilken vid sina överväganden även uppmärksammat frågan om avskrivning av maskiner och inventarier på grundval av tillgångarnas återanskaffningsvärde, inom den närmaste framtiden kunde redovisa resultatet av sitt arbete; vid sådant förhållande kunde enligt reservanternas mening detta utredningsarbete avvaktas.

Ang. avskrivning å maskiner och inventarier i rörelse

Herr JACOBSSON, GÖSTA, (h):

Herr talman! Enligt anvisningarna till kommunalskattelagen om avdrag för värdepappersbeskattning å maskiner och inventarier skall såväl vid s. k. planenlig avskrivning som vid räkningsplanlig avskrivning till grund för avskrivning ligga det s. k. historiska anskaffningsvärdet. Penningvärdeförsämringen har emellertid medfört att avskrivningar å det historiska anskaffningsvärdet skapar en ur företagsekonomisk synpunkt otillfredsställande situation på så sätt att när det blir fråga om att utbyta den avskrivna maskinen mot en ny sådan har den nya maskinen blivit åtskilligt mycket dyrare. Avskrivningarna räcker med andra ord inte till för förvärvet av den nya maskinen. Köparen måste kanske betala en del av köpeskillingen med beskattade medel, vilket ur företagsekonomisk synpunkt måste framstå såsom i hög grad olyckligt. När så är fallet innebär det uppenbarligen en kapitalförtäring. Det enda sättet att undgå en sådan är att avskrivningarna i princip i stället sker på återanskaffningsvärdet eller på nuvärdet, såsom i motionerna har påyrkats. Det är klart att detta i någon mån komplicerar taxeringsförfarandet; för att minska svårigheterna finns det dock möjlighet att tillgripa en schablon, d. v. s. man utgår från en schablonmässigt beräknad förändring i prisnivå. Ett sådant system finns på andra områden. Då erfarenheten visar att konsumtionsprisindex under en maskins ekonomiska varaktighetstid genomsnittligt torde stiga med 20 å 25 procent har man föreslagit en schablon på 20 procent. Avdrag skulle alltså i praktiken få åtnjutas med 120 procent av anskaffningskostnaden, vilket skulle motsvara återanskaffningskostnaden. Motsvarande företeelse finns i utlandet, bl. a. i England och i Holland.

Bevillningsutskottet har i år liksom tidigare år avstyrkt motionerna, bl. a. under hänvisning till att frågan ägnas uppmärksamhet av allmänna skatteberedningen. Det är nog riktigt, men allmänna skatteberedningens arbete kommer att ta lång tid i anspråk. Dess till-

komst får inte för år framåt lamslå varje reformverksamhet på beskattningsrådet, hur starkt motiverad den än må vara.

Med dessa ord får jag, herr talman, yrka bifall till reservation I av herr Hagberg m. fl. med förslag till ändrad lagtext.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! I det parti som jag tillhör delar vi motionärernas uppfattning att avskrivningarna ur företagsekonomisk synvinkel bör ske på återanskaffningsvärdet, och att den saken har stor betydelse säger sig nästan självt. För den som eventuellt tvivlar kan det vara av intresse att ta del av den värdeindex, som jag härom dagen fick i min hand från Svenska tarifföreningen. Föreningen har nämligen en särskild värdeindex för maskiner av olika slag, och den visar att priset från år 1951 till år 1962 har stigit med 80 procent. Om jag tar de senaste fem åren, vilket kanske ger ett mera rättvisande resultat, visar det sig att kostnadsstegringen från år 1957 till år 1962 är mellan 21 och 22 procent. Jag tycker inte att det är onaturligt att statliga företag använder samma avskrivningsprincip och därmed så att säga har knäsat denna princip. Vi anser det därför principiellt vara naturligt att man också i beskattningshänseende medger avskrivning på återanskaffningsvärdet.

Folkpartiets utskottsledamöter menar att utskottet direkt hade bort ge denna uppfattning till känna i sitt betänkande. Emellertid har vi inte kunnat dela högermotionärernas mening att en lagstiftning omedelbart skall antagas i denna fråga. Såsom herrar Stefanson och Kollberg framhållit i sina motioner är de tekniska problem som är förbundna med denna fråga så pass betydande att en utredning bör ske innan lagstiftningsåtgärder tillgripes. Motionärerna har förordat att en särskild teknisk utredning skall tillsättas för att underlätta skatteberedningens arbete och snabbare nå resultat. Det hade i och för sig varit

Ang. avskrivning å maskiner och inventarier i rörelse

naturligt att göra på det sättet, därest den tekniska utredningen i sin helhet skulle ha fått konkurrera med alla andra spörsmål som skatteberedningen har att syssla med. Nu har det emellertid — såsom också framhålles i utskottsbetänkandet — visat sig att värdesäkringskommittén har tagit upp just det problem som har berörts i motionerna och att man kan vänta en redovisning av kommittén inom en relativt nära framtid. Under sådana förhållanden bör man nog vänta med att vidtaga ytterligare åtgärder till dess resultatet av kommitténs arbete i detta avseende har lagts fram.

Dessa synpunkter har av folkpartiets representanter i utskottet framförts i reservation II, till vilken jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr ERICSSON, JOHN, (s):

Herr talman! Jag tycker att herr Lundströms anförande innebar ett framsteg — jag hälsar honom välkommen bland dem som talar för folkpartiets föreliggande motioner, och framsteget bestod däri att han hade kommit till slutsatsen att motionärernas yrkande inte bör bifallas. Detta hälsar jag med tillfredsställelse. Om fallet hade varit detsamma med den andre gruppledaren inom oppositionen som jag hade räknat med att få lyssna till i kväll — han avstod emellertid från att framträda — så hade man kanske vågat säga att bilden blivit en annan av denna framstöt, en bland många som oppositionspartierna gjort vid innevarande års riksdag för att i olika avseenden få våra beskattningsregler ändrade. Jag skall inte försöka räkna ihop det bortfall i statsinkomster som bifall till dessa motioner skulle ha inneburit, men att det rör sig om miljarder vet jag, och jag undrar uppriktigt om oppositionen från högern och folkpartiet har tänkt igenom vad ett bifall till motionerna skulle innebära.

Jag betonar att ytterligare sådana framstötter kommer. Kanske är jag ensidig, men jag tycker faktiskt att oppositionspartierna borde allvarligt fundera över om man inte till nästa riksdag

kunde avstå från dessa oupphörligen återkommande framstötter som i sak gäller precis detsamma, när situationen är den att företagen inom det svenska näringslivet inte har drabbats av några beskattningshöjningar. Faktum är ju i stället att fysiska personer i detta nu bär en allt större och större skattebörd. Menar verkligen oppositionen inom höger och folkparti, att om vi skall lätta skatterna så bör i det aktuella läget sådana åtgärder i första hand gå ut på att ändra reglerna för beskattningen av våra företag?

Jag säger detta med särskild hänsyftning till att många inom dessa partier, kanske alla, räknar med ändrade marknadsförhållanden för Sveriges vidkommande. Andra skatteregler kommer måhända att gälla där och man kommer kanske att kräva harmonisering även när det gäller företagsbeskattningen; därvid kommer det att upptäckas bl. a. att vi har andra regler beträffande företagsbeskattningen än flertalet övriga länder.

Jag tyckte att dessa synpunkter borde framföras nu, med tanke på att vi i denna kammare och i medkammaren kommer att få behandla nya ärenden där man kräver långtgående lättnader just i företagsbeskattningen.

Nu är det bara en av reservationerna som innehåller yrkande om direkta åtgärder genom att avskrivningsvärdena skulle höjas med 20 procent; avskrivningsvärdet skulle bestämmas till 120 procent av anskaffningsvärdet. Det är klart att detta är ett förslag, men knappast ett sådant som kan accepteras. Utskottets majoritet avvisar förslaget, och jag konstaterar, herr talman, att det inte finns någon anledning att särskilt diskutera dess utformning. Jag anser liksom utskottsmajoriteten i övrigt att inga skäl talar för bifall till förslaget.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets yrkande.

Herr HAGBERG (h):

Herr talman! Jag hade inte tänkt uppträda i denna fråga — min vän Gösta Jacobsson förde vår meningsriktnings

Ang. avskrivning å maskiner och inventarier i rörelse

talän så tillfredsställande, att det inte fanns någon anledning! — men med hänsyn till den adress, som bevilningsutskottets aktade ordförande gav en del av sitt inlägg, må det kanske ursäktas mig, om jag besvärar kammaren ett ögonblick med ett par reflexioner.

Jag skall inte ingå på saken såsom sådan, men herr John Ericsson gjorde ett uttalande, som synes mig vara av den beskaffenheten, att det inte bör få passera utan en kort kommentar. Han pekade på ett i och för sig obestridligt förhållande, nämligen att det under senare år — som han ungefärligen uttryckte saken — inte är företagen som fått tyngre och tyngre beskattning utan de fysiska personerna. Detta uttalande är i och för sig, som jag antydde för ett ögonblick sedan, riktigt. Men varpå beror denna förskjutning inom skattesektorn till de fysiska personernas sida, denna nya avbalansering av det samlade skatteuttaget, herr John Ericsson? Den beror naturligtvis på den ständiga och jag vill gärna säga i och för sig glädjande utvecklingen i fråga om löneläget och inkomstläget för människorna här i landet — icke minst löneläget, eftersom antalet löntagare, om jag inte minns fel, uppgår till ungefär 70 procent eller någonting i den stilen av de skattskyldiga. Undan för undan har ju, som vi alla vet, deras inkomster stegrats, under det att — om jag får använda den termen — de juridiska personernas inkomster inte har stegrats i samma takt. Självfallet har en viss ny balans inom skattesektorn inträtt på det sättet att de fysiska personerna får bära — relativt taget — en större andel av skattesektorn än vad de tidigare har gjort. Det beror, som sagt, på det förbättrade inkomstläget men, herr Ericsson, inkomstläget tar sig ju uttryck även i det förhållandet, som vi inte får glömma, att ju större inkomster de fysiska personerna får, desto starkare inflytande får progressiviteten i beskattningen, och där har vi ännu en av förklaringarna till det förhållande, som herr John Ericsson riktigt har påpekat, dock utan att ange orsakerna därtill.

Vill herr John Ericsson medverka till

en minskning av progressiviteten i fråga om beskattningen av fysiska personer, skall jag hälsa detta med tillfredsställelse, och då skulle förmodligen den tendens, som herr Ericsson påpekade, så småningom sakta av och den tidigare balansen i beskattningen mellan fysiska och juridiska personer måhända i någon mån återinträda.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Som framgick av utskottsordförandens polemik under senare delen av hans anförande var han fullt medveten om att jag helt delar den uppfattning som motionärerna har i frågan rörande behovet av förbättrade avskrivningsmöjligheter på detta område. Den omständigheten att jag anser att motionärerna Stefanson och Kollberg har fått sitt yrkande tillgodosett grundas ju på det förhållande, som har blivit känt under utskottsbehandlingen, att värdesättningskommittén har tagit upp till utredning just de saker som motionärerna vill ha utredda. Under sådana förhållanden tycker vi att deras önskemål har tillgodosetts, vilket också framgår av det yrkande som folkpartireservanterna har gjort i sin reservation.

Vad beträffar frågan om vad som kan behöva ändras i beskattningshänseende, för den händelse att EEC-förhandlingarna leder till resultat, torde det vara omöjligt att nu klart avgöra precis vilka avsnitt som kan komma att beröras. Tydligt är emellertid att behovet för näringslivet av ökade möjligheter till investeringar och därmed förstärkningar av konkurrenskraften är väsentligt inför den vidgade europeiska marknaden. Inte minst i nuvarande läge, så som konjunkturerna nu ser ut att utveckla sig, tycks det föreligga speciella behov i det avseendet. Hade enligt vår mening en lagstiftning kunnat tillgripas utan den tekniska utredningen som motionärerna Stefanson och Kollberg har begärt, skulle vi helt säkert ha varit med därom, men vi anser att detta icke är möjligt. Det är detta som gör att vi

Ang. avskrivning å maskiner och inventarier i rörelse

vill avvakta det utredningsresultat som värdesäkringskommittén kan framlägga, innan vi närmare tar ståndpunkt i lagstiftningsfrågan.

Herr ERICSSON, JOHN, (s):

Herr talman! Även efter herr Lundströms senaste anförande vill jag vidhålla att jag tycker att det är ett framsteg när herr Lundström säger att man har upptäckt att det pågår en utredning och därför har man ändrat sitt yrkande och hemställt om avslag på motionen. Tänk, om så vore förhållandet vid alla tillfällen, då skulle vi ha lättare här i kammaren! Annars heter det alltid att visserligen pågår en utredning, men den tar så lång tid att vi bör tillsätta en utredning till. Jag tycker att det är ett framsteg när herr Lundström nu säger att folkpartiet inte vill yrka bifall till sina motioner, när det pågår en utredning.

När herr Hagberg säger att jag inte upptäckt vad som är väsentligt i sammanhanget, så är det herr Hagbergs åsikt. Men, herr Hagberg, om man nu i olika sammanhang yrkar på att beskattningsreglerna för de juridiska personerna skall ändras, i syfte att minska skattebelastningen för de juridiska personerna — det resultatet vill man nå t. ex. genom ändrade avskrivningsregler, genom att undanta investeringsvaror från varus katt o. s. v. — så blir ju följden att företagen får betala ännu mindre än de nu gör i statsskatt och kommunalskatt. Herr Hagberg säger att detta förhållande är naturligt därför att nu har de fysiska personernas inkomster ökat så mycket att de drabbas av progressiviteten i vårt beskattningssystem. Ja, det är i och för sig riktigt, men herr Hagberg vill väl inte göra gällande att omsättningen inom vårt näringsliv har blivit mindre? Han vill väl inte ens göra gällande att företagens överskott — i kronor eller miljoner kronor räknat — har blivit mindre än tidigare; alldeles tvärtom är det ju. Därför vågar jag säga att den relativa skattebördan för de juridiska personernas del inte

ökat. Den framstår såsom relativt gynnsam ur den samlade företagsamhetens synpunkt. Däremot är det ju så att i och med att penninglönerna ökar, så griper den progressiva beskattningen in hårdare, och det var ju därför finansministern kom med sitt »skattepaket», där man lyfte upp till ett högre belopp den gräns där den progressiva beskattningen skulle sätta in.

Jag kan alltså inte på något sätt finna att det herr Hagberg anmärkte på i mitt anförande skulle vara någon kritik som når väsentliga syften. Jag vidhåller att det ur nationens samlade synpunkt inte kan vara speciellt angeläget att just nu ytterligare lätta beskattningen för företagen. Det kan uppstå situationer — jag hör till dem som anser att man skall beakta dem — när företagen kanske behöver nya regler för beskattningen. Jag har sagt här tidigare och jag kan gott säga det nu att företagen i modern tid inte har fått någon större skattesänkning än när vi beslutade om investeringsfonderna. De innebar ju helt enkelt att miljardbelopp drogs undan beskattningen, och det gjorde riksdagen fullt öppet med deklarationer om att det kunde vara nyttigt för näringslivets framtida utveckling.

Jag hör alltså inte till dem som anser att vi vid varje tillfälle skall ta ut allt mera i skatt av företagen. Jag måste säga, herr talman, att jag tycker det är litet ensidigt att här kommer den ena framställningen efter den andra och att — låt mig gärna säga det — regeringspartiets företrädare skall stå här och kämpa för att bevara statens inkomster, ty släpper vi efter på den ena sidan, som innebär att ta obehaget och säga nej till skattesänkning, blir det ju besvärligheter av annat slag. Det var därför jag ville ha sagt att det är glädjande när två av oppositionspartiernas gruppleddare framträder här i kammaren. Jag nådde mitt mål då herr Hagberg i Malmö också blandade sig i leken.

Om man nu vill fortsätta med dessa yrkanden uppstår ett läge, där vi året runt så att säga möter gamla bekanta,

Ang. avskrivning å maskiner och inventarier i rörelse

och det blir då väldigt svårt att utanför bevillningsutskottets krets samla något intresse i riksdagens kamrar för dessa ärenden. Jag tror det är en utveckling som vi bör undvika, ty intresset för beskattningsfrågorna är en av de väsentliga sakerna i riksdagens arbete. Jag vill därför hoppas att vi framöver kan få en annan uppläggning av dessa ting än vi tidigare har haft.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Herr GORTHON (h):

Herr talman! Herr Ericsson frågade just om herrarna hade klart för sig vad det skulle betyda i pengar om deras anspråk bleve uppfyllda. Han nämnde någonting om miljarder. Jag har mycket svårt att tänka mig att det skulle gälla så stora belopp. Men är det verkligen så att det skulle gälla miljarder måste jag ändå konstatera, att då gäller det en extrabeskattningsfråga av näringslivet av mycket, mycket stora mått. Jag skulle med största förtjusning nöja mig med en avskrivning på investeringarna med de belopp som gäller i dag, om herr Ericsson i gengäld kunde garantera mig att jag om fem år, då jag skulle beställa ett ersättningsfartyg, kunde köpa det för samma belopp som jag får betala i dag. Jag skulle vara mycket tacksam för det. Jag är tyvärr rädd för att jag får betala betydligt mer än 120 procent för det fartyget med den utveckling som den ekonomiska politiken har tagit här i landet.

Herr STEFANSON (fp):

Herr talman! Jag vill först deklarerat att jag instämmer i det uttalande och yrkande som gjorts av herr Lundström.

Sedan vill jag till bevillningsutskottets värderade ordförande säga att jag nog tror att det i någon mån är en sammanblandning av begreppen, när man sätter likhetstecken mellan svensk företagsamhet och juridiska personer. Det finns ju många företag inom alla näringsgrenar, inom handel, industri, hantverk och

jordbruk, vilkas verksamhet bedrivs av enskilda personer och vilka alltså i beskattningshänseende bör räknas till fysiska personer. Jag vill bara konstatera att i den höjning av skatteinkomsterna som man här kan konstatera för fysiska personer ingår också de från en väsentlig del av det svenska näringslivet. Det är för den delen av det svenska näringslivet — vill jag påstå — som de nu diskuterade avskrivningsreglerna är av väsentlig betydelse, ty dessa personer har inte samma möjligheter som juridiska personer till självfinansiering av sina företag.

Jag vill bara säga detta och i övrigt än en gång betona att jag instämmer i herr Lundströms yrkande.

Herr ERICSSON, JOHN, (s):

Herr talman! Herr Gorthon har missförstått mitt yttrande. Jag sade aldrig att det här yrkandet från högern — det speciella önskemålet att få skriva av med 120 procent — skulle betyda miljardbelopp. Jag nämnde miljardbelopp i samband med oppositionens framstötter om skattelättnader. Är angelägen om att herr Gorthon uppmärksammar det. Om man t. ex. undantar investeringsvaror från varuskatt, rör det sig enligt våra experter om 30 procent på varuskattens hela belopp. Det går lätt att räkna ut vad det blir för summa, när man vet att varuskatten ger 2,7 miljarder. Det har också funnits en motion om att man skulle undanta livsmedel från varuskatten, och det lär innebära samma procentsats. Om man vidare skall tillgodose de önskemål som framförts beträffande lagervärdering och åtskilliga andra framstötter som alla syftar till att bereda lättnader i företagsbeskattningen, då vidhåller jag att bortfallet av statsinkomster rör miljardbelopp, varken mer eller mindre.

Herr Stefanson säger att detta måhända gäller juridiska personer. Nej, inte alls. Om en småföretagare — jag utgår från att herr Stefanson i allra högsta grad känner sig företrädare småföretagarna — har en verksamhet som inte är

Ang. avskrivning å maskiner och inventarier i rörelse

framgångsrik och inte ger någon vinst, då har han inga bekymmer med avskrivningen. Men om småföretagarens verksamhet — vilket jag hoppas — är framgångsrik och ger ett överskott, då vill väl herr Stefanson inte göra gällande att vederbörande betalar skatt på hela detta överskott. Företagaren har ju möjlighet att skriva av på maskiner, inventarier och varulager. Därmed bygger han upp sin rörelse och konsoliderar den. Det är till fördel för både honom själv och samhället. Det går därför inte att säga, att investeringsfonderna bara gäller juridiska personer, och sedan dra den slutsatsen att de enskilda, småföretagarna, inte har möjlighet att konsolidera sina företag. Det har de visst, och det är vi glada över. Aldrig tidigare har det varit så många småföretagare som bedrivit framgångsrik verksamhet som nu men det diskuterar vi ju inte.

När jag tog mig friheten att polemiskt angripa oppositionen gjorde jag det därför att jag tyckte att det är monotont att den ena parten vid sammanträde efter sammanträde i riksdagen skall säga att man inte kan gå med på det och det, och vi skall bli anklagade för att vara ointresserade av näringslivets vidare utveckling. Det är vi visst inte. Nu pågår en stor skatteutredning. Oppositionen har begärt en sådan under många år, och finansministern har tillgodosett detta önskemål. Jag vet inte till vilket resultat skatteutredningens arbete kommer att leda, men det är i alla fall första gången på länge som det föreligger en möjlighet till översyn av vårt skattesystem. Intill dess utredningen blir färdig får vi låta bli att göra mera genomgripande förändringar i skattesystemet.

Då kanske man säger: Men tänk på skattepaketet! Ja, det är klart att det innebar förändringar. Det blev förskjutningar genom att ortsavdragen höjdes och genom att progressiviteten satte in senare, men någon genomgripande förändring av vårt skattesystem var det inte. Ändringen nödvändiggjordes av aktuella krav, som man ville tillgodose,

nämligen att lätta beskattningen för de allra sämst ställda.

Herr **HAGBERG** (h):

Herr talman! Bevillningsutskottets aktade ordförande, herr John Ericsson, talade här om »miljardbelopp» i inkomstbortfall för statsverket, som skulle uppkomma vid bifall till olika motioner, som väckts om justeringar i fråga om företagsbeskattningen. Han framhöll i det sammanhanget hurusom vi från vårt håll skulle ha krävt omsättningsskattens avlyftande från investeringsvarorna. Det har vi inte gjort. Vi har krävt en utredning i ämnet.

I samma veva sade herr Ericsson, att man krävt att omsättningsskatten skulle avlyftas också från livsmedlen, som ger 30 procent av den samlade omsättningsskatten. Jag vill framhålla att det inte är från vårt håll som man framfört kravet på att ta bort omsättningsskatten från livsmedlen. Jag vill säga det, så att inte kammarens ledamöter skall gå hem med det intrycket, att vi skulle vara skyldiga även till detta.

Vidare menade herr Ericsson — och det är i och för sig riktigt — att omsättningen i företagsamheten inte blivit mindre, tvärtom expanderar företagsamheten. Ja, det gör den, och det skall vi alla vara glada för. Men herr Ericsson vet lika bra som jag att den relativa lönsamheten inom företagsamheten på flertalet håll minskar. Vad beror det på? Jo, det beror bland annat på den starka uppgången i kostnadsläget, vilken endast delvis kan kompenseras av en motsvarande rationalisering. Det är dock däri vi har att finna förklaringen till det förhållande som herr John Ericsson tidigare påpekade, nämligen att de fysiska personernas relativa bidrag till den samlade skatteintäkterna stiger, under det att de, som vi för enkelhetens skull kan beteckna som de juridiska personernas redovisade skattebidrag inte företer samma stegring. Det råder ju ett klart samband mellan dessa två omständigheter. Stiger kostnadsläget — och då bl. a. lö-

Ang. avskrivning å maskiner och inventarier i rörelse

nera — starkt utan att på ett tillfyllestgörande sätt kunna kompenseras av rationalisering, måste i motsvarande mån den relativa lönsamheten vid företagen självfallet minskas. Det kan vi, såvitt jag förstår, näppeligen komma ifrån.

Herr **ERICSSON, JOHN**, (s):

Herr talman! Jag kan vitsorda att jag begick ett fel när jag sade att oppositionen krävt varuskattens borttagande i fråga om investeringsvaror. Jag vill gärna medge att den kanske endast kräver utredning. Men, herr Hagberg, syftet är väl ändå att man tämligen snart skulle komma fram till den slutsatsen att varuskatten beträffande investeringsvaror skulle tas bort? Formellt har emellertid herr Hagberg rätt.

Jag talade om oppositionspartierna. Jag tror inte jag sade att det var högern som yrkat att varuskatten på livsmedel skall avskaffas. Jag talade om oppositionspartierna hela tiden. Jag använde det uttrycket, eftersom vi i bevillningsutskottet haft en serie framstötter som alla syftat till att begränsa skatteuttaget när det gäller företag — näringslivet eller juridiska personer, vilken term vi använder.

Resultatet måste bli att de enskilda, de fysiska personerna, måste bära en ännu större andel av beskattningen under försättning att vi inte lyckas radikalt begränsa statsutgifterna. Och alla vet ju att det i denna riksdag inte finns någon majoritet för dylika ingripanden.

Jag skall inte fortsätta debatten med herr Hagberg om det svenska näringslivets allmänna läge och den relativa försämringen av utbytet, låt säga på investerat kapital. Det kan ju mycket väl hända att vi tidigare har haft en mycket bättre konjunktur än nu när det gäller malm och skogsprodukter. Om man jämför vår sjöfartsnäring med tidigare utomordentligt gynnsamma år är det klart att den liksom vår gruvindustri och vår skogsindustri, just nu är i ett sämre läge än för fyra—fem år sedan. Men, mina herrar, vi har ju alltid betraktat dessa ting över ett antal år. Om det under en viss

period blir ett bra resultat, måste väl alla som investerar i skogsindustrien räkna med att det skall bli möjligt att få ett tillfredsställande utbyte under en relativt lång tid, när kapitalet skall förräntas. Jag tror bestämt att man räknar så, och det skall vi inte tvista om. Jag hör inte till dem som menar att man skall se det svenska näringslivet på det sättet, att då t. ex. löneutgifterna ökar detta måste innebära att företagens räntabilitet försämras. Men det har varit på det sättet att vi har haft ovanligt gynnsamma år under 1950-talet, då den svenska industrien i stort sett genom egna överskott kunnat finansiera alla sina investeringar. Det är väl inget dåligt resultat, tvärtom.

Vi som ser optimistiskt på framtiden tror att det kan bli möjligt att även i framtiden utveckla svenskt näringsliv. Därom är vi ense. Jag har sagt det många gånger tidigare. Vad vi diskuterar nu är skatteuttaget. Det är klart att jag kunnat låta bli denna utvikning från ämnet, så att vi fått en traditionell debatt. Jag tyckte att det var skojigt att inte fortsätta efter samma metod som vi gjort tidigare. Det var därför som jag gjorde detta snedsprång.

Herr **GORTHON** (h):

Herr talman! Jag ber att få tacka herr Ericsson för att han erkände att han gjort ett snedsprång. När herr Ericsson talade om miljarder så tänkte jag på den utomordentliga koncentrationsförmåga, som herr Ericsson brukar ha. Jag talade inte om omsättningsskatt utan om att vi skulle få göra nedskrivningar på upp till 120 procent. Jag blev förvånad över att det eljest skulle vara fråga om så mycket som miljarder, och för övrigt när jag talade om att det behövs 120 procent är det inte någon kritik av herr Ericsson utan av alla människor som gör förtjänster och skriver ned så och så mycket. Det gäller näringslivet också. Man säger då att här har det gått bra, men tyvärr glömmer man så gärna vad det kostar att skaffa nytt material att arbeta med, och det är en mycket viktig punkt. Man skall inte förleda sig att av ett bra vinstresultat

Ang. avskrivning å maskiner och inventarier i rörelse

tat utläsa att nu har pengarna kommit in, ty vad skall pengarna sedan användas till? Att köpa nya investeringsobjekt! Men då är det tyvärr så, och jag tror inte att herr Ericsson kan förneka det, att pengarna är värda betydligt mindre än bara för några år sedan. Detta får ingen glömma, vare sig statsmakterna eller det enskilda näringslivet. Därför ville jag ta tillfället i akt att påpeka en viktig sak, nämligen att om alla resultat visat sig så storartade så är likväl det viktiga att näringslivet inte bara skall fortsätta att ge en liten utdelning för dagen. Vi skall leva inte bara detta år utan även nästa år och många år framåt.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten, men annars hade jag haft en hel del att diskutera med en sådan erfaren beskattningsexpert som bevillningsutskottets ärade ordförande.

Herr Ericsson säger att om man går med på sådana skattereduktioner som det här är fråga om måste staten skaffa sig andra inkomster, eftersom det annars inte går att driva statens verksamhet. Då vill jag erinra om att skälet till den ståndpunkt vi intar naturligtvis är att företagens produktivitet skall kunna upprätthållas och förbättras genom den stimulans som kan ligga i förbättrade avdragsregler på detta område. Detta ger ökade möjligheter för företagen att skaffa maskiner och att avskriva dem på ett fördelaktigt sätt med rationaliserad produktion som följd. Därmed förbättras statens inkomster eller i varje fall förhindrar man att de sjunker.

Det är alltså från min sida inte fråga om att minska beskattningen för en viss grupp för att den skall få behålla en större del pengar som skall användas för konsumtion, utan här är det fråga om att ge företagare större möjlighet att uppehålla och förbättra sin rörelse i den ökande konkurrens som ju ständigt pågår. Därmed tillgodoser vi, enligt vårt sätt att se, statens intressen likaväl som herr Ericsson säger sig gö-

ra det, och enligt vår mening på ett bättre sätt än herr Ericsson gör.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas först särskilt beträffande utskottets hemställan såvitt avsåge antagande av förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen, samt därefter särskilt angående utskottets hemställan i vad gällde utredning angående kommunalskattelagens bestämmelser rörande avskrivning å maskiner och inventarier i rörelse.

I fråga om utskottets hemställan såvitt avsåge antagande av förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Hagberg m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan i denna del vara med övervägande ja besvarad.

Herr Hagberg begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 25, såvitt avser antagande av förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Hagberg m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Beträffande utskottets hemställan i vad gällde utredning angående kommunalskattelagens bestämmelser rörande avskrivning å maskiner och inventarier i rörelse, anförde vidare herr talman, hade yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Lundström m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan i förevarande del vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lundström* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 25, såvitt avser utredning angående kommunalskattelagens bestämmelser rörande avskrivning å maskiner och inventarier i rörelse, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Lundström m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Lundström* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 80;

Nej — 27.

Därjämte hade 21 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Om avdrag vid beskattningen för lön till hemmavarande barn

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 31, i anledning av väckta motioner om avdrag vid beskattningen för lön till hemmavarande barn.

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 465, av herrar *Thorsten Larsson* och *Mattsson*, samt II: 533, av herr *Boo*, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att skattskyldig skulle äga rätt att vid beräkningen av inkomsten från särskild förvärvskälla göra avdrag för lön till hemmavarande barn, som uppnått 15 års ålder och haft så stor inkomst, att den föranledde skatteplikt för barnet enligt kommunalskattelagen 51 §.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på återopade grunder hemställt, att de likalydande motionerna I: 465, av herrar *Thorsten Larsson* och *Mattsson*, samt II: 533, av herr *Boo*, om avdrag vid beskattningen för lön till hemmavarande barn, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herrar *Hagberg*, *Gustaf Elofsson*, *Gösta Jacobsson*, *Nilsson* i Svalöv, *Eriksson* i Bäckmora och *Björkman*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till de likalydande motionerna I: 465 och II: 533 antaga i reservationen infört förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

Herr ELOFSSON, GUSTAF, (cp):

Herr talman! Även denna fråga har varit föremål för riksdagens behandling flera gånger, men man har aldrig lyckats genomföra det förslag det här gäller, och det ser kanske lika mörkt ut också denna gång att nå några resultat.

Vi vet alla att man inte brukar ta hänsyn till vad hemmavarande barn, som inte fyllt 16 år och som arbetar i rörelse eller i jordbruk, förtjänar. Det

Om avdrag vid beskattningen för lön till hemmavarande barn

är ju ganska missvisande att välja just en sådan ålder för rätt till avdrag, ty det är väl ändå ingen i närvarande stund som låter ett barn gå hemma och slå dank tills det fyllt 16 år — givetvis om barnet inte går i skolan. Särskilt ute på landet är det mycket vanligt att barnen får delta i jordbruksarbetet, där de kan göra precis samma nytta som en fullvuxen människa när det gäller att köra en traktor och dylikt, och även när det gäller annan rörelse kan de ju delta i arbetet. Det är ganska egendomligt att om det finns t. ex. två grannar på landsbygden som har var sin 15-åring, kan barnen byta plats, och då går det bar att göra avdrag för lönen till dem. Men i den egna rörelsen eller i det egna företaget får man inte göra detta avdrag.

Motionärerna har ansett att dessa regler bör ändras. Vi har endast yrkat att avdrag skall få göras för lön till hemmavarande barn, som uppnått 15 års ålder och som haft beskattningsbar inkomst. Men om barnets inkomst inte är så stor att den uppgår till beskattningsbart belopp skall inte något avdrag få göras.

Jag tycker att det är ett rimlighetskrav att det sker en ändring i nu gällande bestämmelser, som innebär att barnet skall ha fyllt 16 år innan avdragsrätt föreligger i fråga om lön för arbete i egen rörelse.

Jag skall, herr talman, inte upphålla tiden längre utan ber att med vad jag nu anfört få yrka bifall till den vid betänkandet avgivna reservationen av herr Hagberg m. fl.

Herr WÄRNBERG (s):

Herr talman! Det är klart att det kan ligga någonting i motionärernas och reservanternas synpunkter. Det är klart, att om en lantbrukare eller annan rörelseidkare har ett barn som verkligen arbetar inom vederbörandes rörelse, så kan det vara befogat att vederbörande får göra avdrag för lönen till barnet. Utskottet anser dock att de fall det här gäller måste vara synnerligen få. Med

den förlängning av skolplikten som nu är aktuell blir dessa fall ännu färre. Enligt utskottets mening kan det nästan anses uteslutet att ungdomar mellan 15 och 16 år under sina ferier — de förutsättes gå i skolan under övriga delar av året — kan komma att uppbära inkomster som överstiger 2 500 kronor. Lägre inkomster vill ju inte heller motionärerna eller reservanterna undanta från beskattning.

Jag medgav i början av mitt anförande att det kan finnas ett visst fog för att tillerkänna föräldrar avdragsrätt för lön som utbetalats till deras barn. Jag gjorde det därför att det ju kommer att dröja något innan den nioåriga skolan blir helt genomförd och att det således nu kan finnas ett och annat barn mellan 15 och 16 år som arbetar hemma och för vars lön föräldrarna inte får göra avdrag. Anledningen till att utskottet likväl inte vill villfara motionärernas begäran och flytta ned tröskeln ett år, vilket är det enda som motionärerna önskar, är helt av kontrollteknisk natur. Det är naturligtvis helt omöjligt för en taxeringsmyndighet att kontrollera om det verkligen rör sig om en arbetsinkomst för barnet eller inte. Vi anser att det finns anledning att befara att det kommer att uppstå en alldeles för stor frestelse för föräldrarna att uppge inkomster för barnet, vilka detta i verkligheten inte haft, allt i syfte att nedbringa skattekostnaderna för det gemensamma hushållet. Det måste ju bli en mycket kraftig nedskärning av skatten om man kan utnyttja ett extra ortsavdrag för ett barn och i vissa fall även därutöver minska progressiviteten. Av detta skäl har vi inte ansett oss kunna gå med på motionsyrkandet.

Vi anser således att det här gäller så få fall att vi inte kan göra det avsteg av kontrollteknisk natur som motionärerna och reservanterna önskar, och jag ber därför att med det anförda få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ELOFSSON, GUSTAF, (cp):

Herr talman! Enligt herr Wärnberg skulle förlängningen av skolplikten va-

Om avdrag vid beskattningen för lön till hemmavarande barn

ra ett av skälen för att utskottsmajoriteten inte ansett sig kunna gå med på vad motionärerna yrkat. Om emellertid inkomsten inte uppgår till beskattningsbart belopp, så är ju, herr Wärnberg, ingen skada skedd. Överstiger inkomsten inte 2 500 kronor, är det ju inte tal om att avdrag skall medgivas.

Om jag förstod herr Wärnberg rätt så menade han att en arbetsgivare skulle kunna betala ut arbetslöner till sina barn utan att de utträttat något arbete. Det är väl i och för sig att framföra en ganska hård beskyllning, herr Wärnberg, och jag förmodar att ledamöterna i de olika taxeringsnämnderna är så fördelade i sina församlingar att de personligen känner till om barnen utfört något arbete eller ej. Ingen torde väl heller betala ut arbetslöner utan att ett arbete verkligen blivit utfört. Jag tror därför inte att det skulle komma att gå till på det sätt som herr Wärnberg befarar.

Herr WÄRNBERG (s):

Herr talman! Jag sade att när skollplikten blir förlängd till 16 år blir det så ytterst få fall som kan komma i fråga att det över huvud taget inte är något att tala om, men jag sade att innan dess — det finns många landsbygdskommuner där den nioåriga enhetsskolan ännu inte är genomförd utan dröjer några år — kunde det vara befogat med den föreslagna ändringen om vi inte haft dessa kontrolltekniska spörsmål att ta hänsyn till. Jag sade till herr Elofsson att frestelsen kan bli för stor för många människor att uppge inkomster för barn som intet eller litet arbete har utfört. Det är inte småsaker det rör sig om som man kan undandra i skatt genom att föra över inkomster på barnen. Det skulle kunna bli mycket stora skattelindringar för det gemensamma hushållet av föräldrar och barn. Jag har inte sagt att de tänker att göra detta, men jag har sagt att frestelsen blir oerhört stor för människor att utnyttja denna möjlighet. Vi i bevillningsutskottet har velat bespara människorna denna frestelse.

Herr ISACSON (h):

Herr talman! Jag hade egentligen inte tänkt lägga mig i denna diskussion, men jag måste säga några ord i anledning av vad som här har sagts. Det är uppenbart att den som är jordbrukare snart kommer underfund med att barn i 15—16-års åldern betyder oerhört mycket i produktionen. I dag är det faktiskt ont om arbetskraft på landsbygden, och särskilt under sommarhalvåret behöver barnen sättas in. Det finns åtskilliga arbetsuppgifter som de klarar lika bra om vuxna. Jag har själv den erfarenheten att just 15-åringarna kan göra ett utomordentligt gott arbete. Vi kan många gånger knappast klara oss utan dem. Det vore fördenskull på sin plats att de när de arbetar hemma på gården under sommaren skulle ha rätt att också tjäna pengar motsvarande vad de kunde tjäna om de toge plats någon annanstans, men förutsättningen är att föräldrarna i så fall kan betala ut denna lön genom att få motsvarande avdrag på sin egen inkomst.

Jag kan inte förstå att man skall behöva komma med ett sådant resonemang som herr Wärnberg gjorde och säga att kontrollsvårigheterna lägger hinder i vägen. Man borde då över huvud taget inte tillåta att föräldrar avlönar sina barn ens när de är över 16 år gamla. Det blir samma kontrollsvårigheter, och samma fiffel kan förekomma även där. Faktum är i dag att på svensk landsbygd betyder jordbrukarungdomen så oändligt mycket för produktionen. Redan i 15-årsåldern är ungdomarna oumbärliga. Det är ett rättvisekrav att vi får den här förändringen.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande betänkandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse

Ang. dispositionen av överskotten från riksbankens rörelse

denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Hagberg* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 31, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Hagberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha va utfallit sålunda:

Ja — 83;

Nej — 43.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 3 § förordningen den 4 mars 1955 (nr 110) om Sveriges allmänna hypoteksbank och om landshypoteksföreningar, m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. dispositionen av överskotten från riksbankens rörelse

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 13, angående användande av riksbankens vinst för år 1961 samt ut-

låtande i anledning av dels framställning av fullmäktige i riksbanken angående dispositionen av överskotten från riksbankens rörelse, dels ock i ämnet väckta motioner.

Enligt § 1 i den för bankoutskottet gällande instruktionen ålåg det utskottet att till riksdagen meddela yttrande och förslag om användande av den under föregående år upplupna bankovinsten.

I riksstaten för budgetåret 1961/62 hade under rubriken Riksbanksfonden upptagits ett belopp av 50 miljoner kronor.

Enligt den av fullmäktige i riksbanken till utskottet avgivna berättelsen angående riksbankens tillstånd, rörelse och förvaltning under år 1961 uppginge riksbankens nettovinst för nämnda år till 230 371 801 kronor 21 öre. Såsom balanserade vinstmedel från föregående år redovisades ett belopp av 442 320 kronor 01 öre. Till förfogande stående vinstmedel utgjorde sålunda 230 814 121 kronor 22 öre.

Utskottet hade i fråga om bankovinsten för år 1961 inhämtat yttrande från fullmäktige i riksbanken. I skrivelse den 1 mars 1962 hade fullmäktige framfört förslag rörande användandet av 1961 års vinst. I samband därmed hade fullmäktige i riksbanken i sin skrivelse upptagit till behandling frågan om riksbankens vinster och förmögenhet i stort och därvid framlagt förslag rörande dispositionen av från tidigare år ackumulerade vinstmedel.

I riksbanksfullmäktiges skrivelse hade hemställts, att bankoutskottet måtte föreslå riksdagen besluta

dels att av riksbankens tillgängliga vinstmedel

a) ett belopp av 50 000 000 kronor skulle inlevereras till statsverket under budgetåret 1961/62,

b) ett belopp av 50 000 000 kronor skulle överföras till en riksbankens byggnadsfond,

c) ett belopp av 130 000 000 kronor

Ang. dispositionen av överskotten från riksbankens rörelse

lägga förslag till närmare bestämmelser rörande riksbankens jubileumsfonds handhavande och utnyttjande;

IV. anse motionen II:692 besvarad med vad utskottet i utlåtandet anför.

Herr BERGMAN (s):

Herr talman! Jag skall bara anföra några synpunkter på den fråga som behandlas i bankoutskottets utlåtande. Utlåtandet är avlätet kring riksbanksfullmäktiges litet pretentiösa framställning, som är besvärlig att behandla dels därför att den är pretentiös, dels ock därför att den är så sammanvävd med skilda frågekomplex. Hade frågorna lagts fram var för sig är jag övertygad om att det hade varit mycket enklare att diskutera dem och fatta beslut.

Det gäller så vitt jag förstår tre skilda frågor. Det är fråga om riksbankens överskottsmedel och förmögenhetsdisponering, det är vidare frågan om hur det stundande 300-årsjubileet skall celebreras, och till sist kommer en fråga som på intet sätt berör riksbankens verksamhet, nämligen frågan om medel till forskning. Den första frågan hade varit mycket enklare att få diskutera och besluta i, om den inte sammanvävts med de två andra frågorna.

Även om jag så att säga inte begriper allt som ligger bakom det förslag riksbanken kommit till, hyser jag rent instinktivt förståelse för att riksbanken kan ha behov av en viss rörelsefrihet när det gäller att disponera över de värdepapper den handhar. Storleken av de belopp som det skall röra sig om har jag ingen mening om, men jag tycker i princip att det är riktigt och bra att banken har en sådan rörelsefrihet. Man skulle nog ha kunnat finna former för att ordna den tekniska detaljen — jag betraktar det som en sådan. På denna punkt har jag alltså ingen erinran.

Även frågan om 300-årsjubileet är i och för sig en mycket enkel sak. Jag förmodar att önskemålet om att i någon form celebrera jubileet inte heller är av sådan art att man kan resa några invändningar.

Men nu är dessa frågor sammanvävda

med förslaget att riksbanken skall få fungera som donator. Förmögna personer brukar ju uppträda som donatorer inför sin bortgång på denna jord, och även institutioner som disponerar stora medel brukar försöka skaffa sig en gloria, som de kanske inte tycker sig ha fått enbart i och med att de har stora penninginnehav.

Jag tycker det är alldeles orimligt att en institution som riksbanken — eller vilken annan statlig institution som helst — skall få sätta riksdagen i denna situation. Vi måste ju värna om dessa institutioners prestige och anseende och kan därför inte behandla dem hur som helst, och jag tror dessutom att vår oförmåga att behandla riksbanken som en vanlig institution är mycket stor. Jag är alldeles övertygad om att hade något annat statligt verk — ty riksbanken är ett statligt verk, även om det är ett riksdagens organ — kommit med en propå av samma innehåll, skulle reaktionen från riksdagens sida varit helt annorlunda än den som möter detta förslag; visserligen finns det inte någon annan statlig institution som skulle kunna komma med ett sådant förslag, eftersom inga andra kan samla pengar som riksbanken.

Frågan blir så mycket besvärligare därför att riksbanken här framlägger förslag som avser bidrag till vetenskaplig forskning. Det finns områden som liksom är heliga i det här landet, d. v. s. det råder ingen oenighet om att de är angelägna av mycket hög rang. Vilka av dessa områden som är mest angelägna, därom kan delade meningar råda. Jag personligen anser att vetenskaplig forskning borde ha mycket större resurser än som i dag är tillgängliga. Därför är det för mig personligen svårt att möta detta förslag med en grinig surhet. Jag tycker också det är acceptabelt att man så att säga avdelar bundna medel för vetenskaplig forskning. Även om jag vill vara mycket restriktiv med att binda statens medel, skulle jag för min del i och för sig inte ha någonting emot att för framtiden binda dem för detta område. Men prövningen av vilka om-

Ang. dispositionen av överskotten från riksbankens rörelse

råden som på detta sätt bör tillgodoses bör inte ligga i händerna på riksbanken utan på de andra organ som har att ta initiativ i sådana saker.

Nu kan man säga, att vi inte skall vara ledsna för att även andra än dessa tar sådana initiativ. Nej, men jag tror att det vore olyckligt att just på det här området skapa en alldeles speciell fond, med en bunden avkastning, med en styrelse förankrad i ett sidoordnat organ till det här huset, såsom nu är ifrågasatt. Denna skulle foga sig till raden av redan befintliga fonder och institutioner som skall lämna ut medel till vetenskaplig forskning, medan vi framför allt skulle behöva en samordning av resurserna i stället för en ytterligare splittring av dem. Det är klart att man kan säga att det alltid kan ordnas och att man kan prata med varandra. Varje sådan institution som denna får dock — det är mänskligt och fullt naturligt — en ambition att driva vissa speciella ämnesområden, som kanske särskilt intresserar vederbörande just i det ögonblick då det aktuella beslutet skall fattas. Det är inte fritt utan att man även här kan befara dylika situationer.

Bankoutskottet har, om jag får uttrycka mig så, putsat förslaget i vissa delar. Man har putsat litet på sammansättningen av kommittén och gjort förslaget i den delen litet aptitligare. Statsministern skall inte kallas som ordförande, utan han skall tillsammans med talmännen, för vilka vi alla hyser stort förtroende, utse den kommitté som skall utforma det förslag till riktlinjer som riksdagen sedan skall ta ställning till. Vi slipper alltså att se statsministern bli kallad att vara ordförande i en kommitté bestående av några andra från regeringen och riksbanksfullmäktige, kompletterad med, vilket inte står skrivet någonstans men vilket är underförstått, ett par ledamöter av riksdagen.

Det är också uttalat av utskottet att i kommitténs direktiv — om utskottets förslag antas, vilket väl är det troliga — inte kommer att ingå att begränsa möjligheterna för fondens disposition i

framtiden. Kommittén skall helt enkelt pröva olika sätt att använda fondens avkastning. Jag vill naturligtvis på intet sätt göra gällande att medlen från fonden inte skulle gå till forskning och vetenskapligt arbete. Jag tycker dock att själva fördelningen av medlen borde kunna ske under rationellare, mera praktiska former.

Självfallet borde jag söka finna en form för ett yrkande i anslutning till det föreliggande utskottsutlåtandet. Såsom det är sammanvävt av många olika punkter skulle detta emellertid möta stora praktiska svårigheter. Jag nöjer mig därför med att framföra dessa synpunkter. För mig framstår det alltjämt som sakligt oriktigt att man på detta sätt till en specialinstitutions 300-årsjubileum knyter beviljandet av medel, vilkas fördelning kommer att innebära avsevärda ingripanden på olika områden och påverka inriktningen av verksamheten där. Det är skälet till att jag har velat framföra dessa synpunkter. Beklagligtvis kan jag inte som saken nu ligger till låta mitt anförande utmynna i ett yrkande, vilket annars vore naturligt.

Herr STÅHLE (s):

Herr talman! Enligt min personliga uppfattning är motionärerna, särskilt i fyrpartimotionen, och utskottet fullständigt överens i sak. Man är alltså överens om att man av riksbankens vinstmedel skall avsätta 250 miljoner kronor till en fond, vars avkastning skall användas för vetenskaplig forskning. På den punkten föreligger inga som helst skiljaktigheter mellan motionärerna i fyrpartimotionen, som även herr Bergman är med om, och utskottet. Enligt min uppfattning är det endast i vissa detaljfrågor som meningarna på något sätt går isär.

Ett enigt bankoutskott har funnit att den motivering, som fullmäktige i riksbanken presterat för att i samband med riksbankens snart förestående 300-årsjubileum inrätta denna fond, är så väl underbyggd att utskottet fullständigt

Ang. dispositionen av överskotten från riksbankens rörelse

enigt anslutit sig till fullmäktiges förslag. Utskottet ansluter sig också till fullmäktiges förslag att de medel som skall avsättas till denna fond även får användas i riksbankens marknadsoperationer. Utskottet föreslår vidare att en särskild kommitté tillsättes och anser i likhet med fullmäktige, att statsministern och kamrarnas talman jämte med av dem adjungerade ledamöter i denna kommitté skall få utforma förslag till riktlinger som sedan skall föreläggas riksdagen.

Huruvida avkastningen bör läggas till fondens kapital fram till år 1968, då riksbankens 300-årsjubileum infaller, eller redan dessförinnan tas i anspråk bör övervägas av de särskilda kommitterade. Vi är medvetna om att frågan vid den tidpunkten kommer under riksdagens prövning. Intill den tidpunkten anser vi i utskottet att avkastningen bör läggas till fondens kapital.

Jag tror inte att det finns anledning att gå in på någon längre redogörelse för vad som ligger bakom utskottets ställningstagande, utan jag ber att få hänvisa till den skrivning som utskottet har presterat.

Med det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag i alla punkter.

Herr SVÄRD (h):

Herr talman! Med starkt intresse lyssnade jag till herr Bergmans aftonsamtal med sig själv. Under dess fortgång ställde jag alltmer ängsligt den frågan till mig själv: Hur skall herr Bergman sluta? Det enda som kan konstateras är att herr Bergman slutade.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Om man gör internationella jämförelser, kan man med beklagande konstatera, att den vetenskapliga forskningen i vårt land utan tvivel varit hållen på svältkost. Detta är desto mer markabelt som vårt lands vetenskapliga forsknings resultat, inte minst den tekniska, naturvetenskapliga och medicinska forskningens resultat, vunnit

världsrykte. Att vi kunnat göra de stora insatser som vi har gjort har i icke ringa mån berott på att vi fått internationell hjälp. Det verkar emellertid som om denna hjälp under senare år skulle ha blivit mera restriktiv. Det är därför ur alla synpunkter synnerligen angeläget att den hjälp som forskningen får från olika håll i vårt eget land blir mera omfattande.

Man kan därför endast med glädje hälsa det bidrag som på detta sätt kommer vårt lands vetenskapliga forskning till godo, men å andra sidan blir man litet betänksam. Från vår regering, som berättigat varit utsatt för oppositionens kritik i olika avseenden, har dock många värdefulla impulser utgått. Ej minst har den sökt att i görligaste mån samordna och inarbeta i varandra de resurser som den vetenskapliga forskningen från olika håll erhållit. Framför allt har under senare år de vetenskapliga forskningsråden fått mer och mer pengar, ehuru dock fortfarande — som vi många gånger kunnat konstatera — för litet.

När forskningen förra året fick flera miljoner från Norrlandsfonden, kritiserade vi med allt skäl att dessa pengar icke inrangerades i de vetenskapliga forskningsrådets samlade resurser. Den kritik som jag i dag vill framföra beträffande här ifrågavarande forskningsunderstöd går ut på att så även här icke sker från början. Jag har dock förhoppningen, och jag tror en stor del av kamrarnas ledamöter delar denna, att den utredning som har utlovats skall leda till sådan kommande samordning med forskningsrådets resurser. Kan så denna fond bli ett värdefullt tillskott till de alltför få miljoner som våra vetenskapliga forskningsråd har att disponera, måste vi säga att vi kommit ytterligare ett steg framåt. Därför anser jag att vi bör vara tacksamma och glada för här ifrågavarande forskningsbidrag, även om jag helst önskat att dessa medel, som skall användas till vetenskapens gagn, redan från början lagts till de vetenskapliga forskningsrådets sammanlagda resurser. Jag hoppas emellertid innerligt att denna fonds resurser trots

Om jämställande i visst hänseende av fartygsinteckning med inteckning i fast egendom

detta i framtiden kommer landets vetenskap till godo just på så sätt.

Herr STÄHLE (s):

Herr talman! I anslutning till det senaste anförandet vill jag bara säga, att vi inom utskottet hyser det allra största förtroende för de män som vi föreslagit skall delta i kommitténs arbete, nämligen vår statsminister och båda kamrarnas talmän. De får sedan frihet att med sig adjungera den sakkunskap som de anser vara nödvändig. Efter deras utredning får riksdagen tillbaka frågan för prövning.

Det är dessa kommitterade som skall framlägga ett förslag, och jag är alldeles övertygad om att förslaget skall täcka de synpunkter som här har framförts. Det är utskottets fasta övertygelse att pengarna skall användas till den vetenskapliga forskningens utveckling i vårt land.

Häri instämde herr *Larsson, Nils Theodor*, (cp).

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt.

Om jämställande i visst hänseende av fartygsinteckning med inteckning i fast egendom

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 20, i anledning av väckta motioner om jämställande i visst hänseende av fartygsinteckning med inteckning i fast egendom.

Första lagutskottet hade behandlat två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 166 i första kammaren av herr *Gorthon m. fl.* och nr 206 i andra kammaren av herr *Carlsson* i Göteborg *m. fl.* I motionerna, vilka voro likalydande, hade föreslagits, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t snarast måtte

framlägga förslag om sådan ändring av lagen om understödsföreningar och lagen om försäkringsrörelse, att fartygsinteckning jämställdes med inteckning i fast egendom.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motioner, I: 166 och II: 206, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr GORTHON (h):

Herr talman! Motionerna om ändringar i lagen om understödsföreningar och lagen om försäkringsrörelse har varit ute på remiss hos sakkunniga myndigheter, organisationer och enskilda företag. Sammanlagt har nio remissvar avgivits. Av dessa är det bara ett som utmynnar i ett direkt avstyrkande av motionerna. Man kan sålunda konstatera, att remissbehandlingen av motionerna gett ett gynnsamt resultat. Det är också för alla initierade uppenbart, att de bägge lagarna på nu ifrågavarande punkt bör ändras enligt de riktlinjer som motionärerna dragit upp. Jag tycker nog att vid dylikt förhållande utskottet kunde ha tillstyrkt motionerna, vilket skulle ha lett till en snabb lagändring. Utskottet anser det emellertid lämpligt att frågan först utreds inom den s. k. värdesäkringskommittén.

Som de ärade kammarledamöterna nog har uppmärksammat har sedan denna motion väcktes ytterligare omständigheter framkommit, som klart pekar på nödvändigheten av att kreditfrågan för bygandet av fartyg för den svenska handelsflottan ordnas, icke minst när det gäller nybyggnad inom landet. Ett stort varv på ostkusten har sålunda deklarerat att det för ögonblicket är omöjligt att erhålla nya order, och även på andra håll i vårt land tryter det med beställningarna.

För tillfället arbetas det på att inrätta AB Svensk exportkredit, en institution som även skulle komma varven till godo. Detta gäller emellertid endast för nybyggnad av fartyg åt främmande länder.

Om jämställande i visst hänseende av fartygsinteckning med inteckning i fast egendom

Den svenska handelsflottan och anställda inom densamma har under många år byggt upp kassor och pensionsanstalter med stora kapitalfonder. Det vore ju skäligt, om åtminstone en del av dessa fonder genom direkt utlåning komme sjöfarten till godo. Det är då nödvändigt att inteckningar i fartyg givas högsta bonitet.

Motionärerna är fullt på det klara med att långivarnas berättigade krav på trygghet måste tillgodoses. Vi kan dock icke dela den skepsis mot sjöfartsnäringsringen, som framkommit i vissa av remissvaren. Den svenska handelsflottan har under de senare åren genomgått en strukturförändring, som har inneburit en övergång till större enheter med övervägande fast sysselsättning. Dessutom är det nu möjligt att genom försäkringar ytterligare trygga långivarnas rätt. Att man icke i andra länder hyser samma tvekan mot att låna ut pengar till sjöfartsnäringsringen som här i Sverige, belyses av det förhållandet att ett antal ledande engelska försäkringsbolag utfäst sig att låna ut ej mindre än 100 miljoner pund för perioder av upp till åtta år för export av kapitalvaror. Bl. a. ingår där fartyg till ett värde av icke mindre än 80 procent av varans värde.

Mot förslaget om ytterligare utredning har vi motionärer ingenting annat att erinra än vad som sammanhänger med tidsfaktorn. Jag skall därför inte framlägga något yrkande för kammaren men vill begagna tillfället att uttala en förhoppning om att värdesäkringskommittén skall behandla frågan utan dröjsmål.

Herr ALEXANDERSON (fp):

Herr talman! Det är riktigt, som herr Gorthon nämnde, att av remissmyndigheterna flertalet ansåg att fartygsinteckningarna, även om de inte i och för sig kan tillerkännas fullt ut samma värde som en fastighetsinteckning och som vissa statsobligationer, ändock med vissa kompletteringsanordningar kan utgöra en betryggande säkerhet. Emellertid är det här fråga om bestämmelser om försäkringsbolagens och likställda institutio-

ners kapitalplaceringar. Hela frågan om försäkringslagstiftningen är ju föremål för utredning. En plan är uppgjord, som innebär att frågan om kapitalplaceringarna skall komma i en andra etapp.

Från folkpartiets sida framställde vi i höstas, när frågan om ändringar i lagen om försäkringsrörelse var föremål för riksdagens prövning, vissa yrkanden om liberalisering av reglerna för försäkringsbolagens kapitalplaceringar. De rönt samma öde som den ifrågavarande motionen, nämligen att bli hänvisade till denna utredning, som man tänker sig skall ske i anslutning till värdesäkringskommitténs arbete. Jag vill instämma i herr Gorthons önskemål, att det arbetet inte måtte dra alltför långt ut på tiden. Det är ju klart att ett visst utredningsarbete måste ske och ärendet måste då få gå i den naturliga ordningen.

Jag ber med detta att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt.

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 28, i anledning av väckta motioner om processuell rättshjälp; och

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om straff i vissa fall för oriktig ursprungsdeklaration m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtanden och memorial:

nr 19, i anledning av väckta motioner angående bestämmelserna om transport av animala livsmedel; och

nr 21, angående överlämnande till statsutskottet av väckt motion om viss vidgning av rätten till ersättning från den allmänna sjukförsäkringen.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Om tjänstebil för biskopen i Luleå stift,
m. m.

Föredrogs ånyo tredje lagutskottets utlåtande nr 17, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till restaurering av Uppsala domkyrka m. m. jämte i anledning av propositionen väckta motioner, dels motioner om inrättande av särskilda studentprästbefattningar m. m., dels motioner om vidareutbildning av präster vid sjukhusen, dels ock motioner om tjänstebil för biskopen i Luleå stift.

Genom en den 26 januari 1962 dagtecknad proposition, nr 42, vilken såvitt avsåge vissa anslag ur kyrkofonden hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet samt i övrigt hänvisats till statsutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen, såvitt nu vore i fråga, att medgiva

a) att från och med den 1 juli 1962 tills vidare bidrag ur kyrkofonden till avlönande av vissa av diakonistyrelsens sekreterare finge efter Kungl. Maj:ts beprövande utgå enligt av föredragande departementschefen förordade grunder och att sådant bidrag därvid även finge utgå till avlönande av den kvinnliga församlingssekreteraren, så länge tjänsten uppehölls av präst;

b) att för anlitande av biträde vid handläggningen inom vederbörande statsdepartement av kyrkliga ärenden finge för budgetåret 1962/63 ur kyrkofonden utgå högst 60 000 kronor;

c) att ur kyrkofonden finge för budgetåret 1962/63 utgå bidrag till Svenska diakonsällskapet med högst 50 000 kronor till bestridande av kostnader för utbildning av kyrkomusiker vid Sköndalsinstitutet; samt

d) att ur kyrkofonden finge från och med den 1 juli 1962 tills vidare utgå ett årligt bidrag med 40 000 kronor till Lutherska världsförbundets svenska sektion för bestridande av dess medlemsavgift till världsförbundet.

I samband med propositionen hade utskottet behandlat dels de i anledning av propositionen väckta motionerna nr 545 i första kammaren av herr *Wirmark*

m. fl. och nr 659 i andra kammaren av herr *Larsson* i Norderön *m. fl.*, dels de till lagutskott hänvisade motionerna nr 16 i första kammaren av fröken *Ljungberg m. fl.* och nr 26 i andra kammaren av herr *Braconier m. fl.*, nr 172 i första kammaren av herr *Bergh, Ragnar, m. fl.* och nr 378 i andra kammaren av herr *Lassinantti m. fl.* samt nr 302 i första kammaren av herr *Eskilsson m. fl.* och nr 374 i andra kammaren av herr *Hedin m. fl.*

I de likalydande motionerna I:545 och II:659 hade, i anslutning till förslaget under a) i propositionen, hemställts, att riksdagen måtte, utöver de av departementschefen äskade anslagen till Svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse, anvisa ytterligare ett årligt avlöningsbidrag å 18 500 kronor att utgå ur kyrkofonden, samt att Kungl. Maj:t måtte meddela de närmare föreskrifter beträffande anslaget, som eventuellt kunde befinnas erforderliga.

I de likalydande motionerna I:16 och II:26 hade anhållits, att riksdagen måtte besluta om inrättande av särskilda stiftsadjunktsbefattningar i Uppsala, Lund, Göteborg och Stockholm med uppgift för innehavaren att såsom studentpräst med heltidstjänstgöring ägna sig åt arbete vid respektive universitet och högskolor från den 1 januari 1963 samt att i avvaktan på verkställandet av detta beslut studentprästmänderna i Lund och Göteborg måtte tilldelas anslag ur kyrkofonden efter samma principer som gällde för anslag till de äldre studentprästmänderna.

I de likalydande motionerna I:172 och II:378 hade föreslagits, att riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för anskaffande, på kyrkofondens bekostnad, av tjänstebil åt biskopen i Luleå stift.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte

A. bifalla förevarande proposition, i den del den hänvisats till lagutskott, med

Om tjänstebil för biskopen i Luleå stift, m. m.

det tillägget att riksdagen, i anledning av motionerna I: 545 och II: 659, medgåve, att ur kyrkofonden till Svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse finge årligen från och med budgetåret 1962/63 tills vidare, utöver tidigare anslagna elva bidrag, utgå ytterligare ett bidrag om 18 500 kronor för avlönande enligt gällande grunder av präster anställda i styrelsens tjänst i utlandet;

B. 1) med anledning av motionerna I: 16 och II: 26 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om viss översyn rörande den andliga vården vid universitet och högskolor i enlighet med vad utskottet i sitt utlåtande i denna del anfört;

2) lämna motionerna I: 16 och II: 26 i den mån de ej besvarats genom vad utskottet i utlåtandet anfört och hemställt utan någon riksdagens åtgärd;

C. lämna motionerna I: 302 och II: 374 utan någon riksdagens åtgärd; samt

D. lämna motionerna I: 172 och II: 378 utan någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

I. beträffande *punkten A* i utskottets hemställan av herrar *Levin, Kristiansson, Herbert Larsson, Paul Jansson* och *Persson* i Tandö, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under A hemställa, att riksdagen måtte bifalla förevarande proposition, i den del den hänvisats till lagutskott, samt lämna motionerna I: 545 och II: 659 utan någon riksdagens åtgärd;

II. beträffande *punkten B 2* i utskottets hemställan av herrar *Ebbe Ohlsson, Jansson* i Benestad och *Bengtsson* i Göteborg, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort i förevarande del hemställa, att riksdagen måtte

2) med bifall till motionerna I: 16 och II: 26, i vad därigenom yrkats anslag ur kyrkofonden till studentprästmönderna i Lund och Göteborg, medgiva, att det årliga anslag, som med stöd av 6 § andra stycket 4) lagen om kyrkofond utginge till avlönande av för

verksamhet bland universitets- och högskolestuderande m. fl. anställda präster, finge från och med den 1 juli 1962 höjas till 17 000 kronor;

3) lämna motionerna I: 16 och II: 26 i den mån de ej besvarats genom vad reservanterna anfört och hemställt utan någon riksdagens åtgärd;

III. beträffande *punkten D* i utskottets hemställan av herrar *Ebbe Ohlsson, Nyberg, Jansson* i Benestad och *Bengtsson* i Göteborg, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den avfattning, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort under D hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 172 och II: 378, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för anskaffande, på kyrkofondens bekostnad, av tjänstebil åt biskopen i Luleå stift.

Herr OHLSSON, EBBE, (h):

Herr talman! I motionerna I: 16 och II: 26 hemställs att riksdagen måtte besluta om inrättandet av särskilda stiftsadjunktsbefattningar i Uppsala, Lund, Göteborg och Stockholm med uppgift för innehavarna att som studentpräster ägna sig åt arbete vid universitet och högskolor från den 1 februari 1963. Utskottet intar en välvillig ståndpunkt och hemställer att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om en viss översyn rörande den andliga vården vid universitet och högskolor. I avvaktan på verkställandet av detta beslut vill emellertid motionärerna att studentprästmönderna i Lund och Göteborg måtte tilldelas anslag efter samma principer som gäller för de äldre studentnämnderna. Detta anslag utgår för närvarande med 8 500 kronor och delas lika mellan Stockholm och Uppsala. Det är alltså fråga om en fördubbling av anslaget till 17 000 kronor. Kammarkollegiet liksom ett flertal andra remissinstanser tillstyrker helhjärtat, och så gör även reservanterna. Därför yrkar jag bifall till den med II betecknade reservationen beträffande punkten B. 2 i utskottets hemställan.

Den med III betecknade reservationen

Om tjänstebil för biskopen i Luleå stift, m. m.

i samma utlåtande gäller frågan om en tjänstebil åt biskopen i Luleå. Det är närmast representanterna för Norrbotten som i en fyrpartimotion har hemställt »att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t vidtager åtgärder för anskaffande, på kyrkofondens bekostnad, av tjänstebil åt biskopen i Luleå stift».

De skäl som anföres i motionen synes oss reservanter vara synnerligen starka. Luleå stift omfattar en dryg tredjedel av landets yta; avstånden är alltså betydande och ytan inte mindre än 156 000 kvadratkilometer. Från stiftsstadens Luleå till Karesuando i norr är avståndet inte mindre än 430 km, ungefär detsamma som från Stockholm till Växjö, och till vissa församlingar i Västerbotten är det mellan 500 och 600 km, lika långt som avståndet från Stockholm till Malmö.

1957 års kyrkomöte hemställde om åtgärder för att biskoparna i de två nordligaste stiftet skulle få tjänstebil. Beträffande Luleå tillstyrkte både kammarkollegiet och statskontoret, som också ansåg det vara ekonomiskt försvarligt. Kungl. Maj:t avlog dock framställningen. I yttrandena över den nu aktuella motionen tillstyrker återigen både kammarkollegiet och statskontoret. Det sistnämnda ämbetsverket hänvisar till sitt yttrande 1957 och säger att de synpunkter, som då framfördes, enligt ämbetsverkets mening alltjämt äger giltighet och därför vidhållas. Statskontorets yttrande är alltså klart positivt.

Det senaste årets resekostnader för biskopen i Luleå uppgår till 14 000 kronor. Enligt sakrevisionens beräkningar kommer fasta och rörliga kostnader för eventuell tjänstebil vid 2 000 km körning att stanna vid 7 217 kronor, för att nu återge sakrevisionens precisa siffra. Det är alltså här fråga om en klar besparing, men utskottsmajoriteten tror för sin del inte att en sådan anordning skulle medföra en besparing.

Utskottet anser vidare att man bör undvika särregler för en befattningshavare inom en viss kategori. I vissa fall kan naturligtvis en sådan syn vara fullt riktig, men i det här relaterade fallet

håller den inte. I stället kan man nog här tala om exceptionella förhållanden som saknar motsvarighet annorstädes.

Med hänsyn till detta anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till den med III betecknade reservationen beträffande punkten D. i utskottets hemställan.

Häri instämde herr *Gustafsson, Nils-Eric*, (cp):

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! Även om den föregående ärade talaren grundligt har redogjort för denna frågas historia och nuvarande läge, skulle jag som motionär vilja göra en liten kommentar till den argumentation tredje lagutskottet har presterat till stöd för sitt avstyrkande av bifall till motionen. Jag är litet fundersam hur jag skall kunna lägga mina ord, så att jag utan att sära de ärade ledamöterna i tredje lagutskottets majoritet ändock skulle kunna övertyga kammarens övriga ledamöter om att utlåtandet, såvitt jag finner, tyvärr är ovanligt svagt.

Man åberopar tre argument. Det första är att utskottet inte finner sig kunna antaga, att den föreslagna ordningen skulle medföra någon besparing av kyrkofondens medel. Det är mig obekant varpå utskottet grundar detta antagande.

Herr Ebbe Ohlsson har nyss redogjort för statskontorets referat av sakrevisionens bedömning, och som vi hörde nyss säger sakrevisionen, att när det gäller hållande av större bil — en bil med tjänstevikt över 1 100 kilo — uppgår de fasta utgifterna — amortering, ränta, skatt, försäkring, garage och tvättning — samt de rörliga — bensin, olja, smörjning, däck och reparationer — vid en årlig körsträcka av 2 000 mil till 7 217 kronor per år. När det samtidigt redovisas i statskontorets yttrande att rese- och traktamentskostnaderna för biskopen i Luleå stift under 1961 uppgick till 14 000 kronor, är det faktiskt svårt att förstå varpå utskottet har kunnat bygga detta något överraskande antagande.

Nu skulle man ju kunna säga att man, för att ha en riktig utgångspunkt för sina bedömningar av vad som föreslås i mo-

Om tjänstebil för biskopen i Luleå stift, m. m.

tionen, främst borde ha utgått ifrån frågan hur man på billigaste och mest praktiska sätt skulle göra det möjligt för innehavaren av biskopsämbetet i landets sannolikt mest svårskötta stift med hänsyn till dess ofantliga utsträckning att använda sina krafter för det ändamål varför han är anställd. Det har man inte gjort, utan man har börjat med den för mig något svårförklarliga uppgiften att detta inte skulle kunna antas medföra någon besparing av kyrkofondsmedel.

Nästa argument är för mig inte mindre svårbegripligt. Utskottet hänvisar till nu gällande regler och säger att det torde »vara möjligt för biskop, som föredrar att resa med bil, att — i vart fall när det gäller så betydande körsträckor som biskopen i Luleå stift årligen har att färdas i tjänsten — med ingen eller obetydlig kostnad för egen del anlita detta färdssätt» d. v. s. bil. Det framgår inte av detta resonemang om man avser taxibil eller egen bil. Uppenbart är väl dock, att om en person reser i tjänsten, skall det ske utan kostnad för honom själv. Men om man nu har tänkt sig att han skulle ha egen bil, har man igen, så vitt jag förstår, försummat den väsentliga synpunkt som jag nyss antydde, nämligen att se till att denne ämbetsman beredes möjlighet att på bästa sätt fullgöra sina uppgifter. Det är redan sagt i motionen, och det är inte bestritt, att det kan bli fråga om resor från Luleå till Karesuando — en sträcka på ungefär 43 mil — eller resor till vissa församlingar i Västerbottens län — sträckor på mellan 50 och 60 mil. Är det då fråga om egen bil är det väl ändå ganska mycket begärt av honom, om han skall vara arbetsförmög vid framkomsten — i synnerhet när det gäller ett så kvalificerat arbete som här — att han skall köra bil själv. Om man har egen bil måste han för att kunna utnyttja dagens timmar för sitt egentliga arbete ha en chaufför anställd. Hur det skulle kunna förenas med utskottets antagande, att det skulle kunna ske med ingen eller obetydlig kostnad för honom själv, det begriper jag inte.

Det tredje argumentet är, att man an-

ser att man bör undvika att göra någon särregel för en befattningshavare inom en viss kategori. Jag vet inte vilka man tänker på, möjligen är det landshövdingarna. Varje landshövding har en tjänstebil på statens bekostnad. Men den omständigheten, att vi har så beträffande landshövdingarna kan ju knappast ändå anföras som ett motiv i detta sammanhang, ty såsom reservanterna säger är detta ett speciellt fall. Det gäller ju ett stift som omfattar både Norrbottens och Västerbottens län med en sammanlagd yta som motsvarar en tredjedel av hela rikets yta. Jag tar för givet att om kamraren skulle biträda motionen och hemställa hos Konungen om åtgärder att det anskaffades en bil till biskopen, vore situationen så speciell, att fallet omöjligen kunde tänkas vara prejudicerande när det gäller andra stift.

Jag har hört berättas att man inom tredje lagutskottet — även om det inte framgår annat än indirekt av den sista meningen — har varit rädd för konsekvenserna. Men det finns ju inte något annat stift av denna våldsamma storlek. Nästa stift i storlek är Härnösands stift, som är ungefär hälften så stort som Luleå stift. Sedan kommer visserligen Västerås' stift, som omfattar också Dalarna, men det är inte heller någon jämförelse att komma med. Jag tycker nog att rädslan för konsekvenserna här är ganska opåkallad, och jag tycker också — det får herrarna i tredje lagutskottet ursäkta att jag säger — att när en remissmyndighet som statskontoret, som vi tillsammans vet håller hårt om statens pung, oreserverat uttalar sig för att en tjänstebil bör ställas till förfogande för biskopen i Luleå stift, borde de högt ärade herrarna i tredje lagutskottet ha tagit någon hänsyn till detta remissyttrande. Frågan gäller, som jag redan antytt, först och sist: Hur skall man, med anlitande av de kommunikationsmedel vi har göra det bästa möjliga för att biskopen i detta ofantligt vidsträckt stift — på grund av sin storlek sannolikt det mest svårskötta i landet — skall kunna fylla sin uppgift?

Det framgår av yttrandet från dom-

Om tjänstebil för biskopen i Luleå stift, m. m.

kapitlet att biskopen föra året hade 106 resdagar. Därjämte reste domprosten 15 dagar i biskopens ställe. Dessa 106 dagar skulle ju ha kunnat användas på ett bättre sätt, om han sluppit vänta på tåg, om han sluppit vänta på anknytning till bibanor, om han sluppit vänta på bussar och allt sådant. När det gäller en befattningshavare som vi begär så mycket av som av en biskop, vore det rimligt att man försökte göra det möjligt för honom att uträtta det bästa möjliga med hjälp av de kommunikationsmedel som står till förfogande.

Jag skall med hänsyn till den sena timmen inte trötta kammarens ledamöter mera, men jag måste finna det ytterst beklagligt med denna kallsinniga inställning från tredje lagutskottets sida. Det här är ett särfall, som icke behöver medföra några konsekvenser, och jag finner det beklagligt att man i tredje lagutskottet varit så säker på sin sak att man inte har tagit hänsyn till remissyttrandena i det här fallet. Jag vet att det tjänar mycket litet till att vädja, men nog tycker jag att det här är ett fall, då det hade varit angeläget med en betydligt positivare inställning.

Jag har hört berättas, att när Kungl. Maj:t hade infordrat yttranden från kammarkollegiet och statskontoret, var man inom ecklesiastikdepartementet i färd med att skriva en proposition i denna angelägenhet, men det finns ju andra herrar i kanslihuset, och någon tycks ha vänt tummen ned. Det var ledsam att det blev på det sättet. Nu fruktar jag att blir den här motionen avslagen, så har vi kanske stängt möjligheterna för framtiden. Det är väl ändå att sila mygg och svälja kameler, att vi inte har ett ord att invända mot att t. ex. landshövdingen i det lilla Blekinge län eller landshövdingarna i de båda till ytvidden små skåneläner har tjänstebilar, men när det gäller en motsvarande befattningshavare, vars verksamhetsområde omfattar en tredjedel av landet, då skall vi inte kunna gå med på det!

Jag ber, herr talman, att med detta varmt få tillstyrka bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herrar Nyström (s), Per Jacobsson (fp), Hedström (s) och Olofsson (fp).

Fröken LJUNGBERG (h):

Herr talman! Jag hade begärt ordet tidigare för att ge några synpunkter på studentprästfrågan, eftersom jag är motionär. Nu vill jag begränsa mig till att dels ge uttryck för min tillfredsställelse över vad utskottet har skrivit beträffande utredning om den andliga vården vid universitet och högskolor, dels uttrycka en förhoppning om att Kungl. Maj:t snarast måtte tillsätta utredningen, därest riksdagen nu beslutar sig för att begära en sådan.

Jag ber, herr talman, att få, i vad det gäller den här frågan, yrka bifall till utskottets förslag under punkten B 1, men eftersom utredningen väl ändå kommer att ta sin tid, så ber jag att med instämmande i den motivering som herr Ebbe Ohlsson gav också få yrka bifall till reservationen beträffande punkten B 2.

Herr KRISTIANSSON (s):

Herr talman! Under punkt A förekommer ju en reservation, och då jag tillhör reservanterna skall jag be att få motivera densamma.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 42 har under rubriken »Vissa anslag ur kyrkofonden» liksom tidigare upptagits elva avlöningsbidrag för svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelses prästerliga verksamhet i utlandet. Såväl 1960 som 1961 har i motioner gjorts hemställan om att antalet bidrag skulle utökas så att Evangeliska fosterlandsstiftelsen skulle kunna erhålla bidrag för sin prästerliga verksamhet bland annat i Hamburg. Tredje lagutskottet, som har haft dessa motioner till behandling, har härvid intagit en mycket positiv inställning till syftet och uttalade 1960 följande: »Starka skäl talar för bifall till yrkandet i motionerna om anslag ur kyrkofonden. Med hänsyn till det sätt, varpå kyrkofonden tillkommit, och fondens ända-

Om tjänstebil för biskopen i Luleå stift, m. m.

mål anser utskottet det emellertid tveksamt, huruvida anslag ur fonden kan utgå till ett enskilt samfund som Evangeliska fosterlandsstiftelsen. Stiftelsens organisation och förvaltning är sålunda icke underkastad kontroll eller insyn genom vare sig statlig eller kyrklig myndighet.» Enligt utskottets mening borde det emellertid, trots angivna betänkligheter, icke möta hinder att tillfredsställa motionärernas yrkande. Flera lösningar ansågs tänkbara. En sådan var att ställa ökade medel till sjömansvårdsstyrelsens förfogande för att styrelsen skulle kunna bidra även till sjömansvård som bedrivs av andra samfund än svenska kyrkan. På grund härav syntes det utskottet ej då kunna komma i fråga att anslag utgick utöver vad som i propositionen föreslagits.

Tredje lagutskottet åberopade i sitt utlåtande 1961 ånyo möjligheten att lösa frågan genom samverkan mellan sjömansvårdsstyrelsen och Evangeliska fosterlandsstiftelsen, men poängterade att frågan om ett bidrag för avlöning av sjömanspräst i Hamburg givetvis fick prövas i vanlig ordning — senast i samband med prövningen av anslagsfrågor för budgetåret 1962/63. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets utlåtande.

Trots dessa rekommendationer hade någon överenskommelse inte träffats mellan berörda parter, och den 31 augusti 1961 anhöll sjömansvårdsstyrelsen om oförändrat antal avlöningsbidrag för budgetåret 1962/63. När alltså den väntade uppgörelsen mellan organisationerna inte kommit till stånd och ej heller någon hemställan om ännu ett avlöningsbidrag ingivits, kunde ju inte propositionen omfatta mer än de sökta elva bidragen.

Sedan kommer man till vad som kan betraktas som anmärkningsvärt och som har gett anledning till reservationen. I motionerna I: 545 och II: 659, som avlämnades i riksdagen den 14 februari 1962, anföres att en närmare undersökning givit vid handen, att en överenskommelse mellan sjömansvårdsstyrelsen och Evangeliska fosterlandsstiftelsen

träffats den 13 februari, således dagen före motionernas avlämnande, och anhölls att ännu ett avlöningsbidrag måtte anvisas att utgå ur kyrkofonden. Denna överenskommelse förändrar ju inte förhållandet, då tredje lagutskottet mycket bestämt framhållit och riksdagen beslutat att frågan om ännu ett avlöningsbidrag skall prövas i vanlig ordning av Kungl. Maj:t.

Nu har emellertid utskottsmajoriteten frångått sin tidigare inställning till ärendets handläggning och hemställer i anledning av motionerna att bidrag skall utgå utan att dessförrinnan ha prövats av Kungl. Maj:t. Reservanterna anser för sin del, att då vederbörande inte visat så stort intresse, att riksdagens rekommendation efterföljts, bör frågan om ännu ett bidrag anstå till nästkommande års riksdag. Jag ber därför, herr talman, i enlighet med reservationen under punkt A att få yrka avslag på motionerna I: 545 och II: 659.

Jag skall övergå till att i någon mån bemöta herrar Ebbe Ohlssons och Berghs anföranden. Beträffande reservationen III under punkten D om tjänstebil för biskopen i Luleå stift har utskottet främst ansett det vara betänkligt att för innehavare inom en viss kategori införa systemet med hållande av tjänstebil. Det är naturligtvis riktigt, som herr Bergh erinrade, att Luleå stift är landets största i fråga om areal. Men det är ju ändå inte så att landets övriga stift är likformiga, utan det förekommer olika förhållanden i olika stift beträffande areal och vägar. Således kan det mycket väl framdeles från andra stift göras gällande, att där också kan behövas tjänstebil. För övrigt har man väl mer och mer gått ifrån tjänstebilsystemet.

Beträffande bilkostnaden anmärkte herr Bergh också att den skulle bli betydligt högre om man inte använde sig av tjänstebil. Ja, det är naturligtvis en fråga som kan diskuteras. Jag vet inte vad det skulle vara för storlek på denna tjänstebil. Av motionerna framgår att det skulle vara jämförbara förhållanden med landshövdingarnas. Innebär

Om tjänstebil för biskopen i Luleå stift, m. m.

detta att man skall ha likartade bilar som våra landshövdingar? Utgår man från detta, får man förmoda att biskopen får hållas med en 30 000-kronorsbil. Jag skulle tro att enbart avskrivningen på en sådan bil måste röra sig om cirka 5 000 kronor. Man har fört upp en kostnadssumma på 7 212 kronor. Utgår man från dessa och andra kostnader — det har inte tagits med någon kostnadsberäkning för chaufför, men en chaufför måste naturligtvis finnas — tror jag inte man kommer under den nämnda summan på 14 000 kronor. Jag tror således det finns starka skäl att följa utskottets utlåtande i detta hänseende.

Herr Bergh talade ju mycket vackert för stiftet och för biskopen och om nytan av tjänstebil. Men det kan ju inte vara på det sättet, att någonting försummas om biskopen inte har tjänstebil. Det är alldeles otänkbart. Jag är övertygad om att han kommer att ta sig fram lika bra en tjänstebil förutan. Man gör nog klokt i att vara försiktig med införandet av tjänstebilar på detta område. Därför yrkar jag på denna punkt bifall till utskottets hemställan.

Herr BERGH, RAGNAR, (h) kort genmäle:

Herr talman! Den föregående ärade talarens inlägg ger en liten förklaring till hur majoriteten i tredje lagutskottet har kommit till sina överraskande slutsatser.

Först och främst är det ju en klar fel-tolkning av hänvisningen i motionen till landshövdingarna. Hänvisningen avser endast likhet så till vida att liksom länsstyrelsens tjänstemän får använda den bil som är ställd till förfogande, skulle också domkapitlets tjänstemän och ledamöter i tjänsteärenden få använda biskopens bil. Därmed faller hela resonemanget att bilen skulle kosta 30 000 kronor. Därmed faller också resonemanget om de årliga kostnaderna. Dessutom har sakrevisionen sagt, att om man räknar med en bil på 1 100 kg kommer man till den tidigare nämnda kostnaden på 7 000 kronor. Resonemanget i det

genmäle som vi hörde nyss är alltså ganska illa underbyggt.

Sedan talades det också om kostnaderna för en chaufför. Det har sagts i motionen och bekräftats av kammarkollegiets och domkapitlets yttranden, att chaufför redan finns anställd. Man bytte expeditionsvakt för någon tid sedan, och vid hans tillsättande uppställdes som anställningsvillkor att han skulle kunna köra bil och stå till förfogande för ändamålet. Dessutom är det så som kammarkollegiet — eller kansli statskontoret — säger att stiftsadjunkten ju ibland följer med. Det är en ung man, och unga människor kan i regel köra bil. Avsikten är att han skall göra det. Inte heller invändningen beträffande chaufförskostnaderna kan anses övertygande.

Vad man däremot fick ganska klart för sig var att det togs hänsyn till konsekvenserna. Men när det bara finns ett enda stift som är så oerhört stort och det sägs i reservationen, att man gör framställningen till Kungl. Maj:t med hänsyn till det speciella fall som här föreligger, bör även de farhågorna vara borta.

Jag kan alltså inte finna att den plaidoyer som utskottets talesman förebragt är övertygande.

Herr WIRMARK (s):

Herr talman! Riksdagen har i dag att ta ställning till frågan huruvida bidrag skall utgå ur kyrkofonden för avlönan-de av präst med uppgift att handha den sjömansvårdande verksamheten i Hamburg.

Evangeliska fosterlandsstiftelsen har sedan 1883 bedrivit en omfattande sjömansmission i denna stad. Kyrkobyggnaden, som är belägen vid hamnen, har stora läs- och skrivrum, som hålls öppna hela dagarna. I de trevligt möblerade rummen finns radio- och television apparater, musikinstrument och ett rikhaltigt bibliotek, som årligen förnyas, bl. a. genom anslag från kungl. skolöverstyrelsen.

För de besökandes förströelse finns

Om tjänstebil för biskopen i Luleå stift, m. m.

också fritidslokaler, där man har möjlighet att spela biljard och bordtennis, för att ta ett par exempel. Men framför allt kan våra landsmän i olika uppkomna situationer här erhålla råd och hjälp. Av fjolårets statistik framgår, att man hade över 29 000 besökande i kyrka, läsrum och fritidslokaler.

Det största arbetet bedrivs helt naturligt bland svenska sjömän. Under år 1961 anlöpte 715 svenska fartyg Hamburg.

Det kanske också bör tilläggas att det i Hamburg finnes en relativt stor svensk koloni — vilken för närvarande uppgår till omkring 600 å 700 personer och som har svenska kyrkan och dess samlingslokaler som en samlingspunkt.

Frågan om bidrag till den sjömansvårdande verksamheten i Hamburg har — som herr Kristiansson tidigare sagt — varit föremål för behandling i denna kammare. År 1960 uttalade tredje lagutskottet, att starka skäl talade för bifall till yrkandet i motionerna om anslag ur kyrkofonden, men utskottet ansåg det tveksamt, huruvida anslag skulle kunna utgå till ett enskilt samfund — i detta fall Evangeliska fosterlandsstiftelsen.

År 1961 yttrade tredje lagutskottet att det var med beklagande man konstaterat, att det inte varit möjligt att finna någon form att tillgodose de tidigare framförda önskemålen om bidrag till sjömansvården i Hamburg. Enligt utskottets mening borde det inte vara uteslutet att en sådan samverkan skulle kunna äga rum mellan svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse och Evangeliska fosterlandsstiftelsen, att sjömansvårdsstyrelsen anställde den för sjömansvården i Hamburg erforderlige prästerlige befattningshavaren och även ansvarade för hans lön, under det att den övriga verksamheten handhades av Evangeliska fosterlandsstiftelsen. Då skulle det inte längre enligt utskottets mening möta några principiella betänkligheter mot att för detta ändamål anslå medel ur kyrkofonden. Prövningen av frågan om ytterligare bidrag ur kyrkofonden borde ske i vanlig ordning — senast i sam-

band med prövningen av anslagsfrågor inför budgetåret 1962/63.

Jag kan själv hålla med om att det har hänt ett olycksfall i arbete genom att det önskade avlöningsbidraget för befattningshavaren för sjömansvården i Hamburg icke begärdes i så god tid, att det kunnat komma med i den proposition, som i dag behandlas. Detta beror på att den överenskommelse som finnes i denna fråga mellan svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse och Evangeliska fosterlandsstiftelsen träffades först i början av detta år. Det var ju den 13 februari som denna överenskommelse träffades mellan de nyss nämnda organisationerna, och den betydde att man gått på den linje, som tredje lagutskottet i fjol anvisade, nämligen att svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse skulle anställa och avlöna den prästerlige befattningshavaren och att Evangeliska fosterlandsstiftelsen skulle svara för den övriga verksamheten. Därmed borde väl dessa principiella betänkligheter för bidrag vara borta.

Tredje lagutskottets majoritet föreslår alltså att ur kyrkofonden skall till svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse fr. o. m. budgetåret 1962/63 tills vidare årligen utgå ytterligare ett bidrag om 18 500 kronor för avlöande av en av styrelsen anställd befattningshavare för sjömansvården i Hamburg.

Herr talman! Med det sagda ber jag att få yrka bifall till tredje lagutskottets förslag på denna punkt.

Herr KRISTIANSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara säga till herr Wirmark, att reservanterna inte saknar intresse för frågan. När emellertid riksdagen under två år har vädjat till organisationerna att träffa en överenskommelse och så inte har skett, anser reservanterna att medelsanvisningen under sådana förhållanden bör anstå till nästkommande år.

Herr Wirmark erinrade om att det hade förekommit ett olycksfall i arbetet. Det är klart att sådant kan förekomma,

Om tjänstebil för biskopen i Luleå stift, m. m.

men under så lång tid som nu förflutit borde det nog ha kunnat göras någonting. Jag vill ytterligare tillägga, att det ännu i dag inte har gjorts någon ansökan om bidrag.

Herr JANSSEN, PAUL, (s):

Herr talman! Mitt uppdrag skulle här ha varit att försvara tredje lagutskottets behandling av motionerna om inrättande av studentprästbefattningar. Nu är vi emellertid i det läget, att motionären redan förklarat sig nöjd med behandlingen. Det finns därför ingen anledning att dra upp någon längre debatt i detta sammanhang, utan jag får endast instämma i vad motionären sagt och yrka bifall till utskottets hemställan under punkten B 1. Jag torde också få hemställa om bifall till punkten B 2 i samma utlåtande.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande varje punkt av utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan.

I fråga om punkten A, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Levin m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Kristiansson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad tredje lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 17 punkten A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Levin m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Kristiansson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 62;

Nej — 54.

Därjämte hade 9 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

På gjord proposition bifölls härefter vad utskottet i punkten B 1 hemställt.

Vidare gjorde herr talmannen enligt de beträffande punkten B 2 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr *Ebbe Ohlsson* m. fl. vid utlåtandet avgivna, med II betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepade propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Ohlsson, Ebbe*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad tredje lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 17 punkten B 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr *Ebbe Ohlsson* m. fl. vid utlåtandet avgivna, med II betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr

Om arbetsvetenskaplig forskning

talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Ohlsson, Ebbe*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 75;
Nej — 39.

Därjämte hade 12 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Därpå bifölls på gjord proposition vad utskottet i punkten C hemställt.

Ytterligare gjorde herr talmannen jämlikt de rörande punkten D framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr *Ebbe Ohlsson* m. fl. vid utlåtandet avgivna, med III betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Ohlsson, Ebbe*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad tredje lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 17 punkten D, röstar

Ja;
Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr *Ebbe Ohlsson* m. fl. vid utlåtandet avgivna, med III betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Ohlsson, Ebbe*, begärde rösträkning, verkställdes nu

votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 70;
Nej — 44.

Därjämte hade 12 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Föredrogos ånyo tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 18, i anledning av motioner om upphävande av skyldigheten att utfärda särskilda lagfartsbevis m. m.;

nr 19, i anledning av motion angående lantbruksnämnds medverkan vid fastighetssammanläggning; samt

nr 20, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 22 april 1960 (nr 77) angående byggnadsforskningsavgift, m. m., dels ock i ämnet väckt motion.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av priserna på fisk under budgetåret 1962/63, m. m., jämte i ämnet väckta motioner, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 23, i anledning av väckta motioner om åtgärder till skydd mot kräftpesten, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om arbetsvetenskaplig forskning

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 24, i anledning av väckta motioner om arbetsvetenskaplig forskning.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna

I: 382, av herr *Nyman m. fl.*, och II: 582, av fröken *Elmén m. fl.*, hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära utredning av behovet av ökad arbetsvetenskaplig forskning och sättet på vilket den kunde samordnas och främjas.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att de likalydande motionerna I: 382 och II: 582 i den mån de icke kunde anses bevarade med vad utskottet i utlåtandet anfört icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid utlåtandet hade reservation avgivits av herrar *Eric Peterson*, *Hamrin* i Jönköping och *Carlsson* i Huskvarna, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av de likalydande motionerna I: 382 och II: 582 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anfört.

Reservanterna hade bland annat ansett, att det — för att snabbare nå praktiska resultat i fråga om en förstärkning och samordning av forskningsresurserna på det arbetsvetenskapliga området — skulle vara till fördel om den av medicinska forskningsrådet den 25 september 1961 tillsatta arbetsgruppen, förutom till forskningsrådet, redovisade sina slutsatser och rekommendationer direkt till Kungl. Maj:t, som även kunde ombesörja att gruppens utlåtande remitterades för yttrande till berörda institutioner och organisationer.

Herr PETERSON, ERIC, (fp):

Herr talman! Det statistiska departementet i Danmark har under en 18-månadersperiod utfört undersökningar beträffande de kontorsanställdas arbetsförhållande och kommit till det resultatet, att varannan kontorsanställd lider av trötthet eller smärtor, som beror på att kontorsutrustningen är oriktig eller att man använder den på ett oriktigt sätt. I inemot hälften av de undersökta fallen stod kontorsmaskinerna och möblerna

Om arbetsvetenskaplig forskning

placerade på fel sätt. Detta gällde sitthöjden, ryggvinkeln, stödet för fötterna m. m.

Av den danska undersökningen framgår vidare, att sedan personalen undervisats enligt forskarnas anvisningar försvann så gott som alla de tidigare symptomen. De mest vanliga var smärtor i nacke och skuldror, därefter kom smärtor i armar och rygg och i vissa fall i benen.

Den danska utredningen och dess resultat belyser en smal sektor i detta oerhörda frågekomplex och visar oss klart hur viktig forskning på arbetsplatsen egentligen är. Här behövs, för att citera Tore Browald, »en helhetsattack från samhällets sida». Här gäller frågan: Hur mycket av psykisk och fysisk kraft får maskinen eller anställningen ta ut av den anställde utan att vederbörande tar skada till kropp eller själ?

Neuroser och ryggbesvär ökar oroväckande och måste åsamka produktionen stora förluster. Även om detta är betydelsefullt är dock de rent mänskliga synpunkterna här det avgörande. Den subkommitté som medicinska forskningsrådet tillsatte i september 1961 visar klart hur rätt motionärerna hade förra året. Trots denna arbetsgrupps tillkomst tillstyrker Personaladministrativa rådet ändå en utredning. Det finns ytterligare ett påtagligt och stort behov av samordning i forskning på detta område därför att det arbetas på så många håll men utan tillräckliga kontakter. Det nya forskningsorgan, som tillkommit, har inte en samordnande dirigeringsfunktion som sin uppgift. Detta mycket viktiga moment saknas alltså fortfarande, och det är väl av denna anledning som Personaladministrativa rådet tillstyrker en utredning.

Alla initierade inser hur litet som uträttats på detta forskningsområde med hänsyn till frågans vikt och betydelse. Utskottet menar att det är mest väsentligt att Personaladministrativa rådet fortsätter sin verksamhet och att forskningen och samordningsarbetet på detta område får ökade ekonomiska och personella resurser. Reservanterna anser icke detta vara tillräckligt. Vi vill gå

Om arbetsvetenskaplig forskning

ett steg längre, detta för att snabbare nå praktiska resultat. Arbetsgruppen borde alltså enligt reservanternas redovisa sina slutsatser och rekommendationer direkt till Kungl. Maj:t inte minst med hänsyn till forskningsrådets ansträngda ekonomiska resurser.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr NYMAN (fp):

Herr talman! En mycket framgångsrik politiker har i en bok, »Jungfrutal i riksdagen» givit det rådet, att man skall ta den tid på sig i riksdagen som man anser sig behöva för att lägga fram ett ämne. Jag skall inte följa honom utan inskränka mig till att endast framföra några synpunkter med hänsyn till den sena timmen.

Forskning och utvecklingsarbete utgör grunden för den snabba tekniska utvecklingen inom vårt näringsliv. Detta arbete har framför allt inriktats dels på tekniska uppfinningar och förbättringar av metoder, material och maskiner, dels på ekonomiska problem. Jämfört med detta studium av de materiella och ekonomiska faktorerna i arbetslivet är den forskning, som vill undersöka människans roll i arbetslivet, relativt obetydlig, den s. k. arbetsvetenskapen.

Arbetsvetenskapen har bl. a. till uppgift att analysera de olika faktorer på arbetsplatsen, som påverkar människans arbetsvilja och arbetsförmåga. Sådana faktorer utgör t. ex. arbetstagarnas ålder, kön, intelligens och andra personlighetsfaktorer. Det kan gälla olika fysiologiska påfrestningar på människan, såsom arbetets tyngd, värme och buller, det kan gälla arbetstid och pauser. Vi talar om arbetsplatsens fysiska och psykiska miljö.

Svårast att komma åt är de psykiska och sociala faktorerna. Det är t. ex. förhållandet mellan över- och underordnade, andan på arbetsplatsen och kommunikationerna. För att kunna få ett helhetsintryck av människan på arbetsplatsen och hennes anpassning behövs också studier av människans sociala förhål-

landen utanför företaget, t. ex. hem- och familjeförhållanden, samhällsförhållanden, d. v. s. hur människan anpassat sig i olika sociala sammanhang och grupper. En missanpassning både utanför och på arbetsplatsen återverkar mer eller mindre på människans arbetsinsatser. Här kommer arbetsforskningen nära den sociala forskningen.

Till förutsättningarna för en god anpassning av människan på arbetsplatsen hör en riktig rekrytering av personal med hänsyn till lämplighet för visst arbete. För sådan rekrytering har forskningen kommit in på s. k. psykotekniska prov, d. v. s. urvalsprov. Man har också tagit upp frågan om intervjuers tillförlitlighet, merit- och arbetsfördelning, arbetsstudier etc. För att åstadkomma en god anpassning av människan i arbetet är det nödvändigt inte bara att människan anpassar sig, utan även att arbetsmiljön, maskinen etc. anpassas efter människan. Det har inte alltid varit så, herr talman. Många gånger har människan fått anpassa sig efter maskinen, och det har varit ganska bedrövligt.

Hela den mekaniseringsprocess, som långsamt fortgått genom åren och syftat till att ersätta manuell hantering och transport med tekniska hjälpmedel, har ökat behovet av arbetsvetenskaplig forskning och orsakat nya problem. Utvecklingen har haft positiva konsekvenser så till vida som arbetet blivit lättare, varigenom antalet olycksfall och belastningsjukdomar minskat. Negativa konsekvenser av denna utveckling är ökat industribuller, ökade dammängder och intensivare värmebelastning. Ju mer maskinstyrt arbetsförloppet blivit, desto mindre har blivit kvar för individuella valmöjligheter av arbetsrytm och rörelseförlopp, och detta har medfört stressfenomen och mycket annat.

Nu har dessa frågor uppmärksamats såväl av Svenska arbetsgivareföreningen som av fackföreningsrörelsen. Att dessa problem behöver utforskas och lösas är så mycket viktigare som personella misslyckanden i framtiden får betydligt större ekonomiska konsekvenser än i dag.

Om arbetsvetenskaplig forskning

Många av de problem, som en ökad mekaniseringsgrad medför, kommer att ställa ökade krav på näringsliv och samhälle.

En arbetsvetenskaplig forskning kring människan på arbetsplatsen har först de senaste årtionderna beaktats. Tidigare har, som jag nämnde, de tekniska och ekonomiska forskningsuppgifterna dominerat. Det som i dagens läge framför allt behöver uppmärksammas är därför de andra sidorna, de mera mänskliga problemen på arbetsplatsen.

Enligt många uppfattning är den arbetsvetenskapliga forskning, som hittills bedrivits, inte tillräcklig och framför allt föga samordnad. Först i år har, som vi hörde nyss, en kommitté tillsatts inom medicinska forskningsrådet, som just tagit upp dessa samordningsfrågor, och inom Personaladministrativa rådet har en arbetsgrupp för industripsykologi helt nyligen startats. Den arbetsvetenskapliga forskningen liksom socialforskningen över huvud taget har mycket små resurser till sitt förfogande. Om man betänker att socialutgifterna i samhället uppgår till cirka 7 miljarder kronor, utgör det som anslås för social forskning och arbetsvetenskaplig forskning endast några tiotals promille per år. Personaladministrativa rådet disponerar cirka 150 000 kronor för arbetsvetenskapliga utredningar. Jag vågar påstå, att dessa nämnda forskningsgrenar lider av att vara splittrade och osystematiska. Det finns starkt behov av att vi får en fastare sociologisk och mentalhygienisk forskning och mindre ett lekmanmässigt tyckande då det gäller människans förhållanden på arbetsplatsen och i samhället.

Frågan om människan på arbetsplatsen är av allmänt intresse och berör huvuddelen av den arbetande befolkningen. Det borde enligt min uppfattning, herr talman, vara av stort värde för riksdagen att följa denna forskning.

Reservanterna har inskränkt sig till att föreslå, att de resultat, som medicinska forskningsrådets nytillsatta kommitté uppnår, skall redovisas för riksdagen. Jag tycker, herr talman, att detta är det

minsta tänkbara riksdagen i dag borde godkänna.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr MÖLLER (s):

Herr talman! Motionärerna har begärt att riksdagen skall skriva till Kungl. Maj:t och begära en utredning om behovet av ökad arbetsvetenskaplig forskning och sättet på vilket den kan samordnas och främjas.

Detta önskemål är väsentligen tillgodosett, såsom reservanterna själva erkänner, genom att PA-rådet för någon tid sedan tillsatt en arbetsgrupp av forskare. Denna arbetsgrupp har till uppgift just att göra de undersökningar motionärerna hemställer om och söka verkställa den samordning motionärerna önskar. Vidare har medicinska forskningsrådet tillsatt en underkommitté som skall verka inom den arbetsvetenskapliga forskningen och söka katalogisera forskningsbehovet inom näringslivet, främst industrien.

Efter detta konstaterande har utskottet uttalat en förhoppning, att PA-rådet skall fortsätta sin verksamhet och att forsknings- och samordningsarbetet på området skall få ökade personella och ekonomiska resurser. Att vi inte kunde lägga fram konkreta förslag i det syftet inser naturligtvis även reservanterna.

Reservanterna säger att den utredning som de själva har begärt och som även utskottet anser önskvärd torde genom de nämnda åtgärderna komma till utförande. Därmed är deras väsentliga önskemål uppfyllt, och vad som därutöver finns i reservationen är garneringar. Man önskar att redovisning skall ske även till Kungl. Maj:t — det är en praktisk detaljfråga som knappast bör föranleda riksdagen att skriva till Kungl. Maj:t.

Jag anser alltså att utskottet har besvarat motionen på ett positivt sätt, att motionärernas önskemål väsentligen är och blir tillgodosedda och att vi därför med fördel kan bifalla utskottets yrkande.

Om utredning för åstadkommande av en ny aktiebolagslag

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med därunder framkomna yrkanden gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Om utredning för åstadkommande av en ny aktiebolagslag

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 25, i anledning av väckta motioner om utredning för åstadkommande av en ny aktiebolagslag.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 25 av herrar *Lager* och *Öhman*, samt II: 48, av herr *Hagberg m. fl.*, hade föreslagits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa om skyndsamt utredning för åstadkommande av ny aktiebolagslag, så avfattad, att den tillgodosåge de av Landsorganisationens kongress 1961 ställda önskemålen.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att de likalydande motionerna I: 25 och II: 48 ej måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr LAGER (k):

Herr talman! Den motion, som kamaren nu gör sig redo att på utskottets rekommendation avslå, rör en så trivial sak som förslag om utredning för att få en ny aktiebolagslag. Bakom denna föga fantasieggande rubrik döljer sig ett mycket viktigt problem. Utskottet erkänner också detta i sin skrivning. Utskottet finner t. o. m. saken så stor och betydelsefull att det inte ens vill begära en utredning. Låt mig därför — innan saken plockas bort från riksdagens bord för den här gången — med några ord erinra om vad det gäller.

Kärnfrågan är helt enkelt att utvidga

demokratien till ett område som hittills varit och allt fortfarande i huvudsak är avspärrat för demokratien. Jag avser förhållandena inom produktionslivet och på arbetsplatserna. Här råder allt fortfarande fåtalsvälde, med makt och myndighet för kapitalägaren att ganska självvrådigt bestämma var skåpet skall stå. Kapitalägaren är emellertid ofta, för att inte säga oftast, ganska oberoende för sin egen materiella existens av hur företaget går ihop. Antingen besitter han flera företag eller också har han så ställt ekonomiskt att han är garanterad ett bekymmersfritt liv också om ett företag skulle råka på obestånd. Färska exempel finns därpå.

Helt annorlunda förhåller det sig med arbetare och lägre tjänstemän som är anställda i företaget. De är omedelbart beroende av att det företag, i vilket de ger sin arbetskraft, fungerar och fungerar väl. För dem gäller det bokstavligen brödet för dagen. Det är helt orimligt att de människor, för vilka ett produktionsställe endast är ett objekt för investering av pengar i spekulation att få god utdelning, skall ha det avgörande ordet vid företagets skötsel, under det att de anställda arbetarna och tjänstemännen, som bär upp företaget, inte skall ha något medinflyande eller någon bestämmanderätt.

Förra årets kongress med Landsorganisationen diskuterade denna sak. Till grund för diskussionen låg ett stort och förtjänstfullt utredningsarbete, sammanfattat i en aktningstvå volym. De som gjort detta utredningsarbete kom till slutsatsen att frågan om att ge de anställda rätt och möjlighet att ha något att säga till om i det företag, i vilket de är anställda, förutsatte att man ändrade bolagslagstiftningen. Ordkonferensen heter det så här:

»En ökad facklig medverkan i företagspolitiken, vilken också måste ses i samband med andra företagsintressenters medverkan, eller med andra ord en principiell utvidgning av den industriella demokratien, förutsätter sålunda grundläggande förändringar i den nuvarande interna företagsorganisationen.

Om utredning för åstadkommande av en ny aktiebolagslag

Kommittén anser därför att det finns ett klart behov av en genomgripande översyn av den gällande bolagstiftningen som väsentligen reglerar dessa förhållanden.»

I det remissyttrande som utskottet inhämtat från Landsorganisationen understrykes också problemets betydelse och synnerligen komplicerade karaktär. Svenska arbetsgivareföreningen visar i sitt remissvar en påfallande likgiltighet. Och det är helt begripligt.

I sitt eget utlåtande anser också utskottet att den utredning som vi begärt »torde vara ofrånkomlig». Men utskottet vill att Landsorganisationen och Svenska arbetsgivareföreningen först skall grunna över saken och »själva precisera sin ställning», vilket ännu inte skett.

Jag har litet svårt att följa med i de banor längs vilka utskottets tankar har löpt.

Utskottet anser att problemet är så viktigt att en utredning är ofrånkomlig. Jag förmodar att utskottet utgår ifrån att utredningen skall vara objektiv och allsidig, inte utgå från redan fixerade ståndpunkter och söka leta fram bevis för dessa ståndpunkters riktighet. Om utredningen skall vara objektiv och söka finna vägar, på vilka utvecklingen kan länkas in för att tillgodose de intressen som det här gäller, finns det väl inga skäl att vänta med en sådan utredning till dess att de närmast berörda parterna, Landsorganisationen och Svenska arbetsgivareföreningen, intagit bestämda positioner. Mig förefaller det som om det vore betydligt förnuftigare att göra utredningen innan de berörda parterna fixerat sina ståndpunkter och låst sig vid dem. Utredningen skulle kanske hjälpa dem att finna det som för folket i dess helhet, för samhället som sådant och för arbetarklassen och tjänstemannaklassen i dess helhet vore det vettigaste och bästa.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till motionen I: 25.

Herr MÖLLER (s):

Herr Lager riskerar inte att bli motsagd när han säger, att det här är ett viktigt problem. Det är självfallet just därför som Landsorganisationen tagit upp frågan och gjort den till föremål för en grundlig utredning i det betänkande, som har givit herr Lager uppslag till denna motion. I fråga om problemets vikt kan vi alltså ena oss, och i det avseendet behöver inga invändningar riskeras.

Däremot tycker jag det är rimligt att den fackliga organisation, som är den främste pådrivaren i denna fråga, själv preciserar sin mening och sin ståndpunkt innan man går till en offentlig utredning. Om LO över huvud taget önskar angripa detta problem genom en offentlig utredning eller på andra vägar bör först vara klart. Jag finner det rimligt att Landsorganisationen får tillfälle att ta ställning till dessa frågor innan riksdagen tar initiativ i ärendet. Därför tycker jag också det är en självfallen ståndpunkt, som beredningsutskottet har intagit, och jag ber att få yrka bifall till dess utlåtande.

Herr LAGER (k):

Jag vill bara säga till herr Möller, att det förefaller mig onaturligt att Landsorganisationen inte skulle önska en statlig utredning i detta ärende, ty utan en statlig utredning lär väl aktiebolagslagen inte kunna ändras. Den kan ju inte ändras i Landssekretariatet eller på en LO-kongress, utan den måste ändras i detta hus.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till motionen I: 25; och förklarades den förra propositionen, som upprepad, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 26, i anledning av väckt motion om inrättande av ett statligt förlag för skolböcker m. m.; samt

nr 27, i anledning av väckta motioner om utredning rörande massör- och sjukgymnastutbildning för blinda och synskadade.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Anmälades jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 157, till Koningen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av priserna på fisk under budgetåret 1962/63, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i utlåtande nr 7 bifölles även av andra kammaren.

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 151, rörande godkännande av en internationell konvention om skydd för

utövande konstnärer, framställare av fonogram samt radioföretag;

nr 156, angående ändringar i det till grund för samarbetet inom SAS liggande konsortialavtalet;

nr 159, med förslag till lag om äganderättsutredning, lagfart och sammanläggning av fastigheter i vissa fall i Kopparbergs län; samt

nr 162, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 4:o), 14:o), 16:o) och 17:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

Anmälades och bordlades en av herr *Hilding* under sammanträdet till herr talmannen avlämnad motion, nr 698, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 106, angående vissa frågor rörande lärarutbildning.

Justerades ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 22.31.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Fredagen den 13 april

Kammaren sammanträdde kl. 11.00.

Justerades protokollet för den 6 innevarande månad.

Anmälades tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 158, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 22 april 1960 (nr 77) angående byggnadsforskningsavgift, m. m., i vad propositionen hänvisats till lagutskott dels ock i ämnet väckt motion; samt

nr 159, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till restaurering av Uppsala domkyrka m. m., dels i ämnet väckta motioner, dels ock motioner om inrättande av särskilda studentprästbefattningar m. m.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning beträffande varterna av dem, att andra kammaren i avseende å motsvarande utskottsutlåtande fattade samma beslut som första kammaren.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser:

nr 160, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 3 § förordningen den 4 mars 1955 (nr 110) om Sveriges allmänna hypoteksbank och om landshypoteksföreningar, m. m.; samt

nr 161, till fullmäktige i riksbanken angående användande av riksbankens vinst för år 1961 samt i anledning av dels framställning av fullmäktige i riksbanken angående dispositionen av över-

skotten från riksbankens rörelse, dels ock i ämnet väckta motioner.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 162, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 och 3 §§ lagen den 16 maj 1957 (nr 202) med särskilda bestämmelser om kommuns, landstingskommuns och annan samfällighets utdebitering av skatt för åren 1958—1965, m. m., såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 163, till Konungen i anledning av väckta motioner angående bestämmelserna om transport av animala livsmedel.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökning:

Till riksdagens första kammare

Undertecknad anhåller härmed om ledighet från riksdagsarbetet 25—27 april för att delta i en konferens i åldringsvård i Kassel i Tyskland.

Stockholm den 13 april 1962

Margareta Nordström

Den begärda ledigheten beviljades.

Om förbättrade kommunikationer mellan Jämtland och övriga Norrland

Herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet **SKOGLUND**, som tillkännagivit, att han hade för av-

Om förbättrade kommunikationer mellan Jämtland och övriga Norrland

sikt att vid detta sammanträde besvara herr Widéns interpellation om förbättrade kommunikationer mellan Jämtland och övriga Norrland, erhöill ordet och anförde:

Herr talman! I en interpellation har herr Widén frågat mig om jag är beredd medverka till en förbättring av Jämtlands förbindelser med övriga Norrland så att största möjliga paritet ernås med jämförliga orter och i den utsträckning att de brister i kommunikationerna, som nu föreligger, undanröjes så att Östersunds lämplighet som förläggningssort för allmänna institutioner ökas.

Herr Widén hänvisar i sin interpellation till två utredningar om skollokalisering, som båda givit Härnösand företräde som förläggningssort framför Östersund och andra ifrågasatta städer. Utredningsmännen synes emellertid vid sina överväganden i första hand ha bedömt tillgången till befintliga lokaler, institutioner, lärare etc. De städer som härvid visat sig kunna komma i fråga har därefter jämförts med avseende på bl. a. befolkningsunderlag. Enbart eventuella skillnader i antal reseförbindelser med övriga Norrland och dessas snabbhet torde således icke ha varit utslagsgivande för utredningarnas ställningstaganden i detta sammanhang.

De hittillsvarande goda flygförbindelserna mellan Östersund och övriga Norrland över bl. a. Sundsvall/Härnösand och Luleå till Kiruna har inskränkts i samband med öppnandet av den nya linjen Stockholm—Rommehed—Östersund. Östersunds flygförbindelser med övriga Norrland omfattar därför från och med i vår en middagsförbindelse med Sundsvall/Härnösand i båda riktningarna. Förbindelsen har viss anslutning till Örnsköldsvik. Inom Linjeflyg räknar man emellertid med att den fortsatta trafikutvecklingen skall göra det möjligt att snart återgå till den tidigare trafikuppläggnings mellan Jämtland och norra Norrland. Härvidlag kan ett stort intresse från jämtländskt håll påskynda utvecklingen.

I fråga om landsvägsförbindelserna kan jag nämna att riksväg 14 från Öster-

sund mot Sundsvall är under fortsatt utbyggnad. Vidare pågår upprustning av riksväg 335, varigenom Östersunds förbindelser med bl. a. Sollefteå och Örnsköldsvik kommer att förbättras.

De ur lokaliseringssynpunkt viktigaste förbindelserna mellan Östersund och övriga Norrland torde emellertid vara tåg-förbindelserna. Med avseende på dessa kan Östersund knappast sägas vara sämre lottat än andra relativt närbelägna städer, t. ex. Härnösand. Båda städerna kan således nås av resande med tåg från övre Norrland via norra stambanan från Boden med dess sidolinjer ut till kusten och in i landet. Vidare har båda städerna anslutning till samma tåg på huvudlinjen. Skillnaden i restid till och från orter i övre Norrland är för flertalet förbindelser liten och varierar mellan 10 minuter och 3 timmar 15 minuter. När det gäller förbindelserna med platser utefter inlandsbanan ligger Östersund i regel bättre till än Härnösand.

Med det anförda, herr talman, anser jag mig ha besvarat herr Widéns interpellation.

Herr WIDÉN (fp):

Herr talman! Jag vill till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet framföra mitt tack för det avlämnade svaret.

Det är med tillfredsställelse jag ser, att statsrådet först konstaterar att Östersund och Jämtland inte är sämre lottade än andra, som statsrådet säger, »relativt närbelägna» städer och landskap i fråga om kommunikationer. Jag hade i min fråga refererat till statliga utredningar, vilka som sin uppfattning redovisat att Östersunds kommunikationer befann sig i ett sämre läge och som särskilt talat om de dåliga kommunikationerna från Jämtland till norra Norrland. Nu utgår jag ifrån att statsrådets uttalande på denna punkt är ägnat att undanröja ogynnsamma slutsatser om Östersunds lämplighet som förläggningssort för statliga inrättningar på grund av dess förbindelser med andra delar av Norrland, och att stadens lämplighet skall be-

Om förbättrade kommunikationer mellan Jämtland och övriga Norrland

dömas utifrån de synpunkter som är relevanta i sådana sammanhang.

Nu innebär detta givetvis inte att allt är bra som det är. I sitt svar tar statsrådet upp flyget, landsvägarna och järnvägarna, och jag vill något beröra de problem, som Jämtland och övriga Norrland brottas med i dessa avseenden.

Det är ju mycket beklagligt att flygförbindelserna från Östersund till norra Norrland över Sundsvall har inskränkts i samband med öppnandet av den nya rutten över Dalarna, och vi förväntar oss att Linjeflyg med det snaraste är i stånd att återuppta den tidigare uppläggnings- och trafikeringen av trafiken. Jag vågar nog säga, att intresset från jämtländskt håll är betydande för att förbindelserna norr över kommer tillbaka.

Beträffande landsvägsförbindelserna säger statsrådet att riksväg 14 — nuvarande E 75 — är under utbyggnad. Detta har sin riktighet, men ännu återstår mycket innan denna väg befinner sig i ett fullvärdigt skick och verkligen blir den mellanriksväg, som vi hoppas på, en sådan som är lämpad för tung trafik och snabba varutransporter. Många av de inre norrlandsproblem som berör närings- och arbetsliv och de aktuella befolkningsfrågorna har ett nära samband med kommunikationsmöjligheterna.

Vad slutligen järnvägarna beträffar, så kan man nog inte med bästa vilja i världen säga, att förbindelserna tvärsöver mellersta Norrland är hyggliga. En resa Örnsköldsvik—Östersund eller vice versa, en sträcka på ungefär 32 mil, tar alltså mellan 7 och 8 timmar av dagen i anspråk, vilket onekligen är rätt lång tid för en sådan sträcka.

Likaså är förbindelserna från städerna i Ångermanland, Medelpad och Jämtland till övre Norrland ej så bra. Jag hade hoppats på en antydan — kanske inte ett löfte, men en antydan — om ett snabbgående dagtåg året om med goda anslutningar från Sundsvall, Östersund, Härnösand och Örnsköldsvik på sin väg uppåt och nedåt. Det vore intressant att höra, om statsrådet skulle kunna ha någonting att säga beträffande den tankegången.

Herr statsrådet **SKOGLUND**:

Herr talman! Till det sista vill jag säga, att statens järnvägar ju ständigt är sysselsatt med att diskutera förbättringar av tågförbindelserna, inte minst när det gäller Norrland. Jag kan bara peka på en sådan sak som den snälltågsförbindelse som Östersund har haft med Stockholm, där restiden förkortades med inte mindre än två timmar när rapidlok sattes in i höstas.

Inom järnvägsstyrelsen diskuteras också frågan om hur man skall gå till väga för att få fram en snabbare dagförbindelse genom övre Norrland. Vi skall emellertid ändå hålla i minnet, att trafikströmmarna måste vara tillräckligt stora för att man med fördel skall kunna gå in för att genomföra en sådan förbindelse.

Herr **WIDEN** (fp):

Herr talman! Jag noterar med tillfredsställelse att frågan då är under ett visst övervägande, och jag hoppas att järnvägsstyrelsen på något sätt kan ordna att just ett sådant snabbtåg om dagen kommer till stånd. Det är väl klart att resonemanget om att föra in trafikfrekvensen har sitt berättigande. Jag tror dock att vi i detta fall kan säga, att Norrland har sina alldeles speciella problem, och jag tror i alla fall att det vore värt att försöka satsa på en dylik ordning.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 144, angående försäljning av viss kro-noegendom, m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 151, rörande godkännande av en internationell konvention om skydd för utövande konstnärer, framställare av fonogram samt radioföretag.

Om avdrag vid beskattningen för avsättning till pensionsstiftelse

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 156, angående ändringar i det till grund för samarbetet inom SAS liggande konsortialavtalet.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 159, med förslag till lag om äganderättsutredning, lagfart och sammanläggning av fastigheter i vissa fall i Kopparbergs län; samt

nr 162, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 4:o), 14:o), 16:o) och 17:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

Föredrogs och hänvisades

motionen nr 696 till bevillningsutskottet samt

motionerna nr 697 och 698 till särskilda utskottet.

Föredrogs och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 62, 64 och 65 samt bevillningsutskottets betänkande nr 33.

Om avdrag vid beskattningen för avsättning till pensionsstiftelse

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 23, i anledning av väckta motioner rörande avdrag vid beskattningen för avsättning till pensionsstiftelse.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 226, av herrar *Gustaf Henry Hansson* och *Boman*, samt II: 344, av herr *Boija m. fl.*, vari hemställdes, att riksdagen måtte antaga i motionerna infört förslag till lag om ändring av punkt 2. a av anvisning-

arna till 29 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

2) de likalydande motionerna I: 283, av herr *Stefanson*, och II: 347, av herr *Wedén m. fl.*, vari anhållits att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om utredning och förslag till nästa års riksdag om åtgärder i syfte att motverka den nedgång i för produktionsökningen väsentligt företagssparande som kunde förutses inträda de närmaste åren som en följd av ATP-systemets införande — i första hand borde därvid prövas sådan ändring av skattelagstiftningen, att rätt medgäves till skattefri avsättning till konto inom rörelsen för utjämning av pensionskostnad enligt i motionerna angivna riktlinjer; rätt till sådan avsättning skulle tillkomma alla rörelser, oavsett företagsform, vilka deklarerade för inkomst enligt bokföringsmässiga grunder; ävensom

3) de likalydande motionerna I: 334, av herr *Hagberg m. fl.*, och II: 409, av herr *Heckscher m. fl.*, vari föreslagits att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte med beaktande av vad i motionerna anförts efter härom företagen skyndsamt utredning för riksdagen framlägga förslag, innebärande att arbetsgivare medgäves rätt att skattefritt avsätta medel till egen pensionsfond med belopp, som under ATP-systemets uppbyggnadsperiod erfordrades — utöver de årliga avgifterna för tilläggspensioneringen — för att täcka den faktiska pensionsförpliktelse, som åvilade arbetsgivaren.

Det i motionerna I: 226 och II: 344 framlagda förslaget avsåg, att huvuddelägare och honom närstående skulle likställas med övriga anställda i företaget vad gällde rätt till avdrag för avsättning till pensionsstiftelse.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på anförda skäl hemställt,

A) *beträffande frågan om avdrag för pensionsavsättning i familjebolag*

att de likalydande motionerna I: 226, av herrar *Gustaf Henry Hansson* och *Boman*, samt II: 344, av herr *Boija*

Om avdrag vid beskattningen för avsättning till pensionsstiftelse

m. fl., om rätt till avdrag vid beskattningen för avsättning inom familjebolag till pension, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

B) beträffande frågan om avdrag för avsättning till egen pensionsfond

att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 283, av herr Stefanson, och II: 347, av herr Wedén m. fl., angående rätt till viss skattefri avsättning för utjämning av pensionskostnad m. m., samt

2) de likalydande motionerna I: 334, av herr Hagberg m. fl., och II: 409, av herr Heckscher m. fl., om rätt till avdrag vid beskattningen för avsättning till egen pensionsfond,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Hagberg, Stefanson, Yngve Nilsson, Lundström, Gustafson* i Göteborg, *Christenson* i Malmö, *Darlin* och *von Sydow*, vilka ansett, att utskottet bort

dels under A hemställa, att riksdagen måtte med bifall till de likalydande motionerna I: 226, av herrar Gustaf Henry Hansson och Boman, samt II: 344, av herr Boija m. fl., antaga det vid motionerna fogade förslaget till lag om ändring av punkt 2. a av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

dels ock under B hemställa, att riksdagen måtte — med bifall till de likalydande motionerna I: 283, av herr Stefanson, och II: 347, av herr Wedén m. fl., samt de likalydande motionerna I: 334, av herr Hagberg m. fl., och II: 409, av herr Heckscher m. fl. — i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte med beaktande av vad i motionerna anförts företaga utredning samt till 1963 års riksdag framlägga förslag om rätt för rörelseidkare att oavsett företagsform under ATP-systemets uppbyggingsperiod göra skattefri avsättning till konto inom rörelsen för utjämning av pensionskostnaderna.

Herr **HAGBERG** (h):

Herr talman! Det betänkande från bevillningsutskottet, som vi har framför oss, behandlar den kanske inte särskilt sensationella eller utpräglad nyhetsbetonade, men icke desto mindre ganska betydelsefulla frågan om avdrag vid beskattningen för avsättning till pensionsstiftelse.

Möjligheterna till att skattefritt avsätta medel till pensionsstiftelse har, som kammarens ledamöter erinrar sig, efter ATP-reformens genomförande begränsats i förhållande till vad tidigare har varit fallet och det är, föreställer jag mig, mot bakgrunden av beslutet vid förra årets höstriktsdag som de motioner, som behandlas i detta betänkande, på det hela taget bör ses.

I betänkandet granskas tre motionspar. Jag skulle först vilja säga några ord om motionerna I:226 och II:344. Där har yrkats, att huvuddelägare och honom närstående skall likställas med övriga anställda i företaget vad gäller rätt till sådant avdrag, som vi här resonerar om. Såsom kammarens ledamöter inser, gäller det alltså ett upphävande av de för familjebolagen rådande, diskriminerande undantagsbestämmelserna. Argumentet mot en dylik avdragsrätt har, såsom vi känner till, framförts här i kammaren vid åtskilliga tillfällen. Argumentet har varit och är, antar jag, allt fortfarande risken för missbruk. Reserverna kan inte godta denna invändning. Enligt deras och motionärernas mening utgör det förhållandet, att dessa pensionsstiftelser står under allmän tillsyn, tillsammans med de bestämmelser i övrigt, som gäller för pensionsstiftelser, en fullt tillräcklig garanti mot missbruk.

Nu avstyrker utskottsmajoriteten motionerna väsentligen med hänvisning till pensionsstiftelseutredningen och erinrar om att det förutsatts, som det heter i skrivningen, att »utredningen i sitt fortsatta arbete skall pröva huruvida behov alltså kan anses föreligga att bibehålla nuvarande begränsningsregel eller om avsättning för huvudaktieägars pensionering kan göras avdragsgill utan risk för att reglerna missbrukas». Detta är

Om avdrag vid beskattningen för avsättning till pensionsstiftelse

nog så riktigt. Reservanterna anser emellertid, att beslut bör kunna fattas utan ytterligare utredningar av denna angelägenhet, som ju i många former stötts och blötts under en följd av år. Vi menar kort och gott, att en i familjeföretag verksam aktieägare bör kunna beredas pension på samma sätt som företags övriga personal.

Vi brukar ibland här i debatterna, när det gäller någon angelägenhet, som ligger en eller annan ledamot särskilt varmt om hjärtat, säga att det gäller »ett rättvisekrav». Många gånger innebär det självfallet en överdrift att ta till den där frasen, men jag undrar, om vi inte här står inför ett sådant fall, där den är relevant. Det kan inte vara rimligt att på detta sätt år efter år diskriminera just denna form av företagsamhet, när det gäller pensionsstiftelserna. Alla är, förmodar jag, medvetna om betydelsen av familjeföretagen i den svenska produktionen. Ingen är väl okunnig om de insatser, som just inom familjeföretagen gjorts för produktionsutvecklingen. Men trots att detta är — eller åtminstone borde vara — klart för alla här, håller man kvar företagen i en diskriminerande status.

Så har vi de likalydande motionerna I: 283 och II: 347 samt I: 334 och II: 409. I dessa yrkas riksdagsskrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning och förslag till nästa års riksdag om rätt för rörelseidkare att, oavsett företagsform, under ATP-systemets uppbyggnadsperiod göra skattefria avsättningar till konto inom rörelsen för utjämning av pensionskostnaderna. Detta är ju en framställning av något annan karaktär än den, som jag för ett ögonblick sedan sysslade med.

Inte heller dessa förslag har vunnit utskottsmajoritetens bevägenhet. Den i detta fall begärda utredningen avvisas med erinran om återlänemöjligheterna i allmänna pensionsfonden. Visst finns sådana återlänemöjligheter, men tills vidare är de ju, vågar jag säga, på det hela taget teoretiska. Det är ganska anmärkningsvärt att konstatera, vad utskottsmajoriteten själv i detta hänseende

de skriver. Nederst på sid. 9 i utskottets betänkande finner kammarens ledamöter följande uttalande från utskottets sida: »Med hänsyn till att ATP-systemet nyligen trätt i kraft och till att pensionsavgifterna till en början är förhållandevis ringa ligger det i sakens natur att återlånen ännu inte fått större praktisk betydelse.» Utskottsmajoriteten fortsätter: »På längre sikt torde dock systemet innebära ett verksamt bidrag till företagens kapitalförsörjning.»

Men, herr talman, det är ju — som jag redan har påpekat — just den där uppbyggnadsperioden, som motionerna tar sikte på. Jag tycker för min del, att utskottets eget resonemang bort leda fram till en rekommendation av den begärda utredningen. Jag kan inte finna, att där föreligger någon klar linje mellan det utskottets resonemang, som jag här citerat ur betänkandet, och de slutsatser, som utskottet kommer fram till.

Till slut vill jag blott — som jag gjort vid åtskilliga tillfällen tidigare i sådana här sammanhang — understryka den stora roll som företagssparandet för närvarande spelar för vårt produktionsliv. En reform sådan som den som här förordas skulle, såvitt jag begriper, få en synnerligen gynnsam effekt. Genom att på detta sätt främja företagssparandet skulle man underlätta lösningen — det är i alla fall min bestämda mening, och den har stöd på flera håll — av åtskilliga av företagens kreditproblem och skapa förutsättningar för en större produktionsökning med därav följande standardökning i vårt samhälle.

Herr talman! Med dessa få ord och denna korta kommentar hemställer jag om bifall till den vid bevillningsutskottets betänkande nr 23 fogade reservationen.

Herr STEFANSON (fp):

Herr talman! Det undantag som i 29 § kommunalskattelagen gäller beträffande skattefria avsättningar till pensionsstiftelse för person, som är anställd i familjebolag men som på grund av eget eller anhörigas aktieinnehav har ett av-

Om avdrag vid beskattningen för avsättning till pensionsstiftelse

görande inflytande i företaget, utgör enligt min uppfattning en orättvisa som bör rättas till. Undantaget innebär ju, att skattefri avsättning till pensionsstiftelse ej får göras för sådan person eller dennes efterlevande.

Det är lika angeläget att en aktieägare i ett familjebolag får samma möjligheter att inom företagets ram erhålla en påbyggnad av sin ATP-pension, som företagsledare och anställda inom övriga företag har.

Familjeföretagens utveckling och framgång beror mycket ofta på den personliga insatsen från huvudaktieägaren själv och många gånger även på medverkan från hans familj. Det är i stor utsträckning den personliga skickligheten, en arbetsinsats som i timmar räknat sträcker sig långt utöver normal arbetsdag, och dessutom, vilket i detta sammanhang är det viktigaste, ett personligt ekonomiskt engagemang med betydande ekonomiska risker, som krävs för att bygga upp och driva ett familjebolag.

Försörjningen med eget kapital utgör ofta ett av de stora problemen för dessa företag och deras ägare. Möjligheten att få göra skattefria avsättningar till en fond inom det egna företaget för ägarens och de efterlevandes egen pensionering är därför värdefull. Det i företaget arbetande kapitalet bidrar till företagets ekonomiska konsolidering och ger både de anställda och företagaren själv ökad trygghet, även beträffande de pensionsåtaganden som företaget gjort ovanpå ATP. Det är ju faktiskt också så, att om ett familjebolag har träffat en överenskommelse med några av sina anställda, innebärande att man förpliktar sig till en pensionering ovanpå ATP, så har företaget möjlighet att göra avsättning till en pensionsstiftelse eller fond inom det egna företaget, och pengarna får alltså stanna kvar i företaget och arbeta där. Men om huvudaktieägaren, alltså företagaren-ägaren själv, skulle vilja använda samma metod, kan han inte göra det, utan han måste för en påbyggnadspensionering ta ut pengarna ur företaget och teckna en pensionsförsäkring i något försäkringsbolag.

Detta undantag i bestämmelserna beträffande avsättning till pensionsfond tillkom år 1955 och motiverades då med att avsättningar till pensionsstiftelse, speciellt när det gällde familjebolag, missbrukades. Men som herr Hagberg har påpekat har sedan dess övervakningen och kontrollen skärpts betydligt på detta område. Pensionsstiftelserna och pensionsfonderna står nu under det allmännas tillsyn, och argumentet att dessa företag skulle kunna använda pensionsavsättningen som medel för skattefusk föreligger inte i dag i samma utsträckning som tidigare. Familjebolagen har inte större möjligheter till fusk i detta avseende än andra bolag.

Beträffande den andra fråga, som tas upp i bevillningsutskottets betänkande nr 23, vill jag bara efter herr Hagbergs mycket utförliga argumentering framhålla, att jag huvudsakligen betraktar de förslag som framläggs såväl i folkpartimotionerna som i högermotionerna som ett utmärkt medel att utjämna pensionskostnader mellan olika år under ATP-systemets uppbyggnadstid. Under systemets första tid uttas tämligen låga avgifter, men det är en övergångsföreteelse. När ATP är i full funktion blir avgiften som bekant 15 procent av pensionsgrundande inkomst och 10 procent av totallönen. En skattefri avsättning till konto inom rörelsen under ATP-systemets uppbyggnadsperiod skulle ge företaget möjlighet att använda en högre vinst ett år till att utjämna de successivt högre pensionskostnaderna under kommande år. Dessutom skulle avsättningen medverka till ett ökat företagssparande och motverka den nedgång i företagens möjligheter till självfinansiering, som ATP-systemet inneburit genom att det minskat behovet av och rätten till pensionssparande inom näringslivet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till den vid betänkandet avgivna reservationen.

Herr ERICSSON, JOHN, (s):

Herr talman! De spörsmål som behandlas i föreliggande betänkande är gamla bekanta. Det går inte att åstad-

Om avdrag vid beskattningen för avsättning till pensionsstiftelse

komma nya synpunkter på detta ämne utöver vad som framförts tidigare.

Jag vill erinra om att vad man nu kallar för »rättvisekrav» i fråga om pensioneringen ju är av den karaktären, att de flesta har fått en lösning på sina problem i och med att ATP numera ger möjlighet även för de enskilda företagare, som det närmast gäller, att lösa sin pensionsfråga. Vad herr Stefanson här talar om är något helt annat. Han talar om företagens kapitalförsörjning. Herr Stefanson motionerar alltså om rätten att bilda pensionsfonder, som skall bli avdragsgilla vid beskattningen — de skall visserligen tjäna som pensionsfonder åt dessa företagare men framför allt se till att företagen får en förbättrad likviditet.

Utskottet har tillåtit sig säga, att man får ordna detta på annat sätt, och majoriteten tycker att det finns många olika sätt att ordna företagens kapitalförsörjning eller, som vi ibland brukar uttrycka det, att »konsolidera» företagen. För närvarande är det så att den utredning, som pågår och som skall belysa frågan, huruvida det kan vara ändamålsenligt att tillåta skattefri avsättning till pensionsfond även hos familjeföretagen eller fåmansbolagen, får vi väl lov att vänta på. Jag tycker att det därvidlag inte är någonting särskilt att tillägga utöver vad utskottet sagt.

När det återigen gäller kravet på att få avsätta medel skattefritt till en pensionsfond med motiveringen, att ATP-avgifterna framöver kommer att öka, är det klart att företagen naturligtvis är tacksamma för alla de möjligheter de får att göra skattefria avsättningar. Men det är väl på det sättet — om man ser på näringslivet i stort — att de nu befintliga pensionsfonderna i de flesta företag kommer att successivt avvecklas. I den mån fonderna överstiger 120 procent av de belopp, som företagen utfäst sig att betala till de anställdas pensioner, måste de börja på att reducera dessa tillgångar. Om man ser detta på litet längre sikt, kan detta medföra en påfrestning för företagen, eftersom deras likviditet försämras i och med att man tar ut dessa som regel i företagen bundna till-

gångar — men det är en annan historia än den vi nu talar om. Om det är så att man uppfattar ATP-avgifterna såsom varandra så låga, att det blir en liten påfrestning för företagen på grund av den försäkringen, är det klart att detta kan vara riktigt i den mån man tidigare haft mycket höga avgifter. I allmänhet förhöll det sig väl dock på det sättet, att flertalet anställda då inte var pensionsförsäkrade, men det är de ju nu.

Vi kan inte från majoritetens sida rekommendera sådana ytterligare avsättningar till pensionsfonder som föreslagits. Jag kan inte i varje fall för min del förstå, att det är någon bristande logik i vad utskottet skriver på s. 9 och som herr Hagberg i Malmö citerade. Det är riktigt vad vi där sagt, nämligen att företagen på längre sikt får möjlighet att återlåna pensionsavgifter. Det är väl också troligt — vi vet det emellertid inte med säkerhet — att det blir väsentliga tillskott till kapitalmarknaden ju mer ATP-systemet hinner att tillämpas, på det sättet att de årliga avgiftsbeloppen blir större och större.

Jag hade trott att det var en överraskning för de flesta att ATP-fonderna — efter vad vi nu kan se — kommer att bli betydligt större än man räknade med under utredningsarbetet. Det finns ju de som säger att de kommer att bli så stora, att det blir en alldeles för stor makt koncentrerad hos dessa fondstyrelser.

Vad vi sålunda sagt i utskottets utlåtande på s. 9 är helt enkelt, att det på längre sikt kommer att bli ett betydande tillskott till kapitalförsörjningen, och framför allt gäller detta krediterna på lång sikt.

Herr talman! Jag har inga ytterligare synpunkter att anlägga på detta ärende. Jag hemställer om bifall till utskottets betänkande.

Herr STEFANSON (fp):

Herr talman! Bevillningsutskottets ärade ordförande påstod, att jag, när jag berörde nu rådande undantag för familjebolagen i deras möjligheter att avsätta medel till pensionsstiftelse, utslutande el-

Om avdrag vid beskattningen för avsättning till pensionsstiftelse

ler i varje fall i huvudsak behandlade den frågan som ett likviditetsproblem och inte som en pensioneringsfråga.

Jag betraktar denna som en möjlighet till pensionering ovanpå ATP med bibehållande av medlen i företagen för att stärka företagens likviditet.

I princip har aktiebolagen i allmänhet genom rådande lagstiftning just denna möjlighet till fondavsättningar. Det faktum att man principiellt har godkänt en metod, varigenom aktiebolagen tillåtes att behålla pensionsavgifter i det egna företaget, innebär väl att man anser att de medlen skall få användas just för att bibehålla och förstärka likviditeten.

Vad motionärerna och reservanterna önskar är att denna princip skall utsträckas att gälla också familjeföretagen. Det är en rättvisesynpunkt, som vi anser har mycket stort fog för sig. Det är lika angeläget för dessa företag som för andra att de, när de vill pensionera företagsledaren-huvudaktieägaren, inte skall behöva föra ut pengar ur företaget för att teckna försäkringar i försäkringsbolag, utan att de kan få använda metoden att avsätta till en pensionsfond.

Jag skulle vilja ifrågasätta, om man inte t. o. m. skulle kunna utsträcka denna metod till att gälla även inom andra företagsformer än aktiebolag. Det vore enligt min mening rättvist, att även enskilda företagare, som driver sitt företag som enskild firma, skulle kunna få samma rättigheter. Denna fråga beröres emellertid inte i nu föreliggande betänkande.

Herr HAGBERG (h):

Herr talman! Bevillningsutskottets ärade ordförande bringade i erinran den, som han yttrade, »överraskande» observation som man nu gjort, nämligen att ATP-fonderna kommer att bli väsentligt större än man räknade med under utredningsarbetet.

Detta är — som vi alla vet — fullt riktigt, men är bara en sida av saken. Den andra sidan är den, att näringslivets kapitalbehov samtidigt också blivit väsentligt mycket större än man räknade

med bara för några få år sedan. Anledningen till denna för säkerligen många överraskande utveckling när det gäller både ATP-fonderna och näringslivets kapitalbehov är såvitt jag förstår att finna på två håll. Dels måste näringslivets starkt ökade kapitalbehov sammanhånga med den oavslutliga uppgången av kostnadsläget, vilken måste kompenseras på ett eller annat sätt, framför allt genom en snabbt fortgående rationalisering, och dels ligger ju en förklaring till det ökade kapitalbehovet från näringslivets sida i integrationssträvandena ute i Europa. Detta är ju ett stort problem, som inte var aktuellt under utredningen om uppbyggandet av ATP-systemet.

Till slut kan jag inte underlåta att beklaga den kyliga inställning, som man alltså förefaller ha till den företagsamhet här i landet, som bedrivs i form av s. k. familjeföretag. Deras medverkan i samhällsarbetet på det materiella planet i vårt land är verkligen av sådant värde, att de i vart fall enligt min mening är förtjänta av en helt annan uppskattning från statsmakternas sida än den som hittills kommit dem till del.

Herr ERICSSON, JOHN, (s):

Herr talman! Herr Stefanson glömde bort vad jag nämnde, att ATP-försäkringen nu även omfattar de s. k. fria företagarna. Därutöver har dessa företagare möjlighet att försäkra sig på vanligt sätt. Om de för att bestrida kostnaderna för en försäkring höjer sin egen lön, uppstår ju en avdragsgill kostnad. Eller hur, herr Stefanson?

Den princip, som herr Stefanson talar för, fanns ju tidigare, men den var förenad med den olägenheten, att rätten att avsätta till skattefri pensionsfond inom familjeföretagen missbrukades. Man måste därför avlägsna denna möjlighet. Det var sålunda ett missbruk av en rättighet, som föranledde statsmakterna att ändra bestämmelserna.

Jag kan inte inse, att de som utgör utskottsmajoriteten på något sätt har visat kyla emot familjeföretagen. Vad vi gör, det är att vi hänvisar till att det

Om avdrag vid beskattningen för avsättning till pensionsstiftelse

finns så många andra möjligheter att konsolidera företagen än att tillgripa pensionsstiftelser för att trygga företagens kapitalförsörjning och näringslivets expansion etc. Jag skall inte upprepa vad jag anförde i förrgår om de möjligheter som finns för svensk företagsamhet att tillgodose sina utbyggnadsplaner. Det är nog få länder i världen, som har bättre förutsättningar än vi i det avseendet.

Herr STEFANSON (fp):

Herr talman! Jag känner väl till företagarnas möjligheter att inträda i ATP-systemet. Vad jag emellertid hela tiden har talat om är rätten att göra skattefri avsättning för den pensionering som företagen utfäster sig att svara för ovanpå ATP-försäkringen.

Jag vill, i likhet med vad jag gjorde i mitt första anförande, betona att sedan år 1955, då man gjorde detta undantag för familjebolagen, enär man miss-tänkte att möjligheterna till skattefusk skulle utnyttjas, har kontrollen på detta område skärpts avsevärt. Nu har det allmänna genom länsstyrelserna insyn i pensionsstiftelserna. Jag tror inte att det finns större risk för att familjebolagen använder dessa stiftelser för skatteflykt än vad som gäller för andra aktiebolag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vardera punkten av utskottets i förevarande betänkande gjorda hemställan.

I fråga om punkten A, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels och att det förslag skulle antagas, som innefattades i den vid betänkandet avgivna reservationen i motsvarande del.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr Hagberg begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 23 punkten A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid betänkandet avgivna reservationen i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Hagberg begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 78;

Nej — 35.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Sedermera gjorde herr talmannen i enlighet med de rörande punkten B framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid betänkandet avgivna reservationen i motsvarande del; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Hagberg begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 23 punkten B, röstar

Ja;

Om avdrag vid beskattningen för avsättning till pensionsstiftelse

Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid betänkandet avgivna reservationen i motsvarande del.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Hagberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 77;
Nej — 36.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till skogshögskolan för budgetåret 1962/63 jämte i ämnet väckta motioner, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av jordbruksutskottets memorial nr 12, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag till Särskilt stöd åt det mindre jordbruket, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Herr talmannen yttrade, att under försättning att den nu godkända voteringspropositionen bleve godkänd även av andra kammaren, enligt överenskomelse med nämnda kammars talman gemensam omröstning i denna fråga komme att anställas vid kamrarnas sammanträden onsdagen den 25 innevarande månad.

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 153, med förslag om återföring av vissa enligt lagen om allmän sjukförsäkring m. m. fonderade medel;

nr 155, med förslag till förordning om ändring i vägtrafikförordningen den 28 september 1951 (nr 648), m. m.;

nr 158, angående godkännande av konvention mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge angående indrivning av underhållsbidrag, m. m.;

nr 160, angående avveckling av rekognitionsavgifterna till Danviks hospital;

nr 161, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 30 § lagen den 17 juni 1948 (nr 433) om försäkringsrörelse m. m.;

nr 163, med förslag till lag angående förbud mot sämjedelning av fast egendom;

nr 164, om överlåtelse av viss kronan tillhörig mark; samt

nr 165, dels med förslag till lag om särskilda förmåner för vissa internationella organisationer m. m., dels ock angående godkännande av det fjärde tilläggsprotokollet till den allmänna överenskommelsen rörande Europarådets privilegier och immunitet.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning av motion angående beivrande i annan ordning än tryckfrihetsförordningen stadgar av innehållet i tryckt skrift; och

nr 12, i anledning av väckta motioner angående jäv för kommunala förtroende-
män;

statsutskottets utlåtanden:

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1962/63 inom socialdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner;

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1962/63 inom handelsdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner; och

Interpellation ang. utredningen rörande utbildningen av sysselsättnings- och arbetsterapeuter

nr 63, i anledning av väckta motioner om utredning rörande säkerhetskontrollen på atomenergiområdet;

bevillningsutskottets memorial nr 42, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande nr 24 i anledning av väckta motioner angående gift kvinnas förvärvsavgift, m. m.;

bankoutskottets utlåtande nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av beslut inom Internationella valutafonden rörande generella lånearrangemang, m. m.;

första lagutskottets memorial nr 31, föranlett av kamrarnas skiljaktiga beslut vid behandlingen av första lagutskottets utlåtande i anledning av väckt motion om viss ändring av 6 kap. 7 § föräldrabalken;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 21, i anledning av motion om översyn av vägtrafikförordningens bestämmelser rörande minderårigs rätt att framföra traktor å allmän väg;

nr 22, i anledning av motioner angående vägtrafikförordningens bestämmelse om hastighet vid passerande av järnvägs korsning; och

nr 23, i anledning av motion om utredning rörande sänkning av minimiåldern för rätt att erhålla körkort för bil; samt

jordbruksutskottets utlåtande nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av de fiske-sakkunniga organen i vattenmål, m. m., jämte i ämnena väckta motioner.

Interpellation ang. utredningen rörande utbildningen av sysselsättnings- och arbetsterapeuter

Fröken NORDSTRÖM (fp) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! I motion, som fröken Elmén och jag väckte vid 1960 års riksdag, påpekades att behovet av arbets- och sysselsättningsterapeuter ökar för varje

år. Man kan ifrågasätta om utbildningen motsvarar kraven som kan ställas på terapeuter på olika vårdområden och om inte en differentierad utbildning borde komma till stånd. Arbetsterapi har införts på så gott som alla vårdområden och är inom sjukvården ofta ett led i den medicinska behandlingen. Arbetsterapien är nödvändig för den rehabiliteringsverksamhet, som växer fram. För närvarande förekommer arbets- och sysselsättningsterapi inom bl. a. mental- och kroppssjukvård, åldringsvård, alkoholistvård och fångvård. Den behövs inom såväl slutet som öppen vård av alla ålderskategorier.

I en tidningsnotis helt nyligen meddelades att endast fyra av landets åtta rehabiliteringskliniker för närvarande användes. Som orsaker angavs svårigheten att få överläkare och brist på framför allt sjukgymnaster men också arbetsterapeuter.

Den 29 april 1960 lät Kungl. Maj:t tillkalla fem sakkunniga för att verkställa utredning rörande utbildningen av sysselsättnings- och arbetsterapeuter. Då snart två år gått sedan denna utredning tillsattes, frågar många sig med oro när utredningens resultat kommer att framläggas. Den föreliggande bristsituationen gör snabba åtgärder för en utökad terapeututbildning nödvändiga.

Med anledning av det anförda vill jag anhålla om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få framställa följande fråga:

Vill herr statsrådet upplysa om huruvida den utredning rörande utbildningen av sysselsättnings- och arbetsterapeuter, som tillsattes i april 1960, snart kommer att framlägga sina förslag, och, om detta inte är avsikten, är herr statsrådet då villig att påskynda arbetet i utredningen, så att förslag om terapeututbildningen kan framläggas för riksdagen inom snar framtid?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Anmälades och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 699, av herr *Svanström* och herr *Nilsson, Ferdinand*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 142, med förslag till förordning om ändring i förordningen den 21 juni 1922 (nr 277) angående postsparbanken;

nr 700, av herr *Carlsson, Eric*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 106, angående vissa frågor rörande lärarutbildning; och

nr 701, av herr *Widén*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 106, angående vissa frågor rörande lärarutbildning.

Herr förste vice talmannen **STRAND** (s) erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren måtte besluta, att tiden för avgivande av motioner i anledning av de Kungl. Maj:ts propositioner, som bordlagts vid kammarens sammanträden tisdagen den 10, onsdagen den 11 samt i dag fredagen den 13 april, måtte med hänsyn till infallande helg utsträckas till de sammanträden, som infaller näst efter 15 dagar från det resp. propositioner kom kammaren till handa.

Denna hemställan bifölles.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 12.04.

In fidem

K.-G. Lindelöw